Fortis
de
Fbribus et
morbis Mulierū

22,997/B
F. III 17/f
coll. L.
B 39 A3
F 559

Fortis

FORTI(S), Ioh. Raymundus. **De febribus et morbis mulierum** facile cognoscendis atque curandis. 10 leaves, 524 pp. With printer's device. 4to. Old boards. Padova, 1668. Fr. 15.—

First edition. Good book, a great part of which deals with gynecology. Some of the chapters: Furor uterinus. Virgineus morbus. Sterilitas. Hydrops uteri. Foetus mortuus. Partus caesareus. Cancer uteri, etc.

2552
10 ff.
524 pp
7.9.

463

L'Art Ancien
Lugano
15 Sw fr
April/28

DE FEBRIBVS
ET
MORBIS MVLIERVM

51214

DE FEBRIBVS
ET
MORBIS MVLIERVM

Facilè cognoſcendis atque curandis

RAYMVNDI IO: FORTIS
VERONENSIS
In Prima Sede Patauina Practicam Ord. Profitentis.

ILLVSTRISS. ATQ; EXCELLENTISS. D.

PETRO BASADONNA
EQVITI PRÆCLARISSIMO
ac D. Marci Proc. Meritiſs.
D.

Patauij, Typis Heredum Pauli Frambotti. M.DC.LXVIII.
Superiorum Permiſſu, & Priuilegio.

AMPLISSIME, & Præſtantiſsime SENATOR.

TIbi Viro Termaximo, & Mœcenati Optimo, qui me, & ad docendum, & ad ſcribendum, ſedula benignitate impuliſti, exiguum laborem hunc, & primum ſcribendi periculum dono, atque commendo. Adhùc obmuteſcerem, hæreretque calamus, nec uniuerſale iudicium formidatum ſubijſſem, niſi Te Patronum habuiſſem; cuius inuictum Nomen, infringet, velut Laurus, ipſa detrectantium fulmina. Quandòquidem, quod Res Italæ bene valeant; quod Orbis Proceres conciliati, pacatiq; regnent, & Patriam Sereniſsimam, fidei propugnaculum, foueant: tuus labor fuit: tuum opus eſt. Quid ergo facilius, de Vniuerſo Optimè Merito, quàm Momos ipſos, Zoilos, Ariſtarchos, Bubaloſque, vèl ipſa tui Nominis Maieſtate terrere, ac profligare? Oſculabuntur, hoc auſpicio, nec mordere

aude-

audebunt Deam Febrem, Medicinæ Profeſſores; ſed reuerenter colent, & forsàn eidem Templum erigent, Romanorum exemplo; reliquas verò tùm Virgines, tùm Matronas venerabuntur. Ego, non formidine motus, ſed Virtutis admiratione raptus, iamdiù in humili pectore meo, tanquàm in ara, ſublimioribus meritis tuis immolare nunquàm deſtiti. Hoc non deſpicias Grande Decus meum, ſed Pius excipe, vota ſuſcipe, tuo Numine illuſtra, ut alia ſcribere valeam, ſi hæc, publicæ utilitati profutura proſpexeris. Viuas interim perpetuo Nomini Tuo, Patriæ ſplendor, & litterariæ Reipublicæ Aſylum, dum ego ad cineres uſque meos viuam.

Æterno ac Immortali
Nomini Tuo

Patauij ex Muſæo noſtro
ſub die xv. Septemb.
An. D. 1668.

Addictiſs. atque obſequentiſs.
Raymundus Io: Fortis.

Lectori Medico.

HIc habes, Benigne Lector, Febrium omnium, & Morborum Muliebrium Imagines, artificioſo penicillo delineatas, doctrinis ſelectioribus illuſtratas, & præſtantioribus remedijs adumbratas, veluti Polycleti Statuam: ut ſi quæ tibi occurrentes ab huius perfectione declinent, demendum aliquid habeas, potius quàm addendum. Ità tibi Iuniori, Doctrinæ, & Praxis cognitionem: Seniori verò, reminiſcentiam uberrimè ſubminiſtrauero; adeò ut unico intuitu, febres omnes, morboſque muliebres dignoſcere, & ijſdem genuinam, atque opportunam medelam afferre valeas: ſicque Virum verè Medicum: non autèm ſchiſmaticum, aut impoſtorem: non garrulum, aut perſonatum, te præbeas. Vale.

DOMINICVS CONTARENO Dei Gratia Dux Venetiarum, &c. Vniuerſis, & Singulis Rectoribus, & Rappræſentantibus noſtris quibuſcumque, necnon Magiſtratibus Vrbis noſtræ Venetiarum, eorumque miniſtris præſentibus, & futuris, ad quos hæ noſtræ peruenerint, & earum executio ſpectat, vel ſpectare poterit; Significamus hodie in Conſilio Noſtro Rogatorum captam fuiſſe partem tenoris infraſcripti: Videl.

Che per auttorità di queſto Conſeglio ſia conceſſo al Dottor Raimondo Zanforti, che altri, che lui, ò chi hauerà cauſa da lui non poſſi per il corſo di anni vinti proſſimi far ſtampar, ò altroue ſtampati vender, ò far vender, in queſta Città, e Stato, li Libri intitolati *De Febribus, & Morbis Mulierum*, ſotto pena di perder le opere, che foſſero ritrouate, quali ſiano del ſudetto Zanforti, & di Ducati trecento, applicati vn terzo all'accuſator, vn terzo al Magiſtrato, ò Reggimento che farà l'eſſecutione, & l'altro terzo all'Arſenal Noſtro. *Quare auctoritate ſupradicti Conſilij mandamus vobis, ut ita exequi debeatis.*

Dat. in Noſtr. Duc. Pal. die XIV. April. Ind. VI. MDCLXVIII.

Iſeppo Cauanis Secr.

ILLVSTRISS. ATQ; EXCELLENTISS.

PETRO BASADONNA

EQ. AC D. MAR. PROC.

Operis, & Auctoris Mecœnati ampliſsimo

MARCI ANTONII FRANCHINI

ODE

Nondum Geleonis Creta minantibus,
Excuſsit audax Barbaricum iugum;
Nondum expedita hoſtis coronâ,
Laurigeros retulit triumphos;
Aſt fulminatis horrida molibus
Miſcet venerandis bella tonitruis,
Atque in recedentes phalanges
Lethiferos glomerat tumultus.
Muri laborant, panditur igneis
Vallum procellis; attamen impij
Thracis reclinato furore,
Intrepidam feriunt ruinæ.
Fouet quietus turpe rebellibus
Neptunus undis excidium, fouet,
Dorſoque vires innocenti
In Dominam Geticas miniſtrat.

Mæ-

Mærent tenaci compede patriæ
Iouis teneri littora, reſpuunt
Seruire baccanti tyranno,
Odryſiaſque pati catenas.
Nereumque auito turpiter exui
Armis iniquis imperio pudet,
Erythra plorat, murmuranti
Adria collacrymatur unda.
Dum bella feruent, intereâ nouum
Conſurgit almæ pacis opus; ciet
Pugna Gradiuus, magna prodit
Ingenij monumenta Pallas,
Quæ non edacis fulmina temporis,
Sternentve flammæ, quæ nec aheneus
Diſſoluet imber, nec ſeuerum
Exitium meditatus hoſtis;
Surgit medendi fons opulentiæ
Exuberanti plenior impetu,
Haurire facundus beatam
Ecce docet RAYMVNDVS *undam;*
Quæ nunc profundo monſtrat in alueo
Vitam latentem, nunc facili via
Arcana naturæ requirens,
Per ſuperos ſpatiatur axes.
Tanto Galenus geſtiet æmulo
Minor videri, magnaque NOMINA
In fronte miratus, nitorem
ADRIACI *veneratur* ASTRI.
Vbique fulgens, quàm benè lumina
Partiris orbi PETRE *micantia,*

Af-

Afflata tantum Creta ſentit
NVMEN adhuc, Scythicæque turmæ
Latè furentes deſpicit impetus.
Tu iam cadenti conſilio moras
Nectis ſalubri; tu gementem
Subſidijs, opibuſque firmas.
Hos præliorum; tu poſitis, foues
Curis labores, nectare gloriæ
Perfundis, exceptos & ulnis
Imbuis ingenuo pudore.
O ſemper adſis pronior, auſpice
Te, ſcripta gaudent impenetrabiles
Scrutata Diuorum receſſus,
Indomitum cohibere fatum;
Vbique notus, ſeu Tyberim beas
Torrente linguæ, ſeu lacrymabiles
Terræ laborantis ruinas,
Conſilijs, humeriſque ſiſtas.
Te Parthus atram diſsimulans fugam,
Te Cimber arcu promptus, & Aethiops,
Mauruſque norunt, te remoti
Littora perſonuère mundi.
Splendens Eoo, lumina Phoſphorus
Quà reddit orbi, mergere fluctibus
Quà Sol anhelantes Iberis
Occiduus properat iugales;
Ac irretorto quà vaga ferreus
Suſtentat Athlas ſydera vertice,
Quà Gangis effulgens procella, &
Niliacæ fluit humor Hydræ.

Mundi labantis diceris arbiter;
Optantque tantis ſydera lucibus
Cœlo ſerenato, intueri
CONSPICVVM ſine labe SOLEM.
At differ orbem linquere turbidum,
Differque Cœli partibus aſſeri,
Donec cruentatos furores
Biſtonidum, Patriamque places.

Illuſtriſsimo, & Ampliſsimo Viro D.

RAYMVNDO IO: FORTI

In Patauino Lyceo praxis Medicæ Profeſſori Primo.

SCinditur in partes Medicorum vulgus, & Arti
Pæoniæ haud conſtat, qui fuit ante, decor.

Illa diu viguit monitis innixa vetuſtis
Graiorum, unde ſuas prompſit, & auxit opes.

Turba Nouatorum, ſed dogmata priſca reuellens
Auſa nefas aliud condidit Artis opus.

Aſt redit antiquus FORTI ſub Vindice cultus,
Redditur atque Arti iam redivivus honos.

Ex Veterum placitis Medicam qui promouet Artem
Ore, manu, ſcriptis, hic RAYMVNDVS erit.

Memoriæ Præceptoris optimi ſacrum
nullatenus interituræ
Ant. Pera Phil. ac Med. D.

IN LIBRVM DE FEBRIBVS
Præclariſsimi D. D.
RAYMVNDI IO: FORTIS
Patauorum Medicorum Archiatri
EPIGRAMMA.

ÆVi præſidium noſtri, pater inclyte, Colles
Te euganei reſonant, teque medente, lares;

Tela venenatæ fugiunt tua fortia febres,
O Coi ſoboles iam rediuiua Patris;

Harum dira cohors cum Cordibus incubat, ardet,
Præſtò ades, & tuta ſupprimis arte focos;

Omne malum pellis, ſerò expectata ſenectus
Per te nil metuit, ſed viget ulteriùs.

Oh quot te celebrant exempti faucibus Orci,
Vota tibi ad ſuperos quot repetita volant!

Pyramides iaceant, tempus quas luſit, & imber,
Nomen nulla queunt obliterare tuum.

Hic panacea micat, ſalibuſque hic docta Minerua,
Sic Phœbo viues, Aonioque Choro.

Viuat at æternum nomen in Orbe tuum ubiquè
Franc. Sartonius.
Medicus Arimin.
in obſequium perpetuum.

IN

IN LIBRUM DE MORBIS MULIERUM

ODE.

SExum fęmineum quot mala torqueant
Vix unquam referes flebilis, heù, lyra;
Seù tanquàm innumeris horrida faucibus
Hydra ægram laceret, dente premat truci,
Seù nuptæ, aut Viduæ, Virginis aut ſacræ
Cordis mille modis vellicet intima,
Præceps ſeù iugulum ſyncopa comprimat,
Aut vitæ medium tollat anhelitum,
Auctis ſeù ſtimulis irrequietior
Extremis quatiat membra tremoribus;
Aut mentem implacidus commoueat furor,
Sponſi ſiuè nurus non ſine lachrymis;
Seù venter ſterilis tentet inanitèr
Expectata Viro prodere germina.
Sed mœſtis fidibus pone modum chelis,
Dulci ſurge ſono, & concine lætior;
En ZANFORTIS adeſt miles Apollinis,
Accurrit placido cum medicamine,
Geſtiſque egregijs alter ut Hercules
Hoc monſtrum premit, & conterit, & necat;
Cernens indubius cuncta mala, & leuans
Sanum reſtituit fęmineum genus,
Quo mundi Integritas nititur, & nitet,
Pyrræ non opus hìc Deucalionis eſt;
Lyncęis oculis, atquè Machaonis
Dextra præſtat opem iam pereuntibus;
En arcana ſalus clauditur hoc libro,
Hunc poſcunt cupidæ ſæpèque fęminæ,
Ipſis hìç latitat gemmea ſanitas,
Quæ det grata nouo ſæcula Apollini.

Eiuſdem.

L Æ

LÆTVM OMEN

Decerptum Anagrammaticè

Ex Nomine Cognomine & Patria

ILLVSTRISSIMI & EXCELLENTISSIMI DOMINI

DOMINI RAYMVNDI IO. FORTIS

Publici in Celeberrima Academia Patauina
In Prima Sede Profeſſoris.

RAYMVNDVS IOANNES FORTIS VERONENSIS

Anagrammatiſmus

IO: EN VIR VNVS ERIT DANS EIS ANNOS FIRMOS;

Epigramma.

LÆtum Nomini ineſt cunctis mortalibus Omen
Robore RAYMVNDI ſæcula longa vehens:

Robur ineſt, FORTIS nam impugnans fortiter omnes
Morbos, atque neces, fortia FORTIS agit.

Tempora firma dedit, longam vis ducere vitam?
Vnus RAYMVNDVS FORTIS erit Medicus

Quot ſunt verba viri, tot ſunt oracula, quando
Mundo RAYMVNDVS nobile ſacrat opus

Summus ſumma fecit, linquendo parua puſillis,
Nomen & Omen Ei, Fama perennis erit.

M. Stanislaus Slovvakovvicz Polonus
Phil. & Med. Doct.
Ordin. Aſtrol. inter Minores
Collegas in Al. Ac. Crac. Prof.

IN-

INDEX FEBRIVM.

FEBRIS. E*Phemera.* Pag. 1
Synocha. 9
Synocha putrida. 17
Ardens legitima. 26
Ardens ſpuria. 40
Tertiana exquiſita. 47
Tertiana notha. 62
Tertiana duplex. 73
Tertiana continua. 82
Tritæophyes. 91
Lipyria. 97
Typhodes. 105
Hemitritæus. 111
Quotidiana. 123
Quotidiana nocturna. 134
Lumbricalis. 140
Epiala. 151
Singultuoſa. 160
Syncopalis humoroſa. 168
Syncopalis minuta. 183
Amatoria, ſiue alba. 190
Lenta. 199
Chronica. 204
Catarrhalis à capite. 213
Catarrhalis à pulmonibus. 220
Catarrhalis à meſenterio. 228
Erratica. 237

Quar-

INDEX FEBRIVM.

FEBRIS. *Quartana legitima.* 244
Quartana ſpuria. 258
Quintana, &c. 267
Maligna à tota ſubſtantia &c. 272
Maligna ſuperante humido. 281
Maligna ſuperante ſicco. 292
Maligna ratione ſymptomatum. 302
Peticularis. 310
Colliquatiua. 318
Hungarica. 324
Anglica. 333
Gallica hectica. 339
Hectica primi gradus. 349
Hectica ſecundi gradus. 356
Hectica tertij gradus. 363

IN-

INDEX
MORBORVM MVLIERVM.

MEnſium ſuppreſſio.	373
Menſium profluvium.	382
Menſium ſtillicidium.	389
Muliebre profluvium.	395
Vteri præfocatio.	403
Furor uterinus.	412
Virgineus morbus.	417
Sterilitas.	423
Mola.	430
Hydrops Vteri.	437
Abortus.	444
Superfœtatio.	452
Partus laborioſus.	456
Secunda retenta.	461
Fœtus mortuus.	466
Procidentia uteri.	472
Partus Cæſareus.	480
Febris putrida puerp.	484
Eryſipelas uteri.	489
Inflammatio uteri.	495
Abſceſſus uteri.	501
Vlcus Vteri.	506
Scirrhus Vteri.	512
Cancer uteri.	518

Errata præcipua ita Corriges.

Pag. 2	lin. 4	frequentiores	Lege	celeriores
3	lin. 18	frequentem		celerem
27	lin. 21	atteſtantur		atteſtatur
29	lin. 1	cauſum facit		cauſum faciunt
36	lin. 29	ſiti carentiem		ſiti carentem
43	lin. 15	obtineat		obtineant
49	lin. 18	per quos		per quæ
51	lin. 2	poteſt		poſſunt
61	lin. 12	ex ſe namque		æquè namque
62	lin. 4	paulùm æquo		plus æquo
76	lin. 20	frequentior		celerior
174	lin. 4	aqua cord. primæ		aqua cord. prima
191	lin. 24	ſoboles		origo
230	lin. 2	de quibus		de his
344	lin. 19	quo		quò
356	lin. 18	modo abeſſe		non abeſſe
417	lin. 22	& facies tota ędemate		& facies tota quandoque ędemate
425	lin. 1	fuere		fuerit
432	lin. 13	laboraſſe		laborare
445	lin. 23	tranſmiſſas		tranſmiſſis
	lin. 24	miſſas		miſſis
447	lin. 12	euacuatur		euacuetur
448	lin. 27	contuſarum		contuſorum
461	lin, 30	ac in binas uenas		ac in uenam.
463	lin. 21	ſternutatorio		ſternutamento
466	lin. 30	quæ		qua
503	lin. 3	curantur		curatur
512	lin, 24	deprehenſa		deprehenſum
520	lin. 29	incipientibus eius		incipienti

DE FEBRIBVS RAYMVNDI IO: FORTIS VERONENSIS.

EPHEMERA

NObilis Iuvenis, xxv annum agens, temperamenti totius, ad calidum & humidum vergentis, rari habitus; in victus ratione non valdè aberrans, ſed moderatè viuens; cùm æſtiuo tempore, triduo abeſſet ab hac Vrbe, & matrem acuto morbo laborare, per certum nuntium accepiſſet, nulla interpoſita mora, ieiuno ventriculo, per diſpoſitos equos, ſub radijs ſolaribus, cum exiguo cibo, domum verſus iter ſuſcepit; quò perueniens, matrem animam agentem inuènit, quæ paulò poſt expirauit. Interim Iuvenis, ex itinere defeſſus, parùm nutritus, & animi mœrore confectus, decubuit, febricitare incipiens; ob idque Medicus ſtatim accerſi-

tus, ab adſtantibus accepit, febrem cepiſſe, abſque vllo rigore, pulſuſve coarctatione; ipſe autem obſeruauit liberum caloris aſcenſum, abſque ullo prauo ſymptomate: prætereà pulſus æquales, & frequentiores in dilatatione, quàm in conſtrictione: urinam, cum naturali ſuſpenſo, omninò coctionem oſtendentem: calorem ſuauem, & halituoſum, ſed cum cutis ſiccitate: ſtatus clementiam, ægrique facilem tolerantiam. Perterriti autem Conſanguinei, celeri matris interitu, poſtridiè me ad Conſilium, de agendis accerſiuerunt; qui poſtquàm iam dicta, à Medico obſeruata, audiuiſſem, & iuvenem, cum febre decreſcente madentem, inueniſſem, abſque ulla de reditu febris ſuſpicione, meam ità ſententiam in medium protuli.

Licet, aut nulla, aut valdè exigua ope medica indigeat Nobilis iſte Iuvenis; attamen, quia[a] tempus non operandi, æquè ac operandi, Medicus cognoſcere tenetur: [b] remedia verò, non à medicamentorum, ſed affectuum cognitione, ſumuntur; ideò tenetur quoq; Medicus, affectus cognitionem habere (& quidèm prima die) vt præſtantiſſimæ huiuſce Facultatis peritum ſemetipſum oſtendat. Quare iure gloriabatur Gal[c]. nullius Diariæ cognitionem, prima die ipſum aufugere potuiſſe. Et quidèm Diariam exiſtimo hanc eſſe febrem: quia unius diei febris, etiam ab Hipp[d]. dicta eſt; ideò & ephemera appellari ſolet, ſumpta denominatione ab ephemeris quibuſdam animalibus, apud Hypanim [e] fluvium, qui ab Europæ parte, in Pontum defluit,

na-

[a] Valeſius.

[b] 1. de Alim. Fac. 1.

[c] 8. Meth. 3.

[d] Gal. 4. Aph. 55.

[e] Ariſt. 5. de Hiſt. Ani. 19.

naſcentibus, & unico die viuentibus. Neque exercitato Medico difficile erit, hanc febrem ſtatim cognoſcere, ſi ea, quæ à Viro Excellentiſſimo accuratiſſimè obſeruata fuere, examinentur.

Et primò, quod febris ſine rigore, & horrore inceperit, citràque pulſus coarctationem; cùm enim rigor impetuoſum motum humoris, aut craſſi vaporis, per muſculos requirat, extra febres humorales non reperitur; ſicuti ſine his, neque opprimi, neque grauari poteſt pulſifica facultas: horripilationes autem quædam contingere poſſunt, quando Diaria, ex cutis obſtructione prouenit; quæ tamèn facilè ſolvuntur, & euaneſcunt.

Secundò, ipſe obſeruauit liberum caloris aſcenſum: quia à materia non opprimitur, ſed liberè augetur; ſubſtantia enim ſpirituum ſubtiliſſima cùm ſit, facilè inflammatur, atque reſoluitur.

Tertiò, pulſum æqualem[f], & frequentem[g] in diaſtole, tardiorem in ſyſtole: quia refrigerium, magis, quàm excrementorum expulſionem Diaria deſiderat.

[f] 1. ad Gla. 2. [g] Tral. Lib. 12 C. 1. & 2. de Criſib. 13.

Quartò, urinam ſtatim concoctionem[h] oſtendẽtem; quoniam, nulla in venis humorum putredo reperitur; quod ſignum proprium, & inſeparabile eſt ab ipſa diaria.

[h] 1. de Diff. Feb. 7. Aet. Tet. 2. Ser. 1. 58. Paul. 2. de Re Med. 16. Orib. Lib. 3. Cap. 2.

Quintò, calorem ſuauem, & halituoſum; ſicut enim ephemerarum[i] calor ſuauis eſt, ità putridarum acris, & mordax, ut aridus hecticarum.

[i] 1. in 6. Epid. 29.

Sextò, ſtatus[k] clementiam, à facili ægri tolerantia deſumptam.

[k] 1. de Diff. Feb. 8. & Aet. loco cit.

Septimò, videre mihi videor, terminandam hanc febrem, cum madore quodam uniuerſali; quia temperamentum eſt calidum, & humidum; non autem cum ſudore[l], ob prægreſſam laſſitudinem, & inediam. Et licet febris humoralis non ſit, ſpiritus tamen, cùm conſtent ex tenuiſſima ſanguinis parte, & ſubtiliſſima aeris inſpirati portione, dum in accenſione attenuantur, craſſior ipſorum portio in ſudorem abit.

l 2. de Criſib. ult.

Et tandem incepit à procatarctica[m] cauſa, quod eſt omnibus ephemeris proprium; facta namque fuit, ut notiſſimum eſt, ab inſolatu, laſſitudine, inedia, & animi mœrore; prout ex laſſitudine[n], non ſemel Diaria fuit correptus ipſe Gal. Has omnes, occaſiones appellabat Gal[o]. ſicut cauſa, eſt accenſio ſpirituum, non naturalium, quia non dantur; nec animalium, quia contingeret delirium; ſed vitalium; non tamen ſemper immediatè, ſed nonnunquàm mediante iecoris, vel cerebri accenſione; & ità ſibi conſtat ipſe Auicennas.

m 1. de Diff. Feb. 7.

n 5. de Sanit. Tuen. 1.

o 2. de Criſ. 13

Quibus omnibus, addamus cutis ſiccitatem[o], quæ in laſſitudine maior eſt, quàm in reliquis ephemeris omnibus: ætatem, ſpirituum accenſioni idoneam: temperamentum, ad calidum & humidum vergens, in quo ſpiritus accenſionem ſuſcipiunt, & conſeruant; cùm in bilioſo, ſi ſpiritus accendantur, accenſionem non conſeruent, ſed illicò ad exuſtionem tranſeant; & tandem vitam anteactam, ab impuritatibus, & excrementis[p] immunem; quibus præſentibus, non adeò facilè ephemeræ accenduntur,

o 1. ad Gla. 2.

p Actuar. 2. Meth. 1.

tur., ſed putridæ potius excitantur.

Ephemeræ omnes, ex ſui natura, ſunt ſalutares, quæ 24 horarum ſpatio terminari ſolent; & licet adeò breues ſint, non tamen inter acutiſſimos[q] morbos collocandæ; quas ne vix quidem inter morbos ponendas eſſe exiſtimabat Celſ[r]. unde moderatiſſimas, has appellabat Actuarius[ſ]. Et hæc quidèm talis cenſenda, hoc anni tempore calido, & diatritaria victus ratione à prudenti Medico[t] omiſſa; ex Medicorum[u] enim inſcitia, ephemeræ, ab hiſce cauſis, non ſolùm ad hecticas, verùm & ad tabem ipſam, atque maraſmum tranſeunt.

q 2. Aph. 19.

r 3. de Re Medic. 5.

ſ 2. Meth. 1.

t 10. Meth. 1.

u 2. de Diff. Feb. 7.

Quod vt auerteret peritiſſimus Medicus, in ſtatu ſorbitionem[x], & potionem in declinatione Patienti obtulit: ſiquidèm in hac febre curanda, duplex debet eſſe Medici ſcopus; alter, febrem ipſam; alter partem affectam, cuius cauſa febris fuit inducta, reſpiciens. Priori ſatisfaciendum, remedijs vniuerſalibus, refrigerantibus, & humectantibus; poſteriori verò, particularibus, affectæ parti appropriatis.

x 1. Acut. 46.

Vniuerſalia remedia tria proponuntur ab Auicenna[y]. Potio frigidæ. Balneum, & inunctio: necnon cogrua victus ratio.

y 1. 4. Tract. 1. Cap 5.

Potio frigidæ offerenda in vigoris principio, ad lib. vj. vij. & viij. aquæ fontanæ dulciſſimæ, non mineralis; ſed cauendum, ne adſit aliquod prohibens. Prohibentia[z] autem quinque eſſe poſſunt; corporis gracilitas, & extenuatio; cruditatum præſentia; alicuius viſceris imbecillitas; inſuetu-

z 9. Meth. 5.

do;

do; & anni tempus frigidum; quibus abſentibus, eſt certè remedium ingentis profectus; quod quidèm in præſenti caſu, alioquin conuenire potuiſſet, niſi præuerſo ordine, ſorbitio refrigerans potioni præmiſſa fuiſſet; ut in cura coacta ſe geſſit Gal[a]. etenim præter inediam, & ab ea accidentalem quandam corporis extenuationem, reliquæ omnes aderant, pro frigidæ potu, conditiones; ſed quoniam remedium hoc, hiſce noſtris temporibus, ferè prorſus obſoleuit: ut ego puto, ob climatis qualitatem, & ob aquarum impuritatem: ideò Excellentiſsimus Adſtans, frigidæ ſubſtituit ſerum aſininum, ad lib. iij. & quidèm depuratum, ut quadam lactea euaporatione, caput quoque humectaret. Propinari quinetiam poſſunt aquæ ſtillatitiæ cich. ſonci, end. acetoſ. cucurbitæ, cum iulap. viol. roſ. ſyr. de ribes, de berberibus, & huiuſ. modi alijs.

a 10. Meth. 3. & 4.

Balneum aquæ dulcis, ſecundum eſt remedium; quod antiquitùs ſanis quoque familiare eſſe ſolebat, quodque ex quatuor[b] conſtabat, aere calido: aqua calida: aqua frigida: & loco deterſioni apto. Hoc adminiſtrari poteſt calidum, & frigidum: calidum, in ephemera curanda conuenit, in cutis conſtipatione, otioſis, ſomniculoſis, ebrijs, & huius ordinis alijs; ſicut pernicioſiſſimum, in ephemera, ab inedia, vigilijs, mœrore, inſolatu, verbo, à cauſis omnibus digerentibus, & exſiccantibus excitata. Frigidum verò contrà, ſicuti prioribus cauſis infenſum, ità utile poſterioribus; quod tamen gra-

b 8. Meth. 4.

cili-

cilibus, & valdè extenuatis corporibus, ab initio[c], tepidum, & ſub finem, frigidum inſtitui debet, tùm ut humectatio faciliùs ad internas partes peruadere valeat, tùm quia actu frigidum, neruoſis, & membranoſis partibus parùm amicum eſſe, monuit Hippocr[d]. quod quidèm in caſu noſtro, vſurpari poterit, prout in Menandro Gal[e]. ſub cibo breui exhibendo; cui poſt leues deterſiones, inunctiones ex oleo amygdal. & viol. ſuccedere debent; hocq; remedij genus, triduo continuato adminiſtrandum.

c 8. Meth. 5.
d 5. Aph. 18.
e Lib. de Cauſ. Proc. 1.

Victus ratio tandèm ſit refrigerans, & humectans, citòque nutriens. Cubiculum ad Septentrionem, vel ſaltèm ad Orientem ſit expoſitum. Quoniam verò facilius[f] eſt impleri potu, quàm cibo; ideò conuenient ptiſana hordeacea, Panatellæ, cum emulſ. ſem. mel. & amygd. dulc. Oua recentia, Panis, vino madefactus; vinum[g] enim ſine formidine præbet Gal. Somnus ſit conſueto diuturnior. Quies omnium maximè neceſſaria. Alvus, ſi fuerit opus, clyſtere ex lacte, butyro, & ſaccharo, ſolicitetur; & tandèm, alacri animo æger degat.

f 2. Aph. 11.
g 1. ad Gla. 2.

Partem affectam quod attinet, hæc, particularia poſtulat auxilia; poteſt autèm affici in ephemera febre, cerebrum, cor, iecur, aut ventriculus; at in præſenti caſu, afficitur cerebrum ab inſolatu, & cogitationibus intenſis; Cor verò à mœrore. Caput igitur refrigerantibus, & humectantibus irrigandum, ol. roſ. viol. & vigilijs vrgentibus, copioſo nenupharino. Ablutiones quoque capiti para-

ri poſſunt, ex aqua dulci, violis, malua, lactuca; nenuphare, folijs vitis, & ſalicis alterata; quibus, æſtu exiſtente maiori, adduntur quoque papaueris capita. Cordi verò epithemata parentur ex aqua florum citri, aurantiorum, roſarum; addito aceto roſaceo, & ſpeciebus cordialibus temperatis; frigidiora namque, in mœroribus, cor non poſtulat. Quæ ſatis, ſuperque.

SYNOCHA.

IVuenis Nobilis, 25 annum agens, temperamenti totius calidi,& humidi, plethoricus, & denſi habitus, otio,ſomno,& ventri magnopere indulgens; cum, temporibus hiſce bacchanalium,in ſuburbanũ receſſum, ad conuiuium, cum cõmenſalibus amicis, pedibus incedens, conceſſiſſet, poſt prandium, & fœcundiſſimos calices, eodem modo domum reuerſus, valdè excalefactus, rurſus, cum ijſdem compotatoribus potauit largius; ac interim mador, licet exiguus, qui per totum eruperat corpus, perfrigeratus eſt. Cubitum iuit; nec vnquam ſomnum capere potuit; ſed æſtu intolerabili interno correptus, huc & illuc ſe iactabat, & de vniuerſali laſſitudine, dolore capitis grauatiuo, & nonnunquam pulſatiuo, conquerebatur. Accerſitus ego, in Pat.[c] obſeruaui rubram faciem, & quodammodo tumentem, cum delatione in ſomnum; nec ſine aliqua reſpirationis læſione; calor tactui erat minimè mordax, pulſus maximus, æqualis,& vehemens; vrina, & craſſitie, & colore, à naturali non multum aliena; ac ipſi nares valdè pruriebant. Medico autem domeſtico his perterrefacto, ità pro ſalute Pat. ſum allocutus.

Morborum primis aſpectibus non ſtatim fidendum eſt, Exc. Vir; ſiquidem, ſicut aliquando debiles,[a] & paruæ febres, malignæ ſunt, atque letha- [a] 3. de Crisib. 4.

les; ità vehementes, & magnæ, nónnunquam ſimpliciores,[b] & longè minus periculoſæ euadunt; è quarum numero erit præſens, febris ſanguinea, & ſynocha dicenda; quoniam ex ſola ſanguinis efferueſcentia, citra putredinem, fuiſſe excitatam, ſat nobis, ſuperque perſuadere poſſunt, res, non ſolum præter naturam, ſed & naturales, & nonnaturales: etenim, ſi febrilem[c] calorem conſideremus, eſt halituoſus, fumoſus, & minimè mordax, benigni humoris accenſi, ſed non putreſcentis indicium; ſi pulſum contrectemus,[d] æqualem inueniemus, vtpotè, qui nõ à fuliginoſis vaporibus, à putrida minera inæqualiter eleuatis, agitetur; vndè Gal.[e] hãc febrem, in diariarum numero repoſuit; maximum præterea; ob ſanguinis accenſi, redundantis copiam; vehementem, atque frequentem; ob natiui caloris maximum incendium. Vrinam[f] inſpicimus, à naturali ſtatu parum diſtantem, ac ſolum, paulò, conſueto craſſiorem, & rubram; quia ex multo, craſſo, & accenſo ſanguine producta eſt; ſomnum verò, ab initio huius febris, capere non potuit; ob æſtũ internum, angorem quendam inducentem; licet ad ſomnum adſit procliuitas, quæ in febris progreſſu ſemper augebitur; imò ſomniculoſus, & quodammodo ſoporoſus euadet Patiens; ob multas fumoſitates, ab vniuerſo ſanguine accenſo eleuatas, quæ caput grauant, & replent pectus, atque pulmones; vndè aliqua reſpirandi difficultas; quinimò, totum corpus replent, & inflant; & ideò ab aliquibus, febris inflatiua dicta fuit; atque ab Auicen. fe-

[b] 2. De Diff. Feb. 9.

[c] 9. Meth. 4.

[d] Gal. ibid.

[e] 9. Meth. 2. & 5.

[f] Gal. ibidem.

[g]febris profundi ſomni; ob multitudinem vaporum condenſatorum, aſcendentium, & cerebrum humectantium. Ab alijs, cum Gal.[h] ephemera plurium dierum appellata; niſi quiſpiam, non ineptè, hanc potius humoralem non putridam appellare malit; tum vt ab ephemera, quæ à ſolis ſpiritibus; tum vt à putridis diſtinguatur; & hac ratione non multiplicentur genera febrium.

g 1.4.Trac.2. Cap.44.

h 9.Meth.2.

Sic cauſa immediata huius febris, eſt euaporatio in cor, & totum corpus, à ſanguine multo, non putrefacto, ſed ſolum accenſo, eleuata. Quantitatis autem ſanguinis cauſæ, ſunt in Patiente noſtro, naturales, & nonnaturales, temperamentum ſcilicet calidum, & humidum, habitus plethoricus, & otioſa, ac in cibo, & potu libera viuendi ratio; prout accenſio in ſanguine, fuit excitata, à motu in itinere facto, huic pleno corpori, laborioſo; ſed multò magis, à prohibita tranſpiratione, quæ copioſo ſanguini, & cutis denſitati, tum naturali; tum à perfrigerato madore adaucta, ſucceſſit; copia namque ſanguinis prægrauat naturam, qui ideò depurari non poteſt; plurimi verò vapores, à ſanguine eleuati, nec diſſipati, eundem, & vnà ſpiritus naturales, ac vitales, in arterijs, & venis contentos excalefaciunt; ſicque, cum vapores eleuentur, & ob cutis denſitatem, non difflentur, aut reſoluantur, ab ijs fit ebullitio ſanguinis; prout muſti in dolio, ad quam, non adeò facilè conſequitur putredo ipſius ſanguinis; quoniam à natura cuſtoditur, ob vitæ neceſſitatem, niſi interna intercedat prohibita

tranſpiratio, ab humoribus craſſis, ac lentis; ſic in huiuſmodi febribus, accendi poſſe vniuerſum ſanguinem, aſſerebat Gal. [i] experientia ſiquidem ſæpe videmus, frumentum, propter denegatam tranſpirationem, ſine putredine, multum incaleſcere; qua ſynocha, ſine putredine, detinebatur Liber ille iuvenis, à Gal. [k] deſcriptus, ex otio, & intermiſſo exercitio; cui aderant reliqua ſymptomata, [l] in noſtro Patiente quoque apparentia; nempè intolerabilis æſtus, laſſitudo totius tenſiua, capitis pulſationes, vigiliæ, iactationes, & narium pruritus, [m] ſynochis omnibus communis; quibus, rurſus addantur conſiderandæ res naturales, & nonnaturales, nimirum totius temperamentum calidum & humidum, habitus plethoricus, copioſo ſanguine abundans, & iuvenis, otio, comeſſationibus, & cõpotationibus deditus, pleno corpore exercitatus.

[i] de Inæq. Intemp. 5.
[k] 9. Meth. 4.
[l] Ibid.
[m] Auic. 1. 4. Trac. 2. C. 45.

Vnicam itaque habebit acceſſionem febris hæc, ſi benè tractetur, ne tranſeat in putridam, in quam valdè propenſa eſt; ob cutis denſitatem, & plenitudinem totius; ac præterea, quia non paracmaſtica, & decreſcens; nec homotona, & æqualiter affligens; ſed epacmaſtica, hoc eſt ſemper increſcens obſeruatur; idque, quoniam plus [n] eſt quod euaporat, quam quod reſoluitur; & ideò, non vnius, ſed plurium dierum erit huiuſmodi acceſſio.

[n] 9. Meth. 2.

Febris hæc, cum ſit continua, [o] & continens, periculo vacare non poteſt; eò magis, cum ſit epacmaſtica, nimirum ſemper increſcens, homotona, & paracmaſtica perículoſior. Et licet mitior, ac cæteris

[o] 4. Aph. 43.

teris ſimplicior nominetur à Gal.[p] locutus tamen fuit reſpectiuè, ad putridas; fit enim ex ſanguine, inter humores benigniſsimo, & non putrido. Hæc paucis diebus terminanda; nunquam enim[q] hebdomadam excedit febris huiuſmodi; & benè iudicabitur rectè tractata; non enim tolerat pigritiam, aut Medicorum ignorantiam, quin degeneret in putridam; aut in phrenitidem, anginam, vel pleuritidem.

p 1. De Diff. Feb. 9.

q 1. de Criſib. 6.

Ideò nihil cunctandum; ſed Medicis ſcopis illicò ſatisfaciendum, ſanguinem euacuando, alterando, & meatus totius corporis aperiendo. Quapropter, tria proponuntur à Gal.[r] potiſſima remedia; Sanguinis miſſio, vſque ad animi deliquium; frigidæ potio; & balneum.

r 9. Meth. 4. & 5.

Et primò à ſanguinis miſſione curationem eſſe inchoandam, idem præcipit;[s] quia nullomodo differenda; & licet nonnulli Gal. arguant, quod in curando iuvene[t] illo libero, ſanguinis miſſionem diſtulerit in tertium diem; attamen, ipſe ſpontè in ſecundum tantum, eam diſtulit, vt certior fieret de natura febris; dilatio verò in tertium, non ab ipſo Gal. vt patet ex eius verbis, ſed à cæteris vincentibus[u] medicis decreta fuit.

s 11. Meth. 4.

t 9. Meth. 4.

u 9. Meth. 4.

Quamprimum igitur, iniecto clyſtere, ad ſanguinis miſſionem deueniendum, nulla expectata febris declinatione; quæ in epacmaſtica futura non eſt, vſque ad integram ipſius febris ſolutionem. Educatur autem vſque ad animi deliquium; quidquid dicat Auerr.[x] contra Gal. & Hipp. ipſum, forſan non

x 7. Collig. 8.

non diſtinguens animi deliquium à ſyncope, vt diſtinxit [y] Gal. dicens; quod dum educitur ſanguis, vſque ad animi deliquium, pulſus mutationi attentos eſſe oportet, ne ſyncopen incurrant. Hac igitur euacuatione, abundans feruentis ſanguinis copia minuitur, totum [z] corpus perfrigeratur, & ad naturalem temperiem deducitur; vndè ſubleuata natura, reſiduum expellere, ac ſuperare valet; adeò vt eorum, qui ex cutis obſtructione, hac febre correpti fuerunt, [a] nemo in putridam inciderit, hoc adminiſtrato præſidio; cuius, in caſu noſtro, adeſt omninò permittens, & abeſt quodcunque prohibens. quod item remedij genus indicatur magis à præſenti epacmaſtica, ab homotona minus, & adhuc minùs à paracmaſtica.

[y] De Sang. Miſ. 12.
[z] 9. Meth. 4.
[a] 9. Meth. 4.

Secundum, continentium febrium maximum [b] remedium, eſt frigidæ potio; quam omiſit [c] Gal. in curando iuvene illo libero; quia ſola ſanguinis miſſio ſufficiens fuit. Hoc autem remedium, ægro, copioſa ſanguinis euacuatione indigenti, pernicioſum eſſet; quia copiam, intra corpus incraſſando, coerceret, atque firmaret; & innatus calor, à multo, & craſſo ſanguine, veluti ſuffocatus, à frigidæ potu obrueretur; cum tamen aliqui Medici Hæmophobi, falsò crediderint, frigidæ potum, eſſe remedium venæ ſectioni ſubſtituendum, licet, ſine detractione ſanguinis, adminiſtrari non poſſit; adeò vt venæ ſectio, ſine frigidæ potu admitti, quidem poſſit, vt in Iuvene libero; non autem frigidæ potus, ſine præcedente ſanguinis miſſione.

[b] 9. Meth. 5.
[c] 9. Meth. 4.

Pro-

Propinetur itaque Patienti noſtro frigidà, leuis, & copioſa, ad pallorem; egregius enim potator eſt, & omnium prohibentium expers; corpus etenim [d] gracile non eſt, robur habet omnium viſcerum naturalium, abſunt tumores, & obſtructiones; nec deeſt conſuetudo; & licet tempus æſtivum non ſit; hæc tamen parui momenti conditio prohibens, præſentibus cæteris omnibus permittentibus. d 9. Meth. 5.

Quod ſi, aut Medicus Phſychrophobus, [e] aut Patiens Hydrophobus fuerit, abſentibus quoque, frigidæ potum prohibentibus, tunc frigidæ potioni ſubſtituenda eſt potio aquæ ſtill. cichor. acet. end. aquæ hordei, ſeri caprin. aut aſinini deſtill. quibus addi poterit iuleb roſ. violac. ſyr. de ſucco lim. de acido cit. de ſucc. acetoſæ. e 9. Meth. 5.

Interim flos caſs. cum pulpa tamarind. locum habebit; cum ſero capr. aut aqua Noceræ, ſi febris protrahatur.

Balneum aquæ dulcis, tertium eſt medicamentum in caſu noſtro adminiſtrandum; calidum ſcil. tum ad meatus recludendos; tum ad vapores expurgandos, ac diſcutiendos.

A balneo, abſterſiones non adeò leues fiant, & ab his, frictiones panno calido; inunctionibus omiſſis; vtpote quæ poros cutis obſtruant, & totum humectent.

Extra balneum, refrigerantia conuenient, hepati, Cordi, Renibus, & Teſtibus. Sic pro hepate, ℞ ſucc. cich. depur. lib. j. ſucc. lim. vnc. iij. acet. roſ. vnc. j. ſpecier. triumſandal. drach. ij. m. pro

epith. hepatis. Pro corde. ℞ aq. meliſſæ, borraginis an. lib. j. aq. flor. cit. roſ. an. vnc. iij. ſucci cit. acet. roſ. an. vnc. j. ſ. ſpecier. cord. temp. drach. iij. m. pro epith. cordis. Pro Renibus; ℞ vng. roſ. Meſ. infrigid. Gal. an. vnc. j. ſandal. popul. an. vnc. ſ. m. pro renum illitu. Sic teſtibus, aqua roſacea, cum aceto, frigida applicata, magnum affert toti refrigerium.

Victus ratio ſit refrigerans, & humectans, tenuis; ita vt ſola ptiſana[f] ſufficiat, vel lactuca cocta; vel cucurbita, cum aliquo ex fructibus refrigerantibus. Potus ſit aqua hordeacea, vel ſtillatitia acet. aut end. Vinum oligophorum, dilutum, tandem concedit Serapio in declinatione. Et hæc pro ſalute Nob. Pat. ſatis.

f 9. Meth. 4.

SYNO-

SYNOCHA PVTRIDA.

IVuenis Illuſtriſsimus, 25 annum agens, temperamenti totius, & hepatis, calidi, & humidi; denſi, carnoſi, atque plethorici habitus, valdè edax, & bibax, vinis dulcibus, & ſubſtantiæ craſſioris, vſus, otioſam vitam ducens; tandem, aduentante Vere, vt ſibi extremas partes, imò totum corpus excalefaceret, friguſque illius diei importunum fugaret, ad paruæ pilæ ludum, cum ſocijs ſe contulit; ità excalefactus ſudauit, vinum potauit, nec induſium, iam madefactum, mutauit; cęnauit, & nocte ſequenti febricitauit, cum quibuſdam horroribus inæqualibus, & totius corporis laſſitudine phlegmonoſa; manè autem, parentes, Medicos ſtatim aduocarunt, vt de agendis conſulerent. Inuenimus Nob. Patientem æſtuantem, hùc illùc, per lectum ſeſe iactantem, cum intenſo rubore faciei, & oculorum, capitis grauitate, & dolore circà fauces. Calor ad tactum multus erat, non adeò acris, & mordax, vt vulgò in cæteris putridis obſeruari ſolet; nec tamē adeò ſuauis, & halituoſus, vt in ephemeris; ſemper autem æqualem, manui tangenti ſeſe offerebat. Pulſus erat magnus, frequens, mollis, vehemens, & maior in ſyſtole, quam in diaſtole. Vrina rubra, & craſſa. Quibus à nobis obſeruatis, alterans ex refrigerantibus aquis ſtillatitijs, mox ptiſanæ cremorem præſcripſimus; & vt interim natura febris cla-

rius nobis innoteſceret, in veſperam conſultationem diſtulimus; tuncq; Patientem obſeruauimus, eodem febris tenore diuexatum, atque ijſdem ſymptomatibus afflictum, abſque vlla ſtatus mutatione, aut alteratione. Quarè pro ipſius ſalute ità conſultum fuit.

Magnam, & acutam febrem affligere Iuvenem hunc Illuſtriſsimum, ſtatim coniecimus, ex æſtu magno; et quoniam ſtatim extremos habuit labores, dum illicò ad ſtatum [a] peruenit, ſynocham eandem iudicauimus; quæ continens, à continuo feruore, à Gal. [b] & Antiquioribus dicta fuit; & ab Auic. [c] concluſa; eſtque illa febris, quæ nullas habet exacerbationes; ſed à principio, vſque ad finem, vniformiter progrediendo, vnica acceſsione terminatur; de qua Gal. [d] dicebat, quod vnicam habet acceſsionem; quia nulla eſt corporis pars, quæ præcipue ſit offenſa, quæ vel mittat, vel ſuſcipiat, vel generet, vel attrahat ſuperfluitates; ſed humores habet in venis omnibus, & arterijs, præſertim maximis, & plurimo calore abundantibus, putrefactos. Ex quibus Gal. verbis patere poteſt, ſanguinem, pro tota maſſa ſanguinea ſumptum, putreſcere in hac febre, & æqualiter in cor euaporare; quidquid dicant Auic. Auerr. Argenterius, Mercatus, Capiuaccius, & alij, Gal. redarguentes, quod aſſeruerit, ſanguinem, dum putreſit, ſecundum partem tenuiorem, in bilem; ſecundum craſſiorem verò, in melancholiam conu[illegible]rti; & ità non dari febrem ſanguineam. Etenim ſi ità ſenſiſſet Gal. febrem ſyno-

cham

[a] 3. de Criſib. 4.

[b] 2. De Diff. Feb. 2. & 3. in 1. Epid. 2.

[c] l. 4. Trac. 2. Cap. 44.

[d] 2 De Diff. Feb. vlt.

cham dari negaſſet; neque eandem ab ardente di-ſtinxiſſet; ac potiſſimum, febrem ſanguineam, ſan-guinis [e] miſſione vſque ad animi deliquium, non cu-raſſet, quam in bilioſa febre nunquam admittere auſus eſſet; & præterea, ſanguinem corrumpi, pu-treſcere, & febrem accendere, ijſdem verbis aſſe-ruit Gal. [f] ipſe: credidit tamen, dari ſynocham, & legitimam, & ſpuriam; legitimam quidem, à tota [g] maſſa ſanguinea, omnes humores æquali propor-tione continente; vt in illo Iuvene; [h] ſpuriam, ab ea-dem, cum bilis exuberantia putreſcente; quam ideò, quodammodò bilioſam appellabat ipſe Ga-lenus. [i]

e 9. Meth. 4.

f 1. De Diff. Feb. 11.

g 11. Meth. 9.

h 9. Meth. 4.

i 2. de Criſib. 12.

Hanc autem, legitimam ſynocham exiſtimamus, & homotonam, [k] tanquam æqualiter affligentem; & quia peccantis ſanguinis nullum nobis defuit in-dicium; quia ætas iuvenilis eſt, temperamentum totius calidum & humidum, habitus plethoricus, ſanguine refertus; nec non vita anteacta, ſanguinē multiplicans; ſic dicebat Gal. [l] benè habiti corpo-ris, ac valentis ætatis propria eſt; & ideò nec in fri-gida [m] ætate, nec in frigido temperamento fieri ſo-let.

k 2. de Criſ. 6. & 2. de Diff. Feb. 2.

l 11. Meth. 14.

m 9. Meth. 5.

Præterea, æſtus inſignis, cum corporis iactatio-ne, copiam feruidi, ac putreſcentis ſanguinis in-dicare poſſunt; ſicut calor ille, multus quidem, ve-rum ſuauis, & ſemper æqualis, non acris, mordax, & inæqualis, vt in cæteris putridis, benignum hu-morem, ſanguinem ſcil. putreſcere ſignificat. Pul-ſus magnus, ob copiam ſpirituum, arteriam dila-

tantium; frequens, ob vſum adauctum, à caloris intenſione; mollis, ob ſanguinis copioſi præſentiam; vehemens, ob virium robur, procedens à copia ſanguinis, & ſpirituum; maiorem autem habet contractionem, quam dilatationem, ob maiorem neceſſitatem expellendi fuligines.

Vrina rubra, & craſſa, copioſi ſanguinis peccantis indicium; prout eſſet bilioſi, rufa, & flaua. Laſſitudinem totius phlegmonoſam, & capitis grauitatem, à copioſo ſanguine, & multo magis, à nimia vaporum copia proueniſſe credendum; necnon facies [n] rubra, cum rubris oculis, & venis, veluti ſanguine ſuffuſis, ac faucium glandulis intumeſcentibus, exuberantis ſanguinis indicia exiſtunt.

[n] Tral. Lib. 12. Cap. 1.

Sanguis autem iſte copioſus, à paruæ pilæ ludo, vtpotè violento exercitio commotus, & excalefactus, nec à venis repletis ventilatus, putredinem concepit; & quidem facilius, ex prægreſſa totius corporis cutis denſitate, à ſudore perfrigerato, & indè prohibita vniuerſali tranſpiratione; ob quam retroceſſerunt excrementa, adauctus eſt calor internus; & præterea, ex retentis vaporoſis excrementis, vniuerſali horripilatione, febris iam dicta ſynocha putrida, eaque homotona ſecuta eſt.

Febrem hãc, inter ſimpliciores enumerabat Gal. [o] vndè niſi accidat error, ſperari poteſt criſis, in [p] quarta, aut per hæmorrhagiam; aut per ſudorem, ad ſummum verò in [q] ſeptima: ſynochus enim vel incipit à vigore; vel tribus, aut quatuor horis, ad vigorem [r] peruenit; imò totus ſynochorum decur-

ſus

[o] 2. De Diff. Feb 9.
[p] 3. de Criſ. 4.
[q] 2. de Criſ. 6.
[r] de Tot. Morbi Temp. 4.

ſus, ſtatus[f] eſt. Error autem, qui maximus in continentibus committi poteſt, eſt curationis[t] dilatio; apud nos verò, præter dictum, ſecundus, & frequens eſt, omiſſa ſanguinis miſſio; aut quia timidi ſint Patientes; aut quia Medici imperiti, hæmophobi, & cucurbitularij; & ideò, ſi febris hæc hebdomadam pertranſeat, acutiſſimi,[u] maximi, & grauiſſimi morbi contingere poterunt; vndè & ipſe Hipp.[x] dicebat; quod morbi, qui ad febres continentes conſequuntur, ſunt maximè acuti; & accidunt laborioſiſſimi, qui plurima tutela, & exactiſſima curatione egent.

f Ibidem 5.
t Tral. Lib. 12. Cap. 2.
u 3. in 1. Epid. 3.
x De Aff. 11.

Protractionem autem, imò & exitum infelicem, nobis plurimùm præmonſtrant vrinæ; quæ ſi ab initio, ad albedinem vergant, diuturniorem fore febrem ſignificant; ſi albæ, & tenues, plerumque mortem prædicunt. Cum itaque in caſu noſtro, rubræ, & craſſæ appareant; & quia nullus in curatione error admittitur, ſalutarem, ac breuem fore ſperamus; cum verò denſus ſit Patientis habitus, hæmorrhagia facilius, quam ſudor expectari poterit.

Vtcunque, ſtatim ineunda curatio; quæ quatuor perfici debet. Refrigerantibus, & humectantibus, ratione febris. Refrigerantibus, & exſiccantibus, ratione putredinis. Attenuantibus, & incidentibus, ratione obſtructionis. Et tandem euacuantibus, ratione materiæ peccantis. Inter has autem indicationes, illa, quæ à febre deſumitur, dignior eſt, & cæteras obſcurat, vt Galenus[x] viſum fuit.

x 8. Meth. vlt.

Et

Et in Chirurgico fonte, in primis conſideranda ſanguinis miſſio; quæ ſi in vlla alia febre conueniat, in hac neceſſaria cenſetur à Gal.[y] dicente. Salubertimum autem eſt, in febribus venam incidere; non modo continentibus, verum etiam alijs omnibus, quas humor putreſcens concitat; vbi nec ætas, nec vires prohibent. Ratio autem eſt; quoniam adeſt vitium in ſanguine, & morbus eſt magnus: ſic ſervus, ſynocho putrida laborans, miſſo ſanguine à Gal.[z] ſeptima omnino liberatus fuit.

[y 11. Meth. 15] [z 9. Meth. 4.]

Quantitas autem, ſit vſque ad animi deliquium; quam euacuationem admiſiſſent quoque Auerroes, Celſus, Braſauolus, ſi inter ſe diſtinxiſſent exſolutionem, animi deliquium, & ſyncopen. Exolutionem quippe diſtinxit Hippoc.[a] ab animi deliquio, dum dixit. A tuberculi intus ruptione, exolutio, vomitio, aut animi defectus. Deliquium autem diſtinxit Gal.[b] dicens. Quod ſi craſſi ſucci, neque obſtruant, neque onerent, ſyncopen certè non inferunt, ſed animi deliquium. Sanguinem itaque mittit Gal. vſque ad animi deliquium, non vſque ad ſyncopen, nimirum, vſque ad incipientem[c] pulſus mutationem, non ablationem; ità enim totum corpus refrigeratur, & ad priſtinam temperiem deducitur; ac natura, copiam peccantis humoris, per nares, vomitum, alvum, vrinam, aut ſudorem expellit; eoque audacius, in tali caſu, molienda euacuatio, cum Iuvenis[d] ſit plethorici habitus, neque cruditates prohibeant; quæ ſi omitteretur, periculum incurreret[e] ſuffocationis, aut ſyncopes; niſi plurimus

[a 7. Aph. 8.] [b 12. Meth. 5.] [c De Sang. Miſſ. 12.] [d 11. Meth. 15.] [e 9. Meth. 4. & 5.]

mus ſudor, aut largum ſanguinis profluvium, ipſum à morte vindicarent; atque ità, miſeri ægrotantis vita, non in manu Medici, ſed naturæ ſuffocatæ poſita eſſet. Tempus ſit, quamprimum, immiſſo clyſtere, antequam ſanguis maiorem putredinem nanciſcatur. Quod ſi ob metum patientis, aut Medici, nonnunquam differatur ſanguinis miſſio, ſexto, ſeptimo, ac ſequentibus [f] diebus erit vſurpanda; non enim dierum numero, ſed vni virium robori, in hujuſmodi febribus attentos eſſe oportet. f 9 Meth. 4.

At ſi fortè ægri parentes, ſanguinis miſſionem, vſque ad animi deliquium reformidarent, repetatur bis, aut ter; adeò vt cum Auic. multiplicatio numeri, quantitatem ſuppleat. Conueniunt præterea frictiones totius corporis; nec non cucurbitulæ leues, ad cutis obſtructiones reſerandas, & liberam tranſpirationem, ac diaphoreſin conſeruandam.

Et quoniam, maxima [g] continentium febrium remedia duo ſunt; detractio ſanguinis; & potio frigidæ; ideò, ſi ſanguinis miſſio ſufficiens non fuerit, frigidam propinandam eſſe, præcipit; [h] ſic Ruſticũ quendam, ſynocho laborantem, gelidæ potu, poſt venæ ſectionem, ſanauit ipſe Gal. & ideò, hoc quoque remedium patienti noſtro conueniet, vt qui, natiui caloris robore gaudeat, viſcera omnia ab obſtructionibus, tumoribus, & inflammationibus immunia habeat, copioſis gelidæ potibus ſit aſſuetus, nec gracile ſit ipſi corpus. Quarè, aliqua tantum, licet non perfecta, ſed incipiens ſaltem con-

g 9. Meth. 5. & 11. Meth. 5.

h 1. ad Glauc. 13.

coctio

§ 1. ad Gla. 13 & 9. Meth. 5.

coctio: expectãda foret; & primæ viæ ab excrementis mundandæ. Hoc autem, ſtatim ab educto ſanguine curandum, ſyr. roſ. ſolut. & manna; cum decoct. pulpæ tamarindorum; flore caſſ. cum tart. quibus ſuperbibat ſeri depurati lib. ij.

Dum autem expectatur concoctio, ceteris indicationibus ſatisfaciendum, attenuantibus, & incidentibus, iuleb ſcil. acet. vel cum Auic. acido cit. in aqua hordeacea; vel ſyr. de acido citri, de ſucc. lim. in aquis ſtillat. de ſucco cich. acet. endiu. imò & iuſculis, cichoraceis alteratis.

Frigida propinata, obſeruanda naturę propenſio; quę plurimùm ſolet eſſe ad ſudorem, vel ad vrinam, niſi hemorrhagia ſecuta fuerit; ideò parari poterit puluis, repetendus; qui vt exſiccans, putredini quoque reſiſtere valebit. ℞ corn. ceru. philoſoph. drach. i. lapid. bezoar occid. drach. ſem. m. pro duabus vicibus; & prębeatur in aqua card. ſanct. & ſcorzonerę, cum gutt. ſpirit. vit. mane, & veſperi. Clyſteres quoque frequentes inijciendi, contemperantes, & ad alvum allicientes, ex decoct. malu. viol. mercurial. hord. cum caſſ. & ſyr. roſ. ſolut.

Tandem, ad rhab. exhibitionem, cum caſſ. vel ſyr. roſ. ſolut. cum copioſo ſero capr. depur. deueniri poterit; cautè tamen, & nonniſi apparentibus manifeſtiſſimis ſignis coctionis; nimirum ſub finem; ne relinquantur in morbo, quę recidiuam facere poſſint; alioquin, antè ſigna coctionis, calor febrilis augetur, turbatur concoctio, neque ſequitur

tur humorum euacuatio.

Extrinſecus interim, refrigerantia, Iecori, Cordi, Renibus, & Teſtibus apponi debent. Et pro iecore; ℞ aq. de ſucc. cich. lib. j. de ſucc. hepat. lib. ſ. ſucci lim. vel aurantiorum vnc. iij. acet. roſ. vnc. j. ſ. ſpecier. trium ſandal. drach. iij. m. pro epith. iecoris. Pro Corde; ℞ aq. viol. roſ. an. lib. j. aq. flor. cit. vnc. iij. ſucc. cit. aceti roſ. an. vnc. j. ſ. ſpecier. cord. temp. drach. iij. m. pro epith. Cordis. Pro renibus; ℞ aq. nympheæ lib. j. plantag. roſ. an. lib. ſ. album. ouor. rec. n. ij. m. Pro teſtibus; ℞ aq. roſ. vnc. vj. aq. ſemperuiui, aceti roſ. an. vnc. iij. m.

Victus ſit refrigerans, & humectans, tenuis; vt emulſio ſem. mel. cum pauxillo pane; vel ptiſana ſola; iubet enim Hipp.[k] in ſorbitionibus, & potionibus, degendum eſſe, donec febris imminuta fuerit. Vinum omnino interdicatur. Et hæc pro ſalute nobilis Patientis dixiſſe, ſatis.

k de Affect. 12.

ARDENS.

MErcator Nobilis, 25 annum agens, temperamẽti totius,& iecoris, calidi & ſicci, gracilis habitus ; & vt ad operationes omnes exercendas promptiſſimus, ità ad iram facilè pronus ; cum ſub Cane, vt Nundinas adiret, pluribus diebus, ſub radijs ſolaribus iter feciſſet, diuturnam ſitim paſſus, vina meraciora abundè potauit; ijſdemque diebus, domum reuerſus, inexhauſta ſiti detinebatur,& totius corporis laſſitudine doloroſa corripi cępit;cui paulò poſt ſucceſſit vehementiſſima febris, cum ingenti calore, & inexplebili ſiti; quæ prima, & ſecunda die continua perſeuerauit, abſque vlla declinatione, cum linguæ ariditate, oris amaritudine, vigilijs, inquietatione corporis, aliqua interpolata mentis alienatione, & deiectionibus per alvum bilioſis, non ſine aliquo morſu; modò ad tertium peruenimus diem, in quo, pro febris,& ſymptomatum declinatione, potius omnium exacerbatio, licet non cuilibet euidens, à nobis Medicis conuocatis obſeruatur; cum reſpiratione magna, celeri, atque frequenti, pulſu pariter celeri, & frequenti, temporum pulſatione, & vrina flammea, cum aliquo tamen apparente ſuſpenſo. Quare de agendis, pro ſalute, conſuluit.

Calor exurens, & ſitis inextinguibilis,ſunt duo
a 4. Acut. 1. & 43. ſymptomata pathognomonica,adeò ardenti febri pro-

propria, vt omni, ſoli, & ſemper ipſi conueniant; bilioſarum enim omnium[b] maxima eſt ardens, ſi magnitudo[c] febris, à magnitudine caloris eſt deſumenda; Deurentem enim, & Cauſona, ſiue Cauſonidem, ab[d] incendio, eam Græci dixere; quam propriè, & peculiariter ignem appellauit Hipp.[e] in Sileno, Philini Vxore, Metone, & Eraſino. Talis eſt quidem præſens febris, qua torquetur egregius iſte iuvenis; in quo, pro abundantiſſima bilis generatione, concurrunt cauſæ omnes internæ, & externæ, naturales, & nonnaturales. Iuvenis[f] enim eſt Patiens, temperamenti totius, & iecoris, immò & ipſius cordis, calidi,[g] & ſicci; cum, & ad operationes omnes, & ad iram promptiſſimus ſit; habitus quoque gracilis; quia ſeroſitatibus bilioſis, non probo ſanguine abundat, vndè carnoſus euadere potuerit; iter[h] longum fecit ſub radijs[i] ſolaribus, & ſitim diutius paſſus eſt, quam extinguere credidit, potibus meracioribus;[k] ſed præterea, copioſæ bilis, in venis putreſcentis, & ardentem febrem excitantis, præſentiam, ſat ſuperque atteſtantur, laſſitudo vlceroſa, quæ primò futuram febrem prænuntiabat,[l] modo præſentem oſtendit; bilioſorum[m] enim, ac tenuium humorum acrimoniam ſignificat.

Pariter, reliqua ſigna, ab Hipp.[n] & Gal. propoſita; necnon à Paulo,[o] Oribaſio,[p] & Aetio[q] recepta, nimirum, lingua aſpera, & ſicca, deiectiones liquidæ, & pallidæ, ventris morſus, vigiliæ, interdum mentis alienatio. Et primò quidem lingua aſpera,

b 3.in 3.Epid. 34. & 46.
c 2. Meth. vlt. & 1. in 6. Ep. 29.
d 3.in 3.Epid 36.
e 3.in 1.Epid. 19.21.24.25.
f 3.Aph.29.
g Art.Med.29
h 4. Acut.3.
i 1. ad Glauc. 2.
k 4.Acut.3.
l 2. Aph.5.
m 4. Acut.3.
n 4.Acut.4.
o 2.de re Med. 19.
p 7.Synops.18
q Tet.2.Ser.1. Cap.18.

& ſicca, ob inſignem exuſtionem; bilioſæ deiectiones, & liquidæ, à calore colliquante; ventris morſus, ex confluxu acrium humorum ad ventrem; à quibus, eleuati vapores ad ventriculum, inquietudinem, & angorem inducunt; vigiliæ, ob vaporum acrimoniam, caput petentium, & exſiccantium; mentis alienatio, à raptis in cerebrum, non vaporibus ſolùm, ſed bilioſis humoribus, ſpiritus agitantibus, & cerebrum calefacientibus, [r] nondum tamen inflammantibus. Reſpiratio eſt magna, celer, & frequens; quia os [ſ] aperientes, continuò reſpirant, vt maiori exſufflatione ſpiritus ignei, leuetur ipſe Patiens. Pulſus celer, & frequens, ob neceſſitatem calorem euentilandi, & fuligines expellendi; prout temporum pulſatio, ex ſpiritu, à vehementi calore impulſo, atque commoto. Vrina tandem flammea, & lucida, vtpotè ignea, & bilioſa; & in ardentibus pernicioſis, aut nigra, aut alba; nigra, [t] ob flauam bilem ſuperaſſatam; alba, [u] & omnino cruda, dum tota bilis ad caput fertur, & phrenitidem facit.

r 3. in 3. Epid. 628

ſ 4. Acut. 4. & de Vſu Pulſ. 1

t 1. in 1. Prorrh. 4.

u 4. Aph. 72.

Quibus omnibus, in copioſæ bilis prę́ſentiam, conſpirantibus, à nobis conſideratis, ardentem febrem neceſſariò ſecutam vidimus; dum hoc ę́ſtiuo [x] tempore, venulę exſiccatę, à toto, ad ſeſe bilioſos humores attraxerunt; ſicut enim ſiticuloſus quiſpiam, [y] ę́ſtiuo tempore redditus, ſi liberalius aquam ſalitam, vel vinum purum bibat, ſiticuloſior euadit; ità attractrix vaſorum facultas, acres humiditates attrahit; quę in vno membro, eryſipelas; in toto, cau-

x 4. Acut. 1. & 2. de Morb. 27

y Gal 4. Aph. 57.

cauſum facit. Hæ autem bilioſæ humiditates, ſunt primò, bilis excrementitia, vtpotè magis putredini obnoxia; progreſſu verò, & alimentalis; qua ratione, ignis, prius in aridioribus ſtipulis accenditur, mox in virgultis, & lignis; tuncque [z] pulſus, & vrinæ peiores euadunt. Sic de Ichoribus loquuti fuerunt Hipp. & Gal. 4. Acut. 1. 1. de Morb. 27. & 4. Aph. 57. De humoribus verò, 4. Aph. 58. & 59. 2. de Criſib. 3. & 2. de Diff. Feb. 9. Bilis autem huiuſmodi, tertio quoque die acceſſionem non excitat; quia putreſcit in venis maximis, & cordi proximis; annotationem tamen, & exacerbationem quandam præbet, licet obſcuriſſimam; tum ob eius inſignem actiuitatem; tùm, quia ſolet putreſcere in venis, maximum conſenſum habentibus cum corde, & faucibus; & ideò calor exurens, & ſitis inextinguibilis, ſunt ſigna ab hac febre inſeparabilia; quas partes voluit eſſe Gal. [a] ventriculum, hepar, & pulmones.

z 4. Acut. 9.

a 4. Acu. Co. 4.

Ardentem febrem acutiſſimam, et pernicioſiſſimam appellabat Gal. [b] quæ ſi exquiſita, intrà hebdomadam [c] terminatur; quia adeò ingentem calorem, et ſymptomatum vehementiam, diutius natura tolerare non poteſt; quare ſtatim, aut vincit; aut vincitur. Hæmorrhagia expectari poteſt; cum hujuſmodi febri, et familiaris, et ſalutaris eſſe ſoleat. familiaris quidem; quia ſicut in muſto [d] efferueſcente, ob ſpirituũ copiam, diſrumpuntur et vtres, et dolia, quid mirum, ſi in ardentibus aperiantur venæ narium? Salutaris verò adeò eſſe ſolet, vt

b de Inæqual. Int. 8.

c 2. de Criſi. 6.

d 1. in 1. Epid. 9.

Hipp.

Hipp.[e] dixerit, quod maximè ſeruabantur illi, quibus ritè, et largiter ſanguis per nares erumpebat, quorum nullum vidit mortuum. Philiſcus verò, Epaminondas, et Silenus, quibus parum, quarto, et quinto die, de naribus ſtillauit, mortem obierunt. Gal. addit in Comm. quod ſeruati quoque nonnulli ſunt, quibus aliæ fiebant excretiones, aut per ſudorem,[f] aut per vrinam.[g] Heraclides[h] autem, apud Ariſtoclidem, ardente febre detentus, auriginoſus factus, etiam ante ſeptimam, quia has tres habuit omnes euacuationes, ſeruatus eſt; ſed[i] per alvum ſeruati fuerunt, Bion, Cratonis puer, et ipſe Milo.

[e] 2. in 1. Epid. 63.
[f] vt ibid 64.
[g] Ibid. 65.
[h] Ibidem.
[i] 2 in 1. Epid. 66.

Exitialem autem, et omninò perniciosum euentum, in ardentibus, pronuntiauit liberè Hipp.[k] ex quo mors futura, à ſex potioribus ſignis tutò prædici poterit. Et[l] primò quidem, ſi diebus paribus, intenſior febris fiat. Secundò,[m] ſi adſit ſiccitas linguæ, nec tamen æger illam perſentiat. Tertiò,[n] ſi ſtilla meri ſanguinis appareat. Quartò,[o] ſi rigor, ægro iã debili ſuperueniat.[p] Quintò, ſi ſuperueniat icteritia, ante ſeptimam. Sextò, extremarum[q] partium refrigeratio.

[k] 2. in 1. Epid. 75.
[l] Gal. 3. in 3. Epid. 36.
[m] 2. in 1. Epidem. 75.
[n] 2. in 1. Epid. 63.
[o] 4. Aph 46.
[p] 4. Aph. 62.
[q] 4. Aph. 48. & 7. 1.

Cum igitur nullum horum adſit in Patiente noſtro, et[r] remedia tempeſtiuè adminiſtrẽtur, cũ ęgri obtemperantia, et ſedulitate aſſiſtentium, ſperanda ſalus.

[r] 1. Aph. 1.

Pro curanda hac febre, à nobis conſiderandus modus, quo pereant, ardente febre correpti; exſiccati[ſ] namque moriuntur. Quare, indicationes ſunt deſumendæ, ab ipſa Febre; à Cauſa; et à Viribus. Et pri-

[ſ] 1. de Morb. 30.

primò quidẽ febris, validiſſima poſtulat refrigerantia. Cauſa, bilis nimirum, et ipſa, refrigerantia quidẽ primò, verum et ſecundò euacuantia. Vires verò, tertiò indicant ſui conſeruationem, alimentis refrigerantibus, et humectantibus; neque ſunt negligenda ſymptomata.

Pro explendis intentionibus iam dictis, tria pręcipua ab Antiquioribus conſiderantur remedia. Venæ ſectio. Frigidæ potio. et Balneum.

Venæ ſectionem, in curatione ardentis febris
propoſuit Gal.[t] cum Hippoc. quam tamen damnat t 1.Aph.25.
Auic. et Arabes à Græcis diſſentire videntur. Verum, neque Græci, in vera, legitima, et exquiſita ardente curanda, ſanguinis miſſionem proponunt; ſic
neque Paulus,[u] neque Trall.[u] neque Aetius[u] vllam u 2. De Re Med. 30.
de ſanguinis miſſione mentionem fecerunt; pariter u Lib.12.C.3.
Hipp.[x] et Gal.[y] hoc remedij genus omnino præter- u Tet.1.Serm 1.C.78.
miſerunt; & ratio eſt, quoniam, dum fit à pura bi- x 4.Acut.
le excrementitia, cum defectu ſanguinis, in tempe- y 9.Meth.5.
ramento calido & ſicco, habitu gracili, facileque reſolubili, cum prægreſſa victus ratione calida, in
regione, & anni tempore calido, vires [z] conſtare z 10.Meth.5.
non poſſunt. At, ſi fiat à ſanguine bilioſo, aut à bile, ſanguini miſta, mittitur ſanguis, ad caloris ventilationem, ſanguinis efferueſcentis moderationẽ, fuliginum diſſolutionem, & ad calidi humoris, à corde diuerſionem. Animos autem addit, ad ſanguinem mittendum, criſis, ſeu iudicium, per largũ ex naribus ſanguinis profluuiũ, quod ardentibus febri-
bus familiare[a] eſſe ſolet. Nec valet Auic. obiectio, a 1.in 1.Epid. 9, 2.in 1.Epi

dem. 63. 4. Acut. 10. 3. de Criſib. 3. quod effrenetur bilis; quoniam æqualiter educitur, effrenans, ac effrenatum; nam in diuiſione miſti, vnaquæque pars illius diuiſionis, conſtat ex omni ſimplici, conſtituente totum miſtum. Vnde Auic. [b] in non exquiſita, ſanguinis miſſionem admittit, dicens; & non phlebotometur; fortaſſe enim inflammabit, in pura ſcil. & exquiſita; non inflammabit, in impura, & non exquiſita. Quantitas tamẽ, nullomodo ſit, vſque ad animi deliquium; licet talis euacuatio proponi videatur à Gal. [c] in febribus ardentiſſimis; intendit enim, vt Braſauolus, & cum eo, omnes Profeſſores interpretantur, per ardentiſſimas febres, fortiſſimas, & vehementiſſimas, quales ſunt ſynochi. [d] Educatur itaque, habita virium, & humoris peccantis ratione; parcè tamen ſemper; imò, non conſtantibus viribus, venæ ſectioni ſubſtituantur cucurbitulæ, vel hirudines, venis ſedalibus admotæ, præſertim vrgente delirio; in quo caſu, phœnigmi quoque applicantur.

b 1. 4. Tract. 2. Cap. 43.

c 1. Aph. Cõ. 23.

d 9. Meth. 4.

In noſtro autem caſu, cum omnes adſint ardentis puræ, legitimæ, atque exquiſitæ conditiones, à ſanguinis miſſione erit omninò abſtinendum; & ad frigidæ potionis conſiderationem deueniendum; eſt enim ſecundum principale remedium, in curatione febris ardentis, à Gal. [e] propoſitum, his verbis. Nullus, cui frigidam propinaui, mortuus eſt; quia opportunè propinaui: neque perniciosè habentibus, eam adminiſtrare vnquam ſum conatus. Hoc autem remedij genus, ſatisfacere poterit medicis intentionibus, non ſolum curatiuis, quatenus

e 4. Acut. Cõ. 12.

æſtu-

æſtuantem calorem febrilem contemperat, & extinguit; verùm etiam præſeruatiuis, quatenus bilis mordacitatem, & acrimoniam moderari, demulcere, eiuſdem tenuitatem incraſſare, & non rarò, eandem, per vomitum, alvum, aut ſudorem euacuare ſolet.

Cautè tamen frigida præbenda; etenim, licet adſit indicans, ſæpe tamen adeſt prohibens. Prohibentia autem plurima [f] ſunt, gracilitas corporis, imbecillitas caloris natiui, viſcerum obſtructiones, tumor, vel inflammatorius, vel ſcirrhoſus, vel œdematoſus, inſuetudo, tempus non æſtivum, & ſigna cruditatis; quam tamen admittit Trall. in inflammationibus eryſipelaceis. Sed quoniam præuidit Gal. difficillimum fore, vt omnia iam dicta prohibentia, à febricitante abeſſe poſſint; & ideò egregium hoc remedij genus rariſſimè vſurpari poſſe, reſtrinxit ad tres conditiones. [g] Prima eſt, quod febris ſit ardentiſſima, & eſt indicans. Secunda, quod adſit, totius, & viſcerum robur, & eſt permittens. Tertia quod appareant ſigna coctionis, & ſic non adeſt prohibens. Et quoniam ſcio, multos inſtare, quod ſi expectentur ſigna coctionis, tunc æger in tuto eſt, & ideò fruſtra futurum remedium; ſi verò non appareant, nunquam locum habebit; vndè contrà Gal. Auer. inſurgit, pluresque adducit rationes, concludens, exhibendam eſſe, antequam ad exſiccationem ducatur, ſicque moriatur æger; Hanc ob cauſam, Galenum explicando, dico, ſufficere, quod aliqua appareant ſigna coctionis, quæ

f 9. Meth. 5.

g 11. Meth. 9.

obſeruantur in augmento, antequam æger exſiccetur, nec in tuto reperiatur; breuiſſimum[h] enim eſt febris ardentis principium.

[h] 1. de Criſ. 4

Quantitas ſit ità copioſa, vt potentior ipſa febre euadat, ad extinctionem[i] ſitis, quantam vnico hauſtu haurire poteſt Patiens; ad extinctionem verò febrilis caloris, vſque ad mutationem coloris ad plumbeum, ad lib. vj. vij. & viij. gelida autem in aſſuetis ſit; naturalis verò frigiditatis, in deſuetis.

[i] Auicen 1. 4. Tract. 2. Cap. 43.

Tempus vniuerſale ſit, tranſacto principio, nimirum in augmento; præſumpto medicamento leniente, vel ſyr. roſ. ſolut. cum ſero capr. aut flore caſſ. cum eodem ſero; non autem purgante, quidquid dicant Auerr. Trall. & Paul. Et licet Hippocr.[i] propoſuerit ſorbitiones attractorias; non nouit noſtra lenientia; ſed præterea, cibum medicamento commiſcendum innuit, ad ſiccitatem arcendam; quod nos, etiam in lenientibus exhibendis obſeruare tenemur; & ideò, ſerum copioſum ſuperbibendum præbemus. Particulare verò tempus ſit, horis minoris afflictionis, recedente ſtatu; tuncque tegatur Patiens, quieſcat, et ſomnus imperetur, vt ſudor prouocetur. Ac proinde in Patiente noſtro, frigidis potibus aſſueto, cum adſint conditiones requiſitæ, ad gelidam exhibendam, et aliqua ſigna coctionis apparere cęperint in vrina, frigida propinari poterit, in præſentis exacerbationis ſtatus declinatione, iam dictis omnibus obſeruatis, et aluo prius flore caſſiæ lenita.

[i] 4. Acut.

Quibus concedi non poteſt frigidæ potio, alia refri-

refrigerantia, et bilem, ac calorem contemperantia ſubſtitui poſſunt. Hipp.[k] Cauſo laboranti, aquę mulſæ coctæ, & aquoſæ, quantum æger voluerit, præbendum iubet; immò & lac aſinæ concedit; ſed Gal.[l] in Com. ſerum præfert. Ægyptij, vtebantur aquis ſtillatitijs anguriæ, cucumeris, & melonum. Trall. narrat, ſe frequenter ardentem febrem ſanaſſe, ſucco peponum, & aqua copioſa ſuperhauſta. Sennertus, dat emulſionem ſeminum melonum, cū ſero aſinino. Fonſeca, copioſam aquam hordei, cum drachm. j. ſalis prunellæ. Nos, potionem ex aquis de ſucco cich. acet. endiu. cum ſyr. de ſucco lim. Mox pro ſecundo alterante, decoct. viol. lactucæ, portulacæ, hepaticæ, nympheæ, ſemperuiui, maluæ; cum ſuccis acidis refrigerantibus. Et licet Maſſarias reprobauerit acida, vt adſtringentia, forſan non cognouit, quod ſtypticorum alia ſunt craſſæ ſubſtantiæ, vt pontica, & auſtera, ſorba, corna, & huiuſmodi alia, adſtringentia; alia tenuioris, vt acida, ſuccus citri, limon. acetum, vitriolata omnia; hæcq; non adſtringentia, ſed aperientia ſunt; quæ ideò potionibus refrigerantibus, immò & aperientibus immiſceri poſſunt.

k 4. Acut. 5.

l Ibid. 7.

Balneum tandem, eſt ardentis febris, tertium[m] præcipuum remedium, ex aqua dulci, malua, violis, lactuca, nenuphare alterata, paratum; tepidum initio, prò reſolutione acrium humorum, vlceroſam laſſitudinem cauſantium frigidum in fine; adminiſtrandum; licet robuſtis corporibus, æſtiuo tempore, frigidum quoque ſtatim, & ſemper permittat

m 3. Acut. vlt.

mittat Gal.[n] Sed quoniam Balnei vſus, hiſce noſtris temporibus iã obſoleuit; ideò in noſtro caſu omittatur, & capiti, cordi, iecori, renibus, & teſtibus refrigerantia apponenda ſubſtituantur. Sic capiti applicentur lintea, aqua roſarum, violarum, lactucæ, ſalicis, & papaueris imbuta. Cordi; ℞ aquæ nympheæ, viol. roſ. bugloſſi an. vnc. iiij. flor. cit. vnc. ij. aceti roſ. ſucc. lim. an. vnc. j. ſpecierum cord. temp. drach. ij. diamargarit. frigid. drachm. j. camphoræ gr. ij. m. pro epith. cordis, ſępius repetendo. Hepati; ℞ ſucci depurati cich. lib. j. end. lib. ſ. lactucæ vnc. ij. ſucci lim. vnc. ij. aceti roſ. vnc. j. ſpecier. trium ſandal. drach. iij. m. pro epith. iecoris. Renibus applicentur folia nympheæ, aqua frigida lota; vel lintea lacte madentia; vel ℞ vng. roſ. Meſ. infrig. Gal. an. vnc ij. m. illinantur renes; mox folia vitis, aqua lota, ſuperponantur. Teſtibus applicentur lintea aqua roſ. frigida, cum aceto roſ. imbuta.

n 2. Meth. 9.

Dum hæc omnia fiunt, frequentes ſint clyſteres refrigerantes, & humectantes, ex decoct. malu. viol. hordei, cum oleo violac. butyro, & flore caſſiæ; vel ex lacte, butyro, & ſaccharo parati. Et hęc pro febre ſatis.

Symptomatibus præterea occurrendum; quorum frequentiora, & principaliora ſolent eſſe, ſitis, vigiliæ, delirium, & ventriculi angor, ac æſtus.

Sitim quod attinet, primò obſeruandum præceptum Hippocraticum.[o] Siti carentem, os claudere, tacere, ventum, cum potu, frigidum introducere;

o 3. in 6. Epid. 33.

re; quo non ſufficiente, [p] aquæ potum, & quietem addidit. Frequentes itaque ſint oris collutiones, aqua frigida; vel emulſione quatuor ſem. frigidorum, cum aqua hordei, aut cucurbitæ extracta. In ore detineat Cryſtallum, Achatem, vel alios lapillos, niue refrigeratos. Illinatur ventriculi regio vng. roſ. Meſ.

[p] 5. in 6. Epidem. 36.

Ad vigilias, præbeatur vnc. j. ſyr. de papau. Vel ℞ ſem. papau. albi drach. iij. aq. lactucæ vnc. iiij. m. f. emulſio; vel Nepenth. Querc. à gr. j. ad gr. ij. Extrinſecus illinantur nares, & tempora Nep. Querc. aqua roſ. vel viol. diſſol. Vel de more Rhaſis, totum ſynciput, oleo nenuph. illinatur. Pedibus lotiones tepidæ, ab aſſumpto cibo, adminiſtrandæ, ex decoctione fol. lactucæ, nympheæ, vitis, & ſalicis; nec non capitum papau. albi.

Ad delirium præcauendum, eſt reuellendum, repellendum, & refrigerandum. Reuellunt pedum lotiones, aqua calente, ante cœnam; frictiones, cucurbitulæ ſiccæ, & vrgente delirio, cruribus ſinapiſmi, & phœnigmi coxis. Clyſteres quoque quodammodo acriores, ex decoct. malu. bet. mercur. chamęm. addito ſyr. roſ. ſol. imo, & elect. de ſucco roſ. Repellunt hęc; ℞ ol. roſ. omph. vnc. iij. ſucci lim. vnc. j. m. pro oxyrrhod. frigido apponendo; & quibus caput eſt firmum, nec deſtillationibus obnoxium, capiti applicari poterit etiam linteum, aqua frigida imbutum.

Ad ventriculi ęſtum, & anxietatem, calor ad inferiora trahendus, frictionibus, ſiccis cucurbitulis;

De-

Deindè ſub exacerbationis tempus; ℞ aq. ſcorzon. tot. cit. ſucci granat. an. vnc. ij. margarit. pręp. drach. j. m. & per os, cochleari prębeantur. Sed potio frigidę ſat eſſe ſolet.

Extrinſecus ventriculus illinatur ol. roſ. vel ſucco portul. aut agreſtę, vt Tral. à quo propoſita veſica, gelida aqua ſemiplena, eſt reprobanda; ne difficultas ſpirandi, ſingultus, & interitus accidant, vt obſeruauit Beniuenius.

Victus rationem quod attinet, decumbat ęger in lecto amplo, & molli, cum linteis nitidis. Aer cubiculi frigidus ſit, & arte refrigeretur; tectus tamē maneat ęger, adeò, vt tangat calidum, & inſpiret frigidum. Victus ſit refrigerans & humectans, tenuis; quia morbus peracutus eſt; non tamen tenuiſſimus, hac recordatione, quod Gal. [q] contrà Diatritarios, in iuvene calido & ſicco, in acceſſione, cibum prębere coactus fuit. Vndè & Rhaſis, non probat in Cauſonide, victus rationem, ab Hipp. in acutis pręſcriptam; nimis enim calor febrilis accenderetur; qua ratione etiam ſani, calidi & ſicci, ex inedia [r] febricitant. Sic parum, & ſępe, potiones, & ſorbitiones, ſuo tempore, actu, & potentia frigidę offerendę, opportunè ſcil., & propè declinationem; etenim Philonis [ſ] Filia, ſeptima die intempeſtiuè coenata, defuncta eſt, licet è naribus ſanguis profluxerit; cum tamen Gal. in Com. aſſerat, quod omnes, quibus copiosè ſanguis è naribus profluxerat, ſeruati fuerint. Potus ſit aqua ſtillatitia cich. end. acet. & cucurb. [t] Nec potus adeò de-

[q] 10. Meth. 3.
[r] 2. Aph. 23.
[ſ] 2. in 1. Epid. 79.
[t] Auicen. & Auer.

denegandus, ne miſer Patiens ducatur in hecticam; vt notat Gal.[a] contrà Medicos ignaros, & perperam rigidos. Somnus omni induſtria procurandus, ità & quies. Alvus clyſteribus ex lacte, butyro, & ſaccharo; vel flore caſſ. ſolicitanda; & animi commotiones, ira preſertim arceantur. Hecque ſint dicta pro ſalute Patientis.

[a] 1. de diff. Feb. 8.

VIr quinquagenarius, temperamenti totius, & iecoris calidi & ſicci, gracilis habitus, & vorax; cui iuveni, alvus lubrica fuit, nunc verò exſiccata eſt; diebus bacchanalibus, lautiſſimis, cum iuvenibus, cœnis interfuit, & noctes inſomnes duxit; à quibus, ingenti febre correptus fuit, cum ingenti, & acri, at non exurenti calore, ſitique moleſta; cui, cum tribus antè, aut quatuor diebus, alvus omnino adſtricta fuiſſet, prima febris die, ſoluta eſt, & excrementa, non bilioſa, ſed potius corrupta, & cruda deiecit; lingua tamen non nigra, ſed potius albicans, cum ſapore non amaro, ſed ſalſo; & ſtatim, cum delatione in ſomnum; pulſus celer quidem, & frequens, at non adeò, vt in ardente legitima; ſicut vrinæ craſſæ ſunt, & crudæ, non flammeæ. Modò, tertia voluitur dies, ſine noua repetita acceſſione; die ſecunda, à Medico aſſiſtente flor. caſſ. cum crem. tart. exhibito. In præſens, de agendis, pro ſalute conſuluit.

Febris hæc, quæ nudius tertius inuaſit, abſque vlla repetita acceſſione, cum ingenti calore, & ſiti moleſta, neceſſariò inter concluſas, & continentes, collocanda venit; nec ob ætatem, temperamentum, habitum Patientis, inter ſanguineas, & ſynochos, ſed potius inter bilioſas enumeranda videtur; præſertim, ſi calorem inſignem, & acrem, ſitimque moleſtam,[a] ac pulſus celeritatem, & frequentiam con-

a 4. Acut. 13

ſide-

ſideremus; ſicque Cauſonidem, & ardentem, eandem conſtituemus. Verum, quoniam neque calor adeò exurens; [b] neque ſitis adeò magna; nec lingua adeò aſpera, & nigra, imò albicans obſeruatur; neque vrinæ, aluique excrementa bilioſa apparent; & loco vigiliæ, delatio in ſomnum; ideò, ardentem notham, & ſpuriam, hanc omnino dicemus. Et licet Hipp. [c] in deſcriptione Cauſi nothi, poſuerit aluum ſolutam, ſitim magnam, linguam aſperam, ſiccam, ſalſam, vrinæ interceptionem, vigiliam, & extremorum refrigerationem; ipſe tamen deſcripſit Cauſum malignum; [d] non enim perpetuò nothus eſt talis Cauſus; nec tamen poſuit linguam nigram; [e] quippè, cui non competat, vt ardenti legitimæ, ſitis magna, & inextinguibilis.

[b] Gal. 4. Acut. 13. Tral. Lib. 12. Cap. 3.

[c] 4. Acut. 13. 14. 15. 16.

[d] Gal. 4. Acut. 16.

[e] 4. Acutor. 10. 13.

Hunc autem nobis confirmant, ætas inclinans, & vita anteacta, voracitatibus dedita, cum ſpontaneis vigilijs, ad crudos, & pituitoſos humores coaceruandos, maximè idonea; vndè dicebat Hipp. [e] febrem ardentem, pituitoſos quoque corripere; & hyeme magis, hoc eſt, vehementiùs, non autem frequentius, ardentes febres fieri aſſeruit Ariſtot. [f] nec ſine ratione; cum ſpuriæ ardentes ſint germanis periculoſiores, vt obſeruauit Trall. [g] At quoniã, Patientis temperamentum totius, & iecoris, calidum & ſiccum, habituſque gracilis eſt; ideò in eodem quoque, bilis aſſatæ prouentus eſt ſupponendus; quæ, fuſæ pituitæ aſſociata, ſalſam eandem reddidit, & in venis maximis, cum corde, & faucibus conſenſum habentibus, copioſa firmata, nec vt an-

[e] 1. de Morb. 27.

[f] 1. Probl. 28.

[g] Lib. 12. C. 3.

h de Aq. Aerē & Loc. 12. tecedentibus annis, per alvum[h] excreta, putredi-
nē concepit, maiorē ſalſedinē acquiſiuit, ac febrem
i 2. Aph. 20. ardentem notham excitauit: Quibus[i] enim iuveni-
bus alvus humecta eſt, ijs ſeneſcentibus exſiccatur.
Spuria autem eſt, ratione materiæ, non ratione lo-
ci; fit enim & cauſus iſte nothus, ex phlegmate ſal-
ſo, putrefacto, & quidem in venis, quæ ſequuntur
k 1.4. Trac. 2. Cap. 41. partes cordis, vt Auic.[k] verbis vtar.

Febris hæc notha, legitima ardente periculoſior
à Tral. cenſetur, eoque magis, ſi in ſene fiat; tunc
l 1. Aph. 4. 1. 4 Tract. 2, Cap. 41. enim lethalis[l] habetur; & ratio eſt, quoniam cum à
materia craſſiori procedat, naturæ viribus eget, tum
ad cōcoctionem; tum ad expulſionem eiuſdem per-
ficiendam; quæ vt plurimum, & ferè ſemper, per
m 4. Acut. Tex. Co. 17. abſceſſum[m] ſequi ſolet, ad aures, vt Antiphonti,[n]
n 2. in prim. Epid. 67. Critobuli filio, cui 24, abſceſſus fiebāt, & 40 pror-
ſus liberatus eſt. Aliquandò tamen, & ad crura,[o]
o 4. Acut. 17. aliasvè corporis partes abſceſſus fiunt; vndè &
p 9. Colliget. Auerr.[p] ab ardente febre fuit liberatus, materia
noxia ad artus tranſmiſſa; frequentiſſimè tamen per
parotidas iudicantur; quæ ſi apparuerint, & non
erumpant, ſuppuratæ, pereunt, niſi horum alterum
q de Coac. 2. [q] ſuperueniat; aut ſanguinis fluxus copioſus è nari-
bus; aut craſſa, & copioſa in vrinis ſubſidentia. No-
ſter autem Patiens, cum non ſit adeò ſenex, viribus
valeat, & tempeſtiuè, ſe ipſum obſequentem Medi-
co præbeat, fore vt ſanitati reſtituatur ſperandum
eſt.

Curatur autem ab Auic. eo modo, quo tertiana
continua notha, euacuantibus; præparantibus, &
mo-

modicè contemperantibus.

Ad ſanguinis miſſionem quod attinet, conueni-re non videtur, niſi multò ſanguine ęger abundaret; tuncque parcè, & potius ad euentilationem, quam ad euacuationem. In caſu noſtro, ſi in progreſſu, caput lędatur, & ſomnus profundior euadat, venę ſedales aperiri poterunt; nec tamen id differendum, quouſque natura deponere inceperit; narrat enim Rhaſis, quod Cauſo correptus, expulſo humore ad partes extremas, iudicatus, facta phlebotomia intempeſtiua, mortuus eſt.

Euacuantia quod ſpectat, cum leniens iam fuerit exhibitum, ad humorum pręparationem erit ſtatim deueniendũ ijs, quę, attenuãdi, detergendi, at non multum calefaciendi facultatem obtineat. Paulus, & Oribaſius mulſam proponunt; imò & Hipp. [r] quę vt vim quoque acquirat incidendi, acetoſa reddetur, addendo duodecimam partem aceti; pręberique poterit ad lib. j. vel iulapium acet. cum decoct. cich. borrag. end. meliſſę, & betonicę. [r] 4. Acut. 5.

Ad caloris verò remiſſionem, quoniam potio frigidę huic ardenti non competit, vtpote nothę; ideò ſubſtitui poterit aqua hordei, cum ſaccharo, vt quę, & attemperandi, & abſtergendi facultatem obtineat; ſic pariter ſua nitroſitate, ſerum aſininum, aut capr. depur. quod facilius ad alvum ducetur, addito iulap acet. ad vnc. iij. ſicut, ſi ad vrinę vias natura vergere videatur, emulſ. ſem. melon. cum ſucc. limonum, & pauxillo ſaccharo; Vel talis parabitur conuenientiſſima potio; ℞ ſem. mel. mun-

 dat.

dat. vnc. iiij. angurię, cucurbitę, cucum. an. vnc. j. liquiritię raſę vnc. ſ. ſemin. fœniculi drach. iij. ſacchari fini vnc. j. m. conterantur omnia in mortario, & aqua roſacea irrorata, in linteo colligentur, & cum aquę hordei lib. ij. fiat emulſ. quę bibenda prębeatur; ſitim enim extinguit, calorem febrilem ſatis contemperat, & vrinam prouocat.

Interim clyſteres inijciantur, ex decoct. malu. betę, mercurial. addito melle roſ. ſol. & oleis. Vel repetatur minorans, ex caſſ. lenit. & tart. vel ex ſyr. roſ. ſolut. mel roſ. ſolut. quibus ſuperbibat Patiens ſer. depur. lib. ij.

Et apparentibus manifeſtis ſignis coctionis, nimirum febre declinante, aliquod leue purgans exhiberi poterit, audacius, quam in legitima; & in hac potiſſimum, exiſtimarem Hipp. propoſuiſſe ſorbitiones attractorias; ità vt attrahenti pharmaco ſorbitiones miſceamus; vel ſtatim poſt medicamentũ, eas prębeamus, ad calefactionem nimiam, & exſiccationem euitandam. Itaq; ſic parari poterit potio; ℞ pot. magiſt. ex manna clarif. vnc. v. addendo infuſioni conſuetæ, agaric. troch. drach. ij. rhab. opt. drach. ſ. fiat potio; tribus autem horis ab hac aſſumpta, præbeantur aquæ hordei, aut ſeri capri. lib. ij. & duabus horis ab aſſumpto ſero, prandeat. Vel boli; ℞ flor. caſſ. recent. extr. elect. lenit. diacath. an. drach. iij. pil. de tribus, vel de agaric. drach. j. m. f. bol. & poſt horam, præbeatur ſerum; quatuor verò horis ab hoc, prandeat.

Balneum; pro tertio remedio febris ardentis,

iam

iam fuit ab Hipp. Gal. Auic. ac omnibus Medicinę Principibus propoſitum; vtpotè, quod poſſit calorem contemperare, & humorum coctionem, ſimulque reſolutionem adiuvare. Sed in ardenti ſpuria, dubium eſt, an conueniat, necnè; & dubitandi occaſionem præbent Gal.& Auic. non concordantes. Gal.[s] enim ait, quod Balneum, corpore euacuato, prodeſt, ſi à bile; non adeò, ſi à ſalſa pituita putrefacta oriatur febris ardens; cui ſubſcribit & Paul.[t] Auic.[u] verò docet, Balneum, in ardente notha, vtilius eſſe, quam in exquiſita. Conciliantur autem, dicendo, quod finis, & effectus Balnei duplex eſt; alter, ad ardorem contemperandum,& compeſcendam bilis efferueſcentiam; alter verò, ad reliquias humorum diſcutiendas, & euacuandas. Pro prima intentione, conuenit in ardente exquiſita, non ſolum apparentibus ſignis coctionis, verum, & antè;[x] tuncque conuenit frigidum; in ardente verò notha, conuenit calidum, vt quod poſſit ſalſam pituitam, quæ difficilioris eſt reſolutionis, attenuare, atque reſoluere; in quem finem Auic. Balneum, in ardente notha commendat, ſed calidum; Gal. verò, & Paulus damnant, ſed frigidum. At quoniam balneum in febribus putridis,apud nos adminiſtrari non ſolet; ideò eius loco, in hac febre notha, frictiones vniuerſales quotidiè, in remiſſione febris, vſurpentur, manibus tali oleo inunctis; ℞ olei amygdal. dulc. cum igne ext. vnc. ij. vini albi dulcis vnc. j. nitri drach. j. m. bull. ad conſumpt. vini pro frictione totius.

[s] 3. Acut. vlt.
[t] 2. de Re Med. 29.
[u] 1. 4. Tract. 2. Cap. 43.
[x] 11. Meth. 9

Vi-

Victus rationem quod attinet, cum ardens notha, adeò acuta non ſit, neque victum adeò tenuem poſtulat; licet magis extenuantem, ſi diuturna euadat. Et hæc pro ſalute noſtri Patientis conſiderata ſufficiant.

NObilis iuvenis, 30 annum agens, temperamenti calidi, & ſicci, gracilis, & rari habitus, liberè viuens, bilioſis diarrhœis, quolibet menſe obnoxius, quæ ſex abhinc menſibus ſuppreſſæ, ceſſarunt, poſt iter vnius diei, celeriter, eſtiuo tempore, ſub radijs ſolaribus peractum, ſitibundus factus, domum reuerſus, ità æſtuans, in cellam vinariam deſcendit, & abunde vinum dulce generoſum potauit; à quo, nocte ſequenti, inquietus, nihil dormiuit, & totius corporis laſſitudine defeſſus, decubuit; circa verò meridiem, impetuoſo rigore fuit correptus per horam; cui calor ſucceſſit multus, acris, & mordax, cum moleſtiſſima ſiti, oris amaritudine, æſtuationibus, renum, & capitis doloribus. Accerſitus Medicus, iam dicta omnia obſeruauit; & præterea, pulſus magnos, celeres, frequentes, & inæquales, iuxta diaſtolē; vrinam ſubrufam, & ſubflauam, moderatè craſſam. Præſcripſit autem ei alterans, ex ſero capr. depur. in ſtatu febris propinando, & receſſit; mox, hora xxiiij ad viſitationem reuerſus, inuenit Patientem totum mutatum, cum exiguo febris reſiduo, poſt quatuor bilioſas ſpōtaneas per aluum euacuationes; cui ptiſanam, cum ouo ſorbili, pro cena, hora tertia noctis, præbendā præcepit, & abijt. Nocte autem ſequenti, quietè dormiuit, ſequentem diem omnino ſine febre tranſegit; ſumpſit

tamen ſyr. roſ. ſolut. cum ſero depur. cui copioſę, bilioſæ, & ſeroſæ materiæ ſucceſſit euacuatio; indè noctem ſequentem inſomnem duxit; & die tertio, duabus horis, antè meridiem, redijt febris, eodem, imò vehementiori modo; tuncque me quoque acceſſiuerunt, vt de agendis, pro ſalute ægri conſuleremus.

Vehementiſſimam apparere febrem tertianam, quid mirum? ſi de genere ardentium eſſe, licet intermittentem, expreſſit Gal. [a] Tertiana autem dicenda febris hæc; quia tertio quoque die inuadit; hæcque exquiſita, quia non protrahitur ultrà duodecimam [b] horam; ſicut ſpuria foret, ſi vltrà 24 extenderetur; tuncque protenſa, [c] ſiue extenſa dicitur; prout, quæ intra 12, & 24 horam concluditur, ſimplex tertiana à Gal. [d] appellatur; quæ quidem, neque exquiſita, neque notha eſt, ſed inter vtramque media. Fit autem hæc febris, à flaua [e] bile, per totum corpus affluente; quæ ſincera eſt, non quidem ſinceritate permiſtionis; talis enim, in ſolo folliculo fellis reperitur; ſed ſinceritate qualitatis; etenim vbi adeſt copia bilis putreſcentis, & plurimus calor, reliqua excrementa in bilis naturam conuertuntur; cum in illo loco, bilioſa vis adeò vigeat, vt ſi quiſpiam alterius humoris ei miſceatur, pro nihilo habeatur, ſicque purus, atque ſincerus dicatur; prout ſi [f] vino exiguo, & meraco, aliqua portio aquę ſuperfundatur, adhuc tamen vini puri conditiones, quoad colorem, ſaporem, atque odorem ſeruabit; quia aquę portio iam in vini naturam

a 8. De Decret. 6.

b 4. Aph. 19.

c 2. in 6 Epid. 23.

d 1. ad Glauc. 8.

e 2. in Primũ Epid. 20.

f 2. Prog. cõ. 38.

naturam tranſijt. Et ideò, toto tempore, quo tertianæ[g] acceſſio durat, febris ardentis ſymptomata obſeruantur; qua ratione, omnium febrium maximè[h] bilioſas Galenus appellabat tertianas; immò, bilioſiſſimas;[i] ab ardentibus enim in eò tantum differunt,[k] quod ardens habet flauam bilem ebullientem in venis; tertiana verò, eandem, in totum corpus diſcurrentem; ſicque, non ratione materiæ, ſed ſolum ratione loci, differt hæc noſtra febris tertiana exquiſita, ab ardente. Focus autem putredinis, in caſu noſtro, ſunt inania ſpatia viſcerum naturalium; quem nobis demonſtrat copioſæ bilis flauæ, per alvum ſpontanea excretio. Non tamen ſemper bilis in hoc loco putreſcit, in exquiſita tertiàna, vt falsò credidit Fernelius; nec in ſolo ambitu corporis, vt perperam exiſtimauit Altimarus, ſed in vtroque; vt facilè deducere poſſumus, ex locis duobus, per quos natura bilem flauam peccantem excernit, alvum nimirum, & vomitum; vel per ſudorem. Et propterea non minus in ambitu[l] corporis, quam circà viſcera[m] naturalia, bilem, in exquiſita tertiana putreſcere poſſe cenſuit Galenus, & ipſe; dum, non à iecore, vt Fernelius, ſed à venis maioribus, ad minimas, & à minimis ad ſpatia, aut totius corporis, aut abdominis, bilis exuberans, à natura tranſmittitur; quo impetu, quoniam à bile ipſa vellicantur partes ſentientes, ideò rigores excitantur.

Exquiſitæ autem tertianæ ſigna elegantiſsimè proponuntur à Gal.[n] quæ octo enumerata, omnia

g 2. de Criſ. 3.
h 2. de Sympt. Ca. 5.
i 3. Prog. 32.
k 5. Aph. 59. & de Trem. Rig. & Pal. 7.
l 2. de Criſ. 3. & 2. in 1. Epidem. 20.
m 2. de Diff. Feb. vlt.
n 1. ad Glauc. 5. & 2. de diff. Feb. 7.

G ob-

obſeruantur in noſtro Patiente. Et primum quidem, rigor vehemens, veluti à re quapiam acuta, & pungente,[o] proueniens;ad differentiam rigoris tertianę nothę, quotidianę,atque quartanę, in quibus, rigor, ab initio, nec tantus, nec talis obſeruatur; concurrunt enim omnia in hac febre, quę ad vehementem, & magnum rigorem punctorium, ſtatim excitandum, neceſſaria ſunt; nimirum, quantitas bilis ſufficiens, qualitas acris eiuſdem, facultas mouens robuſta, & partium ſenſibilitas.

[o] 1. ad Glauc. 5.

Secundum ſignum deſumitur à calore, qui ſtatim multus, acris, & mordax percipitur; adeò vt à calore ardentium non diſtinguatur; paulò[p] poſt tamē ſub manu remittitur; cum in ardentibus, quantò diutiùs manus impoſita detinetur, tantò moleſtior, & acutior perſentiatur; idque quoniam, in tertiana, humor quidem tenuis eſt, ſed per vniuerſum corpus diſperſus, & ideò facilè diſſipatur, atque reſoluitur; in ardentibus verò, non diſſipatur, cum copioſus, intra vaſa contineatur.

[p] 2. de Criſ. 3. & 1. 4. Tract. 2. C. 36.

Tertium ſignum deſumitur à pulſu; eſt enim magnus, celer, frequens, ingentis caloris indicium; ſicut inæqualis,inæqualitate,ſpectante cordis ventilationem; nam inſpiratio, quæ diaſtole fit, eſt ſyſtole, & expiratione longior.

Quartum ſignum eſt ab vrina, quæ ſubrufa, ſubflaua, moderatèque craſſa eſt, bilis copiam in venoſo genere redundare ſignificans.

Quintum ſignum deſumitur ab acceſſionibus; acceſſiones enim fiunt de tertio in tertium, nec pro-

protrahuntur vltra duodecim [q] horas ; quanquam citius terminari poteſt; vndè Auic. ſeptem [r] horis id fieri poſſe aſſeuerauit. Varietas [ſ] autem durationis, pendet ab humoris quantitate, & qualitate; facultatis robore, aut imbecillitate; cutis raritate, vel denſitate; & ab alijs cauſis externis.

q 4. Aph. 59.
r 1. 4. Tract. 2. C. 37.
ſ 2. de Diff. Feb. 3.

Sextum ſignum dependet à modo ſolutionis paroxyſmorum; ſolvuntur [t] enim cum ſudore, vomitu, aut bilis per inferiora euacuatione. Per vomitum quidem, & alvum, ſi bilis circa viſcera naturalia putreſcat; per ſudorẽ verò, ſi in ambitu corporis; vndè Auic. dicebat, quod vomitus, in principio, aut aufert, aut minuit febrem; & Gal. [u] quod morbi materiales, qui humidi ſunt, hoc eſt, habent euacuationem annexam, ſalubriores, ac breuiores euadũt.

t 2. de Criſ. 5. & 2. de Diff. Feb. 3.
u 1. Acut. 22.

Septimum ſignum deſumitur à ſymptomatibus, hanc febrem concomitantibus; ſuntque, ſitis, oris amaritudo, æſtuationes, renum dolores, dolorque capitis pungitivus, non grauativus: quæ omnia ab humore bilioſo, neceſſariò prouenire, nemo eſt qui facilè non videat.

Octavum ſignum conſtituitur à prægreſſis, quæ interna, & externa ſunt. Interna, temperamentum calidum & ſiccũ, habitus gracilis, ætas iuvenilis, & ſuppreſſa bilis conſueta, [x] vt in caſu noſtro, euacuatio. Externa verò ſunt, anni tempus æſtivum, [y] nimia exercitia, potiſſimum, vt in caſu noſtro, ſub radijs ſolaribus, [z] & indè ſtatim, vini meracioris copioſa potatio; ac tandem, totius obſtructio, ab ambiente frigido, in cella vinaria contracta. Sicut au-

x Fernel.
y 3. Aph. 21.
z de Affect. 17.

tem omnia ſuperius allata ſigna, in noſtro Patiente, tertianam exquiſitam ſignificant; ità omnia, ab octauo ſigno deducta, bilis flauæ redundantiam neceſſariò demonſtrant; quæ tandem naturæ moleſta, à genere venoſo ſeceſſit, [a] & facilius ad centrum, nimirum ad viſcera naturalia, quam ad circunferentiam, & ambitum corporis delata fuit; tùm quia ad alvum, iam anteà eandem deponere conſueuerat ipſa natura; tum quia, ab ambiente frigido repellente, vnà cum excrementis retrocedentibus, vias occludente, atque intercipiente, bilis ad centrum repulſa fuit; & circa viſcera, concitato motu diſcurrens, rigorem; & indè quieſcens, atque putreſcens, febrem hanc excitauit.

a 2. de Criſ 3

Si de euentu huius febris loquamur, nunquam [b] de ſe lethalis eſt; idque confirmat, cum Hipp. Gal. [c] dicens. Solæ febres, quæ in quietem febre vacantem deſinunt, periculo vacant, etiamſi vehementiſſimam, & valdè longam habuerint acceſſionem; ſi verò adeò breuis fuerit, vt in tertianis exquiſitis, minori duodenis horis tempore circunſcripta, non modo [d] ſine periculo talis eſt febris, ſed etiam citò iudicatur. Neque obſtat, quod ſincerus [e] humor ſit periculoſus, & peſſimus; quia bilioſus, [f] multam caliditatem; pituitoſus multam frigiditatem ſignificant; id enim tenet de bile ſincera, cuius humiditas, ab ardenti calore fuerit exuſta, vt in ardentibus; non autem in tertianis. Longam, aut lethalem vocauit Hipp. [f] ſi, vel non curetur, aut malè curetur.

b 3. in 1. Epidem. 8.
c 4. Aph. Tex. Co. 43.
d 1. ad Glauc. 8. & Auicen. loc. citato.
e 2. Progn. 28.
f Gal. ibid.
f de Affect. 18

At

At quoniam magni Viri, Hollerius, & Mercatus, tertianas intermittentes lethales viderunt, quinque proponunt caſus, in quibus lethalis reddi poteſt. Primus, quando binoſus humor, ad aliquod principale membrum impetuosè decumbit. Secundus, quando nimis tenuis, & ſummè putridus eſt. Tertius, quando bilis, flaua non eſt, ſed vitellina, porracea, & æruginoſa. Quartus, quando tenuis, craſſis humoribus commiſcetur. Quintus, quando habet aliquod ſymptoma pernicioſum annexum.

Si de longitudine, aut breuitate loquamur; & primo de tempore particulari. Quibus [g] in febribus, quotidiè rigores fiunt, quotidie ſolvuntur; ità & tertiana. De vniuerſali, tertiana [h] breuiſſima, quartana longiſſima, vtraque ſine periculo; vndè tertiana exquiſita, [i] ſeptenis circuitibus, quod longiſſimum eſt, terminatur, ait; quod longiſſimum, namq; ſi prima [k] die, in vrinis appareat ſubſidentia alba, leuis, & æqualis, tertium circuitum non tranſcendit; ſi verò nubecula alba, pendens, vt in caſu noſtro, conſpiciatur, in quarto paroxyſmo terminandam, ſperandum; ſicut, ſi vrina, potius rubicundior, ſine nebula, & ſuſpenſo, ad ſeptimum vſque protrahetur. Nec tamen vnquam eſt morbus acutus, quia breuis, vt falsò Altimarus fuit opinatus; acutus enim morbus, cum Gal. [l] & Archigene, ille eſt, qui habet, cum breuitate periculum.

Si de modo. Tertiana, & ardens, vt plurimum ſudoribus [m] terminari ſolent; maximè verò, ſi bilis, totius carnes, [n] & ambitum corporis occupauerit;

g 4. Aph. 63.

h 3. in 1. Epidem. 1.

i 4. Aph. 59.

k Aet. Tet. 2. Ser. 1. Ca. 74. & 4. Aph. 71.

l 1. de Dieb. Dec. 11. & 2. Aph. 23.

m 7. Aph. 42.

n 2. in 1. Epidem. 30.

at ſi circa viſcera naturalia extiterit, facilius per vomitum, aut per alvum expurgabitur; namque, delationis[o] impetu, ipſa bilis, per ſeipſam expurgatur.

o 2.de Criſ.3.

Curatur hæc febris, alterantibus[p] potius, quam euacuantibus, nimirum ſummè refrigerantibus, & humectantibus; cum flaua bilis calidiſſima, & ſicciſſima ſit. Secundò, euacuantibus. At quoniam, vt diximus, delationis impetu, ipſa per ſeipſam expurgari ſolet; ideò attentè obſeruandum, quò vergat, an per vomitum, alvum, ſudorem, vrinam expurgari deſideret. Tertiò ſymptomatibus occurrendum. Quartò vires conſeruandæ. Quæ intentiones, vt executioni mandentur, conſideranda ſunt remedia Chirurgica, Pharmaceutica, & Diætetica.

p 1.ad Gla.9.

Et in Chirurgico fonte, primò ſanguinis miſſio conſideranda venit, num ſcilicet conueniat, quandò, & ex qua parte. De conuenientia, dicant quid velint Mercatus, Mercurialis, cum Actuario,[q] ex vſu eſſe poſſe; auctoritates enim, & rationes eam non admittendã perſuadent. Et primo quidẽ Gal.[r] in eryſipelate curando, ſanguinis miſsionem dimittit, & purgationem inſtituit; ità in herpete;[ſ] & quod magis eſt, in curatione[t] tertianæ exquiſitæ, omiſit omninò ſanguinis miſsionem; cum tamen in cura tertianæ nothæ, & quartanæ,[u] eandem propoſuerit. Et licet Gal. ſanguinis miſsionem non admiſiſſe dicant, eo quod non ſit morbus magnus;[x] vel quia non ſit[y] periculoſus; vel quia, in exquiſita tertiana, vires conſtare[z] non poſsint; ratio tamen

q 3.Meth.19.
r 2.ad Gla. 2.
ſ 14.Meth.3.
t 1.ad Gla.9.
u 1.ad Glauc. 10.11.
x Trincauel.
y Altimarus.
z Rudius.

po-

potiſſima eſt, quia ſanguinis miſſione, exquiſita tertiana in continuam, imò in ardentem migrare poſſet. Ardens enim, & exquiſita tertiana intermittens, conueniunt in materia, differunt tantum loco. Quod ſi in tertiana exquiſita ſanguinem detrahamus, exinanitis venis, eædem, bilem à toto, ad ſeſe attrahere poterunt, & febrem continuam, imò ardentem excitare; etenim, nullo alio modo ſit febris ardens, niſi, quandò æſtiuo [a] tempore, venæ exſiccatæ, ad ſe bilioſos humores attraxerint; hæc autem venarum exinanitio, & exſiccatio, ſanguinis miſſione facillimè induci poteſt, in corpore exquiſita tertiana laborante; cuius temperamentum, habitus corporis, ætas, anni tempus, regio, ſunt omnes conditiones exinanientes; ideò bilis per vniuerſum diſperſa, facillimè à venis exinanitis attrahi poterit. Excuſari verò poſſunt Actuarius, Mercatus, atque Mercurialis; eò quod ſanguinem eſſe educendum propoſuerint, in tertiana, ab exquiſita recedente. At quomodo defendi poſſit Auic. non video, qui, [b] & circa quid, & circa quando, omninò erraſſe videtur, dum ait; phlebotomiam poſt tertiam acceſsionem exercendam eſſe; primo enim non conuenit, & ſi conueniret, in principijs [c] morborum, ſi quid videtur mouendum, moue, quando conſiſtunt, melius eſt quieſcere, neque concoctiones turbare. Sed ſtatus exquiſitæ tertianæ, eſt circa tertiam [d] acceſsionem. Ergò &c. Quare, in caſu noſtro, cum omnes adſint, exquiſitæ tertianæ conditiones, omnino à ſanguinis miſsione erit abſtinendum.

[a] 4 Acut. 1. & 4. Aph. 58.

[b] 1. 4. Tract. 2. C. 39.

[c] 2. Aph. 29.

[d] 1. de Criſ. 3. ſic Paul. 2 de Re Med. 21. Tral. Lib. 12. C. 6. Act. Tet. 2. Ser. 1. C. 80.

dum. Et quoniam, raró omnes ſimul vniuntur; adeò vt exquiſitam tertianam conſtituere omnino poſsint; ideò, quantò magis ab exquiſita recedet, tantò minus prohibebitur ſanguinis eductio, maxime ex venis ſedalibus, in doloribus capitis, & renum, vt fiat à capite revulſio, & à renibus, per venam cauam deriuatio. Vel, applicitis cucurbitulis inciſis, dum in ambitu corporis putreſcit bilis; vel ſiccis, dum ab ambiente frigido, cutis denſata fuerit; quo caſu, & frictiones, vt in ægro noſtro, toti conuenientes erunt. Ità, ex hoc fonte, pedum lotiones, à capite reuellentes, ex aqua calente, ante cibum; ſomnum verò conciliantes, à cœna, ex aqua tepente, malua, viola, lactuca, ſalice, & capitibus papaueris alterata.

A pharmaceutico præcipua deſumenda remedia; in quorum adminiſtratione, mirum, quomodo Mercatus, & Sennertus adeò male ſenſerint. Statim itaque à nobis erit conſideranda, facilitas materiæ educendæ, naturæque inclinatio; etenim, ſi materia circa viſcera naturalia putreſcit, per vomitum, aut per alvum; ſi in ambitu corporis, per ſudorem eſt educenda; ideò aptiſsimè Vir Excellentiſsimus, præ omnibus, alvum leniens exhibuit. Per vomitum autem nunquam eſt educenda materia, adeò mordax, ob oris [e] ventriculi ſenſum exquiſitum; niſi quando natura eò vergat, vt nimirum, celerius è ventriculo educatur; & tunc, vtendum aqua tepida, vt Tral. [f] vel paretur vomitorium epiceraſticum, ex iure pullæ, malua alterato; additis oleo amygd. &

e 1. ad Gla. 9. & 2. de Morb 38.

f Lib. 12. C. 6.

& iulap. acet. omiſſis antimonialibus, & valentioribus vomitorijs, à Chymicis propoſitis, atque à Sennerto admiſſis. Per alvum[g] autem tutior euadet humoris peccantis excretio. Et licet Hipp.[h] pharmacum deorſum purgans exhibendum proponat, tertia ſolùm tranſacta acceſſione; cui ſubſcribit quoque Celſus;[i] eo tamen vtebantur magni iſti Viri, aliqua tantum coctione prægreſſa; cum noſtra lenientia, & minorantia non cognoſcerent, quibus, & in principio, nonnunquam, copiam bilioſorum humorum, cum tenues[k] ſint, & ad expurgationem paratiſſimi, mira cum vtilitate educimus. Nec tamen, ob id purgans ab initio exhibendum; vt perperam Rhaſis,[l] quem carpit Auic.[m] Et licet tenues humores, purganti medicamento educi poſſe aſſerere videatur Gal.[n] intelligit tamen tenues, ſeroſos, & aquoſos; imò & nos, neque poſt tertiam acceſſionem, exhibere purgans audemus, niſi appareāt manifeſta ſigna coctionis; tuncque rhab. infuſum vſurpamus, cum ſyr. roſ. ſolut. ſuperhauſto ſero capr. aut aqua hordeacea, ad libras.

Tutius autem fuerit, in noſtro caſu, minoratiuum repetere, & quidem die intermiſſionis, non verò acceſſionis; ne afflicto afflictio addatur; vt quidam perperam, exemplo Hipp.[o] in quartanæ curatione, purgans, duabus horis ante acceſsionem, præſcribentis; id enim fecit, ob humoris peccantis pertinaciam; quia facilius educitur, dum à natura mouetur; quæ pertinacia, in tertiana exquiſita non reperitur.

g 1. ad Gla. 9. & 2. de Morb 38.
h de Aff. 18.
i 3. de re Med 14.
k 14. Meth. 7. & 3. Progn. Co. 23.
l 3. Cont. 3.
m 1. 4. Tract. 2. Cap. 39.
n Lib. quos, qu. & q. 22. & de Humorib. Co. 1.
o de Aff. n. 19. & Auic. 1. 4. Tract. 2. C. 12

Interim, præparandi humores, refrigerantibus, & humectantibus, decoct. cich. acet. end. viol. lactucæ, nenuph. cum iulap. viol. roſac. & ſyr. de acido citri; vel, quod melius, cum ſuccis depuratis, acetoſæ, & end. dulcia namque, & ſaccharata, in hac biliofiſsima febre, ſuſpecta cenſenda. Præbeatur autem matutinis horis diei intermiſsionis; in die verò afflictionis, ſicut frigidæ potio conceditur
o 1. Acut. 43. ab Hipp.[o] ità nos, huiuſmodi alterantia propinare poterimus. ℞ aq. ſtill. ex ſucco cich. acet. end. cucurbitæ an. lib. ſ. ſyr. de acido cit. de ſucco lim. an. vnc. j. m. Vel; ℞ ſeri capr. aut aſin. depur. lib. ij. iulap. acet. ſyr. de acido citri an. vnc. j. m. pro potu, in ſtatu febris, quando ſcilicet extrema fuerint, æquè ac præcordia, calida, propinando; tribus verò tranſactis horis, ab hac frigida aſſumpta potione, ſorbitio, nimirũ ius cichorac. alteratũ, erit offe-
p 1. Acut. 46. renda; nec perperam, contrà Hippoc.[p] mentem, vt multi faciunt, ſorbitio potioni præferenda.

Dum bilioſi humores, refrigerantibus, & humectantibus alterantur, atque præparantur, clyſteribus ex lacte, butyro, ſaccharo, & flore caſsiæ, frequenter ſunt alliciendi. Die verò acceſsionis, cum Petro Salio, ſub eius principium, acrior inijciatur; addendo ſyr. roſ. ſolut. imò & elect. de ſucco roſarum.

Apparentibus ſignis coctionis, abſinthium, pro
q 1. ad Gla. 9. rhab. cum melicrato proponit Gal.[q] vtpote quod ad inferiora bilioſos propellat humores, & ventriculum à morſu egregiè defendat. Et licet Tral. aſ-

ſerat,

ſerat, ſe vti abſinthio tantùm, in nothis tertianis, ob pituitæ miſturam; hic tamen Gal. ſemper adeò impugnat, vt ſæpe veritatem non cognoſcat; qui certè in hac re, ſe ignarum demonſtrat; abſinthium r enim bilem contentam expurgat, quæ etiam ſtomacho, & ventri inhæret. Pariter, de vrinam mouentibus carpit Gal. ſ eo quod anethum propoſuerit, vt nimis calefaciens; cum in ſecundo gradu calidum & ſiccum ſit; permittit verò apium, calidum & ſiccum in tertio. Non deſunt autem, ſi opus fuerit, vrinam mouentia temperata; vt aqua hordei, cui, media ebullitione, addatur radix graminis, & ſub finem, ſemina melonum mundata, & contuſa; colaturæ verò, addendo ſucci limonum, ad libitum. In noſtro vero Patiente, facilè locum nõ habebunt; ſicut, neque ſudorifica; quæ verò villioſo humore in ambitu corporis putreſcente, adminiſtrantur, temperata eſſe debent, neque calefaciendi, neque humores liquandi vi prædita; vt ℞ corn. cerui philoſoph. drach. j. aq. card. ſanct. vnc. iiij. m. & exhibeatur; à quo ſtatim præbeatur potio huiuſmodi; ℞ aq. acet. lib. j. ſcorzon. vnc. iij. m. & cooperiatur ęger, ſed moderatè. Fernelius enim vidit aliquos, veſtibus multis, ſiti, & ſudoribus extinctos. Vel; ℞ aq. acet. vnc. x. card. ſanct. ſcorzon. an. vnc. iij. ſpirit. vitrioli gut. v. m. pro ſudorifico.

r Dioſc. cap. proprio.

ſ Lib. 12 C. 6.

Extrinſecus, Antiqui, ad bilioſum humorem, atque febrilem calorem contemperandum, Balneo t vtebantur; nos autem, Balnei vice, epith. apponimus, & inunctiones. Sic pro hepate; ℞ ſucci depur.

t 1. ad Glauc. 9. Auicen. loc. cit.

cich. end. an. lib. j. ſucci lim. vnc.iij.aceti roſ.vnc. iij. ſpecier. trium ſandal. vnc. ſ. m. pro epith. Pro renibus; ℞ vng. roſ. Meſ. vnc. ij. infrig. Gal. unc. j. camphoræ gr. v. m. Pro toto abdomine; ℞ decoct. cich. end. hordei lib. vj. ſucci aurantiorum lib.j.m. & linteum madefactum tepidum abdomini applicetur.

Symptomata, quæ urgeant, non habemus in caſu noſtro, excepta ſiti, & quodam angore. Pro ſiti itaque ſedanda, folia acetoſæ, aqua gelida refrigerata, ore detenta, in uſu eſſe poterunt; ſicut pruna parua, rotunda, recentia (vulgo amoli dicta) decorticata, aqua gelida imbuta, & in ore diu, cum ſuo nucleo detenta, mirificè ſitim ſedant, & id genus alia, [u] Excellentiſsimi Viri prudentiæ notiſsima. Ad angores autem arcendos, panem lotum, frigida agreſta aſperſum, offerebat ante acceſsionem Amatus. Tralliani verò experimentum, temerarium quodammodo mihi videtur; qui, hora vna ante acceſsiones, pepones impensè refrigeratos, comedendos offerebat; mox ſtatim, aquam frigidam copioſam propinabat; aitque, ſe frequenter acceſsionem præcauiſſe, dum alijs ſudor; alijs copioſa bilis per alvum fuit excreta.

[u] Vide de ardente.

Victus rationem quod attinet, refrigerans, & humectans eſſe debet. Aer frigidus arte paretur, ut inſpiret frigidum, & tangat calidum. Cibi ſint cucurbitæ, lactuca, ptiſana, piſces ſaxatiles; volatilium caro tenerrima, cerebra animalium, oua recentia; ſolam autem ptiſanam, vſque ad ſtatum, non

val-

valdè delicioſis proponit Gal.[x] Cibandi tempus, apud veteres, erat dies intermiſſionis. Apud Auic. nouem horis ante acceſſionem. Apud nos, potiſſimum, in hoc Patiente, facilè reſolubili, hocque anni tempore æſtiuo, quatuor horis ante febris inſultum; vt à cibi præſentia, etiam bili fortè aſcendenti, iter intercipiatur. Potus ſit aqua ſtill. cich. aut acet. cum ſucco ribes, granatorum, citri, limonum. Apparente coctione, vinum concedit Gal.[y] tenue, aquoſum, & paucum. Album autem acerbum magis refrigerare, quam aquam ſolam, aſſeruit idem[z] & confirmat Aetius; ex ſe namque refrigerat; ſed ad refrigerandas omnes corporis partes, magis, quam aqua ſola, permeare, atque penetrare valet. Ex methodo autem, in principio acceſſionis, nec cibus, nec potus vllus eſt offerendus; niſi vires Patienti deficiant, aut angor corripiat; tunc enim, etiam in principio cibum offerebat Gal.[a] Ptiſana autem tunc concedenda, vel panis, agreſta, aut vino granatorum imbutus. Hæcque pro curanda hac febre, dicta ſatis ſuperque.

[x] Omnia ad Gl. 9.

[y] 1. ad Gl. 9.

[z] 3. Acut. 2.

[a] 10. Meth. 5.

TER-

ADoleſcens quidam, diues, 20 annum agens, temperamenti totius calidi, & humidi, frigidioris vẽtriculi, & hepatis paulùm æquò calidioris, carnoſi, & obeſi habitus, coloris potius albicantis, in delicijs educatus, æſtiuo tempore proximè præterito, de more, gelidis compotationibus vini meracioris, & aquarum odoratarum, ac frequentibus comeſſationibus vſus, otio omninò indulgens, febre tertiana correptus fuit, ſeptenis circuitibus iudicata. Sed quoniam, febricitationis tempore, & aquæ frigidæ, & ſeri copiam, non ſolum Medici iuſſu, ſed multo maiorem, clandeſtinò potauit, pondus in vtroque, ſed præcipuè in dextero hypochondrio, à cõualeſcentia emerſit, cum manifeſta, tangenti, tenſione; quæ, conſueta praua viuendi ratione, ſemper augmentum ſuſcepit; & tandem, cum hoc anni tempore autumnali, ambiente licet refrigerato, exutus veſtibus incederet, languente interim cibi appetentia, noctem inſomnem, ac inquietam duxit; & in aurora, ſpontaneo, ſed difficili excitato vomitu, pauca pituitoſa reiecit; ac tertia poſt hora, perfrigeratus, horrore diuturno correptus fuit; cui paulatim ſucceſſit calor, non adeò acris, & mordax, ſatis moderata ſitis; nec pulſus adeò vehemens, potiuſque tardus, & rarus, ac inæqualis, plenus, cum quadam tamen duritie, digito tangenti obuia. Vrina cruda,

da, & tenuis. Hæc febrilis acceſſio, tota ſequenti nocte perdurauit, qua tamen, ęger vtcunque dormitauit. Mane ſequenti accerſitus, iam dicta omnia ab Excellentiſsimo Viro adſtanti accepi, & ſimul viſitantes Patientem, eum inuenimus febricitantem adhuc, cum inſigni tamen declinatione, toto corpore madentem; ſic antè noſtrum diſceſſum, cibum, circa meridiem offerendum iuſſimus; mox hora 22. ad viſitationem reuerſi, illum ferè prorſus febre vacantem, poſt ſudorem in ſomno, à prandio ſecutum, inuenimus. Præmiſſo clyſtere communi, addito mel. roſ. ſolut. cœnam inſtituimus. Subſequentem noctem inſomnem tranſegit, & mane ſequenti, eadem hora, eodemque modo febricitauit. Nos autem accedentes, patientem ægrè vomentem inuenimus, cui vomitorium ex iure, ſeminibus citri, & oxymelite paratum obtulimus; quo viſcidam pituitam, & crudam excretam vidimus, cum quodam, ſub finem vomitus, amarore. Indè ad aliud cubiculum abducti, conſilium pro ſalute infraſcripti tenoris iniuimus.

Febrem hanc, Typus, qui iam tertianarius fuit obſeruatus, tertianam eſſe, nobis apertè demonſtrat; & quoniam acceſſiones habet, non ſolum vltra 12 horas perdurantes, verum vſque ad 30 horam protractas, ideò, nō ſolum ſimpliciter notham; verum & extenſam, ſiue protenſam iuremeritò eandem appellabimus; quò enim longior eſt acceſſio, eò febris impurior, & exquiſitæ tertianæ magis cōtraria; [a] & ideò dicebat Gal. [b] dari febres intermedias,

[a] 1. ad Gla. 8.
[b] Ibidem.

dias, ex extremis conſtitutas; adeò vt exquiſitæ tertianæ acceſsio, [c] intra 12 horam terminetur; quod ſi ad 18 extendatur, tertiana notha ſimpliciter appellatur; ſi vltrà, ſemper dicitur extenſa; ſed ſi extenſio producatur ad 24 horam, dicitur ſimpliciter extenſa; ſi ad 30, parum extenſa; ſi ad 36, multum extenſa; ſi ad 40 horam, & vltrà, dicitur plurimum extenſa. Hanc igitur nos propriè Tertianam exquiſitè notham ſed parũ extẽſam appellabimus.

c Ibidem.

Notha autem redditur hęc tertiana, à permiſtione, & vnione perfecta pituitæ cum bile ipſa; ſi enim fieret ſola ſuperadditio, non vna tantum, ſed plures ſuborirentur febres; in hac verò miſtione, prædominatur bilis, ratione actiuitatis; ſicut pituita, ratione molis; cum febris, uſque ad 30 horam protrahatur. Et licet aliquando in huiuſmodi febre, bilis, melancholiæ quoque, non pituitæ miſceatur, à qua miſtione, tertiana notha, non exquiſita producitur; de hac tamen non eſt quod cogitemus in præſenti Patiente noſtro, temperamenti calidi & humidi, cum obeſo habitu, & albicantis coloris, ex frequentibus comeſſationibus, gelidiſque potibus, ſicque, non ſolum à frigida ventriculi intemperie, ſed multò magis, obiectis improportionatis, cruditates continuò congerente, nec ullo exercitio eaſdem attenuante, aut reſoluente; quæ omnia, in pituitoſi humoris, non melancholici præſentiam conſpirant. Et licet calidius ſit hepar, bili producendæ aptum; non tamen adeò feruet, ut ſanguinẽ atrum reddere, aut humorem melancholicum pro-

ducere

ducere poſſit; quod ſi ſuperioribus menſibus, præceſſit febris tertiana exquiſita, quæ humores adurere potuerit; attamen tanta fuit humectantium aſſumptorum copia, vt quancunque exuſtionem inhibere, & ſuperare valuerit. Quarè, à bile vitellina maioris famæ, nimirum ex bilis, cum pituita permiſtione, non ex vitellina minoris famæ, ex permiſtione ſcilicet bilis, cum melancholia, præſentem febrem ortam cenſemus. Hæc autem vitellina bilis, nota, non Arabibus tantum, vt quidam falsò crediderunt; ſed & Gal. a quam citrinam, ſeu croceam appellauit; imò & ipſi Hipp. qui in hiſtoria filij Cydis, dixit; quod in eo prodijt ſubbilioſum, viſcoſum, & velut ex ouo conquaſſato ſubpallidum; ad differentiam vitellinæ bilis, per aſſationem, in venis genitæ, quæ craſſa eſt, non viſcoſa, prout hęc per commiſtionem, extra venas genita, & in hac præſenti febre, circà viſcera naturalia putreſcens, præcipuè circa iecur, vbi tenſio maior, maiorque obſtructio percipitur, quæ naturalis caloris ventilationem prohibendo, antecedentium excrementorum putredinem accelerauit, cui febris hæc tertiana notha extenſa mox neceſſariò ſucceſſit.

a 2. Prog. 38

Hanc commodè nobis ſignificare poſſunt, primò horror in principio, inter rigorem, & frigus, medius; nam ſicut rigor, bilis eſt proprius, ità pituitæ proprium frigus. Secundò, calor mitior, & in vigore non adeò mordax; nec ità confeſtim per totum corpus diffuſus, vt in tertiana exquiſita; quia à pituitæ præſentia intercipitur. Tertiò, pulſus non

adeò vehemens, tardus, & rarus, cum pulſu tertianæ exquiſitæ comparatus, & inæqualis, non ſolum febrili, verum & collectiua inæqualitate; quia vitalis facultas, ab humorum putredine oppreſſa eſt; durus etiam percipitur, potiſſimum in principio,[e] cruda exiſtente materia, cuius coctione incipiente, mollior redditur: huius autem durities[f] fit, non à ſiccitate condenſante, nec à frigiditate congelante, ſed à copia humorum replente, & arteriam diſtendente. Quartò, vrinæ ſunt crudæ, & tenues, pituitæ, & bilis præſentiam oſtendentes. Quintò, modus inuaſionis, & ſolutionis; inuadit quippe cũ vomitu pituitoſo, & ſoluitur cum craſſo, & lento ſudore. Sextò, tempus durationis, & primò quidem particulare, quod non ſolum 12 horam pertranſit, ſed attingit 30. vniuerſale verò; quia vltra ſeptimum circuitum progredi ſolet. Septimò tandem, res naturales, nõnaturales, & præter naturam præteritæ, vtriuſque humoris exuberantiam nobis ſignificare poſſunt; ut totius temperamentum calidum, & humidum, habitus obeſus, ventriculi frigiditas, iecoris caliditas, vita anteacta otioſa, delicijs, gelidis, meri, & aquæ compotationibus, ac comeſſationibus dedita; & tandem tertiana exquiſita prętерita; cuius occaſione, ex potibus copioſis, cruditates, indèque in viſceribus obſtructiones genitæ, ac relictæ fuerunt.

e 1. ad Gla. 8.

f 1. Simpl. 5.

Febris hæc, propria ratione, periculo caret, cum ſit intermittens; longa tamen eſſe ſolet, ob viſcidi humoris commiſtionem. At ſi errores, aut ab ægro,

aut

aut à medico committantur, non ſolum longa, ſed periculoſa euadit. Hinc Gal.[g] dicebat, quod ſi quis eam incipientem curet, neque longa, neque periculoſa eſt; ſi vero non curet, aut malè curet, & longior fit, & ſæpe occidit; nam vel tranſit in quartanam; vel pręgreſſis obſtructionibus, cachexiæ ſuccedunt; & ſic periculoſam exiſtimauit hanc febrem Gal.[h] in illo Adoleſcentulo 18 annum agente; quia delinquebat, nec ſatis obſequens erat. Quibus conſideratis, verendum, nè in hoc Nobili Patiente, hæc, diuturna, & periculoſa quoque euadat; primò, quia ipſum in delicijs educatum habemus; prout ille Galeni;[i] ſed prætereà adſunt obſtructiones in viſceribus, & potiſſimum in hepate, febrem ipſam fouentes; quę ſi augeantur, viſcera naturalia ſemper magis intemperata reddunt, undè cachexię, & hydrops.

[g] 1. ad Glã. 8.

[h] Ibidem.

[i] Ibidem.

Pro curatione itaque, in primis proteſtandum huic Adoleſcenti, ut obſequentem ſe prębeat; alioquin Medicus, aut parum, aut nihil proficere poterit. Deindè à nobis conſiderandum, quod intentiones, in huius febris curatione, valdè diuerſę ſunt à ſcopis curandę tertianę legitimę exquiſitę; & ideò, non ſine ratione, tertiana notha, exquiſitę maximè contraria[k] dicta fuit; in exquiſita enim, omninò refrigerare, & humectare oportet; quia coincidunt indicationes cum febre, & cauſa febris; at hęc febris indicat refrigerantia, cauſa verò calefacientia.[l] Quarè refrigerandum, & humectandum, ratione febris, moderatè tamen; ca-

[k] 1. ad Gla. 8.

[l] 1. ad Gla. 10. & Paul. 2. de Re Med. 20.

lefaciendum, attenuandum, incidendum, & euacuandum, ratione cauſę; deobſtruendum, ratione obſtructionum; & tandem, magna[m] diligentia, & obſeruatione, vires conſeruandę.

m 1. ad Glau. 10.

Et in Chirurgico fonte, in primis conſideratur ſanguinis miſſio; quę in Patiente noſtro, pręmiſſo clyſtere, & lenienti medicamento, neceſſaria erit, ex iecoraria dextera, parcè ſanguinem educendo; inciſiones enim, & deterſiones, purgant obſtructiones, non venę[n] ſectio; educitur tamen, ratione cauſę fouentis. Vndè & Gal.[o] dicebat; quibus ſanguinem mittere opus eſt, his ſtatim, in primis diebus mittendus, ſeruatis conditionibus; & euacuandum, quantum conuenit. Sic Paulus, & Oribaſius, cum conditione, ſi opus fuerit. Aetius[p] limitat, moderatè ſanguinem eſſe mittendum. Auic. autem ait; quod dum phlebotomaueris, clyſteribus non indigebis; ità clyſter contrà, erit ſuccedaneum[q] venę ſectionis remedium. Et ſi caput coafficeretur, hirudines quoque venis ſedalibus applicari poſſent, revulſionis gratia; ſicut frictiones quotidianę non ſunt omittendę, & Balneo ſubſtituendę, manibus inunctis oleo amygdalino, & chamęmelino. Laudat pręterea Gal.[r] ut hypochondria foueantur; ſuppoſuit enim, in viſceribus naturalibus obſtructiones. De his autem infra dicemus.

n 10. Meth. 14

o 1. ad Gla. 10

p Tet. 2. Ser. 1. Cap. 81.

q 6. de Sanit. Tuēd. & 1. ad Glauc. 10.

r Ibidem.

Ex Pharmaceutico fonte, ſunt deſumenda Lenientia, Pręparantia, Contemperantia, Euacuantia, per vomitum, alvum, urinam, ſudorem, prout opus fuerit, Deobſtruentia, viſcera Roborantia; & tan-

tandem, à proprietate Iuvantia.

Leniens craſtino mane exhibendum, poterit eſſe caſs. cum lenit. & tart. vel ſyr. roſ. ſolut. cum lenit. quibus ſuperbibat ius, aut aquam hordei. Secundò, præparantia ſint ab initio leuiora, vt iulap. acet. ad vnc. iij. cum acetum mulſum proponat Aetius. In progreſſu, efficacius reddi poterit, macerando in aqua agrimoniæ, & aceto, radicem petroſelini, pentaph. cich. fœniculi; & expreſſioni addendo ſacchari q. ſ. pro iulapio; cui ſuperbibat ſuccum cich. ad vnc. iij. in decoct. cich. borrag. end. agrim. beton. Tertiò, refrigerantia valdè moderata eſſe debent; quarè, facilè ſufficient ſuccus cich. depur. iam propoſitus; vel, vrgente calore, ſeri depur. lib. cum copioſo iulap. acet. Quartò, euacuantia conſideranda, & primo quidem vomitoria; ſolis namque vomitionibus à cibo, Gal.[f] aſſerit, ſe huiuſmodi febres diuturnas ſanaſſe; ità Paulus, Aetius, & Oribaſius. At notanda illa verba, in longis huiuſmodi febribus; cum enim per vomitum materia coniuncta euacuari nequeat, euacuatur antecedens, quæ quotidiè ab imbecillo ventriculo generatur, nè euadat coniuncta, & febrem foueat. Ab initio autem, ſola prima die vomitus ciendus, vt factum fuit; in progreſſu vero, vomitorium parabitur ex iure ſem. cit. alterato, cum oxymel. & ſucco raphani.

[f] 1. ad Glauc. 10.

Per alvum purgantia præbeantur, ex Tral. verum coctione apparente, ex Oribaſio, quæ benigna ſint; humores enim purgandi, non ſunt diſtantes;

& præterea, ne calor febrilis augeatur. Inter eã verò, rhab. primas tenet; ſed & agaric. aloe, folia ſennæ. Quarè parentur bol. ex caſs. lenit. & pil.de tribus cum rhab. Vel inf. rhab. agar. ſennæ, cinnamomi integri; addito ſyr. roſ. ſolut. quibus ſuperbibat aquæ mulſæ, ex aqua hordei paratæ lib.ij. At quoniam materia huiuſmodi requirit euacuationẽ per epicraſin factam; ideò tutius erit, quarto quoque die, caſſiæ vnc. ſem. cum drach.ſ. pil. de tribus exhibere; cui, hora tranſacta, ſuperbibat ius hordei, & prandeat.

Si ad vrinam materia tendat, ità vt craſſas eaſdem reddat; ℞ decoct. agrim. petroſel. apij, capil ven. vnc. vj. ſpirit. ammoniaci gutt. v. m. Ægyptij vtebantur chamæmelo, [t] Soli conſecrato, ad febres fugandas. [t 3. Simpl. 10.]

Si ſudor moueatur, vt in breuibus,non in diuturnis aliquandò euenire videmus, præbeatur decoctio verbenæ, & cardui ſancti, cum aqua cord. pr[a]. Sax. addito cornu ceru. philoph.

Quintò, deobſtruentia, & aperientia ſunt neceſſaria; obſtructiones enim, licet febris minera non eſſent, caloris tamen ventilationem prohibendo, aliorum humorum putredinem fouent. In hanc rẽ, hyſſopum, & origanum proponit Gal. [u] Nos vti ſolemus troch. de eupat. de rhab. de abſinth. in iure, aperientibus alterato. Pariter, ſyr. de cich. cum rhab. & in contumacibus, decocto ſalſæ, cum attenuantibus, & incidentibus; habet enim ſalſa ſubtiliſſimas partes, & maximè permeabiles, quibus an- [u 1. ad Gl. 10.]

gu-

guſtiſſimas quoque vias peruadere poteſt; neque verenda eiuſdem caliditas; calidiora quippe ſunt apium, hyſſopus, & origanum; ipſa verò in actiuis temperata cenſetur. Quarè; ℞ ſalſæ optimæ inciſæ vnc. j. radic. petroſel. fœnic. an. vnc. ſ. aq. cich. lib. ij. agrim. lib. j. m. fiat inf. per hor. 24. deindè bul. ad conſumpt. dimidij; in fine ebul. addendo fol. capil. ven. rec. agrim. pentaph. an. pug. j. bul. parum, & colat. ſeruetur pro duabus vicibus; cui præmittatur bol. ℞ ſucci condenſ. eupatorij, cich. troch. de rhab. an. drach. ſ. tart. vitriol. ſcrup. j. m. & cum vino albo reformentur bol. iiij. & aur. quorum vnus antè decoct. exhibeatur.

Sextò, viſcera roboranda; in quem finem præſtantiſſimum eſt abſinth. ponticum, ſi ex eo paretur conſerua; vel ſal abſinthij; vel vinum abſinthite.

Extrinſecus verò, pro ventriculo; ℞ ol. de abſinth. maſtic. de mentha an. vnc. j. pulu. maſtic. diarhod. Abb. an. drach. j. vini albi generoſi vnc. j. ſ. m. bull. ad conſump. vini; in fine, addendo ceræ parum, vt fiat linim. molle. Pro hepate; ℞ vng. roſ. Meſ. vnc. j. ſ. ol. de abſinth. vnc. ſ. ſucc. cich. depur. vnc. ij. pulu. abſinth. agrim. an. drachm. j. m. bul. ad conſumpt. ſucci; ſub finem, addendo ceræ parum, pro linim. Pro ſplene; ℞ ol. de cappar. amygdal. amar. de cyclamine an. vnc. j. pulū. tamaricis, cort. radic. cappar. an. drach. j. ſucc. fumar. depur. vnc. ij. aceti acerrimi vnc. j. ſ. m. bul. ad conſumpt. aceti; in fine, addendo ceræ parum, pro linim. lienis.

Vltimo, à proprietate iuvantia, in hac tertiana notha, ſolent eſſe decoct. verbenę, & cardui benedicti, centaurium minus, febrifuga dictum. Chymici prębent ſalem Centaurij minoris, ad gr. v. in aqua eiuſdem. Ægyptij vtebantur Chamędry. Extrinſecus apponitur pulſibus manuum, apium ſilueſtre, tuſum.

Victus ratio ſit moderatè refrigerans, & humectans, ſed attenuans; ideò ptiſanam, cum pipere offerebat Gal.[x] Nos autem, cum integro cinnam. Tenuior verò in hac, quam in exquiſita tertiana; quia diuturnior eſt. Non tamen, more Gal.[y] & Auic.[z] alternis tantum diebus eſt ęger nutriendus; noſtris enim temporibus, quia multo cibo àſſueti ſumus, tantam ciborum dilationem vires ferre nequeunt; ſed die quoque acceſſionis, quinque horis ante eandem, cibus, ſed conſueto tenuior eſt offerendus; à Gal. verò, & Auic. forſan plenior prohibebatur. Vinum non conceditur, niſi apparentibus ſignis [a] manifeſtę coctionis; ne cruditates deducantur ad venas, quod in legitima tertiana minus verendum. Et hęc ſint ſatis, pro hac tertiana notha curanda.

x 1. ad Glau. 10.
y Ibidem.
z 1. 4. Tract. 2. Ca. 40.
a 1. ad Glauc. 14.

TER-

Vir quadragenarius, temperamenti, ſecundum totum, & ſecundum iecur, calidi & ſicci, gracilis habitus, & multis abhinc annis, hypochondriacus, liberè viuens, potiſſimum in potu copioſo, & fructuum vſu delinquens, ineunte autumno, poſt vomitum continuato triduo, multiplicium, & heterogeneorum humorum, amari, acidi, & inſipidi ſaporis, cum alui ſtypticitate; hora xx febricitare cepit, cum totius corporis horripilationibus. Calor, tactui, erat ab initio, non adeò mordax, qui in progreſſu acrior percipiebatur; cum ſiti moleſta, ventriculi angore, capitis dolore. Pulſus non magnus, non vehemens, non adeò frequens in diaſtole; ſed valdè inæqualis, & ſyſtole frequentior. Vrina cruda, & tenuis, quoad ſubſtantiam; ſed quoad contentum, craſſa, & confuſa. Perſeuerauit febris, cum corporis iactatione, tota nocte, quam ſolo iure cichorac. alterato tranſegit; ſummo verò mane ſequenti, præbuit illi Medicus caſſiam, cum tart. Et quia valdè ſitiebat æger, & ipſius hypochondria maximè æſtuabant, ſerum depur. ſuperbibendum conceſſit; mox ptiſanam, cum ouo ſorbili ſumpſit, pro prandio; & indè ſomno ſe tradidit, capite tamen adhuc dolore vexato. Paulò poſt meridiem, expergefactus eſt, cum adaucto calore in toto, capitiſque maiori dolore; moleſtiori ſiti, hypochondriorum æſtu, corporis ta-

iactationibus, atque inquietudine. Quarè Medicus accerſitus, ægrum, cum nouo febris aſſultu inuenit; cuius progreſſus ; præterito non valdè abſimilis, immò moleſtior fuit obſeruatus. Ideò tertio die, matutinis horis, præmiſſo clyſtere, ſanguinem ex iecoraria dextera educendum; mox prandium præcepit Excellentiſs. Adſtans, ſomnumque imperauit; quem quidem cepit, ſed capite ſemper grauato. Hora autem xx. refrigeratis parumper extremitatibus, intenſius totum incaluit, cum aliqua mentis alienatione, moleſtiori ſiti, & corporis iactationibus; tunc verò me ad conſilium accerſiuerunt; qui, cum omnia iam præterita, & acta à Viro Excellentiſs. accepiſſem, obſeruato pulſu valdè inæquali, calore ad tactum, perdurante multum acri, vrinis craſſis, confuſis, & ferè turbulentis, quæ mox clareſcebant, ità ſum fatus.

Quod excrementorum varietate abundet Nob. iſte Vir, indicio ſat eſt, quod hypochondriaco affectu detineatur; in quo, cum ferueat iecur, hypochondriaque æſtuent, multis abhinc annis, coctiones in ventriculo, tum imminutæ, tum deprauatæ ſequutæ fuerunt; vndè modò nidorulentæ, modò acidæ, modò pituitoſæ, & inſipidæ materiæ prouētus; non quidem, vt vulgus Medicorum falsò credit, ob frigidam ventriculi intemperiem; ſed ob improportionatum obiectum, ſiue potius, ob calorem excedentem, à iecore, & hypochondrijs, ventriculo communicatum; qui, vtpotè improportionatus, cum coctio à moderato, & halituoſo calore

per-

perficiatur, ciborum corruptiones, vel ſaltem concoctiones imminutas efficere ſolet; atque ità ferè perpetua eſt excrementorum productio, quæ tractu temporis, & obſtructiones in meſaraicis, atque lacteis venis adauget, & venoſum genus conſpurcat; dum interim, nec ceſſat bilioſi humoris generatio; tum à iecore feruidiori, tum à copioſis vini potibus, & fructuum dulcium conſueto vſu. Quapropter bilioſorum, pituitoſorum, & melancholicorum excrementorum colluvies, in venis viſcerum, & totius aceruata, atque commiſta, nec amplius à natura moderata, mediantibus obſtructionibus, liberã tranſpirationem prohibentibus, putredinem, nondum quidem in venis communibus, quia febris cõtinens, ſiue concluſa non eſt; ſed in venis viſcerum, ſcilicet hepatis, & cauæ principio, concepit; vndè febris continua ſequuta eſt, non per ſubingreſſum paroxyſmorum; quia acceſſiones, neque declinationes adeò manifeſtæ ſunt; neque continua omnino eſſentialis; quia exacerbationes habet, Medico, & Patienti notas; ſed eſt continua periodicè proportionata. Prior quidem manifeſtior; quia in venis hepatis, magis particularibus ſedem habet; ſecunda verò obſcurior; quia in trunco venæ cauæ magis communi hæret: duplex enim requiritur putredinis locus, cum duplex ſit tertianarius typus, tertio quoque die ſibi correſpondens; quæ ideò tertiana [a] duplex continua, ſiuè duæ tertianæ continuæ nominantur; & quidem ſpuriȩ, ratione materiȩ, ob aliorum humorum, cum bile miſtionem; vn-

[a] De Typ. 4. & 2. de Criſ. 9

dè pulſus, vrinę, calor, & ſymptomata omnia, ab exquiſitis declinant.

Symptomata concomitantia ſunt, ſitis, ob ingentem febrilem calorem; capitis dolores, ob euaporationes è venoſo genere ſurſum elatas; angoris autem, & hypochondriorum ęſtus cauſa, potius hypochondriacus affectus, quam febris cenſenda eſt. Delirium verò, licet in vigore febris ſolum obſeruatum fuerit, & ideò paraphrenitis, & pſeudodelirium ſit exiſtimandum; nihilominus, in acutis ſemper malum, & exitiale ſignum fuit; vt in Hermocrate, [b] Adoleſcente, [c] in Meliboea, & aliis, ab Hipp. fuit obſeruatum.

b 1. in 3. Epid. 5.
c 3. in 3. Epid. 87.
d 2. in 6. Epid 23.
e 2 in 1. Epid.
f 4. Aph. 43.

Quarè acutus [d] quidem morbus eſt, qui acutiſſimos, maximos, [e] atque grauiſſimos affectus ſecũ ducere poteſt; & ideò valdè periculoſus; [f] eòque magis, cum non exiguus excrementorum apparatus argui poſſit, ex vita anteacta, naturaliũ viſcerum conſtitutione, acceſſionum vehementia, & pulſus inęqualitate, qui in ſyſtole frequentior eſt, quam in diaſtole, copioſas expellendi fuligines, neceſſitatem ſignificans; ac tandem, ex vrinis [g] craſſis, ac turbulentis, quę crudorum humorum copiã in venis, à calore non moderatam ſignificantes, aliquem capitis affectum indicare ſolent.

g 4. Aph. 70.

Pro huius febris curatione, tribus eſt proſpiciẽdum. Morbo. Cauſę. & Symptomatibus. Morbo quidem, refrigerantibus, & humectantibus. Cauſę, attenuantibus, & incidentibus; necnon detergentibus, & euacuantibus. Symptomatibus, Cor, Cere-

brum

brum, & Hepar pręmunientibus, nè aliquis in hiſce partibus affectus inducatur; obſeruando ſemper, quò putredo vergat; namque ſi ad aduſtionem, alexipharmaca refrigerantia, & humectantia conuenient; ſi ad totalem corruptionem, frigida exſiccantia.

In Chirurgico fonte, ſanguinis miſſio neceſſaria fuit; quoniam putredo in vena caua, & hepate viget, ad iecoris refrigerationem, & ventilationem; ità enim maior inhibetur putredo, & calor febrilis remittitur; ſicque febris formæ, & materiæ medemur; immò, ſi in progreſſu caput magis coafficiatur, venæ quoque ſedales aperiendæ erunt; vt vaporum, & humorum, caput petentium, fiat reulſio, & forſan aliqua ab hypochondrijs deriuatio. Et ſi non ſolum coafficiatur, ſed eſſentialiter quoque caput ipſum lædatur, adeò vt dolor ſæuior euaderet, & delirium diutius perſeueraret, phœnigmi duo, coxis apponendi eſſent, & de duobus alijs, brachijs applicandis cogitandum foret.

Ex pharmaceutico fonte, depromenda ſunt, Lenientia. Præparantia. Frigida aperientia. Alterantia. Euacuantia. & Symptomatibus occurrentia.

Leniens iam fuit exhibitum; modò præparantibus, & alterantibus, ſuo loco, & tempore eſt inſiſtendum.

Et pro præparante, ſaltem duabus horis ante prandium, iulap. acet. ad vnc. iij. opportuniſſimum erit, in iure pullæ, in quo ebullierit ſemiuncia crem. tart. læuigati, facta prius colatura. Secundum præ-

parans,

parans, ordine executiuo, proponam.

Alterantia, in vigore febrilis caloris, ſunt omnino neceſſaria, ne exurantur, agitentur, & confundantur in venis humores; hoc enim remiſſo, coctiones à naturali calore facilius fieri poſſunt. In quem finem, in febribus bilioſis, & ſanguineis, Hipp. & Gal. aquam libenter propinabant. Sic Hippocr. 3. Acut. 40 & 42. & Gal. pluribus in locis, aquæ potionem commendat; vt in Lib. de Cauſ. Procat. cũ ſuo Gorgia, contra Eraſiſt. 1. Meth. contra Theſſalum. 7. Meth. ventriculo malè affectos, frigida potione, vnica die ſanatos teſtatur. 8. 9. 10. & 11. Meth. gelidæ potum probat in febribus bilioſis, & ſanguineis, ſiue putridis, ſiue non putridis; ſeruatis tamen ſeruandis, præſentibus nimirum conditionibus, ad frigidæ potum neceſſarijs; quæ plures enumerantur à Gal.[g] ſed omnes tamen ad tres[h] redigendæ, dicente. Ergo, ſi vires cunctæ valentes ſint, febris ardentiſſima, & coctionis notæ appareant, frigida propinari poterit; quæ quoniam in caſu noſtro non adſunt, ideò frigidæ potio, licet à Patiente expetita, à nobis tamen non eſt admittenda. Quarè ſubſtituenda potio alterans, ex aquis ſtillatitijs cich. acet. borrag. end. ad lib. ij. cum ſyr. de acido cit. vel de ſuc. lim. vel cum conſerua de acid. cit. quæ potio in febris vigore, [i] quando nimirum calor maior ad pedes deſcenderit, eſt offerenda. Quatuor deinde tranſactis horis, præbeatur alterans, quod præparandi quoque, & aperiendi vim obtineat; alterum ſcil. duorum, aut ius cich. borrag.

g 9. Meth. 5.
h 11. Meth. 9.
i 1. Acut. 46.

rag. end. acet. pentaph. malua alteratum, addito ſuc. depur. cich. ad vnc. iij; aut vnc. iij. iulap. acet. ſi humores ad alvum vergant; quod ſi ad vrinam, pręberi poterit, pro ſorbitione, emulſ. ſem. mel. mundat. extracta in iure pullę, ſi nutrimento ſit opus; ſin minus, in aq. cich. & end. addendo vtriq; ſyr. de ſuc. lim. ad vnc. ij. vel iij. Indè in remiſſionẽ (qualiſcunque ea fuerit) ptiſana hordeacea, cum ouo ſorbili, aut iure pullę inſtaurante, erit offerenda. Sed hora vna antè cibum, aliquod cordiale exhibendum; quale eſſe poterit iulap. gemm. M. D. ad gutt. x. in aq. ſcorzon. & tot. cit. Vel iulap. perlatum, in ijſdem aquis, ad ſcrup. j. vtpote minus calefaciens, & vaporoſum, cum ſine moſcho, & ambra paretur. Nec ad efficaciora cordialia, diaphoretica ſcilicet, deueniendum; niſi precedant, & coctionis ſigna, & naturę ad ſudorem propenſio.

Eodem ordine, erit ſequentibus diebus, procedendum; ſed interim clyſteres frequentes erunt inijciendi ex lacte, butyro, ſyr. roſ. ſolut. vel mel. roſ. ſolut. parati. Et antè ſeptimam, minorativum medicamentum erit repetendum, ex flor. caſſ. & tart. vel ex ſyr. roſ. ſol. & manna; quibus ſuperbibendę prębeantur ſeri capri. aut aq. hord. lib. ij.

Tranſacta ſeptima, facilè apparere poterunt aliqua ſigna coctionis, febre nimirum ad augmentum properante; & ideò tunc obſeruanda erit naturę propenſio, ad expellendam materiam concoctam; quę propenſio, antè coctionem expectanda non eſt; nulla enim excretio[k] antè coctionem apparens, cri- [k] 4. Aph. Cõ. 61.

tica

tica eſſe poteſt; ac proinde, neque à natura vincente tentata; & ideò irridendi Medici illi, qui antè ſigna coctionis, de euacuationibus ſolliciti ſunt; cum tamen naturam operantem, & bene operantem imitari debeant, ſiuè ad ſudorem, ſiuè ad aluum, ſiuè ad vrinam ipſa moueat.

Et ſi ad ſudorem, ſudorifera ſint temperata; vt Corn. Cer. philoſoph. ſpirit. uitr. Bezoar Orient. puluis Contrayeruę, uel eius extractum; Aq. p^{a}. Cord. Sax. Aqua Card. ſancti, Aq. ſcorzoneræ; & quotidianæ leues frictiones.

Si ad urinam, ſpirit. uitr. qui ad urinam, & ſudorem promiſcuè ſe habet; ſicut pariter Bezoar occidentalis, in aqua capil. Ven. agrimon. gram. hord. addito aliquo cordiali, ut aqua totius citri, cum ſucc. cit. aut lim.

Si ad aluum, exigua caſſiæ portio ſat erit; uel ſer. capri. depur. cum portione crem. tart. uel aqua hord. cum iulap. acet. naturæ namque mouenti, exiguum ſufficit auxilium; operanti uerò, nullum,

l 1. ad Gla. 14 iuxta Gal.[l] dicentem. Neque ſi febris fuerit cum profluuio alui, alia opus eſt euacuatione; uerum hæc ſola ſufficit, etiam ſi non fuerit pro multitudinis ratione; quicunque enim, aut ſanguinem mittere, aut uentrem mouere tentauerunt, in grauiſſima pericula ægros duxerunt. Hæc Gal. qui licet de purgante medicamento ſit intelligendus, attamen & lenientia ualdè cautè ſunt admittenda.

Externa interim non ſunt omittenda, cordialia, & Hepatica. Sic cordi; ℞ ung. roſ. Meſ. unc. ij. ſpe-

cierum

cierum cord. temp. drach. iij. camph. gr. iij. acet. roſ. ſuc. cit. an. q. ſ. m. f. lin. pro Corde. Pro hepate refrigerando, valet vng. roſ. Meſ. cum ſuc. cich. aut totum illinatur abdomen; proderit enim & æſtuantibus hypochondrijs. Symptomatum ſi aliquod ſuperueniret, illi occurrendum proprijs remedijs. de quibus ſuo loco.

Victus ratio tenuis eſſe debet; quia morbus acutus eſt; memores tamen, quod latitudinem habet ipſa tenuitas; ſit autem refrigerans, & humectans. Ita, ptiſana hordeacea, ſi ad alvum materia vergat; ſicut ſi ad urinam, panatellæ cum emulſ. ſem. mel. oua ſorbilia, contuſum pulli, ius inſtaurans. Lactuca quoque in iure cocta concedi poteſt; ſic & cucurbita, & deficiente ſomno, ptiſanæ addatur emulſ. amygdal dulc. Fernel. exemplo.

Potus ſit aqua hord. ex qua parari etiam poterit emulſ. ſem. mel. valdè diluta; vel eidem addatur iulap. acet. aut de ſuc. limon. Hæcque in caſu præſenti ſatis.

VIr Nobilis, 35 annum agens, temperamenti totius, & iecoris calidi & ſicci, gracilis habitus, pallidi coloris, Hyeme ſicca, & aquilonia pręcedente; Vere autem pluvioſo, & auſtrali, hoc anni tempore caniculari, poſt immodica exercitia, & meri compotationes, ex tempore, febre correptus fuit, circa meridiem; cum ingenti calore, ſiti moleſta, oris amaritudine, ciborum abominatione, & ad vomitum propenſione; iracundia item præter conſuetum, vigilijs, & leuibus ſomnis. Pulſus ſtatim frequens, & celer fuit obſeruatus; urinæ flammeæ, lucidæ, & tenues. Accerſitus Medicus conſuetus, illicò excitauit vomitum, leuiſſimo vomitorio; qui humorem, exiguum quidem, ſed flavum, ac viridem, valdè amarum vidit excretum; & alterans ex cichorac. paratum, veſpertinis horis, ptiſanamque exhibendam mandauit; poſtridiè, matutinis horis, ſyr. roſ. ſolut. cum c opioſo ſer. capr. præſcripſit, à quo, bilioſorum humorum euacuatio fuit obſeruata; veſperi verò, rurſus ſeri lib. ij. cum iulap. acet. & pro cœna, ptiſanam. Interim vigiles noctes, vel cum leuiſſimo ſomno tranſegit; & vſque ad hunc tertium diem, febris ferè ſemper eiuſdem tenoris, ſine ulla acceſſione fuit obſeruata. Accerſitus ego, ſimul cũ ægri medico, decreuimus unanimes, clyſterem ex lacte, butyro, & ſaccharo inijciendum; ptiſanam

indè

indè eſſe dandam, & nouam febris acceſſionem, circa horas meridianas eſſe obſeruandam; veſperi verò, de agendis conſulendum. Horá itaque 22 reuerſi, inuenimus Patientem intenſius febricitantẽ, & quodammodo aliena loquentem, omnibus iam dictis ſymptomatibus adauctis; licet adſtantes, nullum ſignum acceſſionis obſeruare potuerint. Modò, de agendis cogitandum.

Febrem hanc, tribus abhinc diebus Nob. Virum affligentem, ab Excellentiſs. Medico, primis horis, in genere putridam, atque bilioſam eſſe, ſumma cum ratione creditum fuit; dum excrementa omnia, per vomitum, alvum, urinam, bilioſa viſa fuere; ſimulque obſeruata reliqua omnia ſymptomata, nimirum [a] oris amaritudo, vigiliæ, ſomni leues, facilis excandeſcentia; quæ peccantis bilis facilè nobis certiſſimum teſtimonium præbent; ut ideò aduerſus bilem aptiſſimè medica auxilia direxerit. Speciatim verò, tertiana continua eſſentialis obſeruatur; quia tertio quoque die inualeſcit, nunquam recedit; quinimò, declinationem inſenſibilem habet, cum imperceptibili exacerbatione; quam de genere [b] ardentium eſſe Gal. exiſtimauit, acutam proinde eandem appellans, ſicq; delineans. Si qua [c] febris, tertio quoque die exacerbatur, neque per minimum interuallum ita miteſcat, & in ea febricitans eò deueniat, ut propè ſinceram integritatem eſſe videatur, hanc febrem acutam nominabimus, ex illis videlicet, quæ tertio quoque die exacerbantur.

a 2. de Morb. 36.

b 8. de Decr. 6.

c 2. in 6. Epid. 23.

Huius autem febris cauſa, eſt bilis, eaque excrementitia; etenim à ſanguine bilioſo,[d] fit bilioſa ſynocha; nec tantum flaua, ſed vitellina; imò & porracea, ex dictarum exuſtione, in venoſo genere producta; conſpirantibus rebus omnibus, & naturalibus, & nonnaturalibus, ad bilis exuſtæ procreationem, ætate[e] nimirum, in qua exuſtiones fiunt, temperamento totius, & iecoris calido & ſicco, habituque gracili, atque pallido, bilem non ſolum, verum & exuſtã ſignificantibus. Sic præterita hyems,[f] ſicca, & aquilonia; in ſiccitatibus[g] enim, febres acutæ fiunt; & prætereà anni tempus æſtivum;[h] ac tandem immodicum exercitium, & meri[i] vini potus. Sic Puer[k] quidam, ex meri potu, apud Grammaticum, acutè febricitans, ſubortis vigilijs, & delirio, interijt. Quæ omnia ſimul iuncta, & quidem eodem tempore concurrentia, non ſolum bilem producere, & coaceruare; verum etiam, iam anteà productæ, aliquam portionem aſſare potuerunt; quæ ſimul, ab adaucto, & præternaturali calore, in vena caua putrefactæ, hanc febrem excitare valuerunt,[l] & quidem circà meridiem, ſemper exacerbatam, quia à bile fit; quam exacerbationem, non ſolum à loco, eo quod, non in omnibus venis, ſed in caua, ſtatim ſupra iecur putreſcat humor; ſed etiam à copia, & actiuitate eiuſdem humoris prouenire credendum. Verum, quoniam cauſæ omnes, calorem, & exuſtionem inferentes, ſimul concurrunt, & ſæuis ſymptomatibus, ſolius flauæ bilis non adeò proprijs, comitata obſeruatur, ut vo-

d 1. de Diff. Feb. 2.

e 3. Aph. 29.

f 3. Aph. 11.

g 3. Aph. 7.

h 3. Aph. 21.

i 4. Acut. 4.

k 2. De Loc. Aff. vlt.

l 1. De Morb. 36.

vomitu porraceo, contumacibus vigilijs, delirio; ideò, non flauam tantum, ſed peioris conditionis quoque bilem, ut diximus, putreſcere arbitramur.

Febris hæc periculoſa eſt, non ſolum, quia continua; ſed quia habet hanc conditionem, ut tertia die fortior fiat; eſtque illa, de qua propriè loquutus eſt Hipp.[m] Febres quæcunque non intermittentes, tertia die fortiores fiunt, magis, periculoſæ, hoc eſt, quam reliquæ continuæ; quod idem confirmauit in Coacis. Et nos, ſemper huiuſmodi febres formidauimus; cum in praxi, à nobis obſeruatum fuerit, malignas, ut plurimùm, euaſiſſe: facta nimirum in venis, bilioſi humoris ſuperaſſatione, adeò ut flaua, vitellina euadat; ex ſuperaſſata verò vitellina, praſina; & ex ſuperaſſata praſina, æruginoſa. Malignam autem, non ob excellentem putredinem, quæ ab excedenti humiditate, cum deficiẽte calore procedit, cuius finis eſt fœtor; ſed propter exuſtionem, quæ prouenit ab excedenti calore, in humido deficiente, cuius finis eſt cinis, & exuſtio; utroque namque modo humores coctionem reſpuunt, & in urina ſigna præbent contraria coctioni; tuncq; actum eſt de ſalute Patientis; quoniã à priuatione ad habitum non datur regreſſus. Datur verò tertia putredo humorum, quæ ad maturationem tendit, cuius finis eſt concoctio, quam vix admittere poteſt bilis praſina, & æruginoſa; non quia praſina iuxtà Iſaac, & æruginoſa, iuxtà Aponenſem, putreſcere non poſſint; ſed quia putrefactæ ſecundo modo, ob earum craſſitiem, & aduſtionem, con-

co-

[m] 4. Aph. 43.

coctionem non admittunt, ſicque maligna febris ſuboritur; de qua dicebat Hipp.[n] quod ſi quis in febre continua, quarta die, & ſeptima affligatur, & undecima iudicatus non fuerit, plerumque perit.

n De Iudic. 9.

Incerti itaque de huius Patientis ſalute, curationem aggrediemur, quæ valdè conuenit cum curatione febris ardentis; in eo autem differt, quod non adeò intenſè refrigerandum ſit. Sunt autem petenda à fonte Chirurgico, Pharmaceutico, & Diætetico, medicamenta, recto ordine adminiſtranda; adeò ut, primo bilis putrida euacuetur. Secundo, eiuſdem calor contemperetur. Tertio, attenuantibus, incidentibus, ac detergentibus, obſtructiones auferantur, ut ſic libera reddatur tranſpiratio, & ulterior putredo inhibeatur. Quarto, cardiacis utendum, refrigerantibus, & exſiccantibus, ut cor roboretur. Quinto, ſymptomatibus occurrendum. Et tandem vires cuſtodiendæ.

Et à fonte Chirurgico, in hac febre curanda, conuenire ſolet ſanguinis miſſio, dummodo abundet, ex iecoraria; ad totius venoſi generis ventilationem, & exurentis caloris moderationem. In hoc autem caſu, valdè cautè procedendum; cum ægri corpus ferè ſqualidum videatur; tempus[o] ſit caniculare; & bilis prauæ conditionis reperiatur in venis, quæ ſanguinis miſſione ſemper deterior euadit. Quarè poſſumus, ante quartam, iecorariam aperire, & ſanguinem, ad quatuor, vel quinque uncias educere; ad iecoris, & ſanguinis ventilationẽ, atque moderationem; moxque, delirio, alioque capitis

o 4. Aph. 5.

pitis affectu inualeſcente, venæ ſedales reſerandæ; parcè tamen, & ad ſolã revulſionẽ ſanguine miſſo; quo caſu, phœnigmi quoq; coxis erunt apponendi.

Ad Pharmaciam deuenientes, conſiderandum Gal.[p] documentum, quod non liceat valdè refrigerare, & humectare bilem, niſi prius putrida euacuetur. At quoniam peccat in venis ſupra iecur, non video, quomodo abſque electiuè purgantibus educi poſſit; quæ tamen ab initio non conueniunt. Verum crediderim ego, de ſola indicatione, ab humoribus putreſcentibus deducta, Gal. eo loci loquutum fuiſſe, dum ait: At verò, in humorum putredine, & excretio, & refrigeratio, & ventilatio, & ſemiputridorum concoctio; ipſius verò febris refrigeratio, oppoſitio eſt. Sicque etiam, ante putridæ bilis craſſæ euacuationem, ratione febris, refrigerandum eſt; præterquam quod, lenientibus quoque, excitatur natura ad humorum in venis redundantium euacuationem tentandam; & ideò, in acutorum principio, ſæpe videmus, ſolo ſyr. roſ. ſolut. bilis quantitatem, & qualitatem euacuari, quam vaſa infra iecur procul dubio capere non poterant. Leniens itaque erit à nobis repetendum, ex caſſ. & tart. vel ex ſyr. roſ. viol. ſolut. quibus ſuperbibat ſeri depur. lib. ij. Et interim bilioſi humores præparentur, & eorundem feruor contemperetur, ne ulteriori aſſatione, craſſiores reddantur. ℞ aq. ſtill. de ſucc. cich. end. acet. an. lib. ſ. iulap. viol. roſac. an. unc. j. m. pro ſyr. exhibendo, quando maior calor ad extrema deſcenderit. Vel ℞ ſeri

capr.

[p] 11. Meth 13.

capr. aut aſin. depur. lib. ij. iulap. roſ. viol. an. unc. j. m. pro pot. ut ſupra, præbendo. Vel. ℞ aq. nocer. legit. lib. ij. iulap. viol. roſ. ſyr. de ribes àn. unc. j. m. pro potu ut ſupra. Declinante acceſſionis vigore, nimirum, quatuor horis ab aſſumpta potione, ſorbitio aliqua poterit exhiberi; ſic parabitur emulſio ſem. mel. in iure pullę, aut in decoct. ex iure cich. borrag. end. acet. hepaticę, ſonco, & portulacę, ad unc. viij. addendo iulap. roſ. & viol. In declinatione verò, prębeatur ptiſana, cũ pulli iunioris contuſo, aut iure inſtaurante. Hunc ordinẽ nobis proponit Hipp. dicens.[q] Detur aqua mulſa aquoſa, altera autem die, qua febris detinet, aquam frigidam quantum bibere volet, dabis; ubi verò remiſerit febris, ptiſanæ ſuccum ſorbeat. Vndè perperam faciunt Medici illi, qui ſorbitionem potioni anteponunt. Interim diebus ſequentibus, aliquod minorativum erit repetendum, & refrigerantibus inſiſtendum.

q 2. de Morb. 36. & 1. Acut. 46.

Et quoniam bilis refrigerata coctionem admittere poſſet, qua, natura ad eius expulſionem moueri ſolet; ideò tunc eiuſdem naturę propenſio obſeruanda, quę ſolet eſſe vel ad alvum, vel ad urinam, & frequentiſſimè ad ſudorem. Si ad alvum inclinet, ſola aqua hordei copioſa, ut detergens, & grauans; vel ſerum capr. depur. ut nitroſum, poterit alui motum iam ceptum conſeruare; maximè, ſi ijs addatur iulap. acet. quo in hoc caſu uti poſſumus; namque ex Auic. bilem in pituitam, & pituitam in bilem vertit. Si ad urinę vias natura tendat,

præ

prębeatur ſerum aſininum deſtill. cum ſyr. de ſucco lim. & de acido cit. vel emulſ. ſem. mel. extracta cum iam dicto ſero deſtillato. Parari quoque poterit decoctio in aqua hordei, ex cich. borrag. acet. end. capill. ven. & radice pentaph. Gal. addit quoque anethum; quem reprehendit Tral. cum tamen ipſe in eodem caſu, utatur apij radice, calidiori. Si ad ſudorem fuerit natura propenſa, coadiuvetur tali potione. ℞ aq. acet. borrag. tormentillæ an. lib. ſ. aq. cord. Sax. unc. ij. ſpirit. vitr. gut. v. m. pro potu. Vel ℞ aq. acet. borrag. card. ſancti an. unc. v. ſcorz. unc. iij. butyri ſulph. aut aq. ſulph. gutt. v. m. & eſt eximium ſudorificum, ab Hartmanno propoſitum, maxime, præſente bile prauæ conditionis.

Quod ſi natura nullam promoueat euacuationē, alvus ſollicitanda blandis clyſteribus, ex lacte, butyro, & ſaccharo paratis. Interim cardiacis medicamentis, & à proprietate iuvantibus utendum: & in hoc caſu, diamargarito frigido; margaritæ quippè præparatæ, habent aduerſus has biles ſingularem proprietatem; ſicut alexipharmacum, & praſinæ, & æruginoſæ bilis, à tota ſubſtantia, eſt puluis læuigatiſſimi Cryſtalli, à drach. ſ. ad drach. j. ut obſeruauit Aponenſis. Præbeantur autem hi pulueres, cum aqua totius citri, & roſarum.

Extrinſecus quoque conuenientiſſima erunt epith. iecori, & cordi. Iecori itaque. ℞ ſucci cich. depur. lib. j. ſucci portul. unc. iiij. ſucci lim. unc. iij. ſucci abſinth. aceti roſ. an. unc. j. ſpecier. trium

ſantal. drach. iij.m. pro epith. iecoris. Cordi; ℞ aq. meliſſæ, bugloſſi an. lib. ſ. aq. è flor. cit. totius citri, roſar. an. unc. iij. ſucci lim. unc. ij. aceti roſ. unc. j. camphoræ gr. v. ſpec. cord. temp. drach. iij. m. pro epith. cordis.

Supereſt tandem, ſymptomatibus, necnon morbis ſuperuenientibus occurrere, quæ ſolent eſſe Coma vigil, Coma ſomnolentum, Phrenitis, Lethargus, Parotides, & alij abſceſſus, de quibus ſuo loco, à Medicinæ Profeſſoribus agitur.

Victus ratio ſit refrigerans, & humectans. Potus, ſit tinctura roſarum; extracta cum ſucco lim. in aqua acetoſæ parata, ſed longa, & valdè diluta; vel aqua hordeacea; vel aqua ſecunda Saxon. aquæ acetoſæ miſta. Quæ pro præſenti curatione, ſatis.

FE-

IVuenis Nobilis,calidioris hepatis, mediocris habitus,delicatè viuẽs, ventri, gulæ,otio,& Veneri indulgens; dum tota æſtate præſenti, vina generoſa, niue refrigerata potauit, & fructus pariter, eadem refrigeratos, uberrimè comedit, tandem, modò æſtate cadente, in febrem incidit; quæ cum horripilationibus inuaſit inæqualibus, atque ingenti, & acri calore ſuccreuit, necnon ſiti, & amaritudine oris; ſequenti die, declinauit quidem, at nunquam intermiſit. Tertia verò die redijt; at cum minori horrore, & poſtponens, cum eodem calore, ijſdemque ſymptomatibus iam dictis. Medicus domeſticus accerſitus, præmiſſo leniente, ſanguinem ex iecoraria mitti iuſſit; alterantia præſcripſit; quibus adhibitis, poſt ſeptimam, febris ipſa remiſit; verum modò, decima quarta, eodem typo perſeuerat, ſed inordinato, plurimùm tamen circà veſperã. Et licet non adeò intenſa, magis tamen extenſa eſt; non enim gaudet remiſſione febris, & ſymptomatum, quæ remiſſæ vehementiæ ſit proportionata; conqueritur enim de capitis grauitate, ſomno profundo, ſed turbato. Pulſus non adeò frequentes, ut anteà; urinæ non adeò coloratæ, ſed craſſiores obſeruantur; alui excrementa, non amplius flaua, & tenuia, ſed remiſſi coloris, viſcida, atque mucoſa; febriſque eadem tertianarium ſer-

 uat

uat typum, Quarè de agendis, pro ſalute conſulit.

Febrem Nob. Iuvenem affligentem, de genere biliosarum eſſe, & in ſpecie, tertianam, ſignificat nobis typus tertianarius; ſicut eandem confirmant, res naturales, ætas nimirum, atque calidior iecoris intemperies; necnon res præter naturam, nempe calor acris, & mordax, ſitis non exigua, oris amaritudo, & excrementa, ab initio bilioſa. Hanc verò acutam, ſtatim, fuiſſe cenſemus; quia continua, calor acris, & ingens, ſitis non leuis; ex quibus cõjectare licebat, futurũ cum breuitate aliquod periculum; quæ ſunt acuti morbi conditiones. Verùm, acutam adhucnum, ſaltem ex decidentia, perſeuerare putamus; áceeſſit enim capitis grauitas, ad ſomnum nimia propenſio, cum ſomnis turbatis, atque confuſis; quæ ſymptomata, praua, & conſideratione digna ſunt habenda.

Verum, quia huiuſmodi, & alia, in tertiana notha contingunt, bile nimirum tenuiori reſoluta, & euacuata, craſſiori verò remanente, pituitæ commiſta, ideò forſan tertiana notha appellari poterit; vel, ſi ſymptomata perſeuerantia, & accedentia; praua cenſeantur, facile tertiana continua nuncupanda fuerit.

At ſi propriè de hac febre loqui velimus, neutra tertiana verè eſt; ſed tertianæ naturam referens, Tritæophyes ab Hipp. & Gal. dicta; de qua dicebat Gal. [a] Quæ tertio quoque die inualeſcunt, ego quidem nominare conſueui Tritæophyes, hoc eſt, tertianarum naturam referentes; quæ ad declina-

[a] 2. De Diff. Feb. 2.

tionem

tionem quidem, ſed non ad infebricitationem terminantur. Hæc Gal. Subdamus nos. Si hęc febris, tertianę naturam refert; ergo tertiana non eſt. De huiuſmodi autem febribus, ità loquutus fuit Hipp. b Continuę febres graſſabantur, quę inuadebant omnes, more febris, naturam tertianę referentis; & uno die aliquantum remittebantur; altero, ingrauescebant. Mox ſubdit. Rigores autem omnes inordinati, & errantes erant, & pauciſſimi in his; in alijs verò febribus, maiores; diebus verò decretorijs, deteriores fiebant.

b 2. in 1. Epid. 25.

Facta fuit febris hæc, ab humore bilioſo, à iecore calidiori, ex vini meracioris conſueto potu, & fructuum uſu, genito; necnon à pituitoſo, dum à niuis abuſu, otio, & potiſſimum à nimia venere, labefactato ventriculi calore innato, quotidianę cruditates iugiter productę fuere. Ex quibus omnibus, in venis hepatis, & infrà, putreſcentibus, febris, cum horripilationibus inuaſit; commotis nonnihil per partes ſentientes humoribus ipſis, inęqualiter tamen, & inordinatè, ob viſcidi, atque tenacis humoris pręſentiam; à quo tandem, ſaltem quoad molem, prędominante, & diatheſin quandam prauam, atque narcoticam continente, craſſi, & narcotici vapores in caput eleuati, qua ratione, grauitatem, in ſomnum delationem, & bilioſis vaporibus miſtis, ſomnos confuſos induxerint, unicuique notum eſſe poteſt.

Modum verò remiſſionis iſtius febris, & eiuſdem durationis, pręclarè recenſet ipſe Gal. dicens. Generantur

[c] 2. in 1. Epid. 25. nerantur [c] Tritęophyes, non ex ſucco uno, ſed pluribus; quorum calidior, febrem acutam ſuccendit, ſtatimque diſcutitur; quę dum corpus tenet, contingit frigidioribus, corrumpi, ac putreſcere; itaque, iterum accendi, ex illa remiſſione quod eſt, veluti requie, & imminutione febris; atque ità febris deterior euadit priore, videlicet, quod vires à prioribus moleſtijs defatigatas offẽdat. Hęc Gal. Et in hoc ſtatu modo ſumus; unde non adeò tuta ſalus videtur; atque ideò, violentiſſimę, longiſſimę, atque laborioſisſimę ab Hipp. [d] dicebantur, licet lenes ab initio viderentur huiuſmodi febres. Nihilominus, Patientis viribus, cũ Medici quoque accedat peritia, febrem hanc expugnari poſſe ſperandum; eoque magis, cum opportuna hucuſque, à Viro Excellentiſs. medica auxilia adhibita fuerint.

[d] Ibid.

Inſiſtendum itaque in humorum euacuatione, pręparatione, eorundem à capite revulſione, caloris febrilis remiſsione, aliqua cordialium alexipharmacorum exhibitione, & virium conſeruatione.

Pro quibus adimplendis, à fonte Chirurgico, noua ſanguinis miſsio depromenda erit; eaque ex venis ſedalibus, ad revulſionem vaporum, & humorum, caput petentium; quo ſatis non obſtante auxilio, ſi caput magis adhuc repleatur, ità vt ſopor adaugeatur, phœnigmi duo coxis apponendi erunt; & quotidianæ infernæ frictiones; atque calentes pedum lotiones adminiſtrandæ. Clyſteres acriores, tum à capite reuellendi; tum præparato-

rum

rum humorum portionem, per epicraſin euacuandi vim obtinebunt, parati ex decoct. malu. mercur. betæ, parietariæ; addito melle roſ. ſol. vel hiera magna; vel elect. diaphen. Neque oxyrrhodina repellentia, eo caſu, erunt omittenda, ex oleo roſ. acetoque parata.

A fonte Pharmaceutico, ſunt deſumenda minorantia, attenuantia, incidentia, ac detergentia; calorem febrilem, pro uſu remittentia; & alexipharmaca, vim etiam narcoticam reſpicientia.

Minorantia erunt, in præſens, elect. lenit. cum crem. tart. & ſi febris ultrà viginti dies extendatur, ut credibile; addi poterunt pil. de trib. cum rhab. vel elect. diacath. Attenuans, prout hucuſque fuit iulap. acet. ità deinceps eſſe poterit, oxymel ſimpl. & nonnumquam, duabus horis ante prandium, ſemiuncia pollinis crem. tart. in iure cort. cit. alterato, diſſoluti. Calorem febrilem ſat contemperare poterit, decoctio in iure, cich. borrag. endiuia, petroſelino, & agrimonia alterato, parata; diſſolutis in progreſſu, gr. x tart. vitriol. ut cum alteratione, attenuationem quoque, & viarum reſerationem obtineamus. Tandem, vapores narcoticos reprimere, & infringere valet cochlear aceti ſquillit. in aqua agrim. Spiritus vitrioli, in eadem aqua, aut in aqua totius citri, cum prima cord. Sax. Cochlear quoque aquæ theriacalis, in ijſdem aquis, ad prauam in humoribus occultam qualitatem oppugnãdam. In uſum duci poterunt etiam confectiones hyacinth. Alchermes quoque, cum ſuccis citri,

aut

aut lim. paratæ tamen cum magiſterio fragmentorum pretioſorum.

Victus ratio, potius tenuis eſſe debet, & nonnihil attenuans. Sic conuenit ptiſana, cum ſucco citri, aut lim. vitelli quinetiam ouorum, in iure diſſoluti, addita aceti portione. Auiculæ montanæ concedendæ. Potus ſit aqua hordeacea, ſiue Noceriana, cum iulap. acetoſo; vel cum ſyr. de acido citri; vel de ſucco lim. Hæcque pro huiuſce febris cognitione, & curatione, ſatis.

LIPYRIA FEBRIS.

NObilis Iuvenis, annum circiter 30 agens, temperamenti totius, & iecoris, ad calidum & humidum vergentis, habitus carnoſi, liberè viuens, & prauis alimentis potius uſus, poſtquam noctes quaſdam exiguo ſomno tranſegit, & diù negotijs domeſticis, ruri, ſub radijs ſolaribus intentus; atque cum ſodalibus, hoc anni tempore caniculari, conuiuatus, & vina meraciora, niue refrigerata copioſè bibens; tandem febre correptus, cum exiguo horrore, decubuit; cui calor intenſus, cum ſiti moleſta ſucceſſit, tepidis tamen ſemper externis manentibus partibus, noctemque ſatis inquietam duxit; ſequẽti mane, accerſitus Medicus, Patientem Nob. inuenit, adhuc valdè febricitantem, cum pulſu paruo, & languido, uriniſque flauis, atque tenuibus. Quoniam verò, quandoque ephemeris febribus erat obnoxius, ideò ſecundam diem, ſine úllo medico auxilio præterierunt. Interim, circa meridiem, febris rurſus exacerbari viſa eſt; non tamen adeò euidenter increuit, ut prima die, & ſequenti tertia, quæ acceſſit anticipans, cum inexplebili ſiti, æſtuque interno intenſiſſimo, & partium extremarum tepore; immò, in acceſſionis progreſſu, cum refrigeratione, & uniuerſali tenui, atque tepido ſudore, ac inſigni anxietate, & inquietatione; adeò ut nec ullā

corporis poſitionē locûvè, ferre poſſet ipſe Patiēs. Vrina verò craſſior, & bilioſior viſa eſt. Aquæ Nocerianæ copiam, in vigore præbuerat Excellentiſs. adſtans; nec tamen quicquam ſitis ſedari videbatur. Nos itaque ſtatim, poſt aquæ potionem, accerſiti, ità conſuluimus.

Lipyriæ febris, Nob. Patientem modò affligentis, natura adeò dubia fuit, ob Græcorum, & Arabum diſcordiam; quinimò & ipſiuſmet Gal. inconſtantiam, ut nonnullos grauiſſimos viros, & potiſſimum Fernelium, [a] ad credendum induxerit, quod proprium genus ipſa non habeat, neque ſit febris per ſe; ſed eſſe malignarum, & ardentium differentiam; idque deſumpſiſſe videtur ab Hipp. [b] dicente; quod in febribus non intermittentibus, ſi exteriores partes frigidæ, interiores urantur, & ſitim habeant, lethale eſt. Quod generatim de quacunque febre, ab eodem pronuntiatum fuiſſe videtur, & potiſſimum, de malignis, & ardētibus. Verum decipitur in hoc Fernelius; Lipyria namque febris, habet ſuam propriam eſſentiam, ab ardentibus diſtinctam; undè Gal. [c] dicebat. Si intus, & in ipſis viſceribus, calorem ſentiant ægri; in externis verò partibus uniuerſis, frigus, tales ſunt Lipyriæ; & præterea, quoddam ardentium febrium pernicioſum genus. Ergo lipyria ab ardentibus differt; ut differre quoque, non ſolum Græci, ſed multò magis Auic. cum Arabibus voluerunt; dum ille, lipyrias [d] collocauit inter febres pituitoſas intermittentes; voluitque, modò fieri à pituita vitrea putreſcente, à

qua

[a] 4. de Feb. 8.

[b] 4. Aph. 48.

[c] de Inæq. Intemp. Cap. 8.

[d] 1. 4. Tract. 2. C. 50. & 51.

qua vapores eleuentur craſſi, nec adeò feruidi, qui poſſint exteriora calefacere; eoque minus, ſi adſint frigidi humores in ambitu corporis, caloris expanſionem inhibentes; modò, vult fieri à bile pauciori, & craſſiori; cuius propterea vapores, non poſſint ad ambitum corporis peruenire, & ità partes externas calefacere. Gal. [e] autem, Lipyriam febrem, malignam appellare conſueuit, quæ, non ob viſcerum inflammationem internam; ſed ob humorum, à quibus pendet, malignitatem, ità dici meretur; idque duplici ratione, vel primo, ob putreſcentes humores, praua, & maligna qualitate præditos, ut ſunt bilis praſina, & æruginoſa; qui cum à calore natiuo vix concoqui poſſint, natura, omnibus viribus, totoque conatu contendit, ad eos, non modo concoquendos, ſed multo magis expellendos; ſicque ſpiritus, & humores, & calorem, hoc fine, ad interiora reuocat, & exteriora frigida relinquit. Vel ſecundò, ob eorundem humorum veneficam qualitatem; cum enim veneni proprium ſit, officere cordi, ideò natura, ut partem nobiliſſimam tueatur, ipſique auxilium afferat, undequaque ſpiritus, & ſanguinem, ad cor, ut ad partem nobiliorem tranſmittit, ſicque per accidens interiora uruntur, & exteriora frigeſcunt. Quoniam verò, ab intenſo calore liquantur humores; ideò ſudores tenues, & calidi erumpunt; diaphoretici tamen, non autem ſyncoptici, ex liquatione ſcil. ſolidarum partium; tunc enim, & craſſi, [f] & frigidi fuiſſent. Vtramque verò cauſam, in pręſente lipyria conſtituenda, locum

[e] 2. Progn. 3. Com. 4.

[f] Aet. Tetrab. 2. Serm. 1. C. 101.

habere credibile eſt; cum Patiens liberam vitam duxerit, & ex conſuetudine, prauis alimentis, potibuſque meracioribus fuerit uſus, bilis peccantis prauæ conditionis, in venis magnis putreſcentis, indicio; & ideò, urinæ valdè flauę, valdeque tenues, & inſignis præcordiorum æſtus, cum moleſtiſſima ſiti obſeruantur; ac tertia quaque die, ſimul cum febre, omnia magis exacerbantur; adeò ut, licet verè ardens febris non ſit, ardentis tamen naturam [f] ſapiat, atque referat.

[f] 4 Aph. 48. & 2. Prog. Cō 4.

Veneficæ verò qualitatis indicium præbent, pulſus, ſtatim ab initio parui, atque languidi; verum, atque præcipuum, malignæ, & veneficæ qualitatis ſignū; ſic angor, inquietatio, & difficilis unius ſitus tolerantia, atque permanſio, auræ veneficæ, cor, & ventriculum infeſtantis ſunt arguměta. Sic, Philiſco, externæ partes undequaq; frigidæ erant, & ſexta obijt; ità Pythio in Thaſo, toto morbi decurſu refrigeratus, die decima interijt; ob venenatam putreſcentium humorum qualitatem.

Hæcque febris eſt Lipyria, proprijſſimè dicta; ſicut impropriè talis eſt, quæ pendet ab alicuius viſceris inflammatione; [g] quam potius ſymptomaticam febrem appellabant Antiqui; ſicut, ne Auic. omninò excludatur, lipyria propriè dici poterit, quæ fit à pauca, & craſſiori bile putreſcente, cum pituita frigida, & craſſa, in ambitu corporis exiſtěte, & ità caloris expanſionem impediente.

[g] 1. in 6. Epid. 29. & 1. ad Glauc. 3.

Febris hęc, Medicis ipſis, nedum Patientibus, & Adſtantibus ſemper timorem incutit; externarum enim

enim partium refrigeratio, in acutis, internarum inſignem efferueſcentiam, atque malignitatem; in diuturnis verò, natiui caloris imbecillitatem[h] ſignificat. Et ideò, iuremeritò dicebat Hipp.[i] quod ſi exteriores partes frigidę, interiores urantur, lethale ſit; aliud enim eſt, eſſe frigidas partes extremas; & aliud, eſſe frigidas partes exteriores; nam frigiditas extremarum partium, alijs quoque febribus, pręterquam lipyrijs, competere poteſt; frigiditas verò externarum, nimirum cutis uniuerſi corporis, ſoli lipyrię propria eſt. Attamen, cum inter malignas hęc recenſeatur, & malignarum natura ſit, ut periculum quidem minetur, ſed ſpem ſalutis omninò non adimat; ſtatim eſt aggredienda curatio; duo potiſſimum obſeruando, ut naturę imitatores, eiuſdem apti miniſtri euadamus. Alterum,[k] quod ſi ſeptima die, in hac febre, rigor, & febris vehemens apprehendat, & ſudor ſubſequatur, bonum eſt. Alterum,[l] quod ſi cholera ſuperueniat, bilis videlicet ſurſum, & deorſum effuſio, pariter bonum.

h 2. Progn. Com. 4.
i 4. Aph. 48.
k 2. de Morb. 16.
l In Coac. 1.

Quibus conſideratis, ad curationem accedendũ. Et cum febris quodammodo, ex ardentium genere, non ſolùm ſit, verùm & malignarum, indicantur refrigerantia, & humectantia; calorem ad exteriora reuocantia; humores prauos euacuantia; cardiaca diaphoretica; & alexipharmaca, veneficam qualitatem oppugnantia.

A Chirurgico fonte, aliqua ſanguinis miſſio, per venam ſectam eſt depromenda; licet enim febris

hęc

hęc ſapiat naturam ardentium, non tamen verè ardens eſt; parcè tamen, & ſemel tantum; tum ut vires conſeruentur; tum quia bilioſorum humorum praua, & aduſtá conditio, à ſanguinis pręſentia remitti ſolet. Cucurbitulę ſiccę, leues, & frequenter repetitę, potiſſimum in febris remiſſione, principem locum habent; ſicut & uniuerſales frictiones. Pariter ſinapiſmi, cruribus, & brachijs; & tandem quoque phœnigmi.

A fonte pharmaceutico, ſunt deſumenda Euacuantia; Pręparantia; Maiorem exuſtionem inhibentia; Diaphoretica; Alexipharmaca.

Euacuantia ſint lenientia, ſyr. roſ. ſolut. ad unc. vj. cui ſuperbibat ſerum capr. aut aſin. depur. ad lib. iij. Deindè in progreſſu febris, per interualla, prębeatur Caſsia, cum aqua hordeacea. Pręparantia ſint iulap. vi ol. roſac. ſyr. de ſucco citri, de ſucco lim.

Alterantia quammaximè ab hac febre expetuntur; adeò ut Paul.[m] & Aet.[n] gelidę potum conuenire aſſeruerint; non tamen in principio, ſed in ſtatu, hoc eſt, apparentibus ſignis coctionis. Et licet gelidam propinauerit Aet. cuidam mulieri, non expectata coctione; erat tamen illa lipyria impropria, ab eryſipelate ventriculi excitata; cuius proprium remedium, gelidę potum eſſe, docuit quoque Gal. 9. Meth. 5. Nos autem libentius, in hoc caſu, eligimus aliquod alterans, quod ſua quantitate, calorem nativum obruere non poſsit; ſed potius qualitate, vim, & facultatem refrigerandi, & hu-

m 2. de Re Med. 31.
n Tet. 2. Ser. 1. C. 89.

me-

mectandi obtineat; cuiuſmodi eſſe ſolent aquę ſtill. de ſuccis acet. cich. immò, & anguriç, quę ad lib. j. ſ. propinantur; additis tribus, aut quatuor uncijs aquę ſcorzonerę; quæ potio, quinque, aut ſex horis à febris initio, erit exhibēda. Vt autem facilius calor ad externas partes feratur, aut ſaltem, ne ab eodem adeò grauiter viſcera ſuffocentur, aut affligantur, abs re non erit, tribus horis ab initio acceſsionis, exhibere Patienti, non quidem ius ſęm. cit. alteratum, ut perperam fieri ſolet; nihil enim tunc temporis, quod alimenti naturam habeat, eſt offerendum; ſed tres, aut quatuor aquarum cordialium uncię prębeantur, tot. cit. ſcorz. & Sax: potione alterante, mox, ut dictum fuit exhibita; & ab ea, duabus, aut tribus tranſactis horis, ſorbitione, nimirum ex iure alterato cich. borrag. endiuia, pentaphyllo, & tormentilla; additis ſyr. de acido cit. & de ſucco lim. necnon conuenienti portione iuris inſtaurantis.

Duabus verò horis ante cœnam, præbeatur aliquod alexipharmacum diaphoreticum temperatū; quale eſſe poterit, lapis bezoar occident. ad ſcrup. j. vel drach. ſ. Vel cornu cerui philophicè præp. ad drach. j. in aq. cord. tot. cit. ſcorzon. cardui ſancti, & Sax. ad unc. iiij. vel v. Sed inſignem prærogatiuam, præter cætera omnia, habet lapis hyſtricis, in aqua ſcorzon. de more oblatus. Verùm, antequam hæc diaphoretica præbeantur, cucurbitulę ſiccæ, paſſim uniuerſo corpori ſunt apponendæ, & ſtatim remouendæ; moxque frictiones uniuerſa-

les

les faciendæ, manibus perfuſis ſuffumigio, ex vino albo, in quo chamæmelum ſit decoctum, eleuato.

Extrinſecus quoque hepati, & hypochondrijs epithemata parant Orib. & Paul. ex ſucco cich. & portulacæ; addito ſucco lim. & aceto roſ. Aetius, ex ſucco ſemperuiui, intybi, portulacæ, ſolani, plantaginis, cum aceto roſato.

Victus rationem quod attinet, debet eſſe tenuis, refrigerans, & humectans; adeò ut Hippocr. 2. de Morbis, ſolam ptiſanam hordeaceam præbeat; cui tamen addit vinum album, colore, & ſubſtantia aquæ ſimile, quod aquoſum dicitur, & ratione corporis humani, eſt natura frigidum; imò aqua frigidius; refrigerat enim primo ſua aquoſa qualitate, & frigiditate, mox etiam ſua acerbitate, & penetratione, quam aqua habere non poteſt; quod cognouit quoque Gal. hocque vinum prębuit Hipp. [o] ſuis temporibus, ut diaphoreticum, ad calorem foras expellendum; quo & nos etiam, ſimul cum diaphoreticis uti poterimus; apparentibus tamen ſignis coctionis. Interim, autem alia iam dicta diaphoretica prębenda erunt. Et hęc de caſu pręſenti dicta ſint ſatis.

[o] 3. Acut. Cō. 2. & 12. Meth. 4.

F E-

NOb. Adoleſcens, temperamenti totius, & iecoris calidi, & ſicci, gracilis habitus, abſtemius, & valdè edax, poſt valida exercitia, ſolatij gratia, remigando, peracta, hoc anni tempore caniculari, circà meridiem, præcipitauit in febrem, terrifico modo illicò inuadentem; quandoquidem pulſus prorſus inæqualis, & ſyncopizans obſeruatus fuit, atque deficiens, cum aphonia, & in ſoporem inclinatione; ingruente ipſa febre, leuis horripilatio, at non in ambitu corporis, verùm in abdomine, circà viſcera naturalia, ab ipſo Patiente percepta fuit; cui calor ingens ſucceſſit, cum ſiti moleſta, totius corporis ariditate, atque ſqualore. Febris, tota ſequenti die perſeuerauit, cum exigua declinatione, & nocte vigili; tertia verò die, rurſus eodem modo, iiſdemque ſymptomatibus exacerbata eſt; quinimò, in augmento, & ſtatu delirauit Patiens. Vrinæ interim valdè flauæ, & pellucidæ apparuerunt. Secunda die, leniens medicamentum præbuit Medicus aſſiſtens. Modo in tertia, de agendis, pro ſalute conſulitur.

De bilioſarum genere febrem eſſe, quæ Nob. Adoleſcentem affligit, unicuique, vel mediocriter in arte verſato, facile patere poteſt, cõſiderata tertianaria exacerbationũ periodo, cũ ingenti, & acri calore, ſiti moleſta, vigilijs, urinis valdè flauis, at-

que pellucidis; & prætereà, rebus naturalibus, ætate nimirùm adoleſcentiæ, temperamento totius calido & ſicco, & anni tempore Caniculari: necnon rebus nonnaturalibus, violentis ſcilicet exercitijs prægreſſis: omnibus, biliosi humoris præſentiam, & febrem ipſam bilioſam ſimul atteſtantibus. Verùm non adeò facilè patet ſpecies eiuſdem; licet enim cum Ardente, Tertiana continua, & Tritæophye non exiguam ſimilitudinem habere videatur; ab his omnibus tamen, rectè conſideranti, diuerſa apparebit; calorem enim adeò exurentem, nec ſitim adeò inextinguibilem, ut ardens, inducit. Hęc, cum horripilationibus exacerbatur; quæ conditio mineram, ſiuè focum putredinis, à continua febre diuerſum ſignificat; hæcque acuta potius, quoniam ſęua ſymptomata ſtatim ab initio ſecum ducit; Tertiana verò continua, ſtatim ab initio acuta eſt, potius ratione cauſæ, [a] & loci affecti, quam ſymptomatum. Tritæophyes [b] tandem, lenes à principio eſſe ſolent; in progreſſu verò violentiſſimæ, longiſſimæ, atque laborioſiſſimæ euadunt. Typhodem igitur, & ſiccam, [c] non humidam hanc appellabimus febrem; quam inter acutas, & Ardentes recenſuit ipſe Galen. ijſdem tamen paulo longiorem; inter quas mediæ ſunt ſemitertianæ. Ratio autem iam dictorum eſt; quoniam, in Ardente, peccat pura bilis flaua, in maioribus venis; in Semitertianis, putreſcit flaua bilis extra venas, & intra venas pituita; in hac verò Typhode febre, bilis, non modo flaua, verùm & crocea, craſ-

a 2. in 6. Epid 23.
b 2. in 1. Epid 25.
c Aduerſ. Lyſum 2.

ſæ

ſæ pituitæ miſta, in ramis venæ portæ, caua ſcilicet iecoris parte; à quorum humorum putredine adeò excalefit, & excandeſcit iecur ipſum, ut indè, ab eodem, varia, ac ſæua ſymptomata procedant; etenim, præter ingentem calorem, per venas, cordi communicatum, ingens quoque euadit calor ipſe febrilis, ſitis moleſtiſſima affligit, & vigiliæ; quinimò, accenſis, atque turbatis ſpiritibus animalibus, excalefactoque cerebro, etiam paraphrenitides excitantur. Et quoniam, non minus craſſi, quã calidi vapores, à putredinali minera, ad Cor, & cerebrum eleuantur, arterias læues, & neruos quodammodo obſtruentes, caputque grauantes, hinc pulſus valdè inæquales, atque ſyncopizantes, in exacerbationis principio, & augmento; necnon ſopores, & aphoniæ obſeruantur.

Ad humorum autem iam dictorum generationẽ, quam maximè concurrere potuerunt, ætas, temperamentum totius, & iecoris calidum & ſiccum, habitus gracilitas, & facilis reſolutio, anni tempus æſtivum, & immodica, atque violenta exercitia; ſicut ad pituitæ generationem, potus aquarum, & ciborum voracitas; à quibus omnibus, iam dicti humores originem non ſolum, ſed & augmentum, naturæ limites excedens, habuerunt; qui in iecoris caua parte coaceruati, & mediantibus obſtructionibus, putrefacti, ac in acceſſionis principio, ad partes abdominis ſentientes detruſi, horripilationem excitare valent, quæ ab ipſo quoque Patiente, in abdomine percipitur, non autem rigorem; quia pi-

tuitę tenacitas impedit, quominus bilis confertim, & concitatè, per partes ſentientes moueri poſſit. Cauſa verò adeò intenſi caloris, eſt ipſius materiæ peccantis craſſities; ignis enim in denſioribus corporibus, maiorem actiuitatem obtinet.

Acuta cum ſit febris hæc, periculoſa quoque cēſenda; huic enim ſæpè ſuccedere ſolet hepatis inflammatio; tuncque lethalis euadit. Quarè accuratiſſimè tractanda eſt, & quam citiſſimè auxilia medica adhibenda ſunt; nec obſtent, pulſus ſyncopizantes, & languorem oſtendentes; utpotè qui, virium oppreſsionem potius, quam reſolutionem ſignificent.

Quarè, humorum euacuatio eſt procuranda; calor intenſus remittendus; ſymptomatibus occurrendum; iecoris inflammatio inhibenda; & vires conſeruandæ.

Pro quibus explendis intentionibus, aliqua ſanguinis miſsio neceſſaria videtur, ad febrilem calorem contemperandum, & iecoris inflammationem arcendam. Et licet anni tempus ſit Caniculare, & corpus gracile, cum quodam ſqualore, prægreſſaque ſint immodica exercitia; vires attamen conſtant, undè iam dicta omnia, non miſsionem ſanguinis, ſed quantitatem eductionis prohibere ſolùm valent. Aperiatur itaque ſaluatella dextera, & ſanguis ad uncias ſex educatur. Ad reuellendos autem vapores, cor, & caput infeſtantes, opportuniſsimi erunt duo phœnigmi, coxis appoſiti. In acceſsionis verò principio, atq; augmento, repellens

oxyr-

oxyrrhodinum, ſuturæ coronali admoueri poterit, ex ol. roſaceo, & aceto paratum. Sic & hepati epithema refrigerans, ex ſucco cich. depur. ſucco lim. & aceto roſato compoſitum.

Reliqua auxilia, à fonte Pharmaceutico petenda. Et primo quidem, euacuatio rurſus tentanda, flore caſsiæ, & tartaro, aquam hordeaceam ſuperbibendo. Pręparantia eſſe poterunt, iulap. acet. & tart. cremor; adeò ut iulap. ad unc. iij. prębeatur, ſemel, aut bis, cum alterantibus; cremor verò tart. ad drach. v. vel drach. vj. duabus, vel tribus horis antè cibum, in iure, vel aqua totius citri diſſolutus; vim enim habet iulapium, incidendi; cremor verò tartari, magis attenuandi, & viſcidos humores liquandi. Sit autē primum alterans, aqua hordeacea, ad lib. ij. & ſi ſopor, aphonia, & pulſus ſyncopizantes cedant, ſerum quoque depuratum propinari poterit; vel ſaltem deſtillatum. Secundum verò alterans, ſit decoctio, ex cichoraceis parum ebullitis, in linteo colligatis, & expreſſis parata.

Interim, per epicraſin, pręparatorum humorum euacuatio erit repetenda, modò clyſteribus ex decoctione communi, cum melle roſ. ſolut. paratis; modo ex flore caſsię, cum crem. tart. & ſemi drach. pil. de tribus, paratis bolis; ſuperprębendo ſemper potionem, quę refrigerandi, exſiccationem prohibendi, & abluendi vim habeat; & poteſt eſſe, ſerum depur. aqua hordeacea, ius, hordeo, vel malua alteratum.

Vt autem vires cordis foueantur, parum àntè cibum,

bum, aqua ſcorzonerę, totius citri, cord. Sax. cum iulapio gemm. offerri poterit.

Victus interim ſit potius tenuis, nõ valdè tamen, habita ætatis, anni temporis, conſuetudinis, temperamenti, & habitus corporis ratione; imò, quoniam febris hæc protrahi ſolet, ratio victus mediocris tutior erit; & pro potu, aqua hord. cum ſaccharo, aut iulap. acetoſo præbeatur. Hæcque pro præſentis febris curatione, dicta ſatis.

IVuenis Nob. 30 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi, & ſicci, ventriculi verò frigidi, delicijs affluens, Veris præteriti, pluvioſi, & auſtralis occaſione, cum domi ferè ſemper ſe contineret, ſicque ocio, ſimulque crapulis, ſuperingeſtionibus, & compotationibus indulgens, nec veneri parcens; modò, hoc anni tempore æſtiuo, frequenter ſpirantibus auſtris, quibus libenter ſe ipſum expoſuit, tandem non ſine aliqua hypochondriorum tenſione, quatuor abhinc diebus, correptus fuit febre; quæ incepit cum horrore, ad ſtatum uſque inęqualiter perſeuerãte; adeò ut modò in ſummo, eſſe; modo retardari viſus ſit. Calor in ſtatu ſtatim multus, acris, & mordax obſeruabatur; cum tamen, paulò poſt, fumoſus, humidus, & vaporoſus perciperetur; tardè ad ſtatum perueniebat, eundemque percurrebat, cum ſiti ſatis moleſta; undè tarda quoque in diem ſequentem declinatio. Sicuti verò incepit cum ventriculi angore, & bilioſæ, atque pituitoſæ materiæ vomitu; ità in declinatione, terminari viſa eſt cum mediocri ſudore; licet ad infebricitationem non deuenerit. Pulſus non adeò magni, celeres, & frequentes, ut in tertiana; ſed neque debiles, parui, ac tardi, ut in quotidiana. Vrinæ ſubflauæ, & non adeò tenues. Aduentante verò nocte, noua obſeruata fuit febrilis acceſſio, cum ex-

tremarum partium perfrigeratione potius, quam horrore; calor verò ſuccreuit humidus, & halituoſus, neque acris, aut mordax, niſi diuturno tactu, percipiebatur; ſemper tamen inæqualis, uſque ad ſtatum; ad quem tardius, quam in precedenti acceſſione peruenire potuit, cum minori ſiti, verùm cum inclinatione ad ſomnum. Pulſus obſeruati fuerunt tardi, parui, debiles, ac inæquales. Vrinæ ſubflauæ, & moderatè craſſæ; ac tandem declinatio, ſequenti die, cum exiguo madore, uſque ad veſperã; quo tempore, noua apparuit acceſſio, à prima nuſquam abſimilis, imò eiuſdem tenoris, uſque in quartam diem; in qua, propè noctem, quarta fuit obſeruata acceſſio, ſecundæ omnino ſimilis. Cum autem febris hæc Patientem Nob. magnopere torqueat, ac eiuſdem vires atterat, modò in quinta, de agendis, pro ſalute conſulit.

Equidem febris hæc, ex illis eſt, quæ, utpotè facta ex plurium febrium commiſtione, [a] cognitionẽ difficilem habet; adeò, ut non modo primam, ſed ſecundam, tertiam, & omninò quartam diem requirat, ad ſui cognitionem; cuius difficultatis exẽplum adducebat Gal. [b] ſemitertianam, in illo Adoleſcente, qualis eſt hæc, iuvenem Nob. affligens, Latinis, Semitertiana, Græcis verò, Hemitritæos appellata. His quippe, Hemi, dimidium; Tritæos verò, tertianam ſignificat, quaſi eſſet febre tertiana minor, ſicut ſemimalum minus malum ſignificat; cum tamen diuerſo, immò contrario modo ſe habeat, & ideò hunc improprium loquendi modum

[a] 2. de Crif. 9.

[b] 2. De Diff. Feb. 7.

Hipp.

Hipp[c]. ab antiquioribus deſumere noluit ; ſed de hac loquutus, dicebat. In febre[d], quam Semitertianam vocant. Placuit autem ipſi, potius horrificam nominare. A Gal[e]. tamen, nomen hoc Semitertianæ, ſiue Hemitritæi, uſurpatum fuit; etenim, cùm eius natura confuſa, ex quotidiana, & tertiana intermittente conſtituatur, dimidiam partem ex utraque retinens, ab euidentiori tamen, efficaciori, & actiuiori nomen ſumpſit humore; prout enim à Deo, non ab homine, ſemideus : ità febris hæc, à tertiana potius, quam à quotidiana denominari debuit.

c 3. in 1. Epid. 23.
d Ibid.
e 2. de Diff. Feb. 7.

Quatuor autem modis complicari poteſt Tertiana, cum Quotidiana. Primò, tertiana intermittens, cum intermittente quotidiana. Secundò, tertiana continua, cum continua quotidiana. Tertiò, continua tertiana, cum intermittente quotidiana. Vltimò, intermittens tertiana, cum continua quotidiana. Et hoc ultimo tantum modo, fit verus, atque legitimus hemitritæus; alijs enim tribus modis, deficerent conditiones, ad hemitritæum neceſſariæ, ut infrà conſiderabimus; & ideò nonniſi impropriè, & abuſiuè, hemitritæus dici poterit. Quarè reijcienda Sennerti, & Zacuti opinio, qui exiſtimarunt, quod ad hemitritæum conſtituendum, ſufficiat, alteram harum febrium quamlibet, continuam eſſe, alteram verò intermittentem; liquidò namque patet, quod ſi tertiana fuerit continua, deerit horror; nec amplius, cum Hipp. horrifica dici poterit. Nec ullo modo admittendus Spigelius,

qui Semitertianas, ſemper ab aliqua interna inflammatione proficiſci crediderit; nec viderit, quod diebus paribus, quibus ſola quotidiana ſuccenditur, remitti non poſſet, quinimò acutiſſima æqualiter ſemper eſſet.

Componitur igitur legitimus, ac exquiſitus hic hemitritæus, ex Tertiana intermittente, & Quotidiana continua, ab humore bilioſo, extra venas, & à pituitoſo, æqualiter in venis putreſcentibus; tanta enim debet eſſe pituitæ, quæ bilis rigorem compeſcat, quanta vis ipſius bilis, quæ rigorem remiſſum, horrorem ſcilicet excitare valeat inæqualem, ad ſtatum uſque; dum enim utriuſque [f] humoris vires æquales, diuturno tempore pugnant, modò unus vincit, modò alter, & ità inæqualis quoque horror ipſe obſeruatur.

[f] 1. De Diff. Feb 8. contra Archig. & Agatinum.

Neque hoc ſufficit, ad legitimi, & exquiſiti hemitritæi conſtitutionem; verùm neceſſe eſt, ut tertio quoque die ſimul moueantur, bilis, & pituita, uno & eodem tempore, atq; Tertiana pariter, cum quotidiana coeat, & confundatur; undè confuſæ à Gal[g]. dicebantur; ſicut, ſi diuerſo tempore, complicatæ forent: nec legitimus eſſet, nec exquiſitus hemitritæus. Et licet, ex hac bilis, & pituitæ commiſtione, fieri poſſit etiam tertiana notha: erit tamen unica febris, unica humoris forma, ac in unico loco putreſcens; in hemitritæo verò, duo humores, forma diſtincti, duas excitant febres, uno, eodemque tempore inuadentes.

[g] 2. De Diff. Feb. 7.

Sed hic inſtat Cardanus, at non ſoluit. Si in hac

fe-

febre, alter humor reperitur in venis: alter verò extra venas, quomodo ſimul putreſcunt, ſimulque uniuntur? Et ſi reſpondeatur, ſatis eſſe, quod ſimul moueantur, & putreſcant, licet ſimul non uniãtur; rurſus urget inſtantia. Si non uniuntur, quomodò pituita in venis putreſcens, poterit bilem extra venas putreſcentem cohibere, ne rigorem, ſed potius horrorem excitet? Cui quæſito fruſtra conatur ſatisfacere Amatus, dicens; horum humorum fuligines miſceri, calidas, & humidas; nec vidit, fuligines omnes, aduſtam obtinere naturam: neque ideò, affectum iam dictum producere poſſe. Quarè dicamus, quod, dum tempore acceſſionis, pellitur bilis ab intra, ad extra venas, ſecum ducit portionem aliquam pituitæ putridæ, quæ poteſt bilis actiuitatem adeò remittere, ut pro rigore, horror excitetur: ex quo fit etiam, ut ipſa Tertiana producatur; quod non contingeret, niſi aliqua adeſſet miſtio, ſiue pituitæ ſuperadditio; Ceſſante autem tertiana, quoniam minera vera pituitæ, in venis ſtabuſatur; ideò perſeuerat ipſa quotidiana, & continua perſiſtit.

Tenſiones verò hypochondriorum, à flatibus, & aliquibus quoque obſtructionibus prouenire poſſunt; quæ, prout etiam ſine febre obſeruantur ſæpe: ità, ab his foueri quidem, at omnino pendere febrem, non eſt aſſerendum.

Licet autẽ febris huius Semitertianæ, legitimæ, & exquiſitæ cognitio, apud omnes difficilis ſit; facilis tamen nobis redditur, conſiderantibus qua-

tuor conditiones eiuſdem, ab Hipp. traditas; nempe, quod ſit horrifica: continua: acuta, & periculoſa: & quod altera die grauior, altera leuior ſit.

h 1. in 1. Epid. 23.

Primò horrifica, [h] non quod ſolùm cum horrore incipiat; ſed quia perſeueret inæqualiter horror, vel tota acceſſione; vel ſaltem, uſque ad ſtatum. Ex quo elicitur, componi ex tertiana intermittente, & quotidiana continua.

i 2. in 3. Epid. 2. & de typ. 4.

Secunda conditio, quod ſit continua; & ideò ex duabus intermittentibus componi non poteſt. Et licet dari Semitertianam intermittentem, aſſeruerit ipſe Gal[i]. loquutus tamen non fuit de vera, atque legitima Semitertiana, qualis eſt hæc præſens, & ab Hipp. deſcripta.

k 3. in 1. Ep. 5
l Ibidem.
m 1. in 1. Epi. 23.

Tertia conditio, quod ſit acuta, immò & lethalis[k]. Nec obſtat, quod Tabidis [l] fiant ſemitertianæ, & ideò non acutæ, ſed longæ eſſe poſſint; nam licet tabes ſint morbi diuturni, non implicat, quod ijſdem, morbi acuti ſuperuenire [m] poſſint, ut ſemitertianæ febres.

n 2. de Diff. Feb. 7.

Quarta conditio, quod altera die grauior, altera leuior fiat; grauior quidem ea die, qua duæ ſimul uniuntur acceſſiones, tertiana ſcilicet, & quotidiana; leuior verò, qua ſola quotidiana inuadit; ut enim ſit legitima, & exquiſita ſemitertiana, ambæ acceſſiones in vnum, & idem tempus coincidere debent, ut horror inæqualis diù perſeueret, vndè horrifica dici poſſit; & ideò [n] confuſa quoque dicebatur; quod ſi diuerſo tempore fiant acceſſiones, non erit amplius exquiſita, ſed ſpuria ſemitertiana dicenda.

Qui-

Quibus iam dictis, rerum naturalium, & nonnaturalium conſideratio erit addenda à nobis, in caſu noſtro, quæ æqualiter concurrunt, ad bilis, & pituitæ generationem; dum ex una parte, ætas eſt iuvenilis, temperamentum totius, & iecoris calidum, & ſiccum, anni tempus æſtivum; ex altera verò, temperamentum ventriculi frigidum, Ver pluvioſum, Æſtas auſtralis, prægreſſum ocium, Venus, comeſſationes, compotatiunes, & crapulę; ob quam cauſarum diuerſitatem, Romæ [o] incolis, ſemitertianæ familiariſſimæ ſunt, ubi Regio calida, & conſtitutiones humidæ obſeruantur; pariter, & quidem magis in Æthiopia, ubi aer calidior eſt; conſtitutiones verò humidiſſimæ vagari ſolent. Et tandem urinæ, pulſus, cæteraque ſymptomata, bilis, & pituitæ pręſentiam æqualiter nobis confirmant.

[o] 1. in 1. Epid. 25. de tot. morb. temp. 8

Febrem hanc lethalem appellauit Hipp[p]. periculoſam verò [q] Gal. miratus, quod omnium deterrima [r] ſit; ideoque vix ſuperabilis quinque de cauſis: primò quia eſt compoſita ex cauſis ſpecie diuerſis, ægrè ſuperabilibus. Secundò quia ipſi ſæpè inflammatio aliqua interna ſuperuenire ſolet. Tertiò quia alia ſymptomata [ſ] ſæua ei non rarò ſuccedunt. Quartò, quia frequenter epidemicam malignitatem in ſe continet; quam ob rem, hanc, feram Gal[t]. & Serenus mortiferam appellabant. Quintò, quando diuturnis [u] alijs morbis ſuccedit.

[p] 3. in 1. Epi. 5.
[q] 2. in 6. Epi. 23.
[r] de Typ. 4.
[ſ] De Typ. 4.
[t] Ibidem.
[u] 3. in 1. Epid. 5.

Noſtra tamen, cum ſtatim ab initio inuaſerit, non adeò periculoſa erit, ac ſi alijs morbis diutur-

nis

nis ſuperueniſſet; tunc enim lethalis omnino eſt, longitudo tamen timenda, cùm nonnumquàm ultra ſemeſtre[t] extendatur.

t 1.4. Tract. 4. Cap. 17.
u Celſ. 3. de Re Med. 8.

Quarè, magna induſtria[u], atque diligentia, curanda; cùm enim bilis, & pituita in unum coeant, dum aduerſus bilem, refrigerantia adhibemus, pituita pertinacior redditur, & augetur; dum verò calefacientibus, contrà pituitam pugnare intendimus, bilis feruidior fit, & copioſior; ſicque, dum aduerſus neutram cauſarum, vires medicas integras adhibere poſſumus, fit ut febris diuturnior euadat, & ab humore vincente, praua ſymptomata ſuperueniant, ſicque ęgri vita periclitetur. Et ideò, duo illa communia axiomata, in hac potiſſimum febre, ſunt obſeruanda; urgentiori ſcil. incumbendum, altero non neglecto; utque prodeſſe feſtinemus, ità ut non noceamus.

Et licet medela huius febris eliciatur ex curatione tertianæ, & quotidianę; in his tamen componendis plures ſunt neceſſarię cautiones; quas omnes ſuo loco attingemus, dum indicationibus ſatisfaciemus. Sunt autem primò, utrumque humorem pręparare, & euacuare. Secundò, vias reſerare. Tertiò, calorem febrilem comtemperare. Quartò, ſymptomatibus occurrere. Vltimò, affectas partes roborare.

Et primò, ſi de ſanguinis miſſione loquamur, nulla huius, apud Gręcos, nec apud Arabas mentio fit; conceditur tamen à Celſo[x] inter initia, ſi corpus plethoricum fuerit; ne feruidior tota maſſa ſangui-

x 3. De Re Med. 8.

nea

nea reddatur, ſicque putredo augeatur. Parcè tamen educatur; quia humores peccantes in venis, pituitoſi ſunt; extrà venas verò, bilioſi; parciſſimè autē in Patiente noſtro, ex iecoraria dextera; quòd ſi ætas declinans eſſet, venæ ſedales aperirentur.

A fonte Pharmaceutico deſumenda Lenientia, Præparantia, Purgantia, Contemperantia, Aperientia, Symptomatibus occurrentia, Viſcera roborantia; & tandem à proprietate Iuvantia.

Lenientia erunt, vel aſſumpta, vel iniecta. Aſſumpta, vel deiectoria; vel vomitoria. Vomitorium itaque primò præſcribatur leue, ex iure ſeminibus cit. alterato, & iulap. acet. Et mox clyſter inijciatur, ex decoct. malu. mercurialis, betæ, hordei, ſyr. roſ. ſol. ol. chamæmel. ſale, & oui vitello. Medicamentum per os ſit, ſyr. roſ. ſol. & mel roſ. ſol. cum aqua flor. cit. Vel caſſ. & lenit. cum tart.

Secundò, præparatio eſt procuranda, ut indè frequens, & per epicraſin ſequatur humorum minoratio; eoque ordine, ut prius præparetur, & minoretur bilis, mox pituita; viciſſim tamen, & alternatim, ut tantundem bilis, quantum pituitæ, utpote æqualiter peccantes, præparentur, & euacuentur. Verùm, quod potiſſimum eſt, non ſunt miſcenda ſimul, uno eodemque tempore, pręparantia, & purgantia bilem, atque pituitam, ac ſi miſti eſſent humores, ut in tertiana notha fieri ſolet, utque decepti multi, faciunt; ſunt enim hi diuerſi, atque contrarij, duobus in locis putreſcentes; quibus, uno, eodemque medicamento, ex calefacientibus, & refrigeran-

gerantibus compoſito, utrumque præſtare minimè poſſemus.

In noſtro tamen caſu, iulap. acet. utrumque humorem reſpicere poterit, ut quod bilem in pituitam, & pituitam in bilem vertat; narrat enim Rhaſis, ſe paucis diebus, ſemitertianam malignam curaſſe, & ſanaſſe, ptiſana, iulap. acet. & vomitu. Bis igitur de die exhibeatur, ad unc. iij. manè, duabus horis ante prandium, & noctu, in ſtatu febris, cum iure pullæ, alterato cich. borrag. endiuia, acetoſa, pentaphyllo; quibus abſinthium addit Auic. ad ſtatum properante febre. Quod ſi iulapium reſpuat Patiens, ſubſtituatur crem. tart. ad drach. iij. bilem enim compeſcit, & pituitam attenuat, fundit, atque detergit; & urgente calore, cum Auic. acida, tenuium partium ſunt uſurpanda, ut ſyr. de acido cit. de ſucco lim.

Alterantia, ſiuè febrilem calorem contemperantia, varia eſſe poſſunt, pro caloris maioris, vel minoris indigentia; refrigerandum enim quantum ſufficit. Quarè in Patiente noſtro, cum calor febrilis multum excedat, ſitque tempus æſtivum, aquam hordei propinare poſſumus; vel mulſam dilutam acetoſam, ex aqua hordei paratam; qua uti ſolebat Hipp. in curatione ardentis ſpuriæ; etenim calorem febrilem contemperat, & materiam pituitoſam attenuat.

Quod ſi fortè aliquæ latitarent, in cauo viſcerũ, obſtructiones, egregium remedium aperiens, & alterans fuerit, ſuccus cich. depur. ad unc. iij. in iure

præ-

9 4. Acut. 5.

præſcripto propinandus; cui addi quoque poterunt grana tart. vitriol. ſi manifeſtæ obſtructiones adeſſent; ſicuti gutt. ſpiritus tart. pluries rectificati, ſi ad urinæ vias tendat ipſa natura.

Apparentibus ſignis coctionis, obſeruandum, in hac febre curanda, cuius humoris, in urinis appareat coctio, licet bilis, prius apparere ſoleat; tuncque leuiora purgantia lenientibus commiſcenda, ut rhab. vel pil. de tribus cum rhabar. & caſſia; vel pro pituita, agaricus; ſiue potius aliqua portio pil. de hiera cum agarico; vel de agarico Meſues, cum caſſia, aut elect. lenit.

Symptomatibus interim occurrendum; ſolent enim eſſe inflammationes, internæ, vel externæ, quibus, cæteris omnibus poſthabitis, eſt incumbendũ. Et ſi internæ, reuellentia, repellentia, & alterantia conueniunt; & ideò ſanguinis miſſione, ſubſtypticorum appoſitione, & internis refrigerãtibus opus erit. Si verò externæ, ex humorum metaſtaſi; aut ex criſi, per decubitum à natura procurata, ſiue materia, ex continuato decubitu diuturno, ad partem aliquam attracta; hæc quammaximè à Medico erit obſeruanda, à diuerſionibus abſtinendo, tum ſanguinis miſſione, tum medicamentis, præcipue purgantibus, procuratis; ſed leuioribus præparantibus, alterantibus, & clyſteribus inſiſtendo. Interim Chirurgo, partis recipientis cura incumbit, nè inflammatio in gangrænam migret; natiuo totius, & partis calore, in febre diuturna, imbecilli reddito.

Viſcera facilè roborantur. Ventriculus quidem, conſerua menthæ, vel ſale eiuſdem. Iecur, conſerua abſinthij; vel ſale eiuſdem; ſic & Diarrhod. Abb. Extrinſecus, illitionibus, fomentis, epithematibus, quæ Viris Excellentiſs. hic non ſunt præſcribenda.

A proprietate iuvantia, in diuturnis adhiberi ſolent. Sic apud Varignanam, valet decoctum ſiſymbrij. Apud alios, decoctum centaurij minoris. A Chymicis, ſal eiuſdem, in eadem aqua. Smaragdum proponunt collo appenſum.

Victus ratio non adeò facilis eſt; undè dicebat Celſus, quod ſub errore, perperam cibati ægri, facilè moriuntur; & ideò ſubdit; quod talis eſſe debet, ut non incitet febrem, ſed longum eius ſpatium ſuſtineat. Sic die alterius paroxyſmi, copioſior cibus exhibendus, ſequẽti verò, parcior; memores, quod error maior committitur in tenuiori, quam in paulo pleniori victu. Alimenta ſint boni ſucci, faciliſque coctionis. Vinum in duobus caſibus conceditur; primò, viribus deficientibus; ſecundò, apparentibus ſignis coctionis, paucum, tenue, & oligophorum. Hæcque ſatis, curando huic legitimo hemitritæo.

QVO-

PVella Nob. 10 annum agens, temperamenti, ſecundum totum, & iecur, ad calidum remiſſum, ſed valdè humidum vergentis, obeſi habitus, albicantis coloris, vitam ſedentariam, acu, pingendo ducens, & fructibus, autumno proximè præterito, copioſioribus uſa, ac intempeſtiuè cibis, ſuperingeſtionibus ſcilicet aſſueta, hoc anni tempore hyemali, ſeptem abhinc diebus, febricitare cepit circa veſperam; & quidem, hucuſque eadem hora, eodemque modo quotidiè; quæ febris, ut Medicus domeſticus obſeruauit, incipit cum extremorum perfrigeratione, proſequitur cum calore fumoſo, valdè humido, & magis vaporoſo, quam acri; tamen tactu diuturno, percipitur mordax, ſemperque inæqualis. Pulſus parvus, debilis, & inæqualis. Vrina alba, & tenuis primis diebus; nunc verò ſubpallida, & obſcura incipit apparere. Et ſicut calor, neque in vigore adeò vehemens eſt; ità neq; ſitis valdè moleſta; ructus nonnunquam acidos edit; & capitis percipit grauitatem, cum delatione ad ſomnum; quinimo, ſomnolenta eſt, eiuſque facies pallida, & quodammodo ſubliuida apparere incipit. Protrahitur autem quælibet acceſſio ad 18 horam, & cum madore terminatur. Modò, & ego ſum accerſitus, ut ſimul de agendis, pro ſalute conſulamus.

Febris hæc, quæ quotidiè Puellam Nob. ſeptem abhinc diebus, inuadit, ideò verè quotidiana eſt; quoniam quotidiè, eadem hora, eodem ordine, eademque proportione accedit: etenim dicebat Gal. quod circuitus [a] 24 horarum, dicuntur quidem quotidiani. Alibi verò ſubdit, dummodo [b] eodem modo fiant. Rationem autem reddit, dicens; [c] dantur enim plures aliæ febres, quotidiè inuadentes, quæ quotidianæ non ſunt; dum tertianariam, aut quartanariam ſeruantes proportionem, atque correſpondentiam, duplices tertianæ, aut triplices quartanæ ſunt, & nuncupantur. Eſt autem quotidiana, non ſolum exquiſita, ſed & exactè exquiſita, quæ à Græcis Amphimerina appellatur; quia diei, & noctis particeps; ut expreſſit Aet. [d] ſicuti, ſi continua eſſet, Catamerina proprius diceretur; quam rariſſimè dari credidit Fern. ſicut falsò, nunquam, Platerus. Talem hanc deſignant omnia ſigna, nullo deficiente, à rebus naturalibus, nonnaturalibus, & præter naturam deſumpta.

Et primò quidem, inter res præter naturam, conſideretur modus inuaſionis, dum incipit cum extremorum perfrigeratione, [e] non cum rigore; cum enim fiat ab inſipida [f] pituita, quæ omni caret acrimonia, rigorem non infert, ſicut acida, [g] & ſalſa; à quibus, quotidiana quidem, ſed non legitima prouenit.

Secundò, calor fumoſus, & valdè humidus, tactu percipitur, magis quidem vaporoſus, quam acris; ob humiditatem, à minera effumantem, & inæqualis;

[a] de tot. Morbi temp. 2.
[b] de Typis 4.
[c] 2. de Diff. Feb. 7.
[d] Tet. 2. Ser. 1 Cap. 85.
[e] 2. De Diff. Feb. 4. & 2. de Criſib. 5.
[f] 1:4. Tract. 2 Cap. 48.
[g] 2. De Diff. Feb. 6. & de Trem. Rig. & Pal. 6.

lis; eſt enim veluti ignis, à multa humiditate ſuffocatus, qui eandem ſuperare tentat; ſecuta verò victoria, mordax, & æqualis magis euadit.

Tertiò, pulſus debilis, parvus, & inæqualis; tum quia, ob exceſſum pituitæ, virtus opprimitur, & velut ſuffocata, iacet; tum quia, febris hæc fieri ſolet, affecto ventriculo, [h] quo læſo, facillimè trahitur in conſenſum cor [i] ipſum.

[h] 1. ad Gla. 5.

[i] 1. de Symp. Cau. Cap. 7.

Quartò, urina eſt alba, tenuis, propter obſtructiones, & præſentem frigiditatem; ſicut in progreſſu, fieri ſolet craſſa, & rubra.

Quintò, ſicut calor, neque in vigore vehemens eſt, ità nec ſitis moleſta; totum enim corpus prȩhumidum eſt, liquatȩ pituitȩ ratione.

Sextò, ructus acidi fiunt, ob imperfectam concoctionem, à pituitȩ prȩſentia, & imbecillo ventriculo prouenientem; ſomnolenta item fit, ob humidos vapores, caput petentes, & occupantes.

Septimò, facies pallida, & ſubliuida apparere incipit; quia patitur ventriculus, & compatitur [k] hepar.

[k] de Typ. 4.

Octauò, acceſſio protrahitur ad 18 horas; licet valdè paucos, ad totalem integritatem peruenire aſſerat ipſe Gal. [l] quia pituita tenax, glutinoſa, atque copioſa eſt; & ideò exquiſitam quotidianam intermittentem, ſemel ſe vidiſſe aſſerit idem Gal. [m]

[l] 2. ad Gla. 7.

[m] 2. De Diff. Feb. 4.

Tandem terminatur cum madore; in progreſſu verò, cum ſudore deſitura, humore attenuato, atque concocto.

Quod ſi ſecundo loco, res naturales conſideremus,

mus, puerilem ſcil.ætatem, ob ingluviem ciborum, huic febri obnoxiam, totius, & iecoris temperamentum humidum, obeſum habitum, & albicantem colorem, anni tempus hyemale: omnia, ad pituitę productionẽ, proindè, ad quotidianam exquiſitam conſtituendam prorſus conſpiraſſe manifeſtiſſimũ ſit. Quibus adduntur quoque res nonnaturales, nimirum fructuũ uſus, ſuperingeſtiones, & vita otioſa, ſiuè ſedentaria; quę cauſę omnes, pituitę naturalis excrementitię copiam accumulare valuerunt; quam inſipidam Auic. dulcem verò Gal.[n] appellare ſolent; cuius generationis locus, ventriculus eſt; putredinis verò, extra venas, circa viſcera naturalia. Intermittens autem obſeruata eſt, licet non habeat ſinceritatem illam, & purum interuallum, prout febres bilioſę, & melancholicę; ut obſeruarunt, cum Gal.[o] quoque Tral.[p] & Paul.[q] & ratio eſt; quia materia pituitoſa, non modò craſſa, ſed ſummè viſcida eſt, adeò ut non poſſit, niſi cum maxima difficultate reſolui; & ideò ęgrè poteſt febris, ad exquiſitam integritatem deuenire.

[n] 1. ad Gla. 5. 7. & 12.
[o] 1. ad Gla. 7.
[p] Lib. 12. C. 7.
[q] 2. De Re Med. 24.

Febris hęc, licet intermittens, excipitur tamen ab Hippocratica[r] ſententia; quoniam habet interuallum breue, & illud quidem ſatis imperfectum, & obſcurum; undè Auic. dicebat; quod ſicut raro cõtingit, quartanam continuam eſſe; ità raro reperitur quotidiana intermittens. Quare aſſerebat Gal.[ſ] quod ex intermittentibus, breuiſſima, & mitiſſima eſt tertiana; longior, & de ſe, ſine periculo, quartana; longa, & non ſine periculo, quotidiana; eoq;

[r] 4. Aph. 43.
[ſ] 1. ad Gla. 8.

pe-

periculoſior, quia legitima eſt, quæ ut ſoluatur, [t] multum pituitæ excerni oportet, & multos in toto corpore ſudores erumpere; & ideò quoque longior; ad 40 enim, imò 60 diem protrahi ſolet; interdum & ad ſex menſes. Habet autem principium valdè longum, longam quoque declinationem, augmentum longiſſimum, & breuem ſtatum. Periculoſior autem, quia eſt diurna; ità cenſente Hipp. [u] & ratio eſt; quia ſtatus, & declinationes, diurnæ, incidũt in noctem, in qua remiſſio difficilior eſt; nam habitus corporis denſatur, calor putredinalis ad viſcera contrahitur, putrida excrementa retinentur; & ità, diuturnior euadit, tùm quoad acceſſionem; tum quoad tempus uniuerſale, & in diuturnitate periculoſior.

[t] 3. de Criſ. 5.

[u] 3. in 1. Epid. 6.

Attamen, quia principium coctionis iam apparere incipit; cum urina, ex alba, & tenui, ſubpallida, & ſubturbida fieri incipiat; cuius coctionis ſigna erunt euidentiora, ſi nebula alba apparebit; euidentiſſima verò, quando nebulam rubentem videbimus, cum ſubſidentia bene colorata, & mediocris conſiſtentiæ, ut nos docet Gal. [x] ideò ſalutis ſpes concipienda.

[x] 1. de Criſib. 17.

Pro hac autem febre curanda, 1. materia pituitoſa attenuanda, incidenda, & detergenda. 2. eadem, per varias vias euacuanda. 3. ratio caloris febrilis habenda. 4. partes producẽtes roborãdę. Et 5. vires totius conſeruandæ. Nec audiendus Tral. dum carpit Gal. eò quod differentiam non poſuerit inter attenuantia, pro pituitæ varietate; hoc enim pru-

denti

denti iudicio Medici aſſiſtentis commiſit; præterquam quod Prº.ad Glauc.12.exquiſitæ quotidianæ curationem tradidit, qualis noſtra eſt.

Iam dictis intentionibus explendis, in Chirurgico fonte, ſi ſanguinis miſſionem conſideremus, omiſſa fuit hæc à Gal. quia neq; adeſt indicans, neq; permittens; niſi adeſſet plenitudo in toto, quæ in puella noſtra non eſt; tunc enim in omnibus febribus, ſanguinis miſſionem commendat Gal.[y] ipſe; dum ſcilicet apparet rubor non conſuetus, tumor in toto, venæ eminentes; quibus addit Auic. ruborem in urina; omnia, totius plenitudinem denotantia. Fomentationes quoque circa viſcera naturalia conueniunt; ad quas tamen, conſilio Tral. non eſt feſtinandum, corpore pleno, ne fuſi humores, à viſceribus excalefactis attrahantur, & inflammationes, aut ſaltem obſtructiones excitentur. Toti corpori, leues frictiones, uniuerſalē tranſpirationem, ac humorum reſolutionem præſtare poterunt.

y 1.ad Gla.13

A Pharmacia, præcipua ſunt deſumenda remedia. Et primò quidem, ventriculus exonerandus leni vomitorio. Secundò, clyſtere. Tertiò, lenienti medicamento. Vomitus procuretur decoct. raphani, cum oxymelite. Clyſter paretur ex decoct. mercurial. malu. betæ, pariet. additis melle roſ. ſolut. oleo chamæmel. oui vitello, & ſale.

Leniens erit elect.lenit. cum tart.& modico hieræ. Vel mel roſ. ſol. cum manna, & decoctione cordiali.

Pro præparante, primis diebus, oxymel præſcribit

bit Gal.[z] mox urinam cientia; & interim victus rationem attenuantem, & incidentem. Hæc omnia quoque Paul.[a] Tral.[b] & Aet.[c] Auic. proponit Geleniabin, hoc eſt mel roſaceum, uſque ad ſeptimum diem. Præſcribitur igitur ità; ℞ oxymel. ſimpl. unc. ij. mel. roſ. ſimpl. unc. j. aquæ cinnam. cochlear, m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Materia in ventriculo præparata, leni purgante educatur; in quem finem, agaricum laudat Auic. Sic. ℞ elect. lenit. drach. vj. crem. tart. drach. ij. pil. de hiera cum agarico drach. j. m. f. bol. Vel fiat inf. agarici, cum modico rhab. in aqua meliſſæ, & melle roſ. ſolut. fiat potio. A quibus, ſi ſitis infeſtet, propinetur mulſa, ex aqua hordei parata.

[z] 1. ad Glauc. 12.

[a] 2. De Re Med. 24.
[b] Lib. 12. C. 7.
[c] Tet. 2. Ser. 1. Cap. 85.

Secunda validior, non tamen validiſſima præparatio, ità procuretur. ℞ decoct. agrim. cichorij, capil. Vener. borrag. abſinthij, end. ſem. cit. unc. v. oxymel. ſimpl. unc. j. ſyr. de cortic. cit. de duabus rad. an. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro alijs.

Præparata verò materia, expurgabitur ità. ℞ electuar. lenit. diacathol. an. unc. ſ. pil. de hiera cum agaric. de tribus cum rhab. an. drach. ſ. m. f. bol. Vel ℞ agaric. trochiſc. drach. iij. fol. ſennæ mund. drach. ij. cinnam. drach. j. aq. agrim. q. ſ. m. f. inf. per horas xij. expreſſioni addendo mel. roſ. ſol. unc. v. m. f. Pot.

Quibus ſi non cedat febris, ad validiora attenuantia, incidentia, aperientia, & indè purgantia erit deueniendum. Sic Syr. Fernel. aptiſſimus erit, eidem addendo rhab. præbeatur autem ad unc. ij.

in vino albo tenui, aut iure diuretico, decem, aut duodecim diebus. Quod ſi id genus medicamenti Puellæ non placeat, aliud ſubſtituatur; ut. ℞ pil. de tribus cum rhab. de hiera cum agaric. aggregat. an. drach. j. m. & cum ſyr. de quinque radicibus, ref. pil. n. xij. & aurentur; quarum quatuor præbeantur quarto quoque die; diebus verò intermedijs. ℞ troch. de eupat. de rhab. de capil. Ven. an. drach. j. m. & cum ſyr. bizant. q. ſ. f. pil. n. xij. & aurentur; quarum quatuor præbeantur, ijſque ſuperbibat ius alteratum cich. borrag. end. petroſel. agrim. capil Ven. rad. gram. fœniculi, apij; & in adultis, ut efficacior euadat, additur ſyr. quoque de cich. cum rhab. oxymel. ſimpl. an. unc. ſ. m. pro ſyr. diebus intermedijs, in declinatione febris, offerendo. Dum omnia iam dicta fiunt, vomitus in uſum ducendus, ut conſulit Gal. & omnes Medicinæ Principes cum eo, ab aſſumpto cibo, radiculis comeſtis, præſertim in hac Puella, quæ ad vomitum prona, & facilis eſt, & in qua vẽtriculus eſt cauſæ morbificæ minera; proderit enim, educendo materiam antecedentem, antequam febris cauſa coniuncta euadat.

Et niſi iam propoſitis febris cedat, ad ius columbę, ſalſa, & ligno ſaſſafras alteratum deueniri poterit, ità parandum. ℞ ſalſæ elect. inciſæ unc. j. ſ. ligni ſaſſafras inciſi unc. ſ. aq. comm. lib. iiij. m. f. inf. per horas 24 deinde adde dimidium columbę turricolæ, & bul. ad conſumpt. medietatis; in fine addendo chamędryos, tantopere à Tral. commendatæ,

mendatæ,

mendatæ, cardui benedicti an. pug. j. bull. par. & colat. ſeruetur pro tribus vicibus, matutinis horis aſſumenda; cui præmitti poterit, ſi ad ſudorem fuerit propenſa, bol. huiuſmodi. ℞ pulu. corn. Ceru. Philoſoph. præparati ſcrup. j. ſalis card. ſancti gr. vj. iulap. gemmati q. ſ. m. ref. bol. & aur. Quod ſi ad urinam vergat, hic paretur. ℞ tereb. noſtræ, lotæ in aqua agrim. drach. ſ. ſalis theriacalis gran. vj. m. ref. bol. & aur. quotidiè iuri iam dicto præmittendus. Et interim, ſingula hebdomada alvus moueatur ità. ℞ pil. maſtic. vel de tribus cum rhab. drach. ſ. magiſt. mechoac. gr. x m. ref. pro una vice tantum.

Tandem ventriculus, utpotè huius febris mineta, erit roborãdus; ideò Gal. utebatur [d] abſint. Nos conſ. vino, vel ſale abſint. utebatur & diacal. diatriũ pipereo. [e] Auic. ad magnas antidotos aſcendebat. Nos, ad confect. aromat. roſ. & diarrhod. Abb. diſſoluto ſaccharo cum aqua cinnamomi.

d 1. ad Glauc. 12.

e De Trem. Rig. & p. 7.

Extrinſecus quoque fomenta, & inunctiones parari poterunt. Fomenta quidem, ex decoct. abſinth. mentæ, roriſmarini, ſaluiæ, coriandr. præparat. cortic. citri, in vino nigro ſubauſtero. Inunctiones, ex oleo maſtichino, de abſinthio, de menta; addita cera; vel oleo M. D. de corticibus citri. Et in diuturna, ventriculo valdè frigido exiſtente, ætate ſenili, & cachexia imminenti, ſtillicidium quoque adminiſtrari poſſet, ità parandum. ℞ ol. amygdal. dulc. maſtic. an. lib. j. ſ. vini albi montani lib. j. ſpicæ, abſinthij, mentæ an. pug. 1. caryophyl. ma-

 cis,

cis, cinnam. gingib. an. drach. 1. m. inf. omnia per diem naturalem, deindè bul. ad conſumptionem vini, & facta colat. ſeruetur pro ſtillicidio.

A proprietate commendat Tral. chamædryos decoctionem. Potens eſt etiam aqua ſtillat. chamęmeli; undè chamęmelũ ab Ægyptijs, Soli fuit conſecratum, tanquam eximium inter febrifuga, medicamentum. Extrinſecus Tral. laudat lapidem Ætitem, ideſt Aquilinum, alligatum. Ex alijs, inunctio ſpinę, oleo de ſcorpionib. Matthioli. Ex Auic. frictiones, ex telis aranearum in oleo maceratis.

Victus ratio ſit attenuans, calefaciens, & exſiccans, primis diebus quodammodò tenuis, ut pituita dulcis, ad naturam ſanguinis reduci poſſit; quod in cæteris pituitæ ſpeciebus ſuccedere non poteſt, & ideò dicebat Tral. quod ſicut una non eſt pituitæ ſpecies, ita nec una victus ratio; fames tamen in uniuerſum commendatur ab omnibus, in hac febre. Sic Hipp. conſulit, ut patiens febrem hyemalem, cuſtodiatur in fame. Rhaſis, quod nil melius ſit longa fame. Celſus, quod triduo primo, à cibis abſtineat. Cautè tamen in noſtra puella agendum, primò, quia victus humidus pueris confert; ſecundò, quia qui creſcunt, plurimum habent calidi innati, & ideò plurimo egent alimento.

Potus ſit mulſa, cum cinnam. Vinum non admittit Gal.[f] in hac exquiſita quotidiana; ſicut concedit Auic.[g] in non exquiſitis, pituita nimirum valdè frigida exiſtente, & apparentibus ſignis coctionis. Vigiliæ, & motus, magis in hac febre, quam in

f 1. ad Glauc. 12.
g 1. 4. Tract. 2. C. 58.

in ulla alia putrida conueniunt. Sic, pro exercitio, frictionibus utendum. Clyſteribus alvus lubrica ſeruetur; & nonnunquam ventriculus, vomitu leniter excitato, euacuetur; ac tandem alacri animo recreetur, & blandè tractetur.

FEBRIS QVOTIDIANA NOCTVRNA.

EXcellentiſs. Senator, annum agens 65, temperamenti calidi, & humidi, boni habitus, dum elapſis annis, podagram pati cepiſſet, medicorũ conſilio, cymbæ uſum deſeruit, & pedibus incedere, corpuſque continuò exercere cepit; verum, anno præterito, Sereniſs. Principis creatus Conſiliarius; ac proindè habito dignitatis reſpectu, rurſus cymba vectus, & præterea in Magiſtratibus, vitam ſedentariam agere coactus, hoc autumnali tempore, in febriculam incidit, noctu ſemper inuadentem, cum aliqua horripilatione, ſiuè extremorum perfrigeratione; cui calor ſuccedit, ſenſim, ac tardè accenſus, cum pulſu inæquali, at rarò potius, & paruo, molli, non tamen undoſo. Vrina alba, & cruda primis diebus, modò craſſa, & quodammodo turbata conſpicitur; de totius corporis grauitate, & articulorum laxitate cõqueritur. Ceſſatis horroribus, ſomnus ſuperuenit, qui non adeò facilè præuerti, aut prohiberi poteſt; & horis veſpertinis ſequentis diei, exigua valdè percipitur ipſa febris; nunquam tamen Excellentiſſimus Pat. ad eius immunitatem peruenit. Modò de agendis, ut liberetur, & ut in poſterum degat incolumis, auxilium petitur.

Febris, quæ paucis abhinc diebus, Senatorem Excellentiſs. corripuit, quotidie, eadem hora, eo-

dem modo, ac ordine inuadit, quotidiana dicenda; & quia nocturno tempore accedit, quotidiana [a] nocturna propriè appellanda, eaque continua; rariſſimè namque eſſe poteſt intermittens; [b] quia, cum à pituitoſo, lento, & tenaci humore excitetur, vix prorſus deſtrui poteſt inquinamentum in minera relictum. Fit igitur ab humore crudo pituitoſo, in ventriculo genito, & in venis congeſto, à libera viuendi ratione, ætatis mutatione nunquam mutata; qui humor, ſuperioribus annis, ad articulos decumbens, & podagram Patienti Excellentiſs. inferens, exercitij beneficio coercitus eſt, atque conſumptus, quo, ab eodem intermiſſo, [c] ut patriæ inſeruiret, rurſus in venis coaceruatus, mediante prohibita tranſpiratione, ab aliqua obſtructione excitata, modo tandem putredinem contraxit, & iam dictam febrem excitauit. Cuius nō deſunt propria ſigna; ſiquidem, cum horrore, atque refrigeratione incipit, nunquam enim cum rigore [d] inuadit, dum humor ad partes ſentientes detruditur, & per eaſdem lentè mouetur. Calor [e] autem tardè accenditur; quia humor, temperatura frigidus, & humidus [f] eſt, conſiſtentia verò lentus, & tenax. Pulſus autem inæqualis valdè obſeruatur; quoniam inæqualiter euaporationes, à putrida minera eleuantur in cor; rarus, [g] & mollis, propter materiæ peccantis humidam conditionem; parvus item, veluti ignis à lignis viridibus ſuffocatus; non tamen adhucnum undoſus, ut euadere ſolet in progreſſu, [h] quandò attenuata materia, futuros ſudores prædicit.

a 12.Meth 5. & 2.de Criſ.5

b Tral.Lib.12 Cap.7.Paul.2 de Re Me.24

c Tet.2.Ser.8 Cap.85.

d 2.de Criſ.5.

e 2. De Diff. Feb.4.

f 8. de Decr.6

g 2.de Criſ.5.

h 2.de Criſ.5.

i. De Præſ. expulſ. 9. cit.[i] Vrina in principio alba, & cruda, crudo omninò, & nihil prorſus ſegregato humore peccante; ſicut modò in progreſſu, craſſa, & turbulenta obſeruatur, dum aliqua ex parte ſegregatur; qua etiam ratione, & de totius corporis grauitate, [k] & articulorum laxitate conqueritur Senator Excellentiſs. dum redundantis humoris portio, tum ad muſculos, tum & ad articulos decumbit, potius, quam criticè ab ipſa natura expellitur. Quod autem ſomnus, [l] imò & ſopor ſit huius febris proprium ſymptoma, qualitas humoris peccantis facilè docet; quod & Gal. ipſe confirmat.

k De Typis 4

l Ibid.

Febris hæc, ut quotidiana, longa eſſe ſolet, nec ſine periculo; ex ipſo Gal.[m] Ità Hippoc. dicebat; quod febris nocturna,[n] non admodum lethalis eſt; ergò [n] mediocriter lethalis. Subdit autem in Tex. Hipp.[o] quod diurna longior eſt: Nec mirum; ſiquidem reſolutio peccantis materiæ, quæ fit in declinatione, cadit in noctem; noſtræ verò nocturnæ cadit in diem; & ideò breuior prædici poteſt.

m 1. ad Gla. 8

n 3. in 1. Epid 6.

n Gal. ibid.

o Ibid.

Curari debet febris hæc, ut quotidiana; verùm, cũ nocturna, magis pituitoſa, quã diurna cenſeatur, efficacioribus quoq; eget medicamẽtis. Incidendũ itaque, detergendum, euacuandum, & roborandũ.

Et primò quidem, ex fonte Chirurgico, in caſu noſtro, aliqua eſt depromenda ſanguinis miſſio; licet à Gal. omiſſa; idque quoniam Excellentiſs. Patientis corpus calidum, & humidum, atque ſuccis repletum eſt; undè ſanguis, ſi non ut cauſa principalis, ſaltem ut fouens concurrit; præter revulſionem

nem

nem à capite, nè adeò facilè in acceſſionibus repleatur, & ad ſoporem deducatur; in quem finem, ratione quinetiam ætatis, aperiri poterunt venæ ſedales. Frictiones etiam conuenientes erunt, non ſolum uniuerſi corporis, verùm & articulorum, qui à fluxionibus olim infeſtari ſolebant; ut ſi poſſibile fuerit, ipſa podagra reuocetur.

Et quoniam, ſtatim ab initio, à medico domeſtico primæ viæ fuerunt expiatæ, melle roſ. ſolut. cum tart. & momento aquæ cinnam. & poſtmodum, per integram hebdomadam, humores præparati, oxymelite ſimplici, melle roſ. commiſto; repetito quinetiam iam dicto medicamento, & præmiſſis bolis ex hiera, cum exiguo lenitiuo reformatis, duabus horis antè medicamenti exhibitionem; ideò in præſens, de ulteriori præparatione cogitandum, quæ bis per diem naturalem procuranda erit. Sic primo in vigore febris, oxymel tãtum erit præbendum, ad unc. ij. cum gr. tart. vitriol. in decoct. cich. borrag. end. beton. meliſſæ, & ſem. cit. Et quoniam calor difficulter diffunditur ad partes externas, & nonniſi poſt multas horas; ideò, ut promptius, & citius ſuccendatur, & ſe exerat, præbeatur huiuſmodi aqua. ℞ aq. tot. cit. ſcorz. cord. p^s. Sax. an. unc. j. iulap. gemm. M D gutt. x m. & exhibeatur. In augmento verò febris, abſtinendum omnino à iure ſem. cit. alterato, & qualibet alia potione alimentali, utpote quæ potius calorem ad interiora reuocandi, quam ad exteriora expellendi vim obtineret.

Prætereà, eodem tempore, ſpinali medullæ inunctio fieri poterit, ol. de ſcorpionibus Matthioli, exiguo vino maluatico diſſoluto.

Alterum verò præparans, magis attenuans, atque incidens, exhiberi poterit tribus horis antè cœnam, nimirum in febris declinatione, quod poterit eſſe oxymel, cum ſyr. de praſſio, & de cich. cum rhab. in decoct. cich. borrag. agrim. beton. chamædryos, radicis petroſelini, atque fœniculi. In quorum præparantium uſu ità pergendum erit, & quarta quaque die, per epicraſin, præparati humores ſic euacuentur. ℞ pil. de hiera cum agarico ſcrup. ij. elect. lenit. drach. iij. m. f. bol. & præbeãtur hora una antè cœnam, ut ab his operatio ſequatur hora acceſſionis. Vomitus, quoniam difficilis eſt ipſi Patienti, omninò omittatur.

Quod ſi appareant ſigna coctionis, & nihilominus perſeueret febris, ad fortiora medicamenta purgantia deueniendum. ut ℞ elect. diaph. roſ. Meſ. an. drach. j. flor. caſſ. drach. v. m. f. bol. quibus ſuperbibat mulſam dilutam, ex aqua hordei paratam. Vel. ℞ pil. de hiera cũ agarico, de tribus cum rhab. aggreg. an. ſcrup. j. flor. caſſ. rec. ext. drach. vj. m. f. bol. quibus pariter ſuperbibat ius, ſolo hordeo alteratum.

Dum hæc fiunt, ventriculi potiſſimùm cura eſt
p 1. ad Gla 5. habenda; ſiquidem quotidiana, ventriculo [p] male affecto fieri ſolet; ideò abſinthij conſerua, vel ſal abſinthij in uſum duci poterunt. Confectiones quoque ex aromatico roſ. & diarrhodone Abbatis,

diſ-

diſſoluendo ſaccharum cum aqua cinnam. & manifeſtis apparentibus ſignis coctionis, magnæ antidotus quoque locum habere poterunt, Mithridatica ſcil. confectio, & Theriaca ipſa, exigua tamen doſi.

Quibus omnibus, congrua victus ratio erit addenda; quæ attenuans quidem, at non tenuis eſſe debet; idque pace ipſius Celſi, qui alternis diebus, tantum cibum offerebat. Potus ſit mulſa, coriandro, vel cinnam. alterata; & apparentibus ſignis coctionis, vinum libenter concedatur. Quæ, pro curatione huius febris, dicta ſint ſatis.

FEBRIS LVMBRICALIS.

NOb. Puer, decem annorum, temperamenti totius, calidi, & humidi, habitus carnoſi, ſubroſei, & albicantis coloris, ſanus alioquin, ſed repletionibus frequenter diſtētus, à quibus, tum vomitu, tum alui deiectione ſpontanea ſe exonerabat, cum excretione, non modo cruditatum, & materiæ pituitoſæ, verùm etiam ſæpè, vermium, qui albi coloris, rotundi, palmarique longitudine, materię iam dictæ immiſcebantur; quia, ut unigenitus, prauè quoque educatur; namque fructus, carnes, lac, & ex eodem parata, aliaque praua alimenta, quolibet tempore, eidem conceduntur; modo, praua eadem educatione perſeuerante, poſtremis hiſce prę-teritis diebus decurrentis autumni, conſueta appetentia deijci, & nauſeare incepit; tandemque febrire, præcedente anhelitus fœtore, dentium ſtridore, quinimò, & clamoribus, & motibus convulſiuis, in ſomnis. Febris autem, nudius tertius, circà veſperam, cum inæquali extremarum partium refrigeratione inuaſit; & heſterna die, plures acceſſiones paſſum eſſe, ab aſſiſtentibus creditum fuit; licet exacerbatio vera, à Medico pariter, circa veſperam fuerit obſeruata, ſicut & hodiè nos accerſiti obſeruauimus. Clyſterem ex lacte, butyro, & ſaccharo paratum, huic inijciendum iuſſit; quem nulla

ſub-

ſubſequuta fuit euacuatio; ideò hoc mane, tartari cremorem præſcripſit; cui ſucceſſit, cruditatum, & pituitoſæ materiæ copioſa excretio, quatuor rotũdis, albis, commiſta vermibus, viuis adhuc. Puer interim quietus, & potius ſoporoſus iacet; cuius pulſus non adeò frequentes ſunt, valdè tamen inæquales; urinæ pallidæ, & tenues; frequentes item mutationes obſeruantur, & coloris, & caloris, pręſertim faciei; qui calor, nec in principio, nec augmento acceſſionis, acris percipitur, ſed potius fumoſus; & ſaliuatio in tota acceſſione, copioſa perdurat. Modò, ſub noctem, ità de Pueri ſtatu conſultum fuit.

Febrem hanc, Puerum Nob. diuexantem, Lumbricalem, & Vermicularem appellare placuit vobis, Excellentiſs. Viri; quod nec mihi certè diſplicet, ſi vermium, qui eam comitantur, copiam conſideremus; non verò, quod à vermibus febris ipſa procedat; ſiquidem vermes, in febribus, ut ſignum, non ut cauſa, locum habent. Vndè Hipp.[a] de his pronunciauit; quod, eunte in iudicationem morbo, lumbricos quoque teretes deſcendiſſe, nihil nocet. Siquidem, dum cum alijs excrementis, ſub finem morbi excernuntur, tunc fit ex naturæ iudicio; ſi verò in vigore, malignitatem, in humoribus præſentem, à qua fugantur, ſignificant; prout, ſi in principio morbi prodeant, ut in caſu noſtro, ex ſubiecta materia potius contingit; atque ità, ſemper rationem ſigni, non autem cauſæ, in febribus ſubeũt; non enim ubi vermes, ibi febris neceſſariò reperitur.

[a] 2. Progn. 18

ritur. Quare idea huiuſce febris prius inueſtiganda; mox, vermium præſentia conſideranda.

Febris igitur, hucuſque quotidiè, horis veſpertinis, eodem modo, [b] eademque proportione [c] inuadens, quotidiana dicenda iure videtur; quæ & confirmatur à rebus naturalibus, nonnaturalibus, & præter naturam. Et primo quidem, ætas puerilis, ad pituitę ſubdulcis generationem aptiſſima obſeruatur; ob cruditates, à ciborum ingluvie procedentes; temperamentum præterea calidum & humidum: anni tempus autumnale: prægreſſa diſſoluta viuendi ratio, ad crudos, & pituitoſos humores congerendos opportuniſſima ſunt; ac tandem, hoc idem confirmant res pręter naturam; etenim, cum extremorum refrigeratione inuadit, pituitoſis febribus propria; [d] pręterea, calor febrilis, primis horis acceſſionis, non adeò acris, & mordax percipitur, imò potius fumoſus, adinſtar ignis in viridibus lignis accenſi. Vrinę ſunt pallidæ, & tenues, pueris quidē conſuetę, modò crudę pituitę indicio. Pulſus inęquales; ob pugnam caloris febrilis, cum pituitoſa materia grauante, & putridos vapores, ad cor eleuatos, à putrida minera, à vermibus inęqualiter commota. Lingua ſaliuoſa, ſiue copioſa ſaliua madens, à cuius pręſentia, oris ventriculi ſuctio, atque corrugatio inhibetur; undè non ſolùm inappetentia, verum & nauſea, febrem ipſam pręceſſit. Et tandem copioſi adſunt cum hac febre vermes, qui nonniſi à pituita excalefacta, & putrefacta gigni poſſunt; ut aſſeruit Auic. [e] & ante ipſum Gal.

b de Typ. 4.
c 2. De Diff. Feb. 7.
d 2. de Criſ 3. & 2. de Diff. Feb. 4.
e Fen 16 Tra. 5. Cap. 1. & 2.

Gal.[f] dum probat, amara, neque facilè putreſcere, nec vermes generare poſſe; prius tamen Ariſt.[g] idipſum affirmauit, aſſerens, unumquodque nutriri ijs, ex quibus conſtat; vermes autem, nec acidis, neque amaris nutriuntur, quia nec ex ijs conſtant. Quibus ſubſcripſerunt quoque Aet.[h] & Paul.[i] Quarè, cum neque ex acida melancholia, neque ex amara bile, neque ex ſanguine, à natura tantopere cuſtodito, vermes generentur, aſſerendum omninò, quod à pituita putrefacta ortum ducant, à qua procedit quoque hæc quotidiana febris.

f 5.Simpl.10.
g 2.de Gener. Animal.
h Tet. 3. Ser. 1.Cap.39.
i 4. De Re Med. 57.

Et licet in febribus quoque acutis, bilioſis, atq; malignis, vermes generari, ac excerni frequenter videamus, non tamen à bilioſis, & malignis excrementis, nec in eodem loco, ubi putreſcunt, generantur (quanquam, & in pluribus corporis partibus generari poſſe negãdum non ſit), ſed in primis vijs, inteſtinorum ſcilicet regione, ex pituitoſis, & crudis excrementis, in caſu noſtro producuntur; quinimò, ſi portio, vel exigua, aut bilioſi, aut maligni humoris, à venis ſuperioribus, per ductum cholidochum ad inteſtina feratur, fugantur ipſi vermes, & vel per alvum deijciuntur; vel ventriculum petentes, per vomitum excernuntur.

Sed, cur ad vermium putredinem non ſemper ſequitur febris? An quia, licet vermes, ex Ariſt.[k] generentur ex putredine terræ, nihil tamen, ex eodẽ,[l] generatur putreſcens, ſed concoctum; quaſi dicat, quod ex integra, & conſummata, vel excellenti putredine vermes non generentur; undè dicebat,[m]

k 3.de Gener. Anim. 9.
l 3.de Gener. Anim. 11.
m 4. Meteor. 2.& 4.

quod

quod viuentia in rebus putridis generantur, cùm naturalis calor, facultatem eorum cogendorum acquirit; quamuis enim materia putrida ſit, oportet tamen, vermibus generandis, ut à naturali calore coquatur; quam concoctionem Auic. rectificationem vocauit. Hinc Gal. [n] ait; quod ſola putredo non eſt ad generandos vermes ſufficiens, ſed & calore plurimo indiget; ſicque vermes, & per putredinem, & per concoctionem generantur: per putredinem quidem; quoniam, ut miſti putredo præcedat, neceſſe eſt: per concoctionem; quoniam opus quoque eſt, ut poſteà calor eiuſdem miſti reuiuiſcat, ita ut, & coquere, & in unum cogere valeat; quam vim, ac facultatem ſuſcipit à cœleſti calore accedente, dùm miſti calor, nondum permiſit integram humidi à ſicco diſſolutionem, ac proinde, neque integram putredinem; cum alioquin ex hac, nō ſolùm vermes generari non poſſint, ſed ab ipſa intenſiori reddita, vel necentur, vel fugentur. atque, ab hac quidem, febris generatur, non autem à priori putredine, vermes producente. Ideò, pluries vermes excreti, ſine febre, à Puero, & ab alijs viſi fuere; tùm ex corruptione [o] ciborum; tùm ex pituitoſa materia, à lactis uſu, carnium, & fructuum, atq; dulcium alimentorum genita; dulcia enim, in humidis temperaturis, & puerili ætate potiſſimum, non adeò facilè bileſcunt. Horum autem ſigna patentia ſunt, nimirum oris fœtor, à putredine in primis vijs; dētium ſtridor, motuſque convulſiui in ſomnis, à vaporibus, vel neruorum principium; vel os ventri-

culi

[n] 5. Aph. Cō. 26.

[o] 3. Aph. 26.

culi vellicantibus; undè & clamores. Quoniam verò ex vermium copia, frequenter febris minera cõmouetur, & agitatur; hinc plures ſingulo die repetere videntur febrium acceſſiones, cum frequenti coloris, & caloris mutatione, ab eadem cauſa procedente.

Febris hæc periculo[p] non vacat, licet in primis vijs putredinis mineram habeat; vix enim fieri poteſt, ut pituitoſa materia, viſcida, atque lenta, & potiſſimum, hoc caſu copioſa, viginti quatuor horarum ſpatio, febrilem calorem exuat. Vndè Auic. dicebat; quod ſicut rarò datur quartana continua, ità rarò reperitur quotidiana intermittens. Augetur autem periculum in caſu noſtro, à copia vermium, qui ſemper mali; quia putredinem, ſi non inrenſam, extenſam tamen ſignificant, quæ ipſius febris cauſa fouens euadit. p 1.ad Gla. 8.

Attamen, quoniam ſtatim ab initio, accerſiti ſumus, Puer ſatis obſequens, & aſſiſtentes ſolliciti de eius ſalute obſeruantur, hæc ſperanda eſt; eoq; magis, cum & morbus,[q] & ſymptoma, ætati, temperamento, anni tempori, & viuendi rationi conueniãt. Neque ut Medicorum vulgus, iuxtà cum mulierculis, vermium præſentia, ut ſignum malignum, formidanda; niſi fortaſsè ijdem, in morbi progreſſu, mortui, aut viui, fugientes excernerentur, intenſiori nimirum putredine reddita, atque loco mutato; verbo, mutata febris natura. Sicut, magni faciendi quoque teretes, morſu lædentes, præſertim os ventriculi; quoniam & lipothymiam, ſyncopen, q 2.Aph.34.

& interitum inferunt.

Intentiones medicæ, pro hac febre curanda, atque Puero ſanando, ſunt dirigendæ aduerſus febrē primò; ſecundo [q] verò aduerſus vermes; non quia ſint febris cauſa, ſed quod alia ſymptomata inducere poſſint. Quarè, primò materia pituitoſa, attenuatione, inciſione, & deterſione præparanda. Secundò, eadem euacuanda. Tertiò, calor febrilis, pro uſu, contemperandus. Quartò, partes producentes roborandæ. Vltimò, vires totius, congrua victus ratione conſeruandæ.

[q] Aet. & Paul. loc. cit.

Vermes verò priùs deturbandi, atque necandi. Secundò expellendi. Tertiò, ſi irritati, morſum, aut aliquod aliud pravum ſymptoma inducant, eorum ferocia mitiganda.

Quibus intentionibus ut ſatisfaciamus, in fonte Chirurgico, non eſt quod de ſanguinis miſſione loquamur, non ſolum febris ipſius ratione, & cauſæ eiuſdem, quia nimirùm non adeſt indicans; verùm etiam ratione ætatis, quia non adeſt permittens; prout & ab ipſo Gal. omiſſa fuit.

Ex Pharmacia itaque ſunt deſumenda remedia. Et primò, pro ventriculi, & primarum viarum exinanitione, iniectus fuit clyſter, ex lacte, butyro, & ſaccharo, à vermium præſentia facilè abſorptus, atque conſumptus; mox exhibitus cremor tartari, quem crudorum, & pituitoſorum excrementorum iuſta excretio ſequuta eſt. Quarè alterantibus, & præparantibus modò inſiſtendum.

Alterantia eſſe poſſent iura, cich. borrag. end.

ruta capraria, & gramine alterata; quibus oxymel dilutum, aqua de ſucco rutę capr. & aceto paratum, ad unc. ij. immiſceri poterit. Verùm, quoniam iura huiuſmodi, utpotè amara, reſpuit ipſe Patiens, ideò ſubſtitui poſſunt aquæ ſtillat. de ſucco cichor. acetoſæ, rutæ caprariæ, & graminis; & oxymeliti, iulapium acetoſum, noctu, in febris vigore offerendum. Mane verò ſolum præparans exhiberi poterit, iulap. nimirum iam dictum, ad unc. ij. vel iij. vel eius loco, cremoris tart. & ſacchari fini an. unc. ſ. vel in iure, vel in aqua rutæ capr. aut ſcorzoneræ diſſoluti. Interim, quotidiè clyſter inijciendus, nō ſolùm ex lacte, butyro, & ſaccharo; verùm & ex lacte, cum ſyr. vel melle roſ. ſolut. Et ſeptima tranſacta die, minorativum præbendum, ex caſſia, tartaro, & ſemi ſcrupulo aloes, ſi poſſibile fuerit; ſin' minus, ſubſtituatur illi ſyr. roſ. ſolut. aureus; vel pot. ex manna clarif. addendo tamen infuſioni agaricum, ab Auic. tantopere commendatum.

Quod ſi forſan in progreſſu, calor febrilis augeatur, alterantis loco, eligi poterunt aquæ ſtillat. cich. & acet. vel aqua hordei, cum melle roſ. ſimpl. quod Auic. proponit, ſub nomine Geleniabin; ut eodem tempore, & alterationem, & præparationē obtineamus; quibus omnibus, in gratiam Pueri, nonnunquam, & acidum citri, aut lim. commiſceri poterit; licet enim acida huiuſmodi frigida ſint, attenuandi tamen, & putredini reſiſtendi facultatem obtinent.

Sed in progreſſu, perſeuerante febre, aliquod co-

chlear ſyr. de cich. cum rhab. in aquis, vel decoct. iam dictis, opportuniſſimum erit; atque ità; quà alterando, quà præparando, & per epicraſin euacuando, pilulæ alicuius, vel maſtichinæ, vel de tribus, necnon clyſteris frequentiori uſu, erit procedendum, uſq; ad febris conſumptionem. Facilis quippè tunc fuerit ventriculi roboratio, confectione aromatici roſati, vel ſale abſinthij, & mentæ.

Dum iam dicta omnia fiunt, vermibus ſemper proſpiciendum; & primò enecantibus internis, & externis. Secundò educentibus.

Enecantia, in hoc Puero tenellæ ætatis, atque delicato, poterunt eſſe aquæ, ſucci, ſpiritus, pulueres. Aquæ, ſtillat. nimirũ abſinthij, rutæ capr. citri, ſcorzon. card. ſancti, & omnium maximè, cord. prę-clariſs. Saxon. Succi ſuauiores, citri, lim. Spiritus ſalis, ad gutt. in aquis iam dictis. Sed chalcanthi ſpiritus celeberrimus habetur, ad vermes enecandos, nec unquam fallit.

Puluerẽ ex corallina, ſiue muſco marino, quem circunforanei in Plateis vendunt, mirabilem deprædicant Matthiolus, Braſauolus, Mercurialis. Celſus præbet nitrum bibendum. Nos verò paremus puluerem ex corallina, cornu C. phil. præpar. cum cort. citri, necnon margaritis præparatis; quibus addantur quoque grana mercurij dulcificati; & exhibeantur in aquis cordialibus iam dictis.

Extrinſecus enecat vermes, linimentum, ab Aet. Paulo, & Orib. propoſitum, ex ſucco abſinthij, bryonia, aloe, & felle taurino; verum in Puero hoc

fe-

febricitante, ſufficiat oleum Abacuc, Venetijs paratum; vel de ſcorpionibus Matthioli, aceto ſquillitico diſſolutum.

Educentia, in caſu noſtro, poterunt eſſe crem. tart. repetitus; vel aloe lota, tantopere à Paulo commendata. In fine, rhabarbarum quoque, in minutiſſima fragmenta redactum, & ſaccharo incruſtatum, prout Venetijs paratum habetur, valdè utilè; ſic & conſerua è floribus perſicorum, quæ enecat ſimul, & expellit.

At ſi forte fortuna vermes ori ventriculi, morſu pertinaci, adhęreant, tunc minimè ſunt irritandi, ſed potius à morſu reuocandi, atque alliciendi; hinc Aet. utebatur oleo, quod tamen nos non adeò tutum putamus; cùm ab Ariſt.[r] proditū habeamus, quod olei tactus, inſecta omnia interficiat; ideò Auic. carnes, & carnium contuſum offerebat; mox carnibus enecantia commiſcebat, ut vermes deciperet. Nos autem, lac, omnium præſtantiſſimum exiſtimamus, vèl cum ſaccharo ipſo, & quidem copioſum, ut ventriculum diſtendere, & diutius in eodem manere poſſit, ſimulque vermes prolectare valeat, ſicque ad lac conuerſi, ventriculum mordere deſiſtant; quod etiam clyſteribus erit inijciendum.

r 8. de Hiſt. Anim. 29.

Quibus omnibus congrua erit addenda victus ratio, non adeò tenuis, ut in reliquis quotidianis, licet pituita ſit dulcis; ob vermium præſentiam, & puerilem ætatem. Potus conſuetus ſolet eſſe mulſa, cum cinnam. qui in caſu noſtro, poterit eſſe

aqua

aqua hordei, cum ſaccharo, & cortice citri; imò, & nonnunquam, cum acido; cæteraque, proportione, reſpondeant curationi quotidianæ, ſuperiùs traditæ.

EPIALA FEBRIS.

VIr quidam diues, ſexagenarius, temperamenti olim calidi, & humidi, habituſque carnoſi, modò ad obeſitatem tendentis; qui ſemper delicioſam vitam duxit; cuius cauſa, aliquandò colicis doloribus fuit obnoxius, qui ſoluebantur, pituitæ vitreæ euacuatione, per clyſteres ſollicitata; tandem multis abhinc menſibus, ob rixam, & hoſtile diſſidium, ab Vrbis Prætore domi ſe continere iuſſus, in qua adhucnum hæret, comeſſationibus, compotationibus, & otio omninò indulgens, tandem, hoc hyemali tẽpore, quò colica tentari ſolebat, febre correptus eſt, horis nocturnis, quæ cum quodam horrore incepit, non tamen recedente calore; adeò ut, uſque in ſubſequentem diem, in toto corpore, ſimul, eodemque tempore, & calorem, & frigus ſe percipere aſſeruerit ipſe Pat.. immò, & per totam diem, vſque ad novum febris inſultum. Accerſitus Medicus, inuenit Patientem de algore, & calore ſimul conquerentem; ſed ſine ſiti, cum pulſu paruo, tardo, & raro, uriniſque crudis, & aquoſis. Statim iuſſit ei offerendum ius ſem. citri alteratum, tribus additis uncijs aquæ cord. Sax. in eum finem, ut totum tandem, in tanto febris progreſſu, incaleſceret corpus; quod tamen non ſucceſſit, ſed aduentante nocte, nouaque accedente febris acceſſione, inualuerunt & calor, & frigus, uno eodemque tem-

pore,

pore, per uniuerſum corpus, & utraque affectio pariter, uſque ad matutinam Medici viſitationem perſeuerauit; quam rem miratus Medicus, cum domeſticis, conſilium à nobis capiendum decreuerunt. Interim tamen optimè ſe geſſit Medicus ipſe; etenim ſummo manè, primò hoc præſcripſit vomitorium. ℞ iuris carnium, raphano, & ſem. cit. alterati unc. x. oxymel ſimpl. unc. iij. m. pro vomitorio. Secundò, clyſterem huiuſmodi inijciendum iuſſit. ℞ decoctionis utriuſque centaur., mercurialis, chamæmeli, parietariæ lib. j. mell. roſ. ſolut. ol. rutac. an. unc. iij. elect. diaph. unc. ſ. vit. oui m. pro clyſt. Tertiò, præſcripſit leniens, quod tamen diſtulit in craſtinum ſequentem diem, ità quoque rogante Patiente, à duabus ſecutis euacuationibus nonnihil defeſſo, à quibus pituitoſi, & crudi humoris copia excreta fuit.

Quotieſcunque febricitant ægri, & rigent ſimul, atque eodem tempore, in toto corpore, per totam acceſſionem, utrumque ſentiunt affectum, epiala febre laborant; ità Gal.[a] Patiens iſte ità ſe habet; ergo epiala febre tenetur. Et licet, ab epias,[b] & alos, à maris nimirum tranquillitate, ità dicta fuerit, eò quod inſignem calorem non excitet, & ideò tranquilla. Hinc, ut mare, licet tranquillum, horrendum ſemper eſt; ſic & in Epiala, licet calor trãquillitatem oſtendat, utpote mitis, horrida tamen euadit, ob rigorem perpetuum eiuſdem; undè à quibuſdam, febris Algida dicta fuit.

[a] 2. De Diff. Feb. 6.
[b] Paul. 2. De Re Med. 26.

De cauſa huius febris conuenire videntur Auic.

&

& Arabes omnes, cum Gal. & Græcis omnibus; ſicut, & de modo omninò diſſentiunt; omnes enim voluerunt, cauſam eſſe pituitam acidam, craſſam, quam vitream appellat Praxagoras, circà viſcera naturalia putreſcentem. Modum verò huiuſmodi admiſit Auic. [e] ut ſcil. pituita vitrea, putreſcens, vapores, ex putredine calidos, mittat ad ambitum corporis, & ità exteriora calefiant; cum verò materia ſit frigida, & lenta, interiores partes refrigeret; non ſecus ac, dum pomum crudum in ignem proiectum incaleſcit; quod quidem feruentem, ac vaporoſam exhalationem in aerem de ſe tranſmittit, quem ideò calefacit; ignem verò proximum, & ſibi circumpoſitum adeò refrigerat, ut illum ad exſtinctionem ferè deducat. Gal. [d] verò voluit, quod Patientes febricitent, & rigeant ſimul, eodem tempore, in quauis corporis parte, & in tota acceſſione; idque quoniam frigidiſſima, ac denſiſſima acida pituita, ſi per partes ſentientes moueatur, ſine putredine, rigorem ſine febre excitat; ſi verò modicè putreſcat, epialam febrem infert; at ſi multum putreſcat, præcedit quidem rigor, ſed poſteà ſubſequitur calor, deuicto nimirum frigore à putredinalis caloris vigore. Verum tamen eſt, quod humor iſte, cum ſit frigidus, & tenax, vix poteſt æqualiter, & totus putrefieri; & ideò ex parte putreſcit, & ex parte non putreſcit, atque ea quidem, qua putreſcit, excitat calorem; qua verò non putreſcit, frigus; & ità, uno, eodemque tempore, & una, eademque in parte, & calor, & frigus perſentitur.

e 1.4. Trac. 2. Cap. 51.

d De Inæqu. Intemp. 8. & 2. De Diff. Feb. C. 6.

Quam Græcorum ſententiam nos libenter amplectimur; cum febris ſit calor in corde accenſus, & à corde, in totum corpus diffuſus; undè interiora algere, & exteriora incaleſcere non poſſunt, ut credit Auic. quia unumquodque fortius agit in proximum, quam in remotum; quarè calefieri non poſſunt externæ corporis partes, quin prius internæ calefiant. Et quamuis Philoſophantes quidam, Gal. opinionem arguant, eò quod duo contraria, ſimul uno, & eodem tempore, in unico ſubiecto reperiri nequeant; ſoluit tamen obiectionem ipſe Gal. [e] dictum hoc ſcil. verum eſſe, quoad ſenſum, non quoad rationem; & quoad partes diſſimilares, atque organicas, non quoad ſimilares; etenim, manus frigida, & calida, ut pars organica, ad ſenſum eſſe videtur; cum tamen ſimilarium partium, eandem conſtituentium, aliæ frigidæ; aliæ calidæ verè ſint.

[e] De Inæq. Intemp. 2.

Igitur à pituita vitrea, inæqualiter extra venas putreſcente, fit febris hæc, Patientem hunc affligens; cuius productio difficilis non fuit, hac ætate ſexagenaria, humido temperamento, habitu corporis obeſo, delicata vita, à qua olim colici excitabantur dolores; quorum cauſam oſtendebat, pituitæ vitreæ copioſa per alvum excretio; quæ tandem ab intermiſſo exercitio, imò ab omnimoda quiete, & erroribus in cibo, & potu adauctis, adeò multiplicata eſt, ut craſſior etiam conſueto reddita, ad inteſtina, à natura detrudi nequierit; quinimò in meſenterio firmata, atque putrefacta, febrem

hanc

hanc epialam excitauerit; quam in genere quotidianarum collocauit ipſe Gal.[f] cum tota Græcorum, Arabumque ſchola; & in qua, nulla ſitis, calor mitis, pulſus parvus, tardus, & rarus, cum urinis crudis, & aquoſis, iuremerito obſeruantur. *f 2. De Diff. Feb. 6.*

Neque huic Galenicæ veritati refragatur eiuſdem auctoritas, Lib. de Inæquali Intemperie Cap. 11. ubi aſſerit, epialam, ab amara bile, ſimul cum pituita vitrea putreſcentibus, fieri poſſe. Ibi enim de ſpuria epiala loquutus fuit; rationi quippe conſentaneum, quod ſicut in cæteris omnibus, ità & in hoc genere febrium, & legitimæ, & ſpuriæ dentur ſpecies; dum legitima, ab uno, ſimplicique humore; ſpuria verò, à duobus ſimul commiſtis producitur. In hac tamen, frigus, uſque ad finem acceſſionis non perdurat; ſed, vincente calore, in progreſſu cedere ſolet, ſecus ac in legitima.

Febris hæc, licet inter quotidianas intermittentes reponatur, cum humor per partes ſentientes moueatur, ad rigorem, vel horrorem excitandum; nihilominus, quoniam verà quotidiana non eſt, adhuc minus ſincerum[g] habet interuallũ, ob materię lentorem, atque temporis breuitatem; undè ſi illa, non ſine periculo[h] fuit iudicata; tantò minus tuta erit hæc epiala, ut quæ à denſiſſima omnium, atque frigidiſſima pituita, vitrea ſcilicet, excitetur. Ideò & Gal.[i] inter febres continuas, epialas collocauit; quæ tamen continuitas, per ſubingreſſum paroxyſmorum eſt intelligenda.

g Trall & Paul.

h 1. ad Gla. 8.

i 1. in 6. Epid. 29.

Sperandum tamen, cum Patientis vires validæ

ſint, ut attenuata materia, vel in veram quotidianam degeneret; vel ſequuta, eiuſdem pituitæ ad inteſtina metaſtaſi, ſuperueniente colica, febris ipſa recedat.

Quarè, confidenti animo curatio eſt aggredienda; quæ potius cauſam, quam febrem ipſam reſpiciat. Sic primò materia pituitoſa calefacienda, attenuanda, incidenda, & euacuanda. Secundò, calor febrilis modicè contemperandus. Tertiò, ventriculo afflicto proſpiciendum; cum ex eo animi defectiones contingere ſoleant. Quartò tandem, vires totius conſeruandæ.

Quibus intentionibus ſatisfaciendum, remedijs à tribus fontibus deſumptis. Et primò quidem à Chirurgico, non eſt quod ullam ſanguinis miſſionẽ depromamus; etenim, ſi Gal. in quotidianæ curatione, nullam ſanguinis miſſionis mentionem fecit; ſicut neque Auic. (niſi rubedo in urinis obſeruata fuerit) hoc eſt, niſi ſubſit ſanguinis plenitudo; quantò minus indicatur ſanguinis miſſio, in epiala hac febre, in qua pituita adeò tenax, & frigida peccat, quæ maiori calore, pro concoctione eget? Quarè, nec indicãs adeſt; nec, niſi vix, adeſſe poteſt permittens. Frictiones aſperæ, in progreſſu febris, locum habere poterunt, ad poroſitates rarefaciendas, atque pituitoſos humores attenuandos, ac reſoluendos; imò & inunctiones, quæ parari ſolent ex oleo chamæmelino; ad cuius tamen euitandam odoris inſuauitatem. ℞ ol. lilior. alb. unc. iij. nitri drach. ij. vini albi odoriferi unc. j. m. bul. omnia

nia ad conſumpt. vini, & madefactis manibus, poſt frictiones, fiat uniuerſalis inunctio. Spinali verò medullæ. ℞ ol. lilior. alb. cum aromat. unc. ij. ol. de ſpica drach. j. m.

Ex fonte Pharmaceutico præcipua ſunt deſumenda remedia, lenientia, præparantia, purgantia, animi defectionem prohibentia, & ventriculum roborantia. Lenientia poſſunt eſſe aſſumpta, & iniecta. Aſſumpta, vomitoria, & deiectoria. Vomitorium aptiſſimum, iam ab Excellentiſs. Adſtante fuit præſcriptum; ſicut & clyſter acris opportuniſſimus. Præſcripſit quoque leniens huiuſmodi, per os exhibendum. ℞ elect. lenit. unc. j. crem. tart. drach. ij. ſpecier. hieræ ſimpl. drach. j. m. f. bol. Et ſi potio, talis erit. ℞ mel. roſ. ſolut. unc. vj. crem. tart. tenuiſs. pulueriz. unc. ſ. aq. cinnam. unc. ſ. m. f. potio. Præparantia ſecundò loco conſideranda veniunt, eaque multo validiora, quam in quotidiana, ut ratio, atque Ætij, & Pauli auctoritates ſuadent; obſeruando tamen, cum Auic. quod paulatim ad fortiora ſit aſcendendum. Primum igitur præparans ſit. ℞ oxymel ſimpl. mel. roſ. colati an. unc. j. ſalis mentæ gr. vj. vel aq. cinnam. unc. ſ. m. pro ſyr. matutino tempore, duabus horis antè prãdium exhibendo. Alterans verò, noctu, in acceſſione exhibendum, quod attenuandi quoque, & incidendi facultatem obtineat; hoc eſſe poterit. ℞ decoct. cich. borrag. bugloſsi, beton. mentæ, cort. citri unc. vj. iulap. acet. ſyr. de cort. cit. an. unc. j. m. pro alterante.

In-

Interim clyſteribus acrioribus erit materia ſubducenda; & apparentibus aliquibus ſignis coctionis, purganti medicamento erit minoranda, & quidem potius bolo, quam potione, præſcribendo; cũ minus crudam materiam exagitet; ut. ℞ elect. lenit. drach. vj. pil. de hiera cum agar. drach. j. m. f. boli.

Indè ad validiora præparantia, attenuantia, & incidentia erit deueniendum; undè Dioſcorides, ſeſeli ſemen, cum vino bibendum dabat in Epialis; nos verò, pro ſyr. matutino. ℞ oxymel. comp. unc. j. ſyr. de hyſſopo, de praſſio, bizantini cum aceto, an. unc. ſ. mulſæ acetoſæ, cum aqua agrim. paratæ unc. v. m. pro ſyr. matutino. Pro nocturno verò; ℞ oxymel. ſimpl. unc. j. ſyr. de cort. cit. de menta, ſiue de abſinth. an. unc. ſ. decoct. cich. borrag. bugloſſi, beton. agrim. petroſel. ſaluiæ unc. v. m. pro ſyr. Et ità per epicraſin, dum materia peccans præparatur, eadem, vel clyſteribus acrioribus, vel præſcripto medicamento erit educenda. Fruſtra autem, quod aliqui perperam faciunt, diureticis, eiuſdem materiæ per urinam euacuatio tentatur.

Ventriculo afflicto, corroboratio tandem procuranda, & potiſſimum, poſt aſſumpta medicamenta purgantia. Sic Paul. diatriumpipereon, ſuccum cyrenaicum; immò & caſtoreum exhibebat. Nos autem contenti ſumus confectionibus, ex aromatico roſ. oleo de citro, aniſorum, ſale abſinthij, & mentæ.

Ad

Ad animi defectiones autem arcendas, aquæ cord. præclariſſ. Sax. ad unc. j. cum unc. ſ. aq. cinnam. efficàciſſima erit.

Victus ratio debet eſſe quidem attenuans, at non adeò tenuis; undè Tral. dicebat, quod ſicut non una eſt pituitæ ſpecies; ità non una debet eſſe victus ratio. Decipiuntur autem, qui credunt, tenuiorem victum eſſe debere in hac epiala, quam in quotidiana ſimplici; cum tamen omnino debeat eſſe plenior; & ratio eſt, quia in quotidiana, peccat pituita dulcis, quæ per ulteriorem coctionem, in ſanguinem, & nutritionem conuerti poteſt; quod de vitrea ſperandum non eſt; eademque ratio eſt habenda in reliquis pituitæ ſpeciebus præter naturam. Potus ſit aqua mulſa, aniſo, & cinnamomo alterata; vinumque addatur, apparentibus ſignis coctionis. Hæcque pro hac febre curanda dicta ſatis.

FE-

FEBRIS SINGVLTVOSA.

VIr quinquagenarius , delicatè viuens, temperamenti,ſecundum totum, ſubfrigidi, & humidi , frigidi & humidi ventriculi,denſi, & obeſi habitus , vitam otioſam , & de more, ſedentariam ducens, copioſis , frigidis , & craſſis alimentis uſus , quotidianis vomitibus pituitoſæ materiæ , multis abhinc annis obnoxius , ſex autem abhinc menſibus, ſuppreſſis; poſtquam hoc autumnali tempore , frequentibus conuiuijs interfuit, eduliaque copioſa, ex lacte parata,& fructus comedit, incidit in febrem, quæ ſub veſperam , ſine euidenti rigore , horrore , & frigore,quotidie, eodem modo inuadit; cuius calor paulatim increſcit , & augetur , nec unquam valdè excedens obſeruatur, fumoſus potius, quam acris , & aridus; cum inquietatione, ſiti moleſta , & ſingultu in principio febris,continuò, uſque ad finem ſtatus eiuſdem perdurante , qui eidem omnino ſomnum, eo tempore interdicit . Pulſus obſeruati fuerunt , non adeò celeres , & frequentes ; urinæ crudæ , ſed quodammodo craſſiores . Modo in tertia, nos de agendis, pro ſalute conſulit.

Febris hæc , quæ quotidiè , eodem modo , horis veſpertinis [a] inuadens; cui fumoſus , nec vehemens calor ſuccedit , in Patiente humido , atque obeſo , de genere pituitoſarum, ſiue quotidianarum eſſe aſ-

[a] 12.Meth.5. & 2.de Criſ 5

ſeren-

ferendum; & cum ſtatim ab initio, ſingultus accedat, ſiue potius, cum eadem febre inuadat, & uſque ad ſtatum ſemper, incluſiuè, eandem comitetur, ab hoc ſymptomate febris hæc denominationem ſuſcipere ſolet, & quotidiana ſingultuoſa, ſiue potius tantum ſingultuoſa appellari; cum nulli alii febri, ſingultus perpetuò, uſque ad declinationem aſſocietur; in hepatis namque inflammatione, [b] à calore inflammatorio, per neruos, ventriculo communicato, ſingultus excitatur, nec tamen febris illa ſingultuoſa dicenda. Pariter, [c] ſi in eadem inflammatione, ab hepate, humores bilioſi ad ventriculum tranſmittantur, ſingultus quidem fit, non autem febris ſingultuoſa; ſed neceſſe eſt, ut ſingultus ſtatim ab initio, cum ipſa febre quotidie inuadat, & fere tota acceſſione febris, perſeueret, ut febris, ſingultuoſæ nomen mereatur. Quod expreſſis verbis prodidit, cum Hippocr. Gal. [d] dicens; Fuerunt etiam in febrientibus, qui in ſingultu, erodentem, acerrimumque vomuerunt humorem, & vomitu, à ſymptomate liberati fuerunt; verùm, febris huiuſmodi, nequaquam ſingultuoſa appellatur; namque, ut ſingultuoſa vocitetur, permanere amplius debet ſingultus; vel etiam per totum morbum, ſimul cum febre exacerbare. Hæc Galenus.

b 5.Aph.58.

c 7.Aph.17.

d 4.Acut.Tex Cō.69. & 70.

Fit autem huiuſmodi febris, à pituita, in ventriculo putreſcente, & facultatem eiuſdem expultricem irritante. Hæc verò nonnunquam putreſcit, ori ventriculi adhæreſcens; & ſi in cauitate, halitus tamen putridos, corruptos, acres, vel acidos, at-

que malignos ori ventriculi communicans; vel putreſcit in venis eiuſdem ventriculi, & potiſſimum in gaſtrica, coronaria dicta; prout in caſu præſenti dubitandum videtur, dum totum corpus obeſum, & humoribus pituitoſis refertum eſt, atque anteactam eiuſdem vitam expendimus, ad copioſam, atque redundantem pituitam generandam omninò idoneam.

Hæc autem pituita, non eſt ſuccus ille pituitoſus, qui per ulteriorem coctionem, ſuccus ſanguineus euadit, in venis contentus, ad partes frigidas, & humidas nutriendas deſtinatus; neque excrementitia illa pituita, propriè naturalis, ſuccus ſcil. à ſanguinis perfectione declinãs, crudus, & inconfectus, qui in ventriculo generatur; nec naturalis impropriè; ut ſputa, & mucoſitates; ſed eſt pituita præter naturam, non per exceſſum caliditatis, à qua fit ſalſa; ſed per frigiditatis exuberantiam, acida dicta; quæ tamen tantam in ſe frigiditatem non continet, ut vitrea reddita ſit; cuius copiam, atque præſentiam facilè atteſtari poſſunt ætas, anni tempus, temperamentum, habitus corporis, vita anteacta otioſa, ventri, gulæq; dedita; hæc autem ſuperioribus annis, vomitu quotidiè ab ipſo Patiente excerni conſueta; modò verò, pluribus abhinc menſibus ſuppreſſa, & in venis coaceruata, ac per venas ipſas, ad os ventriculi delata, ibidemque putrefacta, præſentem parit febrem; prout & valde acida, ac facultatem expultricem irritans, continuum, in hac febre, vſque ad declinationem, ſingul-

tum

tum excitat, donec ſcilicet, pituita ipſa, in vigore febris, à calore febrili attenuata fuerit, & os ventriculi excalefactum; tunc enim, vel inſenſibiliter digeritur, vel à loco dimouetur, undè ceſſat ſingultus, ut in caſu noſtro; cum tamen quandoq; contingat, ut frigida exiſtente eadem pituita, debili verò febrili calore, cum ventriculi ore valdè refrigerato, ſingultus per totam acceſſionem quoque perſeueret.

Singultum autem excitat hæc materia, non repletione, aut inanitione, quemadmodum fit convulſio, ſed irritamento, quod eſt proxima cauſa ſingultus; alioquin, ſi concedatur repletio, & ſeruetur Hipp.[e] tanta hæc non eſt, quæ continuum ſoluere, & dolorem excitare poſſit, ut in convulſione; ea tamen, quæ ſimul cum aciditate, irritamentum facere, & ſingultum ſine dolore excitare valeat.

e 6.Aph.39.

Febris hæc periculoſa cenſenda eſt; quoniam continua, & quoniam perpetuum habet adiunctum ſingultum, vires debilitantem; eòque periculoſior, quia materiam, non ori ventriculi adhæreſcentem, verùm in venis putreſcentem habet. Attamen, quoniam vires validæ ſunt, nec adeſt[f] propenſio ad vomitum, ægrum noſtrum defatigans, & ventriculo inflammationem inducens; nec animi deliquium[g] coniunctum habet, mineraque non adeſt maligna: ſalus ſperari poteſt; prout quendam aliũ, hac febre laborantem, ſanitati reſtitutum vidi. Sic & Cardanus, duos, febre ſingultuoſa laborantes vidit, & ſanauit; quorum alter iuvenis; alter octoge-

f Cel.4.de Re. Med. 5.

g 1.ad Gla.14.

narius erat. Quod ſi ſternutamentum ſuperueniret, facilior euaderet curatio. A ſingultu[h] enim habito, ſternutamentum ſuperueniens, liberat. Plenitudo enim, violento motu opus habet, ut moueatur; ait Gal. in Com. Iudicari[i] autem ſolet, aut ſudoribus; aut urinis craſſis, & acribus; aut abſceſſibus.

[h] 6. Aph. 13.

[i] 4. Acut. 69.

Pro curatione itaq;, primò calor febrilis moderatè contemperandus. Secundò, materia peccans attenuanda, incidenda, detergenda, & euacuanda. Tertiò, ſingultui occurrendum. Et tandem, ventriculus roborandus; quibuſdam alexipharmacis non omiſſis.

In Chirurgico fonte, miſſioni ſanguinis locus non eſt, niſi ſuppreſſa fuerint menſtrua; tunc enim ſaphena; aut, ſi conſueta hæmorrhoidalis euacuatio, venæ ſedales eſſent aperiendæ; parcè tamen ſemper ſanguinem mittendo. Cucurbitula ſicca, ventriculo repetita, tanquam remedium ingentis profectus proponitur ab Aet.[k] ut quæ poſſit materiam impactam ventriculo, ſuo calore attenuare, & motu deturbare, atque dimouere. Auic. verò ſinapiſmum proponit; niſi tamen obſtet calor febrilis; aut imminens inflammatio. Revulſiones, ut frictiones, ligaturæ, pedum lotiones, ſinapiſmi, & phœnigmi, conuenire ſolent, dum halitus, à minera maligna ad os ventriculi aſcendunt.

[k] Tetr. 3. Ser. 1. Cap. 5.

Ex Pharmaceutico fonte deſumenda ſunt leniētia, Præparantia, Euacuantia, calorem febrilem Contemperantia, Singultum ſedantia, à proprietate Iuvantia, & ventriculum Roborantia.

Pri-

Primò lenientia, per ſuperiora, & inferiora exhibenda; atque in primis vomitus leniter ità prouocandus. ℞ iuris carnium ſem. cit. alterati unc. x oxym. ſimpl. ol. amygd. dulc. an. unc. iij. m. pro vomit. Inde eadem craſtina die, præbeatur leniens. ℞ elect. lenit. drach. vij. crem. tart. drach. iij. m. f. bol. quibus, tranſacta hora, ſuperbibat Pat^{s}. mulſam dilutam, ad lib. ij. vel potu. ℞ mell. roſ. ſolut. mannæ cum crem. tart. clarif. an. unc. iij. aq. cinnam. unc. ſ. m. f. P. & tribus tranſactis horis, ſuperbibat mulſam; à mulſa verò, duabus poſt horis, prandeat.

Præparantia ſint ab initio leuiora; deinde validiora. Oxymel ſtatim, ſuſpectum habetur apud Hipp. & Gal. [l] qui in ſingultuoſa febre, acetum formidandum eſſe præcepit. Quarè. ℞ mel. roſ. colati unc. ij. aq. cinnam. unc. j. m. pro ſyr. In progreſſu verò, ad validiora procedendum. Sic Hipp. proponit laſerpitij ſuccum, oxymel, daucum, cyminum. Laſerpitij verò, aut ſuccus Cyrenaicus, lacryma illa eſt, à nobis belzoinũ appellata, quæ à Cyrenaica prouincia ad nos transferebatur, Silphium quoque dicta; quanquam legitima, noſtris temporibus non habeatur. Attamen tale paretur præparans. ℞ oxymel. ſimpl. diluti unc. ij. belzoini, pulu. cymini an. ſcrup. ſ. aq. cinnam. unc. ſ. m. pro ſyr. matutino tempore exhibendo; ſicuti nocturno. ℞ decoct. cich. borrag. beton. agrim. pentaph. maluæ unc. vj. oxymel. ſimpl. unc. ij. m. pro ſyr. alterante, & prępar. Quod ſi calor febrilis urgeat, addatur ſuccus

l 4. Acut. 79.

ci-

cichorei depuratus, cum minori decoctionis quantitate.

Præparati humores commodiſſimè euacuari poterunt. hiera picra; niſi calor febrilis obſtet; ut. ℞ elect. lenit. flor. caſſ. rec. an. unc. ſ. hieræ picræ drach. ſ.m. vel. ℞ elect. lenit. flor. caſſ. rec. an. unc. ſ. pil. de hiera cum agar. ſcrup. ij. m. f. bol. quibus omnibus ſuperbibat aquam hordeaceam, ad lib. ij.

Euacuatur quoque materia peccans, per urinam, & ſudorem, ſi illùc vergat natura ipſa; ideò, ad urinam ducere poterit aqua hordei, dauco, & fœniculo alterata; ex qua emulſ. ſem. melon. diluta commodè parari poterit. Ad ſudorem verò, eadem aqua, cum uncia aquæ cinnam. vel ſemi uncia aq. vitæ, addito cornu Cer. philoſoph.

Et licet in caſu noſtro, maligna minera manifeſta non adſit, aliqua tamen alexipharmaca utilia eſſe poterunt; quale erit extractum de ſcorzon. in aqua card. ſancti, totius citri; Aqua Excellentiſs. Saxon. Confectio alchermes; & in progreſſu, aqua quoque theriacalis.

Singultum contumacem reſpiciunt opiata; quæ tamen in cauſa calida, tutiora ſunt; ideò in frigida [m] cautè valdè adhibenda. Philonium Romanum, apud Gal. quam maximè commendatur; ſicut à nobis theriaca recens; vel laudan. nepenth. cum puluere tormentillæ, bolum reformando.

m 8. per Loc. 3.

A proprietate iuvantia interna, & externa eſſe poſſunt. Inter interna, validiſſima ſunt elixir vitę, cum cochleari aq. cinnam. Item rotulæ ex oleo

ani-

aniſor. vel ocymi, vel potiſſimùm cymini, cum ſaccharo paratæ. Tertiò, balſamum naturale, ad ſcrup. j. in vino maluatico; vel urgente febrili calore, in aqua cord. Sax. diſſolutum. Quartò, gingiber conditum, ſed recens, ad caſtaneæ quantitatem. Extrinſecus ol. de ſpica, de pipere, ſcutella cinere quercus repleta, & vino maluatico aſperſa, ventriculoque applicata.

Ventriculum roborantia erunt iam dicta; ideò repetenda non ſunt.

Victus rationem quod attinet, ab initio, ad tenuem vergat; ſic ptiſanam, cum melle [n] dabat Hipp. nos, cum pipere, in globulo ebullito; panatellam quoque cum cinnam. integro coctam, emulſionem amygdal. dulc. cum ptiſana. Vinum album vinoſum Hipp. Nos autem utimur offa panis, vino imbuta, vini tamen potu interdicto; in progreſſu, condiendi cibi, ſaluia, ſatureia, origano. Hæcque ſatis, pro hac febre curanda.

[n] 2. de Morb. 61.

FE-

FEBRIS SYNCOPALIS Humoroſa.

VIr quadragenarius, pinguis habitus, & albi coloris, ventriculi frigidi & humidi, humidique capitis, delicatè viuens, multum deliquit in victus ratione; & primò, æſtiuo tēpore nuper elapſo, fructus copioſos comedit, gelidas aquas, varijs ſaporibus conditas, indulgentius potauit, & vina niue refrigerata, in prandio, & cœna, de more hauſit; alimenta prætereà craſſi ſucci, ut lacticinia, iuniores anſeres, anates, piſces, atque conchylia, ad menſam, utplurimùm uſurpauit; piſcium quinetiam venatione delectatus, frequenter antè lucem ſurgens, ſibi ſommnum neceſſarium ſubripuit, ſub dio, in nauicula, eorum capturæ, hamo intentus; tandem hoc autumni tempore, poſt prægreſſam inappetentiam, & totius corporis laſſitudinem, inſolitas, ſuppreſſumque pituitoſæ materiæ vomitum ferè quotidianum, horis veſpertinis febricitare cepit, cum extremarum partium refrigeratione, febrili tamen calore valdè remiſſo; quod verò magni faciendum, frequens lipothymia, imò ſyncope, cum abſoluta aſphyxia, externarum partium perfrigeratione, & ſudoribus frigidis, craſſis, atque lentis; in quam lapſus eſt Patiens, non ſemel, ſed pluries; nec ſolum in acceſſione, verùm & in toto febris decurſu,

curſu,

curſu, præcedente ſemper ventriculi angore, ſine morſu tamen. Acceſſit rurſus febris eadem, ijſdem horis, eodem modo, & ordine, cum frequenti ſyncope, pulſu valdè inæquali, obſcuro, raro, & tardo, urina tenui, aquoſa, hypochondriorum inflatione, & facie quodammodò tumida, nonnunquam pallida, ac liuida, cum delatione in ſomnum; quæ omnia declinare videntur in ipſius febris remiſſione. Modò, in fine ſecundæ acceſſionis, Medicus adſtans, remediorum adminiſtrandorum anceps, ob ſyncopen frequenter ingruentem, Nos, de agendis conſulit.

Duo magni affectus, quibus Nob. noſter Patiēs, duobus abhinc diebus conflictatur; quorum alter febris eſt; alter verò, ſyncope vera, atque legitima, num unius tantum radicis ambo germina ſint; an diuerſam cauſam agnoſcant, & à loco diuerſo ſoboleſcant, non leuis hucuſque apud nos hæſitatio fuit; attamen, dum conſideramus hanc febrem, de quotidianarū genere eſſe, ut acceſſio horis [a] veſpertinis, uno eodemque [b] modo, eodem ordine, eademque proportione corripiens, nobis ſignificat; (quæ enim quotidiè inuadunt ſine his conditionibus, quotidianæ non ſunt; dum, tertianariam, [c] aut quartanariam ſeruantes periodum, aut duplices tertianæ, aut triplices quartanæ ſunt, & nuncupantur); & præterea, ut res omnes naturales, & nonnaturales; necnon ſyncope hæc frequens, quam à ventriculo ortam conijcimus; undè & ſyncopes [d] hæ, ſtomachicæ, ab eodem Gal. iuremerito appel-

[a] 12. Meth. 5.

[b] De Tot. Morb. Tem. 2. & de Typ. 4.

[c] 2. De Diff. Feb. 7.

[d] 1. de Symp. Cauſ. 7.

 lantur,

ſãtur, confirmant; idcircò unam,& eandem habere cauſam,eundemq; locũ,quotidianam hanc febrem, & ſyncopen ipſam obtinere credimus; licet ordine, primum locũ febris habeat; prout ratione dignitatis, & urgentiæ, ſyncope ipſa; undè non ſine ratione à Medicinæ Scriptoribus, febris ſyncopalis humoroſa appellari ſolita fuit; ad differentiam alterius ſyncopalis minutæ.

Fit enim hæc febris, à tanta crudorum, & pituitoſorum humorum copia, ut obſtruant, obruant, & natiuum calorem onerent, ità ut ſyncopen inducant; alioquin ait Gal.[e] ſi craſſi ſucci,nec obſtruant, nec obruant, ac onerent, lipothymiam potius, quã ſyncopen inducere poſſunt. Et licet uniuerſum corpus, unà cum ventriculo, crudis hiſce humoribus abundet; portio tamen putreſcens, & febrem hanc quotidianam producens, intra ventriculum, circà viſcera naturalia reperitur, ac ſtabulatur,cum perpetua ventriculi imbecillitate, atque angore. Vndè, huius febris eſſentia erit, quod ſit continua, quotidianas acceſſiones, eodem modo, horis veſpertinis habens, cum facili, & frequenti ſyncope; dependens ab humorum crudorum ſarcina, in ventriculo potiſſimum, ſed & in toto exiſtente, cum ventriculi maxima imbecillitate.

e 12. Meth. 5.

Crudus autem humor, à quo febris iſta procedit, non eſt ille crudus, ſtricto modo ità dictus; quem Gal.[f] dicebat, eſſe ſanguinem ſemicoctum, per ulteriorem coctionem, ad ſanguinis naturam peruenientem; nec eſt humor ille, latiſſimo modo ità vocatus,

f 1. de Criſ. 12.

catus,

catus, quem bilioſum quoque crudum appellabat,[g] nondum ſcilicet à natura victum; ſed eſt humor ille crudus lato modo, copioſa ſcilicet pituita craſſa, & viſcida, quæ obſtruere, obruere, atque onerare valet calorem nativum, ſicque ſyncopen frequentem facere, in tota fere febris acceſſione. Ad tantam autem crudi huius humoris copiam cumulandam, non defuerunt res omnes, tum naturales, tum non-naturales; Patiens quippe pinguis eſt habitus, ventriculi frigidi, & humidi, humidique capitis, fructibus, aquis, & vinis refrigeratis, atque alimentis, pituitoſos humores multiplicantibus uſus, ſomnumque concoctionibus neceſſarium ſibimet ſubtrahens, ſub dio, matutinis crepuſculis, ſeipſum frequenter exponens; & quod conſideratione dignum, multis abhinc menſibus, ſuppreſſam per vomitum, pituitoſæ materiæ euacuationem paſſus; à quibus omnibus, facilis fuit copioſæ pituitæ, craſſæ, viſcidæ, & lentæ productio, atque retentio, ex qua, & febris, & graue ſymptoma, ſyncope ſcilicet, tandem ortum duxerunt; hinc calor febrilis non adeò intenſus; hinc pulſus, valdè quidem inæqualis, obſcurus tamen, rarus, & tardus; hinc urina tenuis, & aquoſa, hypochondriorum inflationes, facies quodammodo tumens, nonnunquam verò pallida, ac liuida, cum delatione in ſomnum; quæ omnia,[h] hanc febrem reliquis omnibus quotidianis, pituitoſiorem oſtendunt; ſicut veram, atq; legitimam ſyncopen, præceps omnium virium lapſus, cum perfecta aſphyxia, externarum[i] partium om-

[g] 1. Acut. 44.

[h] Orib. 7. Synop. 16 & Tral. lib. 12. 3.

[i] 4. Aph. Com 37. & Cel. 3.

de Re Med. 39. de Trem. Rig. & Pul. 5. omnium perfrigeratione, & ſudoribus frigidis; craſſis, atque lentis, utpote non diaphoreticis, ſed verè ſyncopticis.

Febris hæc ſemper periculi plena eſt; etenim, ſi k 1. ad Gla. 8. cum Gal.[k] longa, nec ſine periculo, eſt quotidiana, quid erit pronunciandum de hac febre, quæ omniũ maximè pituitoſa eſt, & ſyncopen, mortis imaginem habet adiunctam? Periculum autem patet, tũ ex parte cauſæ febris; inſignis enim adeſt cruditas, undè cibus exhiberi non poteſt, ut inducatur concoctio, vires verò ipſius ægri, ſine cibo labuntur; tùm ex parte remediorum, quæ adminiſtrari nequeunt, ob ſyncopen frequentem, non abſcedente interim ipſa febre. Lethalis autem, & omninò impoſſibilis curationis euadit, tribus caſibus. Primus, l Orib. 7. Synopſ. 26. & Paul. 2. de Re Med. 37. dum[l] totum corpus fuerit crudis humoribus plenum; tunc enim adeſt cauſa fouens. Secundus caſus, m 12. Meth. 3 [m] quandò ſucci, non modo crudi, ſed corrupti sũt adeò, ut appareant ſigna cõtraria coctioni. Tertius, n 12. Meth. 6. quando[n] languentibus viribus, alicuius viſceris inflammatio ſuperueniat. Quarè in caſu noſtro, febris hæc parum à lethali abeſſe videtur; cum in toto quoque humorum cruditas reperiatur.

Verum, quoniam in febris declinatione, ſyncope nonnihil cedere videtur; ideò omninò deplorata ſalus non eſt; quanquam ſpes augeretur, ſi urinæ[o] o 4. Acut. 50. craſſiores, & pallidiores redderentur.

Pro regulari curatione. Primò, materia cruda frigida, & pituitoſa eſſet attenuanda, incidenda, & detergenda. Secundò, euacuanda. Tertiò, ventri-

culus

culus roborandus. Quartò, vires eiuſdem, & totius conſeruandæ.

Verùm, quoniam hîc, ſymptoma, nimirum ſyncope urget, coacta, non regularis adhibetur curatio, ſymptomati occurrendo; undè Gal.[p] ſpem totam collocat in frictionibus, quiete, & inedia; quod deſumpſiſſe videtur ab Hipp.[q] à quibus diſſentiunt Arabes, Auic. Rhaſis; imò & Auerroes. Tral. quoque, & è Recentioribus, Mercatus, Saxon. & alij; quorum aliqui voluerunt, cibum eſſe offerendum; alij medicamenta euacuantia præbenda; nonnulli quinetiam ſanguinis miſſionem admiſerunt; & tandem frictiones propoſitas alij, tanquam ſuſpectas, omninò damnarunt.

p 12. Meth. 3.

q 4. Acut. 47. & 48.

Nos autem, pro tuta, ac methodica huius febris curatione, circà tres ſcopos perpetuò verſandum cenſemus. Et primò quidem conſiderandam eſſe partem affectam, nimirum ventriculum ipſum. Secundò, materiam peccantem; pituitoſam ſcil. & frigidam. Tertiò, vires ipſas. Ex quibus omnibus, urgentiori ſemper incumbendum, cæteris omnino non neglectis.

Quod ſi itaque ventriculi paſſio urgeat, & frequentem ſyncopen inducat, aduerſus hanc, noſtra intentio dirigenda; cum legitimæ curationi, quæ eſt cauſarum ablatio, locus non detur, nec tempus concedatur; ideò præſente ſyncope, cũ à caloris, & ſpirituum ſuffocatione proueniat, calor in corde ſuffocatus, foras eſt euocandus; facultas excitanda, & ſpiritus viuificandi, internis, & externis. In-

ter

ter interna, liquida ſunt eligenda; tum ad faciliorem introductionem; tum ad celeriorem operationem. Sic, præſtantiſſima eſt aqua theriacalis, aqua totius citri miſta. Pariter aqua cord. p^x. Sax. Oleũ cinnam. ad gutt. ij. in aqua ſcorzon. Quinta eſſentia roris marini. Omnium maximè ſpiritus reuocat, & vires reſtituit vinum; utpotè quod, quam celerrimè nutrire dicat Gal.[r] citiſſimè namque concoquitur, atque diſtribuitur, quia minima indiget alteratione; undè maximum penetratorem, hoc appellabat Auic.[ſ] ut iuremerito Aret. in ſolo vino, refrigeratis ſpem vitæ reponat. Sit autem, neque aqua frigida dilutum, quo uti ſolebat Gal.[t] neque meracum.[u] Non primum, ob inſignem ventriculi imbecillitatem, & frigidę materię præſentiam; non ſecundum, ob febrilem calorem, & metum inflammationis internæ. Sit inſuper nigrum, auſterum, & ſubſtypticum, non generoſum. Quandoque tamen ſyncope adeò diuturna, atque pertinax eſt, ob crudi humoris copiam, frigiditatem, atque lentorem, ut poſthabito febrili calore, ad validiorem attenuationem, & calefactionem, aqua vitæ quoque uti cogamur; quæ ità paranda. ℞ fol. meliſſæ, pulegij, maioranæ, anthos, roſ. rub. an. pug. j. caryophyl. cinnam. macis, cardam. an. drach. j. oſſiculor. cord. Cer. n. ij. ſantal. citrin. drach. ij. moſchi gr. v. incidantur incidenda, contundantur contundenda, & macerentur in ſufficienti quantitate vini albi optimi; mox deſtill. B. M. cuius cochlearia frequenter præbeantur.

r de Alim. 6. & 3. de Temper. 2.

ſ 3. 1. Doc. 2. Ca. 8.

t 1. ad Gla. 14

u 2. Acut. 28. & 34.

Ex-

Extrinſecus mos inualuit, ut in ſyncope fiat aſperſio in faciem, vel aqua frigida ſimplici, vel roſacea, vel vino albo adſtringenti; quam proponit Gal.[x] reprobat verò Auic. Gal. quidem, in defectu ſpirituum, ut retrahantur in auxilium cordis. Auic. verò eam iuremerito reprobat, quando à ſpirituum ſuffocatione procedit ſyncope, ut in caſu noſtro. x 1. ad Glau. 14.

Conueniunt itaque potius cucurbitulæ ſiccæ, frictiones, calorem nativum excitantes, cutim uniuerſam rarefacientes, & humores crudos attenuantes, ac in halitus digerentes, oleis laxantibus, priùs in vino maluatico feruefactis. Sic extremarum partium madefactiones, aqua vitæ caryophyllata, calidis manibus factæ. Cordi quoque epithemata, & inunctiones conueniunt; ut. ℞ aquæ meliſſæ lib. j. aq. flor. citri, roſ. vini maluat. an. lib. ſ. aceti roſ. unc. iij. troch. de gallia moſch. ſcrup. ſ. camphorę gr. v. m. pro epithemate cordis. ℞ ol. de ſcorpionib. Matthioli drach. ij. Troch. de gallia moſch. ſcrup. ſ. aceti roſ. par. m. fiat linim. amoto epith.

Secundò loco materia conſideranda venit, quæ euacuationibus, calefactionibus, & attenuationibus eget; ſed in his intentionibus explendis, tanta ſemper fuit, inter medicinæ Principes, diſſenſio, atque diuerſitas, ut apud Recentiores adhuc ſub iudice lis eſſe videatur.

Primo enim, in fonte Chirurgico, ſanguinis miſſio à Gal.[y] aureis verbis, omiſſa fuit, dicente. Nulli talium ſanguis mitti, ſine maximo diſpendio ſolet; cum tamen euacuationem deſiderent; verum y 11. Meth. 5.

nec

nec ſanguinis miſſionem, nec purgationem ſuſtinent, utpote, quòd ſine his ſyncope facile adoritur, multò verò facilius, cum his. Tral.[z] verò, quē ſequuti ſunt, & Rhaſis,[a] & Auerr.[b] ſanguinis miſſionem conuenire contendunt. Attamen, parum, aut nihil à Gal. iam dicti magni Viri diſſentire videntur, dum conueniunt omnes, in indicante, quod ſcilicet conueniret; ſed neque diſcrepant in permittente; etenim & ipſe Tral. ſubdit, quod ſi vires imbecilles fuerint, ſit abſtinendum. Quoniam verò vires neque præſentes, neque futuræ, in ſyncope, & inſigni humorum cruditate conſtare poſſunt; ideò in caſu noſtro, ut & frequentiſſimè in omnibus hiſce febribus, à ſanguinis miſſione abſtinendum; relicta Recentiorum inepta illa deciſione, quod humor conſiderari debeat, num crudus, vel ſemicrudus, vel extremè crudus fuerit, ad ſanguinis miſſionem ſtatuendam.

z Lib.12.C.3
a 12.Cōtin.2
b 7.Collect.2

De medicamento exhibendo, pro minoratione pituitoſæ, atque crudæ materiæ, pariter dubitatur. Gal.[c] enim apertis verbis, ut ſuperius viſum fuit, neque minorationem per medicamentum admittit; quod accepit ab Hipp.[d] cuius quinetiam opinionis fuit Orib.[e] & Paul.[f] dicentes. Neque venæ ſectionem, neque purgationem ferunt; namque ſine his derepente in ſyncopen cadunt. Quos ſequuti fuerunt Arculanus, & Recentiores multi; imò & hoc idem experientia comprobauit ipſe Gal.[g] dum ventriculo afflicto, & nondum ad ſyncopen perducto, multos vidit defunctos, quibus medicamen-

c 12.Meth.3.
d 4.Acut.47.
e 7.Synop.26
f 3.De Re Med.34.
g 1.ad Glauc. 14.

tum fuerat exhibitum; Quid igitur dicendum erit, præſente ſyncope?

Sunt tamen non pauci, Tral. Rhaſis, Auerr. Mercatus, Sax. & alij plurimi, qui medicamentum minorativum libenter exhibent, dicentes; quod, leniter imminuta humorum copia, recedit ſyncope; & ità, reliqui crudi humores commodius præparari poſſunt; additque Tral. quod, cum vires à copia ſuffocentur, de copia modicum ſubtrahere eſt neceſſe; cùm, frictionibus, cæteriſque à Gal. propoſitis, humores adeò copioſos, & craſſos attenuari, & diſcuti poſſe, impoſſibile videatur, & ſi fieri poſſit, nonniſi longo tempore; quam diuturnitatem, febris hæc cum ſyncope, tolerare nequit.

Deciſio itaq; adeò grauis controuerſiæ ſit, quod cautiſſimè, in hoc magni momenti negotio ſit procedendum; ab Hipp.[h] edocti, quod abſolutiſſima, tum cuſtodia; tum diligentia in hac febre curanda opus ſit; adeò ut, ſi ſyncope toto paroxyſmo perſeueret, impoſſibile ſit medicamentum ſolutivum exhibere, qualecunque fuerit; ventriculo namque perpetuò afflicto, afflictio addenda non eſt; alioquin ſtomachicæ ſyncopes irreuocabiles fiunt, atque lethales; ut obſeruauit Gal.[i] At ſi in acceſſionis declinatione, cedat ipſa ſyncope, ut in caſu noſtro, & ut frequentiſſimè accidit, prius roborato ventriculo, aliqua crudæ materiæ minoratio procuranda, clyſtere prius, mox etiam vomitu, ſi ad vomitum pronus ſit Patiens. Interim attenuantia, & concoquentia præbeantur, ut medicamentum

[h] 4. Acut. 47.

[i] 5. De Loc. Aff. 6. & 1. de Sympt. Cau. 7

leniens, ſi non antè quartam, paulò poſt tamen exhiberi poſſit. Exercitatum autem Medicum; vel ſaltem valdè cautum deſiderant huiuſmodi febres.

Ad praxin itaque ut reuocentur omnia; primò Clyſter paretur, ex decoct. malu. mercur. betæ, chamæm. in aqua hordei; addito melle roſ. cum oleo amygdal. vitello oui, & ſale. Primò autem, mel roſ. non ſit ſolut. & adhuc minus, addenda hiera, diaphen. quæ in progreſſu, concocta, & attenuata materia adhiberi poterunt; inijciatur verò [k] extra acceſſionem ſyncopes. Secundò, vomitus prouocatio dubia eſſe ſolet; cum enim materia valdè cruda, viſcida, & tenax ſit, à debili vomitorio, procul dubio educi non poterit; ſicut à validiori, valida quoque agitatio excitabitur, cui facilius ſyncope ſuccedit. Nihilominus, prouocandus vomitus, ſi prius ſpontè procedat, vel ſaltem Patiens, ut in noſtro caſu, ad eum ſit pronus; eò enim euacuatur ſaltem materia innatans, & minus adhærẽs. Quarè, leue vomitorium ſufficiet; ut ℞ iuris carniũ ſem. citri alterati unc. viij. oxymel. ſimpl. unc. vj. m. In progreſſu verò, magis concocta materia, ſuccus raphani addi poterit; vel puluis aſari; vel ſemi uncia diaſari Fernelij. Tertiò, medicamentum poterit eſſe mel roſ. ſolut. cum manna clarif. & tart. aqua cinnam. aromatiz. vel lenit. cum tart. caſsia quoque, urgente febrili calore, cum tartaro; ſuo namque lentore, & ipſam pituitam quoque ducit, ut notabat Meſ. In progreſſu verò, additur hiera, immò & pil. de hiera ipſa, cum agarico; quibus

[k] Orib.

omni-

omnibus, mulſa diluta, ex aqua hordei parata, ad lib.j.ſ. vel ij. ſuperbibenda, ut ab ea ſequatur ablutio. Circa medicamentum exhibendum, obſeruatione dignum eſt, quod à potione, quantum fieri poteſt, ſit abſtinendum, & potius, forma ſolida, exhibendum ſit; potio namque, maiori vehementia operatur, ſicque maiorem in humoribus commotionem excitat, maioremque ſpirituum diſſolutionem infert, & ventriculum exoluit; undè facilior in ſyncopen lapſus.

Præparantia, ſint attenuantia, incidentia, detergentia, & quidem calida, quantum febrilis calor perferre poteſt. Sic Hipp.[l] oxymel aquoſum proponit. Gal. mulſam crudam, ut magis[m] ſubducentem, & minus nutrientem; proponit etiam oxymel, cum hyſſopo. Oribaſio placuit mulſa diluta, decocta; imò & ipſi Paulo. Nobis autẽ hæc ſunt in uſu. ℞ oxymel. ſimpl. unc. ij. ſyr. de cortic. citri unc. j. vel. ℞ oxymel. ſimpl. mel roſ. colat. an. unc. j. ſ. aq. cinnam. unc. ſ. m. pro ſyrupo, & ſic pro alijs; cui in progreſſu, addatur modicum iuris, hyſſopo, praſsio, & menta alterati.

Hæc agenda in caſu noſtro, quoniam in febris declinatione, ſyncope cedit; at ſi in tota acceſsione perſeueraret, vix clyſter, nedum vomitorium, minuſque, medicamentum adminiſtrari poſſent; quorum loco, in frictionibus potiſsimum, & inedia, totam curationis ſpem reponit Gal.[n]

Licet autem iſte quinetiam curandi modus ſuas habeat obiectiones; & primo quidem, cum redun-

l 4. Acut. 47.

m Paul.

n 12. Meth. 3.

o 4. de Sanit. Tuen. 5. dantibus crudis humoribus, prohibeat Gal.[o] fri-ctiones, exercitationes, & quemuis corporis motum. Secundò, quod corporibus impuris, exercitationes prohibet[p] Hipp. Tertiò, quia in diarrhęa ex cruditate, prohibet Gal.[q] abſtergentia, & cutem deobſtruentia; attamen, omnibus conceſsis, quoniam longè maius ex his ſequitur beneficium, quã damnum, ideò frictiones ſunt adhibendæ.

p 5. in 6. Epid. 34.
q 8. Meth. 4.

Sed nè error aliquis committatur circà frictionum uſum, in hac febre, quæ nullum, vel minimum errorem admittere poteſt, quinque ſunt conſideranda. Primum, finis, ob quem inſtituuntur. Secundum, quæ partes corporis ſint fricandæ. Tertium, quales frictiones eſſe debeant. Quartum, quo inſtrumento. Quintum, quandiu.

Primum quod attinet; frictiones primò facultatem emorientem excitant. Secundò, humores crudos, & copioſos, ſpiritus, & calorem ſuffocantes, à corde diuertunt. Tertiò, eoſdem humores attenuando, ac reſoluendo, diminuunt. Quarto poroſitates aperiunt, ut facilius inſenſibiliter reſoluantur.

r Auic. Orib. Paul.

Quantum ad ſecundum, in primis crura,[r] & coxas fricare oportet, ad inferiora trahendo, ut major fiat diuerſio. Secũdo, brachia, & manus, à ſpatula incipiẽdo. Tertio, à collo ad ſpatulas, per latera.

Quoad tertium, incipiendum à fortioribus; nam materia in principio, frigidior, & craſſior eſt; prout & poroſitates obſtructæ valdè; undè Auic. uſque ad abraſionem cutis; nos autem, uſque ad ru-

borem;

borem; in progreſſu verò, materia magis attenuata, leuiores ſint.

Quartò, fiant panno aſpero, fumigato potius ſuffumigio ex ligno aloes, moſcho, & cinnam. ex Auic. vel cum Gal. laxantibus oleis, atque digerentibus; quibus nos, & ſpiritum vini addi poſſe credimus.

Quintò, licet Auic. iubeat perpetuò frictiones eſſe faciendas, vèl cum ſomni excluſione; cautè tamen agendum, ne ægri pereant, fricantium inſcitia, ut obſeruauit Tral.

Tertiò & tandem, vires ventriculi, cordis, & totius ſunt conſeruandæ; in quem finem, iulapium præſtantiſſimum, atque ſuauiſſimum huiuſmodi paretur. ℞ vini maluatici lib. j. aq. roſ. unc. iij. caryoph. cont. drach. ſ. cinnam. contuſ. drach. j. in ſindone ligentur; mox adde ſacchari fini unc. iiij. & bul. lento igne, ad iulapij conſiſtentiam, cuius cochlearia frequenter aſſumat Patiens. Pro ventriculo verò, potentiſſimum erit ol. iuniperinum; vel cinnam. ad gutt. j. in cochleari aquæ cinnam. pariter & ol. zedoariæ, tùm intrinſecus; tùm extrinſecus.

Vires totius, congrua victus ratione conſeruandæ. Et primò aer, nec valdè calidus, nec valdè frigidus ſit, ſuffumigio alteratus, ex ligno aloes, ſantalis citrinis, cortic. citri, & cinnam. in aqua roſ. & è flor. citri feruefactis. Victus ratio valdè tenuis, cum Hipp. cui ſubſcripſit quoque Gal. nihil enim ab initio, præter oxymel aquoſum offerebat; addunt tamen, dum vires conſtent. Nos, tribus primis diebus, ſolam ptiſanam offeramus; ſecundis,

ad-

addamus pulli inſtaurans; poſtremis, attenuata valde materia, oua recentia, & pulli contuſa. Vinum *f* quoque conceditur, dilutum, etiam in cibo. Iuſcula alterentur quoque cinnam. caryoph. nuce myriſtica. Somnus, licet concoquat, tempore tamen præſentis, & imminentis ſyncopes, interdicendus. Quies omnino neceſſaria; adeò ut, neque ad ventrem exonerandum; neque ad meiendum ſurgat; domumque obſcuram, & lectum mollem habeat, ex Hipp. Venter clyſteribus ſollicitetur; & tandem, animi accidentia, quæ poſſint virtutem exoluere, atque agitare, ſunt deuitanda; licet nonnulli, iram moderatam iuvare crediderint. Et hæc, pro tantæ febris curatione dicta ſufficiant.

f Oribaſ. & Paul.

FE-

FEBRIS SYNCOPALIS Minuta.

VIr 40 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi, & ſicci, gracilis habitus, & quodammodo ſqualido aſpectu, poſt ſiccam præteritam anni conſtitutionem, & longum iter ſub radijs ſolaribus, vina meraciora potans, & vigilijs nimis indulgens; ſuppreſſa quoque frequenti diarrhęa biliosa, plurimùm ſalubri, tandem, hoc anni tempore Caniculari, incidit in febrem, circà meridiem, cuius quidem initium, cum leuiſſima horripilatione; progreſſus verò, cũ inſigni calore, & quod peius, dolore, morſu, æſtu, & anxietate oris ventriculi; necnon totius corporis inquietatione, oris amaritudine, ſiti moleſta, nauſea, ac exiguæ flauæ bilis amaræ vomitu, ſine leuamine, cum extremorum refrigeratione, atque in progreſſu, omnium quinetiam externarum partium; pulſu exiguo, inæquali, & inordinato, & nonnunquam omnino deficiente, ſuperuenientibus ſudoribus frigidis, & craſſis, cum animi exſolutione. Vrina autem pauca, ſed flaua, & tenuis apparuit; ſecunda die, omnia paulo mitiora viſa fuerunt; ſed tertia, eadem hora, eodemque ordine omnia inualuerunt; adeò ut, ſtatim à febris initio, ventriculi affectus vehementes, atque terribiles apparuerint, & præcipitem ſyncopen, cum euiden-

tiſſimo

tiſſimo vitæ diſcrimine induxerint. Quarè nos acceſiti, ità de hac febre verba fecimus.

Acutam, imò peracutam hanc febrem, iuremeritò exiſtimamus, propter ſæuitiam accidentium, eiuſque celeritatem; cum hac tertia die, Patientem noſtrum, ferè ad interitum deduxerit, propter veram, atque legitimam ſyncopen, quæ præcipiti modo, febrem ipſam fuit comitata; in quam, vix quodammodo leuatus, rurſus præcipitat, velut eiuſdẽ ſymptoma concomitans, quinimò, & cum ipſa ortũ; quam ideò febrẽ ſyncopalẽ, à ſymptomate, Medicinæ Scriptores appellare conſueuerunt; quæ quoniam, non à quantitate materiæ, calorem, & ſpiritus opprimente, atque ſuffocante; ſed ab exigua bile, os ventriculi vellicante, & ſpiritus vitales reſoluente, procedit; ideò à Barbaris potiſſimum, minuta dicta fuit, ad differentiam febris ſyncopalis humoroſæ.

a 4. Aph. Cõ. 65. Fit igitur febris hæc, à flaua[a] bile excrementitia, in ore ventriculi ebulliente, ac putreſcente; non autem à vitellina, cærulea, praſina, vel æruginoſa; hæ enim ſunt craſſæ ſubſtantiæ, & tardi motus, à quibus rariſſimè oritur hæc febris, tuncque exquiſita non eſt; quæ quoniam non per ſpatia, ſed per venas illuc fertur, hinc vomitus exiguus ſequitur, ſine Patientis leuamine; concluſa namque in venis reperitur bilis huiuſmodi; undè circà ventri-

b 4. Aph. 65. culum, & fortis[b] æſtus, & cordis morſus, à quo facillimè trahitur in conſenſum cor ipſum, accedente paſſione cardiaca, & ſpiritibus languentibus, at-

atque deficientibus, ſequitur vera, atque legitima [c] ſyncope; quam, aſphyxia, externarum partium refrigeratio, ſudores frigidi, craſsi, atque ſyncoptici, cum animi exolutione, manifeſtiſsimè nobis oſtendunt. Billioſi autem humoris indicium præbent res naturales, nonnaturales, atque præter naturam; ætas [d] nimirum conſiſtens, temperamentum totius, & iecoris, calidum, & ſiccum, gracilis habitus, ſqualida facies, præterita [e] anni conſtitutio ſicca, & præſens [f] anni tempus; prætereà, diuturna mora ſub radijs ſolaribus, iter longum, atque violentum, potus [g] vini meracioris, immodicæ vigiliç, quæ [h] ſanguinem bilioſum reddere ſolent, & bilis euacuatio ſuppreſſa, quæ Patientem ipſum ab affectibus bilioſis præſeruare ſolebat; ac tandem, præſentem bilem apertiſsimè demonſtrant, hora inuaſionis meridiana, periodus eiuſdem febris tertianaria, acrimonia febrilis caloris, urina flaua, ventriculi morſus, & æſtus, ac exiguæ flauæ, & amaræ bilis vomitus; ſicut enim cauſæ naturales, & nonnaturales, ad bilis huiuſmodi generationem omnes conſpirant; ità bilis ipſa, licet non multa, intensè tamen calida, in ore ventriculi efferueſcens, atque putreſcens, hanc febrem ſyncopalem minutam ſimpliciter excitare valet; quæ alioquin, ſi ad ambitum corporis tranſmitteretur, & unà cum ſpiritibus, inſenſibiliter exhalaret, ſyncopalis minuta, per halitum digerens oriretur; prout, ſi ſenſibiliter per ſudorem, ſyncopalis minuta, digerens per ſudorem, diceretur; tribus enim iam dictis modis fie-

[c] 11. Meth. 11. & de Ven. Sect. aduerſ. Eraſ. 4.

[d] 3. Aph. 29.

[e] 3. Aph. 7. & 11.

[f] 3. Aph. 21.

[g] 4. Acut. 4.

[h] 7. Aph. 18.

ri poteſt hæc febris, & excitari ſyncope ipſa.

Acuta, imò peracuta, & pernicioſa ſolet eſſe huiuſmodi febris, cum intra ſeptimam frequenter terminari ſoleat; in animi[i] namque defectionibus, & ſyncope, tenuiora omnia excrementa in ventrem influunt, & veluti abyſſus abyſſum inuocat; ſicque perpetuò ſyncope, cum ſpirituum defectu diù perſeuerare non poteſt, abſque Patientis ruina, & interitu; imò, per halitus digerens, vel digerens per ſudorem, tertia die interficere ſolet. Curationem quoque[k] omninò recuſat, ſi iecoris, atque ventriculi ſuperueniat inflammatio.

i 2. de Art. 22.

k Orib. & Paul.

Statim itaque acceleranda curatio, quæ diuerſa,[l] imò contraria eſt curationi ſyncopalis humoroſæ; omnia enim agenda, ut craſſiorem materiam reddamus, refrigerantibus, & humectantibus; cutem denſemus, & tranſpirationem, adſtringentibus arceamus; atque ſyncopi occurramus.

l Orib. & Paul.

Quibus ut ſatisfaciamus, alia ſunt agenda, præſente ſyncope; alia, antequam ingruat.

Ante ſyncopen. Primò ventriculus roborandus: Secundò, totus habitus denſandus. Tertiò, reuellendi ſunt, aſcendentes ad ventriculum humores.

Roborantia ſint externa, & interna. Interna quidem, emulſio margarit. præparat. cum aqua roſac. ut ℞ margarit. præparat. drach. j. aq. roſ. unc. iij. m. vel. ℞ margarit. præparat. drach. j. vini granat. aq. ſcorzon. an. unc. ij. m. & cochlearia plura aſſumantur, ante acceſſionem. Extrinſecus, ventriculo apponatur placenta roſarum, vino auſtero, vel granatorum,

natorum, vel omphacio, vel aceto roſac. aſperſa.

Secundò denſantia, ſint totius inunctiones, oleo viol. & myrt. & urgente exolutione, unguento roſ. & infrig. Gal. Cordi. ℞ aq.roſ.nymphe æ, plantag. an. lib. ſ. vini albi tenuis unc. ij. ſpecier. diamargarit. frigid. drach. ij. camphoræ gr. v. ſucci citri unc. ij. m. pro epith. cordis. Hepati. ℞ ſucci cich. depur. lib. j. ſucci lim. unc. iij. ſpecier. trium ſantal. unc. ſ. m. pro epith. hepatis. Teſtibus applicentur lintea madefacta in aqua roſar. & plantag. cum aceto roſac.

Tertiò reuellentia, ſint frictiones partium extremarum, ligaturæ, rubificantia, veſicantia; ut quæ poſſint ſeroſos, & bilioſos humores à ventriculo reuellere. Clyſter quoque ex decoct. malu. viol. hord. cum ſyr. roſ. oleo violaceo, & ouo integro.

Accedente verò ſyncope, ſpirituum reſolutio primò eſt impedienda; & ſecundò, eorum regeneratio procuranda. Sic ſtatim aſpergatur facies, vel aqua frigida ſimplici, vel aqua roſar. vel aqua, vino adſtringenti miſta, ut cutis denſetur, ſpiritus retrahantur, & effluvium prohibeatur. Secundò ſpirituum regeneratio procuranda odoribus. Sic naribus admoueatur panis calens, vino, vel aqua cinnam. aſperſus. Sed quoniam eſſentia virium, quibus regitur corpus, non in ſpiritibus ſolis, ſed in ſolidorum temperamento [m] quoque conſiſtit; ideò utraque integra conſeruanda. Et idcircò partes ſolidæ quam celerrimè inſtaurandæ; etenim, quæ longo tempore extenuantur corpora, lentè reficere

[m] 12. Meth. 5

oportet; quæ verò breui, breuiter. Cum itaq; odores,[n] ſolos ſpiritus, non ſolida nutriant; ideò ſolidis, alimento ſuccurrendum, & quidem potu; facilius enim eſt impleri potu, quam cibo; ſic præbeatur vinum,[o] frigida dilutum. Interim facultas excitanda, extremorum contorſionibus, pilorum evulſionibus, vociferationibus, & huiuſmodi alijs, ſpiritus non diſſoluentibus.

[n] 2.Aph. Cō. 7.

[o] 1.ad Gla.14

Remiſſa ſyncope, febrilis calor contemperandus, & bilioſi, ac tenues humores præparandi hac potione. ℞ aq. de ſucco acet. de cucurbita, de anguria an. lib. ſ. ſyr. de ribes, de agreſta, de portulaca an. unc. ſ. m. prò primo alterante. Pro ſecundo verò, in maiori declinatione. ℞ iuris alterati cich.end. acet. portulaca, violis, nenuph.hepat.unc. vj. ſucci cit.unc.ij. inſtaurantis pullæ cochlear j.m. tribus autem tranſactis horis, ab hoc iure, offeratur cibus plenior, præmittendo bolum hyacintinum, cum aqua totius citri, & ſcorz. Cibus autem ſit ptiſana hordeacea, acida ſcilicet, cum agreſta, cum pullæ inſtaurante,& offa panis, vino nigro auſtero imbuta; vinum quippe dilutum neceſſarium maximè exiſtimarunt Medicinæ[p] Principes; paucis verò horis, ante nouam acceſſionem, cibus rurſus exhibendus, ut neceſſarium cenſuit Gal.[q]

[p] Orib. Paul. & Tral.

[q] 12.Meth.6.

Et niſi virium lapſus ægro interitum minetur, ſub pleniori cibo, exhiberi poterit caſſia, cū pulpa Tamarind. ℞ flor. caſſ. rec. extr. drach. vij. pulpæ Tamarind. drach. iij. m. f. bol. hora una ante cibum exhibendi.

Iam

Iam dictis omnibus, congrua, & accurata victus ratio addenda. Sic aer frigidus paretur, inſperſione frigidæ putealis, cum frondibus, virtute, & actu frigidis. Cibus ſit iam præſcriptus; ſed præterea, concedi poſſunt fructus aliqui auſteri, ut mora, ceraſa auſtera, & noſtro potiſſimùm Patienti, perſica cocta. Potus conſuetus, ſit aqua acetoſæ, cum iulap. roſ. aut vino granat. præter offam panis, vino auſtero imbutam. Somnus, ſicut præſente ſyncope, interdicendus; ità extra ſyncopen, erit omni arte procurandus. Quies quammaxime conducit. Inanitio, ſemper in hac febre, eſt repletione periculoſior; & ideò ut dixi, parùm, & ſæpe Patiens nutriẽdus. Excrementa, clyſteribus ex lacte, butyro, & ſaccharo paratis, educenda. Ab omnibus animi paſſionibus eſt ablegandus, & confidenti animo recreandus. Quæ pro hac ſyncopali minuta ſimpliciter, curanda, dicta ſatis.

FE-

FEBRIS AMATORIA, SIVE *Icteritia Alba.*

NOb. & formoſa Iuvenis, 25 annum agens, temperamenti calidi, & humidi, carnoſi habitus, & antehac roſei coloris, tribus abhinc annis, cogitabunda, & mœſta, præter cōſuetudinem eſſe cepit, cum ob egeſtatem Patris, Viro nubere non poſſet; hinc vigiliis ſubortis, & querelis de ventriculo male affecto, rugitibus hypochondriorum, menſtruis quoque interim imminutis: roſeus faciei color, in album, & mox in pallidum conuerſus eſt; timores, ac mœrores acceſſerunt, cum capitis grauitate; necnon paulatim ſpirandi difficultas, cordis tremores, cibi faſtidium, ſtupor, & torpor, cum febre inordinate repetente; in dies quinetiam ſemper magis, magiſq; imminuta, immò tandem omninò ſuppreſſa menſtrua fuerunt; ſuperuenientibus, totius colore liuido, atque plumbeo, palpebrarum, & crurum intumeſcentia, omnium membrorum grauitate, & virium languore; quibus demũ acceſſerũt ſtrangulatio, ſiue præfocatio, & Dęmoniaca phantaſmata. Tandem à Religioſorum exorciſmis, & ſignis nullam opem experta, ad Medicorum manus confugit; à quibus & ego accerſitus, abdomine contrectato, occurrerunt in uteri regione, ac meſenterij, obſtructiones, febricula circa veſperam quotidiè, cum hor-

horrore inuadente, non adeò intenſo calore; moleſta tamẽ, nec ſine aliqua, nocturno potiſſimum tempore, mentis alienatione. Modò, Parentes mœſti, inſignem adeò mutationẽ admirantes; cauſamq; horum ignotam exiſtimantes, nos omnes in ſubſidium aduocant.

Hanc febrem, quam Hipp.[a] erroneam, non ſine ratione: alij febrem albam, ſiue albam icteritiam nuncuparunt; albi namque, & frigidi humoris, plurima ſymptomata indicium præbent. Primò ſiquidem menſtrua ſuppreſſa, in iuvenili ætate, temperamẽto calido, & humido, nativũ calorẽ ſuffocãdo, in toto frigiditatem induxerunt; non parùm ad id conſpirantibus obſtructionibus in meſenterio, & utero; & forſan etiam in caua iecoris obſeruatis, quæ naturalis caloris ventilationem prohibentes, eiuſdem ſuffocationem fouent; undè horum ſymptomatum plurima, frigidam intemperiem atteſtantur.

[a] de Virg. Morb. 2.

Huius autem affectus Virginei cauſa primitiua, fuit intenſa meditatio huius Virginis, qua, auocato natiuo calore, & ſpiritibus à ventriculo, cruditates genitæ fuere, obſtructionum in venis lacteis, & meſentericis ſoboles; undè hypochondriaci affectus ortus, & de ventriculo malè affecto, & hypochondriorum rugitibus querelæ; inquinata quinetiam uniuerſa maſſa ſanguinea; quæ craſſior reddita, nec uteri venas, ſtatutis temporibus libere permeans, ac in ijſdem ſtabulans, obſtructiones in utero quoq; congeſſit, & mẽſtruam purgationem diminutã reddidit;

didit; quibus adauctis, perfecta eorundem ſuppreſſio ſubſequuta fuit; ſanguis [b] enim effluxum non habens, præ multitudine, reſilit in cor, & ſeptum. Quando [c] verò hæc repleta fuerint, cor fatuum fit; deindè ex fatuitate, torpedo, poſteà ex torpedine, deliriũ apprehendit; ſicut, cũ aliquo, longo tẽpore deſidẽte, ſanguis ex coxis, & femoribus depreſſus: in tibias, ac pedes, torporem inducit; à torpore autem, pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec ſanguis ad ſe ipsũ reuertatur. Hæc habet Hipp. quibus ſubdit. Reuertitur autem celerrime; citò enim, propter venarum rectitudinem, refluit, & locus corporis non eſt periculoſus; at ex corde, & ſepto tardè refluit; venæ enim obliquæ ſunt, & locus periculoſus, & ad delirium, ac inſaniam paratus; quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror, cum febre ingruit; quas febres erroneas appellant. His autem ita ſe habentibus, præ adaucto calore inſanit, pręcaligine timet, atque formidat; pręcompreſſione circà cor, ſtrangulationẽ, & præfocationem patitur; præ ſanguinis malitia, animus mœrens, & anxius, malum attrahit.

b de Virg. Morb. 1.

c de Virg. Morb. 2.

Nos verò addamus, quod totum, non ſolum cacochymum, ſed cachecticum quinetiam redditur; ut patet ex colore totius, adeò vitiato, virium languore, & palpebrarum, ac pedum intumeſcentia.

Verum, nec à ſolis retentis menſtruis; ſed à ſuppreſſo quoque ſemine, malum hoc prouenire poſſe, innuere videtur Hipp. [d] dum, Virgines liberari aſſerit, ſi aut Viro cohabitent, aut menſes ſuboriantur;

d de Virg. Morb. 3.

tur; præſertim verò in hac Virgine, temperamenti calidi, & humidi, & boni habitus. Verùm, cum iam menſtruorum ſuppreſſionem, tanquam cauſam euidentiſſimam habeamus; ideò ſeminis retentioni, uteri præfocationem potius, quam febrem hãc erroneam tribuamus.

Vt autem ab hac febre vindicetur Nob. iſta Iuvenis, & in priſtinum redigatur ſtatũ, res adeò negotioſa, atq; difficilis eſt, ut exercitatus quoq; Medicus, in tota curatione, anceps, & dubius, medica ſemper auxilia ſit adminiſtraturus; totum enim habitum renouare, & menſtrua reuocare oportet, metu aliquin, ne ad hydropem præceps ruat infelix Iuvenis.

Nec in præſens Hipp. monitum, locum habere poterit, niſi prius maſſa ſanguinea purificetur, & ad laudabiliorem ſtatum redigatur.

Quod ut aſſequi valeamus. Primò ventriculi, & primarum viarum expiatio præmittenda. Secundò, meſenterij, & lactearum obſtructiones reſerandæ. Tertiò, totius venoſi generis cacochymia eſt auferenda. Quartò, incipienti cachexiæ inſuper proſpiciendum. Quintò, menſtrua, hyſtericis aperientibus ſollicitanda; necnon interim ijſdem à proprietate iuvantibus, ſymptomatibus occurrendum. Ac tandem viſcera roboranda. Quæ omnia, iam præſcripto ordine ſunt executioni mandanda, medicis auxilijs, à tribus fontibus deſumendis.

Et in fonte Chirurgico, de ſanguinis miſſione, ſicut dubitari non poteſt, cum hic peccet copia,

ſubſtantia, & motu;ità in præſenti ſtatu, cautè agendum circa quantitatem; iam enim ſanguis in cacochymiam deſciuit. Et licet Hipp. doceat, quod huius affectus curatio, ſit ſanguinis detractio; id tamen iubet, in principio eſſe faciendum, antequam totum corpus cacochymũ, & minus adhuc, cachecticum reddatur; unde in diuturna, & confirmata ſuppreſſione, idem Hipp.[e], ventrem ſurſum, atque deorſum purgat; quoniam cacochymia, non ſanguinis miſſione, ſed purgàtione tollitur. Hinc, à copioſa diarrhœa, Ancilla[f] illa reſtituta fuit. Quod videns Gal. carnoſis, & albicantibus, ſcarificationes[g] potius, quam venæ ſectionem præſcribebat.

[e] 1. de Morb. Mul. 10.

[f] 4. Epid. 92.

[g] de Sang. Miſſ. 11.

Locus autem, ſit iecoraria dextera, ut detrahatur, non ſubtrahatur ſanguis, prius quam obſtructiones uteri reſerentur, & peruiæ venæ reddantur; tunc enim & ſaphena aperiri poterit, ſanguinem educendo tantum, ratione motus.

Interim cauterium coxæ inurendum. De reliquis autem topicis infra.

Pro ventriculi exinanitione, Pot. ex manna clarif. vel elect. lenit. cum tart. Ad primarum viarum preparationem, oxym. ſimp. mel. roſ. ſimp. an. unc. j. ſ. aq. cinn. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro aliis v. Mox repetatur alterutrũ iam dictorum medicamentorum.

Indè meſenterij, & lactearum obſtructiones, attenuantibus, aperientibus, & euacuantibus ſunt curandæ. Præparans igitur ita paretur. ℞ ſucci cich. depur. unc. ij. ſucci borrag. unc. j. tart. vitriol. gr. x decoct. cich. borrag. end. pentaphylli, petroſelini, agrim. unc. v. m. pro ſyr. ante auroram exhiben-

hibendo; cui præmittatur oxymel dilutum, ad unc. ij. quibus decem dies inſiſtendum; atque intermedio interuallo, præbeatur hoc. ℞ pil. de Tribus cum rhab. de hiera cum agarico, an. ſcrup. ij. elect. lenit. drach. vj. m. f. b. Decem verò tranſactis diebus. ℞ electuar. diacathol. drach. iiij. roſat. Meſ. drach. iij. pil. de Tribus drach. j. m. ref. bol. quibus, tranſacta hora, ſuperbibat ius, hordeo alteratum; vel aquam hordeaceam.

Ad accuratam verò ventriculi, & inteſtinorum deterſionem, & ablutionem, aqua Tettuciana, tribus diebus, cum vehiculo mell. roſ. ſol. de more offeratur.

Cacochymia, à ſanguine, per epicraſin auferenda, præparatione, atque frequenti expurgatione; neque febricula pertimeſcenda; in hoc enim caſu, cauſæ omnino incumbendum, habita febris perexigua ratione. Inſtituatur itaque tale præparans. ℞ ſucci depur. cich. borrag. agrim. fumariæ an. unc. j. decoct. cich. borrag. meliſſæ, beton. agrim. cardui ſancti, abſinth. unc. iiij. m. pro ſyr. & ſic pro alijs; & niſi renuat Nob. Virgo, addatur quoque oxymel. ſquillit. unc. j. His autem, duodecim diebus inſiſtendum; ſed quarto quoque die, hoc præbendum. ℞ decoct. epith. Meſ. unc. vj. vel, ſi bolos potius eligat. ℞ extracti ſennæ drach. j. helleb. nigri drach. ſ. elect. lenit. vel flor. caſſ. rec. unc. ſ. m. f. b. quibus ſuperbibat ſerum depur. quippe veratrum vim in ſe obtinet valdè exurentem.

Tribus hiſce purgantibus aſſumptis, totum ve-

noſum genus, ab impuritatibus defęcatum eſſe fidendum nõ eſt. Quarè repetenda purgantia, quæ aperiendi quoque facultatem habeant. Inſtituatur itaque huius liquoris uſus. ℞ radic. petroſelini, fœniculi, aſparagor. apij an. unc. ij. fol. agrim. capil. ven. hyſſopi, praſſij, pulegij, calamęnti montani, an. m. j. agarici troch. unc. j. ſ. fol. ſennæ rec. mund. unc. v. epith. unc. ij. radic. veratri nigri unc. ſ. cinnam. integri unc. ſ. aquæ agrim. capil. ven. an. lib. j. m. macerentur omnia viginti quatuor horas: deinde fiat fortis expreſſio; & colat. adde ſacchari fini q. ſ. bull. ad ſyr. conſiſtentiam, cui mox infunde rhab. opt. unc. j. ſpicæ ſcrup. j.

Huius autem unc. ij. præbeantur quotidiè, in ſemi cyatho vini albi, tribus, vel quatuor horis ante prandium, perſiſtendo in huius uſu ad dies xx.

Hinc ad cachexiam intenti, carnoſam partem depurantia, & à prauis humiditatibus vindicantia adminiſtranda forent, diaphoretica ſcil. ſenſibiliter euacuantia, & inſenſibiliter digerentia; cui intentioni ſatisfacere poterit ſudor, præmiſſo conuenienti decocto; vel viperini pulueris diuturnus uſus. Verum, quoniam uteri venas aperire, menſtrua prouocare, & uniuerſum corpus, per vias illas naturæ proprias, atque conſuetas expurgare, potiſſimus noſter debet eſſe ſcopus; ideò, ne à centro diuertantur ad circũferentiam humores, hac poſthabita intentione, hyſtericorum aperientium, & menſes mouentium uſus erit prius uſurpandus.

Ad uteri contumaces obſtructiones reſerandas,

cha-

chalybis uſus, ab omnibus medicinæ Profeſsoribus extolli ſolet, & præſertim potabilis M.D. cuius vis, ut ad uterum perueniat, vehiculo uterino indiget. Paretur itaque decoctum, quod & id præſtãdi, & totum exſiccandi facultatem obtineat; ut. ℞ ſalſæ optimæ unc. j. guaiaci pinguis, radic. gentianæ, ligni ſaſsafras an. unc. ſ. aq. ſtillat. cich. capil. ven. artemiſiæ an. lib. j. m. f. inf. per horas xxiiij. deinde bull. ad conſumpt. dimidij, & colat. ſeruetur pro duabus vicibus, ſummo mane exhibenda; cui addantur, chalybis potabilis M D. gutt. aquæ ſabinę cochlear unum; vel ol. eiuſd. gutt. v. cuius loco, præmitti poſset bolus ita paratus. ℞ Troch. de myrrha ſcrup. j. ſalis artemiſiæ gr. vj. m. ref. b. i.

Extrinſecus quoque, venarum apertio procurari debet, non quidem peſſarijs, aut iniectis, ſed forinſecus admotis. Tale igitur paretur fomentum. ℞ fol. malu. meliloti, origani, pulegij, calamenti, mercurialis, matricariæ, an. m. ſ. ſem. fœnic. apij, ameos, an. unc. ſ. radic. altheæ, lil. alb. cyclam. an. unc. j. aquæ comm. lib. x. m. bull. ad conſumpt. quartæ partis; cui in fine, adde vini albi generoſi cyathum unum, & ſpongia magna, foueatur uteri regio; eandem partem, poſt fotum, illinendo ol. lil. alb. aromatizato. Inſeſſiones quoque in aqua ſulphurea Aponenſi, efficaciſſimæ erunt.

Hyſtericis ſymptomatibus occurrentia eſſe poterunt, aqua theriacalis, cum aqua totius citri. Oleum ſuccini, ad gutt. ij. in aqua cinnam. Theriaca mediæ ætatis; vel Triphera ſine opio, cum

aqua

ãqua pulegij, aut matricariæ.

Tandem viſcera roborabunt magna antidota; ſales theriacales, ſal abſinthii, mentæ. Vinum ad menſam, roremarino, ligno indico, ſaſſafras, medicatum ſit.

Quibus omnibus, congrua addenda victus ratio, non tenuis, ſed attenuans. Hæcque dixiſſe ſatis, pro exacta cognitione, & curatione huius febris.

FE-

FEBRIS LENTA.

MVlier quinquagenaria, temperamẽti totius, & iecoris, ad calidum vergentis, potius carnoſa; cui iam menſes abundè fluxère, quatuordecim abhinc menſibus, iiſdem omninò ſuppreſſis, valetudinariam ſemper vitam duxit; & potiſſimum circà hypochondria, frequentes moleſtias percèpit, cum appetitus proſtratione; cuius cauſa, eduliis praui ſucci, de more uſa eſt; undè floridum totius colorem deperdere, & pondus quoddam, in hypochondrio dextro percipere, ac tandem, tribus abhinc menſibus, leuiter febricitare cepit; qua tamen nòn obſtante febricula, ad amœniſſimum ſuburbanum ſeceſſit, ubi ſolutam adhuc magis vitam agens, fructus, & herbas frequentiſſimè comèdit, vina bibens, dum quandoque à febre ſe immunem crederet; & ideò, nonniſi tranſacto integro menſe, domũ, in urbe, reuerſa, medico ſe tradidit; qui febrem tollere curauit lenientibus, & præparantibus; ſanguinem quoq; miſit ex pede; quod tamẽ ex voto non ſucceſſit, hepate adhùc tẽſo, atq; repleto, cum dolore ad tactum, muliere forſan continuò in eadem victus ratione peccante. Idcircò, pro hac febricula ſananda, ad conſilium accerſiti fuimus.

Si morbi, qui omni periculo vacant, multis, magniſque deinceps erroribus commiſſis, [a] in lethalium naturam vertuntur, quid mirum, ſi febricula,

[a] 1. de Dieb. Decr. 11.

Mu-

Mulierem hanc Nob. moleſtans, ob errores commiſſos, diuturna euaſerit? quinimò mirãdum, quòd acuta, atque lethalis facta non fuerit; cum non leuem cauſam ab initio quoque habuerit, ab intempeſtiua menſtruorum ſuppreſſione, ortã; ſiquidem, cum in Patiente, calido, & humido temperamento à natura prædita, & ſanguine abundãti, ſupra quinquageſimum quinetiam annum expurgari debuiſſent, immaturè ſuppreſſa, non quidem in venis uteri, cum non appareant hyſtericæ affectiones; ſed in toto venoſo genere, regurgitarunt ad hepar, in cuius vaſis obſtructiones coaceruare ceperunt. Et quoniam ex vaporibus, ab iiſdem, ad ventriculum elatis, & appetitus, & coctiones labem aliquam aquiſiuerunt, hinc Pat^s. ad appetitum excitandum, alimentis prauæ conditionis uſa eſt; à quibus, cruditatibus congeſtis, obſtructiones in dies maius ſemper incrementum ſuſceperunt; quæ tandem, impedita libera ventilatione, putredinem contraxerunt, & febriculã excitarunt; ut mirũ nõ ſit, ſi antehac affecto iecore, & prauis eduliis nutrita, floridus totius color fuerit corruptus; ex cuius ſolo vitio

b 5. de Loc. Aff. 7. Gal.[b] primo aſpectu, hepaticos cognouit. Hepaticam autem mulierem hanc nuncupamus; quia non

c Ibid. ſolum obſtructiones, ex humoribus craſſis,[c] atque tenacibus, in vaſis exiſtentibus, verùm & in ipſa

d de Diff. Morb. 7. carne,[d] ſiue hepatis parenchymate reperiuntur;

e de Suc bon. & vit. 2. & Aret. ubi temporis progreſſu,[e] vel inflammationem excitare ſolent; vel corruptæ, febriculam, ut in caſu noſtro, quæ non ſolum à Patientibus; verùm & ab im-

peritis

peritis medicis[f] non raro negligitur. *f 5. de Loc. Aff. 7.*

Hæc autem febris, lenta appellari ſolet; de qua fusè verba fecit Fernel. quam fieri aſſerit, ex latente obſtructione, atque putredine, quæ viſceri contumaciter adhæret, impactaque eſt; adeò ut ſubſtantia viſceris plerumque labefactetur. Haſque innuere voluit Gal.[g] dum dixit, quod ſæpe ſplenis, aut hepatis affectus febres inferunt. *g 2. de Diff. Feb. 5.*

Febris hæc diuturna eſſe ſolet, ut videre eſt in hac noſtra Patiente; & cùm viſcera non ſolum obſtructa, verum & quodammodo corrupta ſupponat, vel ad cachexiam, & hydropem, vel ad atrophiam, & tabem Patientes perducit; prout de cachexia, in caſu noſtro, potius dubitandum; cùm mulier carnoſa, & boni habitus fuerit, neque hucuſque ad notabilem gracilitatem deuenerit.

Omnia tamen agenda, ſi fieri poſſit, ut ab imminenti iam dicto malo præſeruetur, & à præſenti febre liberetur, totum euacuando; iecur deobſtruendo; ventriculi, & eiuſdem iecoris tonum conſeruando; & vires ſuſtinendo.

Quod ſi res non ex voto ſuccedat, à Celſo conſilium capiendum, dum ait; quod in hoc caſu, Medici cura eſſe debet, ut morbum mutet; fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Etenim, circunſpecti hominis eſt, nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere; quia curationem, ubi id quod eſt, non recipit, poteſt recipere id quod futurum eſt.

Interim, ex fonte Chirurgico noua eſt depro-

menda ſanguinis miſſio, ex iecoraria dextera, ut venoſum genus purificetur, humorum confluxus à iecore diuertatur, & iecur ipſum ventiletur; ſit tamẽ parca, quia copia ſanguinis in cacochymiam iam abiit. In hoc caſu, commendat Celſus frictiones uniuerſales, cum oleo, & ſale.

Sed à fonte Pharmaceutico præcipua ſunt deſumenda remedia, præparantia, & aperientia; cum iam lenientia, & aliqua quoque purgantia, à Viro Excellentiſs. fuerint adminiſtrata; alterantibus verò, aut parum, aut nihil ſit opus. Ideò, ſtatim ad uſum ſyr. Fernel. erit deducenda Patiens ipſa, cum rhab. parati, qui alternis diebus, aut in vino albo non dulci, & tenui, aut iure cich. & abſinthio alterato, ad unc. ij. erit præbendus; diebus verò intermedijs, præſcribendum validum aperiens, quod ſit ſubtilium partium, nec multum calefaciat; quale eſſe poterit decoctum ſalſæ, ità parandum. ℞ ſalſæ optimę, inciſæ, radic. cich. petroſelini an. unc. j. aq. ſtillat. cich. lib. ij. agrim. lib. j. m.f.inf. per horas 24. deinde adde dimidium columbæ turricolæ, aut perdicis, & bull. omnia ad conſumpt. dimidij, & fiat colat. pro duabus vicibus; cui præmitti poterit bol. ex tart. vitriol. rhab. extracto, & ſale abſinthij paratus; vel ex confect. cyphoeidis, quæ in hoc caſu prærogatiuam habere ſolet, cum ſucco cich. denſato reformata. Quibus forſan efficacior fuerit ſpir.tart.ter rectif. ad ſcrup.j. in decocto diſſolutus; utpote qui citius, & facilius ad hepar permeare poſſit, atque peruadere.

Qui-

Quibus, per menſem, peractis, nec cedente febre, ad contumaces obſtructiones ſuperandas, atque expugnãdas, chalybis uſum, medicinæ Profeſſores proponere ſolent, vinum chalybeatum, à Fõſeca deſcriptum, Patientibus exhibentes; quod poterit quoque Celſi[h] præceptum adimplere. Ego verò uti ſoleo croco martis aperitiuo, cum acido ſulphuris parato, ad gr. ij. vel iij. vel ſale martis, ab uno grano, ad duo. Reformantur autem, cum ſucco eupatorij condenſato, quibus ſuperpræbeatur, aut decoctum præſcriptum; aut aquæ agrim. cyathus, cum ſpiritu tartari. Tertiò verò, aut quartò quoque die, pilula de tribus cum rhab. eſt offerenda, drach. ij. elect. lenit. aut diacathol. miſta.

h 3. de Re Med. 9.

Dum hæc exhibentur, extrinſecus emollientia regioni iecoris erunt quotidiè apponenda. ut ℞ ol. amygd. dulc. unc. ij. butyri recent. adipis gallinæ, anſeris, anatis, medullæ crurum vituli, ol. nardini, aut irini, an. unc. ſ. ſucci abſinthii unc. ii. m. bull. ad conſumpt. ſucci; & mox adde, ſquinanth. drach. ſ. m. pro illitu iecoris.

Victus ratio iam dictis omnibus propoſitis, proportione reſpondeat. Sit autem extenuans, ut monet Gal.[i] Vinũ concedatur album, tenue, non dulce, non acerbum. Surgat Patiens è lecto, ſed ante cibum; motum enim à cibo prohibet Celſus.[k] Et ſi Deus priſtinam valetudinem Nob. Patienti reſtituere dignatus fuerit, febre ſanata, in uſum ducat frequenter pil. de tribus cum rhab. Quæ pro præſenti caſu, dicta ſatis.

i Art. Med. 87

k 3. de Re Med. 9.

FEBRIS CHRONICA.

VIr Nob. quadragenarius, temperamenti calidi & ſicci, mediocris habitus, liberam vitam ducens, cui hæmorrhoidalis euacuatio, multis abhinc annis, ſingulo menſe familiaris erat, licet hoc anno poſtremo omnino ſponte ſuppreſſa fuerit, cùm, capitis doloribus, & corporis laſſitudinibus, ſuperioribus menſibus fuiſſet obnoxius; tandem, ineunte proximo præterito autumno, febre continua, ſed periodica proportionata correptus fuit, quæ eadem hora ſemper inuaſit, uſque ad 27 diem; cùm interim 14. ſudores apparuerint, ut & 20. non tamen febrẽ iudicantes. A 27 uſque ad 40 remiſſa febris viſa eſt, verùm ſemper mutationes frequentes, modò ad frigus, modò ad calorem obſeruatę fuere; & ſicut urinę anteà tenues, & cum exiguo ſedimento ſemper ſe prodiderunt, circà 40. coloratiores, nec ſine aliquo ſedimento viſę ſunt. Febris autem, à 40 erraticum modum, & ordinem ſeruaſſe videtur, cũ pulſu duriori, anguſto, & humili, & urinis, cum ſedimento craſſo, ac farinaceo; ità his quidem omnibus ad hunc uſque diem 80 perſeuerantibus. Quę à Medico domeſtico obſeruata accepimus, ad conſultationem acciti; qui Patientem inuenimus, primis hiſce febris diebus, potibus; poſtremis verò, cibis nimium indulgentem; cuius licet totum corpus, adeò gracile redditum non ſit, pro horum ra-

tione; in liene tamen tenſio manifeſta percipitur; & dolores quidam in cruribus, & potiſſimum articulis, cum aliqua quoque exigua intumeſcentia. Modò, pro eiuſdem ſalute huiuſmodi habita fuit conſultatio.

Febribus acutis longas ſuccedere videmus, cùm, aut aliqua pars [a] affecta, curatu difficilis eſt; aut humores crudi, & craſſi abundauerint; aut errores in viuendi ratione, à Patiẽte, aſſiſtẽtibus, aut rebus exterioribus commiſſi fuerint. Quę omnia, cum in pręſenti Patiente noſtro concurrant, nedum aliqua, mirum videri non debet, ſi diuturnam, & chronicam febrilem affectionem perpetiatur; pars enim difficilis ſanationis, fuit totum venoſum genus, atro, melancholico, necnon crudo, atque pituitoſo ſanguine ſcatens, qui multis abhinc annis, per hæmorrhoidas, à natura excerni conſuetus, poſtremo hoc anno, ſuppreſſus, & in toto venoſo genere retentus, atq; coaceruatus eſt; à quo tandem lien infectus, obſtructus, & durus euaſit. Crudos verò humores facilè congeſtos fuiſſe credendum; cum liberam vitam ſemper duxerit Patiens, in omnibus rebus nonnaturalibus, & potiſſimum cibo, potu, & venere. Errores autem in potu, primis diebus; in cibis, poſterioribus, nouas cruditates adauxerunt, & antiquarum coctionem retardarunt, atque impediuerunt; non parum quinetiam prohibente [b] anni tempore autumnali; quippe à iam dictis humoribus, ſanguine miſtis, antehac, per venas ſedales ęxpurgari conſuetis, nunc verò ſup-

[a] 3. Progn. Com. 23.

[b] Ibid.

preſſis,

preſſis, & in venis putreſcentibus, febris hæc, ab initio ortum duxit; qui cum bilioſi, melancholici, & pituitoſi fuerint, non adeò facilè à natura attenuari, ſegregari, concoqui, & excerni potuerunt, ſed in progreſſu, ad venas inferiores, ramos ſcilicet venę portę, imò & ad lienem tranſmiſſi, febris conditionem mutarunt, & cum anteà brachychroniam,[b] tandem polychroniam induxerunt; quam non parum fouerunt errores in viuendi ratione. Cuius futurę diuturnitatis, nec ſigna defuerunt; urinę namque ab initio tenues, ſine ullo ſedimento, apparuerunt; prout & Cleonactidi,[c] uſque in diem 40. qui 80 iudicatus fuit; & cui, quoniam poſt 40 ſubrubræ, cum ſedimento rubro ſe prodiderunt, ideò diuturniorem, ſed perquam ſalutarem febrem fore exiſtimauit Gal.[d] prout pariter & acceſſiones,[e] quæ eadem hora quotidie reuertebantur, iudiciũ difficile prædicebant; longitudinem quinetiam, ſudores, diebus iudicatoriis ſuperuenientes, nec febrem iudicantes; tunc enim eam prorogari, & multam ſignificare humiditatem, proferebat Hippoc.[f] Sed, quid dicendum de frequentibus illis mutationibus, modò ad frigus, modò ad calorem? quæ cũ multas, variaſque humorum redundantium in corpore diſpoſitiones ſignificent, à natura proinde, exiguo tempore non conficiendas, longitudinem, ideò indicare aſſerebat, cum Hipp. Gal.[g] à quorum humorum varietate, febris quoque erraticum ordinem contraxit. Poſtremis autem hiſce præteritis diebus, pulſus duriores,[h] anguſti, & humiles,

b 3. de Dieb. Dec. 16.
c 3. in 1. Epid. 23. Ægr. 6.
d 1. in 3. Epid. Ægr. 2.
e 4. Aph. 30.
f 4. Aph. 56.
g 4. Aph. tex. Com. 40.
h 1. de Præſ. ex Pul. 4.

longi morbi indicium præbẽt,& diuturnioris quinetiam, urinæ, [i] cum ſedimento craſſo, atque farinaceo, quæ non ſolum præſentem, ſed futuram longã affectionem ſignificant, cum longè à concoctionibus ſint alienæ; quàm diuturnitatem tandem nobis confirmauit, totius corporis ſtatus,non valdè à naturali mutatus, partium denſitatis, [k] & humorum craſſitiei ſignum euidens, qui chronicam proinde, ac diuturnam fore febrem ſignificat;undè à ratione alienum non eſt, ſi labores, [l] & intumeſcentiæ in crurum articulis fiant; cum redundantes ſeroſos humores, quos natura extra corpus expellere non poteſt, veluti per abſceſſum, ad crura deponat.

i 7.Aph.31.

k 2.Aph.Text. Com. 28.

l 4. Aph.44.

Huius autem febris euentus anceps foret, ſi eius longitudo ab erroribus [m] non penderet; exolutionis enim virium, antè coctionem periculum immineret; neque mirum videretur, ſi vel ob ſolos commiſſos errores, diuturna euaſiſſet; cũ in ſanis [n] quoque,grauia delicta,morborum lethalium cauſę fiãt. Cum igitur apparere incipiant ſigna coctionis, vires ſatis conſtent, nec totum corpus ſit valde conſumptum, & potiſſimum imus [o] venter non adeò extenuatus, ſperanda utique ſalus. Ità,qui in Dealcis [p] horto iacebat, ſedimenta,inſtar farinæ craſſioris, in urinis oſtendens, die tamẽ 40 iudicatus fuit; quia exitialia ſigna non habuit, prout Silenus, qui obiit.

m 2. Progn. Com.50.

n 1. de Dieb. Dec.11.

o 2.Aph.35.

p 7. Aph. Cõ. 31.

Iudicium tamen per criſim expectandum nõ eſt; ſed, vel per concoctionem; vel per abſceſſum, diuturnorum [q] alioquin morborum proprium. De ab-

q 4. Aph.Cõ. 36.

ſceſſu

ſceſſu vereri poſſet; ne ſcil. febris hæc in quartanam migret; quoniam erratico, modo procedere videtur; & prætereà, quia tumet lien; congrua tamen adhibita curatione, aliqua ſpes eſt, per concoctioné terminandã fore; etenim dolores in articulis qui ſuperuenerunt, licet febrem iudicare non potuerint, inutiles tamen non ſunt.

1. ad Glauc. 5. & 3. Progn. 37.

de Coa. Præn. 1.

Medicæ autem intentiones, pro hac curanda febre, atque extirpanda, dirigi debent potiſſimùm aduerſus cauſam, excrementitios humores, tùm præparando, tum euacuando; obſtructa viſcera aperiendo; deinde aduerſus febrem, eius calorem, ſatis remittendo; tandem & ventriculi, & reliquorum viſcerum, atque totius vires conſeruando.

Ex fonte Chirurgico, aut pauca, aut nullum ſupereſt deſumendum remedium; iam enim ab Excellentiſs. Adſtante, ex vena fuit ſanguis eductus; & ex hæmorrhoidibus repetitus. Quarè, illud ſolum conſiderandum venit, ut una, aut altera hirudo venis ſedalibus, bis per menſem apponatur; non quidem ſanguini educendo; ſed, ut ad partem illam rurſus proliciatur, & ſpontanea hæmorrhoidalis euacuatio reuocetur. Frictiones quoque leuiores toti corpori utiles erunt, ut tranſpirabile ſeruetur, neque tamen extenuetur.

Ex Pharmaceutico quoque fonte, à Viro Excellentiſs. propria, & adæquata remedia deprompta fuere; in poſterum autem, ad validiora attenuantia, & aperientia erit progrediendum, quæ tamen humectandi quoque vim obtineant; tùm ad exu-

ſtionem;

ſtionem; tum ad maciem totius corporis euitandã; quas partes ſatis implet fumaria; nam facultatem humidam habet, detergentem, aperientem, & moderatè calefacientem, ac quodammodo ipſa viſcera firmantem; prærogatiuam autem in hiſce febribus longis obtinere ſolet ſyr. de cich. cum rhab. Nicol. ſic & byzantinus cum aceto. Quarè in caſu noſtro, tale præparans parari poterit. ℞ decoct. cich. borrag. end. petroſel. agrim. ſcolopendrij unc. iiij. ſucci fum. depur. unc. j. ſyr. de cich. cum rhab. byzantini cum aceto an. unc. ſ. m. pro ſyr. matutino tempore, in febris declinatione exhibendo; ſicut pro alterante, in acceſſionis vigore, hic præſcribi poterit. ℞ decoct. cich. borrag. endiuiæ, fumar. unc. v. ſucci depur. cich. borrag. pom. dulc. an. unc. j. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. vel ℞ aq. ſtill. agrim. unc. iiij. cich. unc. iij. tart. vitriol. gr. vi. m.

Dum præparantia huiuſmodi, & alterantia adminiſtrantur, per epicraſin diminuendi, atque euacuandi ſunt humores, exhibendo ſingulis quatuor, aut quinque diebus; pilul. de tribus cum rhab. ad drach. j. cum unc. ſ. flor. caſſ. aut elect. lenit. Clyſteres quoque, diebus præparationis, locum habebunt, parati cum melle roſ. ſolut. elect. diaph. oleo, & ſale, in decoct. malu. betæ, mercur. & parietariȩ.

Quod ſi quindecim dierum ſpatio non cedat febris, ad uſum ſyr. Fernel. erit deueniendum; cuius elegans, & congrua deſcriptio talis eſſe poterit. ℞ radic. cich. petroſel. fœnic. cappar. polypod. querc. ſeminum carthami an. unc. ſ. fol. hyſſopi,

praſſij albi, origani, agrim. cetrach. cuſcutæ, adianti an. m. j. ſem. aniſ. fœnic. endiuiæ, melon. an. drach. j. aq. agrim. lib. iij. m. bull. ad conſump. tertiæ; colat. poſteà infunde per hor. 12. fol. ſennæ mund. unc. iiij. agarici albi unc. ij. epith. unc. ſ. radic. helleb. nigri drach. iij. gingib. drach. ij. poſtea bull. parum, & expreſſioni adde, ſacchari fini lib. j. bul. ad ſyr. conſiſtentiam; deinde adde rhab. in ſindone ligati unc. j. & ſeruetur ad uſum. Exhibendus autem ad unc. ij. in febris declinatione, tribus horis ante prandium; diſſoluendus in iure cich. vel end. alterato. Et ſi forte ab eo euacuatio ſequatur nimis copioſa, tertio quoque die ſolùm exhibeatur, non omiſſo, diebus intermedijs, præſcripto præparante. In huius autem ſyr. uſu perſeuerandum ad xv & xx dies, cedente licet ipſa febre, ad obſtructiones omnino expediendas. Quem modũ magis compendioſum exiſtimo, magiſq; propriũ, aduerſus huius febris pertinaciam; mirabiles quippe ab hoc, in his caſibus, effectus obſeruaui, quos non comperi ex iure columbæ, aut perdicis, china, & herbis aperientibus alterato, minuſque ex iure Galli; quod, ſi calidis aperientibus, & non euacuãtibus, ex more alteratum offeratur, humorum exuſtionem potius adauget, obſtructiones contumaciores reddit, & facilè quartanam inducit.

Omitto, quæ peculiari facultate, aduerſus has febres longas pollere tradiderunt graues Medicinæ Scriptores; Aquam ſcil. cuſcutæ Auic. Eupatorium, Meſ. Fœniculum, Rhaſis. Chamæmelum,

ab

ab Ægyptijs Soli conſecratum;omnia,tanquam febrifuga ab ijſdem propoſita.

Et extrinſecus,addo ego lienis illitus ex oleo de capparibus, de cyclamine, & amygdal. dulc. adipe anſeris, & anatis, ad ignem, cum cera, ad exigui acerrimi aceti conſumpt. linim. reformando.

Et quoniam, in loco putredinis, in diuturnis febribus, inquinamentum quoddam fermento ſimile, produci, & relinqui ſolet, à quo humores, licet non adeo praui, fermentantur, & corrumpuntur; ideò ad huiusmodi fermentationem delendã; humoresque ſiſtendos, congruis pręmiſſis euacuationibus, ut in caſu noſtro, deuenire licet ad Chinam Chinę, in principio acceſſionis, cum vino maluatico exhibendam, modo, & quantitate iam cuilibet Medicorum notiſſima.

Quibus omnibus congrua victus ratio accedat, non quidem tenuis; quia in morbis longis, cum victu tenui ægri delinqunt; ſed attenuans, & incidens. Sic betam, cum ſinapi concedebat Galen. Nos autem aliquandò muſtardam, & ſalitos piſciculos. Pariter & acetum, pro condimento concedi poterit, cum paſſulis ebullitum, & pro acetarijs condiendis, potiſſimum ex capparibus, prout & ex radicibus cich. & petroſelini. Pro potu conſueto, paretur ſtillatum ex pulla, priùs radice cich. petroſel. gramin. pentaphyl. folijſque borrag. & endiuiæ alteratum; licet vinum quoque album, paucum, & dilutum concedi poſſit; apparentibus enim ſignis coctionis, eaſdem adiuvat, & urinas

mouet; quod ideò in his caſibus, aqua utilius eſſe dicebat Gal. [t] Hæcque pro præſenti febre curanda, dicta ſatis.

t 8. Meth. 3.

FE-

FEBRIS CATARRHALIS
à Capite.

EXcellentiſs. Senex Patricius, annum agens 65. temperamenti totius, & iecoris, calidi & humidi, humidioris tamen capitis, boni habitus; qui, præterquam quod ferè toto vitæ curſu, caput ſemper plurimis, & maximis negotijs habuit implicitum, in cæteris omnibus etiam libere vixit, lacuſtribus volucrum venationibus delectatus, quotannis, capitis deſtillationibus diuexatus eſt; dum poſtremò hoc hyberno tempore, ijſdem vacaret venationibus, plurima incommoda perpeſſus fuit; potiſſimum verò, à nocturnis algoribus, dolore capitis fuit correptus, cum delatione in ſomnum, capitis grauitate, ad motum pigritia, & inappetentia. Caput interim nihil per nares, aut os, ut ſolebat anteà, tranſmittebat; quibus omnibus, paucis tranſactis diebus, febricula quotidie, horis veſpertinis acceſſit, cum ſomnis turbatis; & poſt paucos dies, catarrhalis materia, à capite in pulmones decumbere cepit, quæ Nob. Patientis guſtui, ſalſa, olfactui, graueolens, & medici oculis, atque iudicio, corrupta, & putrida obſeruata fuit. Interim, capitis dolore remiſſo, perſeuerauit tamen febricula, quotidie, circà veſperam inuadens, cum tuſſi, & iam dictæ materiæ, tum per os, tum per nares expurgatione, to-

tius

tius quinetiam corporis macie accedente. Modo lecto decumbens, coactus, nos de agendis, pro ſalute conſulit.

Nob. Senex, ſemel ſaltem in anno, deſtillationibus antehac obnoxius fuit; tum quià præhumidum, & calidum caput à natura ſortitus, quod ab iniurijs externis [a] facile læditur; tùm maximè, quia aeris inclementiæ, potiſſimum hyemali tempore, in venationibus illud expoſuit; licet in priſtinum ſtatum, domum reuerſus, redigeretur, ſolo congruo viuendi modo, abſque ullo Medici auxilio; robuſta namque ipſius natura, genitam, in capite intemperato, materiam expellebat, & eiuſdem intemperiem facilè corrigebat; quod tandem, in hac ſenili ætate prẹſtare non valuit; cum enim capitis temperies, poſtremò ab iniurijs aeris externi valdè alterata, non exiguam labem contraxerit, non modo facultas concoctrix, catarrhalem materiam, ab intemperie in capite genitam, coquere, & à corruptela tueri non potuit; ſed neque ipſa expultrix, eandem à capite propellere; undè accidit, ut genita, & in capite detenta, neque à calore natiuo eiuſdem cuſtodita, putredinem in eodem conceperit; à qua, febricula, circà veſperam exacerbari ſolita, catarrhalis ſc. ſuborta; prẹgreſſis prius ab eiuſdẽ materiæ præſentia, capitis grauitate, in ſomnum delatione, ad motum pigritia, grauato ſcil. & humefacto cerebro; & præterea inappetentia, ob conſenſum non exiguum inter cerebrum, & ventriculum ipſum; quibus, poſt febris acceſſionem, ſomni turbati ſuper-

[a] 3. Aph. Com. 5.

peruenêre, excalefactis, .n. cum cerebro ſpiritibus ipſis, materia ipſa catarrhalis, à febrili calore quodammodo fuſa, atq; liquata, ad motum procliuior facta eſt; quæ putrefacta, ac proinde ſalſa reddita, facultatem expultricem irritãdo, ad ſubiectas partes, pulmones ſcilicet, expulſa, atque detruſa fuit; & ità, ſicut tuſſis oborta eſt, ſic capitis dolor grauativus, ex ipſius decubitu, non parum fuit diminutus. Perſeuerat tamen febricula; quia in capite noua regeneratur, & putrefit materia catarrhalis; quæ ideò ſalſa, & graueolens à Patiente Excellentiſs. obſeruatur, prout à nobis, per tuſſim à pulmonibus reiecta, corrupta, & putrida conſpicitur. Neque credendum, putredinis mineram in pulmonibus eſſe; quia febricula, aliquot diebus moleſta fuit ante tuſſim. Cuius catarrhalis materiæ putrediñe in capite, obſeruauit quoque Hipp.[b] ipſe, dum ab eadem putrefacta, ad pulmones delabente, tabem fieri poſſe exiſtimauit; & ideò mirum non videatur, ſi modo totius aliqua conſumptio, & macies obſeruetur, quæ tabem ſemper præcedere, & anteire ſolet.

[b] de Inter.aff. 11.12. & 13.

Quarè ſtatim opem medicam Seni Excellentiſs. præſtare conuenit, antequam pulmones, vel à ſalſa, corruptaue materia exulcerentur; vel ab eiuſdem copia, flacciditatem non ſolùm, verum & fraciditatem concipiant; ſicque vel prima,[c] vel ſecunda[d] Hippocratis tabe afficiantur.

[c] 7.Aph.78.
[d] 1.in 1.Epid 20.

Id autem nos conſequi poſſe ſperamus; quoniam Senex Excellentiſs. robuſtus eſt, macies parum

pro-

progreſſa, & affectus adeò recens, ut pulmones non dum laxitatem, & flacciditatem contraxerint.

Dirigantur itaque medici ſcopi, contra cauſam, multo magis, quam contra febrem ipſam, primas vias, primò expiando. Secundò, totum, & caput purgando. Tertiò, catarrhalem materiam à pulmonibus diuertendo, atque intercipiendo. Quartò, pulmones, & caput exſiccando; non neglecto febrili calore, quantum ſufficit, contemperando.

Quibus ut ſatisfaciamus, à fonte Chirurgico aliqua ſanguinis miſſio eſt depromenda, non quidem ex venis ſuperioribus; quia id nō requirit morbus, neque adeò benè permittit ætas, ſed ex venis ſedalibus. Et quoniam, caput deſtillationibus obnoxium eſt, non ſolum pro curatione, verum & pro præſeruatione, cauterium brachio inuri poterit. Frictiones quotidianæ, à nucha incipiētes, per dorſum deſcendentes, valde conferent; prout pedum calentes lotiones; & Clyſteres[e] acres. Capiti quoque pulueres exſiccantes aſpergantur, ex ligno carioſo, radice Iridis Florentinæ, cornu Ceruino uſto, oſſibus ſepiarum combuſtis, roſis rubris, maiorana, & roremarino parati.

[e] Aetius.

Ex Pharmacia reliqua ſunt petenda medica auxilia; & primò quidem pro ventriculi, & primarum viarum expiatione, præbeatur potio ex manna clarif. Inde per quinque dies, oxymel ſimplex dilutum ad unc. iij. vel iiij. quolibet mane; mox repetatur eadem potio mannæ clarif. addendo parum agarici, infuſioni conſuetæ; cui ſuperbibat mulſam dilu-

tam,

tam, ex aqua hordei paratam. Deinde ad validiora præparantia erit procedendum, ex decoct. in iure, cich. borrag. end. malu. beton. præmittendo oxymel ireatum ad unc. iij. In quorum præparantium uſu perſiſtat, ſaltem octo, vel decem dies; quibus tranſactis, purgans conueniens erit, ex infuſ. agarici, rhab. & ſennæ, in aqua beton. addito melle roſ. ſolut. & manna. Vel, ità permittente febre, ut ſperari poteſt, parentur pil. de agarico Meſ. de hiera cum agarico, & aggreg. an. drach. ſ. & m. reſ. Quibus omnibus ſuperbibat Patiens Excellentiſs. mulſam dilutam iam dictam, ex aqua quinetiam ſtillatitia maluæ paratam.

His peractis, ad capitis expurgationem deueniendum, quæ commode pil. obtineri ſolet. Itaque ℞ pil. cochiar. aurear. an. drach. ſ. maſtich. ſcrup. j. m. reſ. pil. & aur. Quod ſi, hucuſque adminiſtratis, febricula non ceſſerit, caſſia erit addenda, & pilular. doſis minuenda, ijſdemque, ſerum aſininum depuratum, aut aqua hordeacea, ſiue ex malua deſtillata, ad lib. ij. erũt ſuperpræbenda. Pilulæ autem tribus vicibus ſunt repetendæ, quarto, aut quinto quoque die; & diebus intermedijs, præparans tale exhiberi poterit. ℞ ſucci depur. malu. pom. dulc. beton. an. unc. j. decoct. cich. borrag. beton. ſtœchados, malu. unc. v. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Interim, matutinis horis, ante prandium, pro errhino, utatur hoc. ℞ pulu. maioranæ, ireos an. drach. ij. nigellæ drach. j. m. & attrahatur per nares, ad modum tabaci.

Dum iam dicta adminiſtrantur, catarrhalis materia eſt quoque intercipienda, nocturnis horis, in ore detinendo diatragacantum frigidum cum bolo; vel roſarum conſeruam tabulatam cum eodem bolo; penidiorum quoque uſus ſpernendus non eſt.

Sed iam fluxa materia expectoranda erit, uſu oxymelitis ireati, ſyrupo de ibiſco commiſti.

Et tandem, perſeuerante materiæ in capite productione, & inde eiuſdem ad pulmones deſtillatione: humida ipſius capitis intemperies, exſiccantibus erit remittenda, pulmoneſque ipſi roborandi. In quem finem, decoctum in iure ità parari poterit. ℞ ligni roriſmarini, radic. chinæ optimæ an. unc. j. radic. roſ. damaſcen. ſantal. citrinorum, radic. enulæ campanæ an. unc. ſ. aquæ ſtill. cich. lib. j. ſ. beton. pulmon. an. lib. j. m. f. inf. per hor. 24. deinde adde quartam partem pulli iunioris, & bull. ad conſumpt. dimidij; colatura verò ſeruetur ad uſum, pro tribus vicibus; cui infundantur ſpirit. ſulphuris gutt. ij. præmiſſo bolo ex terebinthina noſtra, & puluere liquiritiæ ref. In cuius uſu perſeuerandum ad dies triginta, niſi anteà ſiſtatur fluxio, ceſſante licet febre.

Huius autem calor moderatè contemperandus, cichoraceorum decoctione, additis malua, atque beton. in febris vigore, circa noctis nimirum medium offerenda; cui præmitti poterit iulap. acetoſum.

Quibus congrua viuendi ratio addenda, non craſsa; quia catarrhalis materia, per ſputum educenda,

cenda, eget attenuatione; non tenuis, quia affectus huiuſmodi protrahi poterit ad quadraginta, imò & ad ſexaginta dies; ſit igitur mediocris. Vtatur ferculo Sax. Vinum album, tenue, ſubdulce, ſed modicum concedatur, cum Hipp. ad materiæ expẽctorationem, & ad eiuſdem coctionem. Interim de more bibat mulſam dilutam acetoſam, ex aqua maluæ, vel hordeacea paratam. Cibum claudat conſerua roſarum, & perſiſtentibus ſomnis turbatis, exhibeatur conſerua viol. lactuca condita. Quies, *f* tum corporis; tum animi procuretur. Quæ pro hac curanda catarrhali febre, dicta ſatis. *f Celſus.*

FEBRIS CATARRHALIS in Pulmonibus.

NOb. Senex, 60 annum attingens, temperamenti totius, ad calidum & humidum vergentis, capitis humidioris, ſicut & calidioris hepatis, atque pulmonis, liberam vitam ducere conſuetus; hiberno tempore, aucupijs volatilium paluſtrium, immoderatius occupatus, incidit in tuſſim, diù noctuque moleſtā, nullo Medici auxilio, duobus menſibus ſanatam; & quia ſupra modum ſitiebat, copioſè quoque vina meraciora bibit. Interim, materia per tuſſim excreta, craſſa, abundè colorata, imò & graueolens obſeruata fuit, ſuperueniente febricula quadam, horis veſpertinis inualeſcente, & tota nocte perdurante, aliquot diebus, à Patiente ipſo neglecta. Tandem à nobis conſilium petere decreuit, qui inuenimus Nob. Patientem, matutinis horis adhuc febricitantem, cum aliqua, ſed exigua ſpirandi difficultate, roſeo genarum colore, pulſu molli, & mediocriter frequenti, urinis craſſioribus, ruborem potius quendam præſe ferentibus. Materia, quæ per tuſſim excernitur, craſſa eſt, non valde viſcida, diuerſicolor, flaua nimirum, viridis quinetiam, & alba, pallens, & cuius ſubſtantia facilè diſſoluitur, atq; diſiungitur; totum corpus quodāmodò emaciatum, conſueto tamen probo colore præditum. Modo,

do,

dò, hoc Veris tempore, de agendis, pro ſalute conſulit.

Catarrhus eſt omnium morborum fons, & ſoboles; cuius vi, totum corpus lãguere dicebat Gal. [a] quod forſan deſumpſit ab Hipp. aſſerente; [b] fluxiones, magno tædio, atque moleſtia naturam frangere. Fiunt [c] autem, valdè perfrigerata, & excalefacta carne, dum à frigiditate exprimitur humiditas: à caliditate verò rarefit, & tenuior redditur; idque, quoniam ab utraque intemperie introducitur imbecillitas, [d] quæ immediata catarrhi cauſa exiſtit. Ità Nob. iſte Senex, in omnibus, liberam vitam ducens, hyeme præterita, antè lucem ſurgẽs, in aquis paluſtribus, volucrum capturæ intentus, ipſe captus fuit; frigidam enim intemperiem, in capite alioquin valdè humido contraxit, undè multò major, quàm anteà, catarrhi prouentus, ab eodem fuit obſeruatus; qui ad fauces, imò ad tracheam defluens, indeque ad pulmones, facultatem expultricem irritãdo, moleſtiſſimam tuſſim induxit; ità enim ſe habet Rheumatiſmus, affectus, & generatur, ut [e] in ventre diarrhœa, ex mala coctione.

a 1. de San. Tuén. 8.
b de Glandulis 8.
c de Loc. in Hom. 15.
d 1. per Gen. 4.
e 3. de Sympt. Cau. 4.

Ad pulmones autem defluxit, qui ut natura iuſtò calidiores, undequàque à toto corpore materiam attrahere ſolent; imò & ab eorundẽ calore, ex potionibus quoque meracioribus adaucto, catarrhalis ipſa materia facilè putredinem concèpit: undè febris ſuborta, totum corpus iuremerito gracilius reddens, horis veſpertinis inuadens, quod materię eiuſmodi proprium; prout & pulſus quoque molles,

les, nec adeò frequentes. Vrinæ autem, nec albæ, nec tenues apparent, ſed potius rubræ, & craſſiores; quoniam putredo, & putridus calor, non longè diſtat à maioribus vaſis; de qua putredine, ſicut & de loco, non eſt quod dubitemus; cùm iam materia, quæ per tuſſim excernitur, varij coloris obſeruetur, & potiſſimum graueolens, & quæ facilè ſtylo diuiditur, cum colore, ex albo, & cineritio compoſito, putridæ pituitæ indicio minimè fallaci; ſed præterea adeſt ponderoſa quædam reſpiratio, & genarum rubor, affecti, aut excalefacti pulmonis certiſſima ſigna, iuxtà cum aliorum ſyndrome.

Status Patientis huius periculo plenus eſt; deſtillationes enim ad pulmones, ſicuti à Celſo peſtiferæ: ità ab Hipp.[f] maligniſſimæ dictæ fuere, maximè in caſu noſtro, dum catarrhalis materia, in pulmonibus deliteſcens, prauam qualitatem, imò putredinem iam contraxit, pulmonibus aduerſariam[g] quammaximè. Et licet grauedini, & raucedini febris ſuperueniens, ad earum[h] coctionem non inutilis ſit, undè febris ſuſpirium ſanat;[i] id tamen verum de catarrho ſolùm, adhuc in capite hærente; non autem in pulmonibus iam firmato, & putreſcente; tunc enim facile ad tabem[k] inducit; flacceſcunt enim temporis progreſſu pulmones, & tandem fracidi fiunt; undè ſecunda ſuboritur tabes, ab Hipp.[l] deſcripta; tuncque affectus quidem protrahi poteſt etiam in tertium annum;[m] ſed poſteà moriuntur omnes. Quem infelicem euentum, in Pa-

tiente

f 6. Epid.
g 2. Progn. 49
h 6. in 6. Epid 8.
i Ibid,
k 3. in 3. Epid 19.
l 1. in 1. Epid. 17.
m de Int. Aff. 12. & 13.

tiente noſtro vereri oportet; cum pulmones laxos, & excalefactos habeat, à quibus catarrhum vix remoueri poſſe, dubium putamus, potiſſimum, cum ſenex ſit; nam etſi raucedines,[n] & grauedines in valdè ſenibus, coctionem non admittant, Gal. tamen in Comm. ſubdit; quod ſi ex humore frigido fiant, nec facilè in iuvenibus. Nihilominus, cum non valdè Senex, & robuſtus ſit, neque pulmones adhuc labem contraxerint: nunquam enim ſputum ullum cruentum fuit obſeruatum, quod pulmonum ſubſtantiam fracidam, atque exeſam ſignificare poſſet: ideò deſperanda ſalus non eſt; difficillima tamen ſanatio futura cenſenda. [n] 2. Aph. 40.

Quoniam verò in fluxionibus, omnium primò fontem[o] mali tollere oportet, caput ipſum firmando, id aſſequi difficillimum fore credendum, non præcedente totius, capitis, & pectoris expurgatione; necnon caloris febrilis conuenienti remiſſione. [o] 6. de San. Tuen. 9. & de Loc. in hom. 42.

Quibus intentionibus ut ſatisfaciamus, ex fonte Chirurgico primò eſt deſumenda aliqua ſanguinis miſſio; quæ ex venis ſedalibus, in hiſce caſibus, inſtitui ſolet, utpote pulmonibus[p] valde utilis. Verum, quoniam pulmones, ex motu concitato, in diuturna tuſſi, & ex catarrhi putredine; ac tandem, ex febrili calore, multò magis incaluiſſe exiſtimandum eſt; ideò, ut ventilentur, atque refrigerentur, ex venis ſuperioribus potiùs, ſanguis fuerit mittendus, mediana nimirum brachij dextri; parcè tamen, ut ſecundò, ſi opus fuerit, ex venis ſedalibus mitti poſſit. Cauteria prætereà duo, brachiis inurenda; [p] 3. in 6. Epid 37.

ut diuertatur à pulmonibus catarrhalis ipſa materia, quouſque fons eiuſdem exſiccetur. Nec omittendæ quotidianæ frictiones antè prandium, à nucha, per dorſum; ſicut veſpertinæ, aut nocturnæ pedum lotiones, antè leuem cœnam. Quod ſi fortè contingat, ut expurgatione peracta, catarrhalis ad pulmones, à capite deſtillatio ſiſti nequeat, ad ſetaceum, in occipite traiiciendum confugere opus erit.

Ex fonte Pharmaceutico, depromenda erunt lenientia, præparantia, calorem febrilem contemperantia, catarrhalem fluxionem ſiſtentia, totum, & caput euacuantia, expectorantia, & humidam intemperiem, tùm capitis, tùm pulmonum exſiccantia. Lenientia erunt pot. ex manna clarif. caſſia, elect. diaſebeſt. Trochiſc. de viol. ſine ſcammon. cremor tartari. Præparantia primas vias tãtùm, ſine diluto præſcribenda, oxymel, & mel roſac. ſimpl. ad unc. iii. Et quinque, aut ſex tranſactis diebus, præparata materia, euacuanda, melle roſ. & ſyr. viol. ſolut. potione quinetiam ex manna clarif. flor. caſſ. cum Troch. de viol. & lenit. Interim alterantia, calori febrili, & pulmonum quotidie contemperando, in ſtatu febris exhibenda, parata ex decoct. cichorac. additis foliis malu. viol. pulmon. & fruſtulo pomi apii; cui decoctioni præmittatur iulap. acet. ad unc. ii.

Hoc tempore, accuratior humorum præparatio procuranda, ſyrupis, quatuor horis ante prandium exhibendis, paratis ex decoct. malu. viol. pulmon. po-

pomorum dulcium, ſiliquarum, & hyſſopi, in aqua hordeacea; cui decoctioni præmittendum oxymel ireatum, duabus additis aquæ ſulphuris guttulis; vel, ſi magis Patienti ipſi arriſerit, mulſa, in aqua hordei, vel maluæ, & pulmonariæ, cum melle Hiſpanico parata, & mox ireata, atque aceti portione acetoſa reddita; cui pariter, aut iulap. acet. aut oxymel præmittendum. Et dum huiuſmodi inſtituitur præparatio, clyſteres frequentes iniiciendi, non ſolum molliores, ex decoct. malu. mercurial. betæ, parietariæ, addito melle roſ. ſol. &c. verum & acriores, [q] addita utraque centaurea, nec non elect. diaphœnicone. [q] Aetius.

Præparati humores erunt expurgandi, agaricum addendo infuſioni conſuetæ pro potione clarif. vel elect. lenit. & caſſiæ addendo Troch. de viol. cum ſcamm. cum ſcrup. i. aut drach. ſ. pil. de agarico Meſues; quibus ſuperbibat Patiens, vel mulſam dilutam, ex aqua hordei paratam, vel aquam ipſam hordeaceam. Agaricus quoque pulueriz atus, in oxymelite diſſolutus, à drach. ſ. ad drach. i. tertio quoque die, pluribus vicibus exhibitus, pulmones commodè ſolet expurgare, diebus intermediis, præbendo ſuccos depur. malu. & pomorum dulcium, in decoctione iam præſcripta.

Si hucuſque febris aliquantulum erit remiſſa, pil. caput, & totum expurgantes, præberi poterunt: aureæ ſcil. aggregat. & de agarico Meſues, ad drach. ſ. an. ſuperbibendo aquam hordeaceam, vel maluarum ſtillatitiam, ad calorem remittendum;

quæ ter ſaltem poterunt repeti, quarto quoque die; diebus verò intermedijs, præbeantur ſucci depur. malu. beton. & pomorum dulcium, in decoctione præſcripta.

Quo tempore, per nares quoque caput expurgandum, errhino ex pulu. maior. ireos, & nigellæ parato. Nec tamen toto hoc tempore expectoratio negligenda erit; imò quotidiè, matutinis horis, ante ſyrupos, aut alia medicamenta, ſollicitanda, & quidem oxymelite ireato, cum aliquot guttulis olei ſulphuris. Egregium quoque expectorans experti ſumus, ex oleo ſacchari, & iulap. acet. paratum.

Tempore ſomni, aliquod medicamentum ſiſtens, & fluxioni viam intercipiens, erit à Patiente in ore tenendum, quod eſſe poterit diatragacantum frigidum cum bolo; prout & conſerua roſarum, & violarum, à cibo aſſumenda.

Tandem humida capitis intemperies, ut mali fons, eſt auferenda; & pulmones, pro virili, exſiccandi; in quem finem, decoctum cum ſudore erit inſtituendum, ex chinæ radice, viſco quercino, ligno guaiaco pingui, atque recenti: quo ſolo Eraſtus, Fracaſtorius, Vega, Zacutus, pulmones quoque flaccidos, imò & fracidos, integræ ſanitati reſtituerunt. Excitandus autem ſudor in hypocauſto quidem, ratione ipſius capitis, ſed perficiēdus mox in lecto, capitis quoque cura potiſſimum habita, & quidem primis diebus; in progreſſu verò, addi poterunt ipſi decocto gutt. aquæ ſulphuris, vel grana bu-

butyri, aut lactis eiuſdem, cum puluere pulmonis vulpis præparati, bolum formando, ipſi decocto præmittendum. In cuius uſu, menſem ſaltem erit perſiſtendum. Quibus actis, ſi pulmo maiori indigeret exſiccatione, ad aquas ſulphureas Aponitanas ſe conferat Patiens: & conſeruis interim utatur, ex flor. beton. ſaluiæ, roriſmarini, botridis, potiſſimum ſub ingreſſum lecti.

Victuſque ratio congrua addatur, quæ alia debet eſſe, præſente febre; alia, eadem recedente, catarrho reſiduo extirpando. Sic, primis diebus, febre præſente, ptiſanæ familiaris ſit uſus, cum ſaccharo; eadem verò recedente, ferculum Sax. addito chinæ polline, erit opportunum. Vinum autem omninò interdicatur; cum Celſus iubeat, à ſole, balneo, vino, & Venere eſſe abſtinendum, & mulſa diluta ſit pro potu conſueto; in progreſſu verò, febre recedente, vinum album, tenue, ſubdulce concedi poterit; [r] materiæ namque catarrhalis concoctionem, & expectorationem non parum iuvare poteſt; ut conſiderabat Hipp. [f] ipſe. Et licet victus attenuans, & exſiccans generatim conuenire videatur, cauendum tamen, ne in pulmonibus materia craſſeſcat, & exſiccetur; tunc enim maximè reſiſtit; undè Tral. dicebat, quod anheloſis ſemper copioſus potus eſt exhibendus. quod non de potu ſolum; verùm & de cibo accipiendum. Reliqua verò, ad victus rationem attinentia, Medici aſſiſtentis ſummæ prudentiæ committimus.

r 2. de Decr. 6

f 2. Acut.

FEBRIS CATARRHALIS in Meſenterio.

ADoleſcens, 18 annum agens, temperamenti, ſecundum totum, & iecur, ad calidum & ſiccum vergentis, capitis verò calidi, & humidi, menſe Maio proximè præterito, febre tertiana duplici correptus fuit, à qua liberatus, externa quadam præcedente occaſione, tuſſim contraxit, cum copioſa materiæ catarrhalis, & tenuis, à capite deſtillatione, quæ nunquam ſalſa, aut acida, minus, amara ab eodem Patiente obſeruata fuit. Interim, paucis tranſactis diebus, rurſus febricitare cepit, paulò poſt liberatus, ſecutis euacuationibus per alvũ à Medico procuratis; nunquam tamen vires omninò redintegrare potuit, forſan quia non adeò congrua victus ratione uſus; undè obſtructiones in viſceribus, & potiſſimum meſenterio congeſtæ fuere; à quibus quodammodo emaciari cepit, & totius corporis color corrumpi, ſemper tamen perſeuerante tuſſi, cum excreatione copioſæ iam dictæ materię, quandoque tamen paulò craſſioris, & flaueſcentis. Modò quatuor præterierunt menſes, quibus adhucnũ iam dicta moleſtiſſima tuſſi laborat; & prætereà febriculis, inordinato, & erratico modo inuadentibus, quæ, euacuatione per alvum ſollicitata, intercipi ſolent, adeò ut nonnunquam matutinis horis,

à Medico, ſine febre obſeruatus fuerit, ſuperſtitibus tamen in hypochondrijs, obſtructionibus. Modò ut ſanitati reſtituatur conſilium petit.

Equidem rectè dicebat Gal.[a] quod deſtillationibus obnoxij, in multos, & varios morbos proni ſunt, pro variarum partium imbecillitate; ac proinde, cum præſens Adoleſcens, inualidos pulmones, à natura ſortitus fuerit, cum laxitate quadam muſculorum laryngem conſtringentiũ, quos Thyroarytænoideos, & Cricoarytænoideos, cum Anatomicis appellabimus; cerebrum enim, dum ipſum de ſe ipſo plurimum liquefecit,[b] in prægreſſis febribus, imbecillum redditum fuit, & catarrhali materiæ producendæ maximè idoneum; undè & Gal.[c] dicebat, catarrhum fieri, dum cerebrum, vel nimis perfrigeratum, vel nimis æſtuans, imbecillum redditur, & ità male concoquit, & plurima excrementa generat, quibus retentrix facultas cedere cogitur; undè neceſſariò fluxio ad inferiora concitatur, quæ per tracheam ad pulmones delabens, & eorum facultatem expultricem irritans, tuſſim excitat, & quidem moleſtiorem, ſi deſtillatio aquea, tenuis, & copioſa fuerit; tunc enim extremè[d] cruda eſt, adeò ut à pulmonibus cogi, extolli, & excerni nequeat; prout ab initio conſpectum in Adoleſcente noſtro. Moleſtiſſima quoque tuſſis euadere ſolet in nonnullis, dum acris, & ſalſa, licet exigua; tùnc enim continuò expultricem irritans, tuſſim ſiccam potius, quam humidam excitat. Verùm, quoniam iam dictæ contumaci, & confirmatæ deſtillationi febri-

culæ

[a] 6. de San. Tuen. 9.

[b] de Carnibus 17.

[c] 3. de Sympt. Cau. 4.

[d] de Tot. Morb. Tem. 3.

culæ ſucceſſerunt, quę in pręſens, erratico modo inuadere nō deſinunt; de quibus cōſideratione dignū, num à catarrho proueniant; & ſi à catarrho, minera neceſſariò indaganda. Neque enim nos latet, quibus caput facilè impletur, & in pectus deſtillationes pręcipitat, non ſolùm febriculas, ſed & tabem ſuboriri, maximè ſi fluxiones [e] diuturnę fuerint; undè à pituita copioſa in capite exiſtente, putrefacta, in pulmones delabente, tabem fieri protulit etiam Hipp. de Internis Affect. [f] Si tabes, ergo facilius febricula. Verùm, quomodo febris à catarrho, non adhuc putrefacto, atque corrupto excitari poſſit, non videmus; cum tamen, qui ab Adoleſcente noſtro per tuſsim excernitur, neque conſiſtentia, neque colore putridus obſeruetur; neque ab eodem acris, acidus, aut graueolens percipiatur; pręterquam quod, à Medico, immunis à febre Patiens ipſe, non adeò facilè ſæpius obſeruatus fuiſſet, non diminuta catarrhi copia, & eiuſdem praua qualitate ſemper in deterius labente. Quarè, ſicut febrē hanc, putridam quidem, at catarrhalem, non humoralem ſtatuimus; ità catarrhi mineram putridā, non in ſpiritalibus, ſed naturalibus cauitatibus deliteſcere credimus; ſiquidem, longè maior catarrhi quantitas, per œſophagum, in ventriculum, & meſenterium illabitur, quam per tracheam in pulmones. In meſenterio autem hęc diuturno tempore detenta, nec ventilata, calorem putrefacientem frequenter concipit, & febrem excitat; non parum ad putredinem adminiculantibus obſtructionibus,

e Gal. 1. in 1. Epid. 18.

f 11. 12. & 13.

ab improba victus ratione contractis, accedente eadẽ catarrhali deſtillatione, quæ eas fouet. Quod confirmare videntur euacuationes per alvum, arte procuratæ, quæ febrem ipſam pellere, & adoleſcẽtem non ſemel à febre immunem reddere valuerũt; quod certè euacuationibus non ſucceſſiſſet, ſi febris minera in pulmonibus extitiſſet. A partibus autem infernis naturalibus, vapores, tum per venas, tum per ſpatia, in caput ferri non eſt dubitandum; ſicut de cruditatibus quoque à toto[g] venoſo genere, non leuis ſuſpicio; non enim adeò probus eſſe poteſt ſanguis, dum corpus totum, & emaciatum, & praui coloris conſpicitur; qui circulus eſt ab Hipp. deterrimus habitus. [g] 2. de Diff. Feb. 11.

Nec cuipiam forſan mirum videatur, febrem hanc putridam, at non humoralem dici debere; ſiquidem, alimenti aquoſum ſputum, & ſeroſitates à cerebro deſtillantes, Gal.[h] humiditates excrementitias, at nunquam pituitam appellare voluit; & ratio eſt, quoniam pituita definitur, quod ſit ſuccus, [i] à ſanguinis perfectione declinans, crudus ſcilicet, & imperfectus ſanguis; cerebralis vero ſuccus, ſiue impropria pituita, eſt tertiæ coctionis excrementum; & ideò inter humores pituitoſos recenſeri non poteſt. Sed dantur quoque aliæ febres putridæ, non humorales, ut quæ ab interno aliquo ulcere procedunt, omnes tamen propriè ſymptomaticæ dicendæ.

[h] 1. de Nat. Fac. ult. & 3. de Loc. Aff. 7.

[i] 1. de Alim. Facul. 2. & 1: Progn. 10.

Celſus dicere ſolebat, quod deſtillatio neglecta, longa eſt; quæ ſi ad pulmones delabatur, peſtifera

ab

ab eodem dicebatur; undè in nares, leue malum, in fauces, peius, in pulmonem, peſſimum; nec præter rationem, dum Plato[k] exiſtimauit, pituitam acidã, & ſalſam, omnium morborum, à deſtillatione prouenientium originem eſſe; ideò in adoleſcente noſtro, neglecta deſtillatio longa facta eſt; quæ ſi ſalſa, aut acida fuiſſet, peſtiferos, in pulmones delapſa, effectus peperiſſet; ſicuti non leuia mala toti corpori intulit, coctiones vitiando, & obſtructiones producẽdo; febrẽ quippe, & cacochymiã toti corpori induxit. Hoc autem magnũ nobis faceſſit negotium; cum deſtillatio auferri non poſſit, impuris tum hypochondrijs, tùm toto venoſo genere manentibus, tanquam prohibentibus, & cauſam fouentibus. Auget præterea difficultatem febris, vel quotidiè; vel frequenter inuadens, quæ in præſens, vires proſternit, & in futurum, uſum medicamentorum quodammodo prohibere poterit. Nihilominus, quia Patiens iuvenis eſt, propria, & generoſa remedia nondum expertus, non eſt omnino deſperanda ſalus, ſed congruo ordine inſtituenda curatio.

[k] 8. de Decr. 5

Primò, primas vias mundando. Secundò, obſtructiones aperiendo. Tertiò, calorem febrilem moderatè contemperando. Quartò, venoſum genus, & caput leniter expurgando. Quintò, capitis humidam, & calidam intemperiem remittendo; & tandem deſtillationem omni arte, à larynge, & œſophago diuertendo.

Et primò in fonte Chirurgico, ſi de ſanguinis miſ-

miſſione loquamur, aperienda brachij vena, non ſolum ad viſcerum ventilationem, ſed potius, ut ſanguinem exploremus, quam euacuemus. Cauteria nullomodò ſunt omittenda: alterum quidem in brachio: alterum in nucha; quinimò, ſi res urgeat, recedente febre, ſetaceum quoque abs re non erit. Quotidianæ interim frictiones conuenientiſſimæ ſunt, matutinæ, à nucha ad dorſum; & pedum lotiones, veſpertinæ, ante cœnam. Caput tonſum ſeruetur, puluere quotidiè aſperſo, ex maiorana, radice iridis, cornu cer. roſis damaſcen. ſepijs uſtis, & carie lignorum, parato.

Ex pharmaceutico fonte reliqua ſunt depromenda medica auxilia; & primò quidem pot. ex manna clarif. primæ viæ expiandæ; cui ſuperbibendum præbeatur ius, hordeo, vel maluis alteratum, ad exſiccationem euitandam. Mox præparanda materia, in primis vijs hærens, iulap. acet. ad unc. ij. cum drach. ij. crem. tart. Interim opportunè calor febrilis erit contemperandus; id autem præſtare poterit ſuccus cich. depur. in iure cichorac. alterato; ſimul quippe, & calorem contemperare, & quodāmodo obſtructiones aperire valebit. Ità per aliquot dies progrediendum, clyſteres interim inijciendo, ex decoct. malu. viol. hord. mercurialis; addito ſyr. aut melle roſ. ſolut. &c. Mox repetenda erit humorum præparatorum euacuatio, vel iam præſcripta potione; vel bolis ex caſſ. lenit. & tartaro paratis, ſerum ſuperbibendo, aut aquam hordeaceam.

Verum, quoniam obſtructiones nondum fuerunt ablatæ, ideò aperientia paulò validiora erunt adminiſtranda, quæ eſſe poterunt, præſente adhuc febre, ſuccus cich. depur. ad unc. ij. cum ſucco agrim. ad unc. j. in iure cichorac. alterato; in quo diſſolu. gr. vj. aut vij. tart. vitriol. Quod ſi receſſerit febris, ſuccis iam dictis addatur ſyr. de cich. cum rhab. ad unc. j. vel præbeantur aquæ agrim. & cich. an. unc. iiij. in quibus drach. j. rhab. integra nocte infuſa fuerit. Et ità aliquot diebus progrediendum; mox pil. de Tribus cum rhabar. & caſſia præbeantur, quibus ſuperbibat Patiens ſerum depur. vel aquam Nocer. ad libitum.

His peractis, ad capitis expurgationem deueniri poterit, dum uno, eodemque tempore ſanguis adhuc magis purificabitur; & ideò pil. præſcribantur de tribus cum rhab. aggreg. & aureæ, ſummo mane, in aurora præbendæ, vel ex Tral. circà noctis dimidium; quibus, mane ſuperbibat Patiens aquam hordeac. vel Nocer. quæ, niſi quid obſtet, bis, aut ter repetēdæ; eodemq; tempore, caput errhino expurgandum, ex radice Iridis, & maiorana parato.

Supereſt, ut capitis humida intemperies corrigatur, ſimulque pulmones exſiccentur; quod tentandum decocto aliquo exſiccante quidem, at non valdè calefaciente; quod tamen ſine ſudore, aut parum, aut nihil profuturum credimus; liquati namque humores, tum in venis, tùm in capite exiſtentes, per ambitum corporis ſenſibiliter euacuari debent, ne in partes affectas irruant. Decoctum itaque

que ità paretur. ℞ radic. chinæ opt. unc. j. ligni roriſmar. radic. roſ. vulg. radic. cannæ montanæ, radic. enulæ an. unc. ſ. aquæ cich. pulmon. beton. an. lib. j. m. f. inf. per horas 24; deinde bull. ad conſumpt. dimidij, & colat. ſeruetur pro duabus vicibus, ſummo manè exhibenda; cui in progreſſu, addi poterunt aq. ſulph. gutt. iij. aut iiij. ità enim, & facilius ſudor prolicietur, & pulmones promptius exſiccari poterunt; ſudor tamen in hypochauſto tantum moueatur, & in lecto abſoluatur. Decimo verò quoq; die, præbeatur Patienti potio ex manna clarif. nec victus adeò tenuis præſcribatur, habita virium, & gracilitatis ratione.

Toto verò iam præſcripto tempore purgationis, aliqua intercipientia ſublingualia non ſunt omittenda; ut confectiones diacodij, & diatragacanti frigidi cum bolo; expectorantia matutino tempore exhibendo, ut oxymel, aut iulap. acet. ireatum, ante uſum ſyrupor. decoct. & omnium iam præſcriptorum medicamentorum.

Tandèm aliqua caput, & pulmones corroborantia ſunt in uſum ducenda; ut conſerua ex radice helenij, cum pulu. pulm. vulpis præp. & butyro ſulph. additis paſſulis, & pomorum dulcium ſucco, cum ſaccharo q. ſ. ad ignem, S. A. elect. reformando. Ex uſu quoque eſſe ſolet conſerua è floribus botridis, butyro ſulphuris addito. Pro capite, conſeruę è floribus beton. ſaluiæ, roriſmar. imò & roſarũ, ſub ingreſſum lecti aſſumendæ. Vinum quoque pro menſa medicatum paretur ex ligno roriſmarini,

& ſantalo rubro, ad unc. j. pro unaquaque ſitula.

Quibus omnibus congrua addatur victus ratio, quę neque tenuis, nec nimis attenuans ſit; licet Celſus iubeat, quod dimidia pars cibi ſit demenda, & ſitis, quantum fieri poteſt, ſuſtinenda. Omnia autem prudentię Medici aſſiſtentis committenda. Et hęc ſatis.

ER-

ERRATICA FEBRIS.

VIr 35 annum agens, temperamenti, ſecundum totum, maximè ſecundum iecur, ad calidum & ſiccum vergentis; ventriculi verò frigidioris; pituitoſis vomitibus aſſuetus,qui tamen ſex abhinc menſibus ceſſarunt: præterito menſe Septembri, correptus fuit febre duplici tertiana continua notha, à qua, die vigeſima liber euaſit. Verùm, nonnullis in viuẽdi ratione erroribus commiſſis, poſt paucos dies, rurſus à cœna febricitauit, cum horrore uniuerſali, calore non valdè acri, ſed tardè, & cum difficultate foras ſe exerente, pulſu non adeò frequenti, urinis crudis, & albicantibus, cum ſiti moderata; quę febris ſpatio viginti quatuor horarum, cum uniuerſali madore ceſſauit; ſed ſequenti die, circà veſperam, rurſus inuaſit, cum rigore, toti corpori dolores inferente, & calore, ab initio, remiſſo: qui tamen in progreſſu paulatim ſuccenſus, intenſior euaſit, cum pulſu potius raro, & urina cruda. At nocte ſequenti, hora decima febris noua eiuſdem acceſſio manifeſtè inuaſit,cum horripilationibus,& ſubſequenti calore, iam dictis non abſimili; hęcque poſt trigeſimam horam, longo, lentoque madore omninò ceſſit, duobus integris diebus,Patiente immuni relicto; quę tamen iterum veſpertinis horis quartę diei eundem corripuit. Hęc autem febris inconſtantia, à Medico, & ipſo Patiente obſeruata,

anſam dedit Medicis conſulendi ; ac de eiuſdem cauſis, euentu, & de agendis, eorum ſententiam in medium adducendi.

Inter febres periodicationes habentes, ea quę Patientem noſtrum infeſtat, periodorum nullum ordinem ſeruat, ſed inordinatè mouetur, cuius eſt ordo, nullum ordinem ſeruare; hæcque Erratica dicitur, ſiuè errabunda, quia ſemper errando procedit. Dicitur quoque Planetica; plani enim Gr. error Latinis; vel à Planeta Saturno, cum quo ſimilitudinem habet; nam ſicut Saturnus præludium melancholiæ: ità erratica febris, principium quartanæ ſtatuitur; utplurimum enim, & fere ſemper in quartanam degenerat, ut obſeruauit cum Hippocr. Gal.[a]

[a] 3. Progn. 27. & 1. ad Glauc. 5.

De hac loquutus definitionum Auctor, dixit; errabundas febres eſſe, quæ non præfinito, neque certo ordine, ſed incerto procedunt. Gal.[b] verò dicebat, quod inordinatæ, ſeu erraticæ febres, aliquando ſtant, aliquando mouentur, nunquam verò ordinatè procedunt. Ità febris Pat. noſtrũ affligẽs; primò namque die, poſt cœnam febricitauit, ſpatio viginti quatuor horarum à febre liberatus; die ſequẽti, circà veſperam, rurſus eadem correptus fuit, & nocte ſequenti; hora decima durationis huius, noua febrilis acceſſio fuit obſeruata, quæ poſt trigeſimam horam omninò ceſſauit, & quidem duobus integris diebus; eadem tamen iterum quarto die, veſpertinis horis, recurrente febre. Ex quibus patet, inconſtantem, & inordinatam, febrem intermit-

[b] De Typis 4. & 3. in 1. Epid. 27.

mittentem, propriè erraticam appellandam eſſe.

Neque decipimur in huius febris cognitione, à plurium febrium, ſiue circuituum complicationibus, ut monebat Gal.[c] nec minus ab aliarum febrium anticipationibus, prout Medici non exercitati, quos carpebat ipſe Gal.[d] primo, quia iam præceſſit alia febris, humores adurens, & cruditates inducens. Secundò, quia nulla proportio tertianaria, aut quartanaria ſtabilis obſeruatur; & præterea, interuallum, & quietem duorum, triumve dierum concedere ſolet hæc febris; & ideò dicebat Gal.[e] quod aliquandò ſtant, aliquandò mouentur hæ febres erraticæ. Tertiò, quia non deſunt melancholici humoris putreſcentis ſigna. Quartò, quia inuadit hoc tempore autumnali, & ſupra iuventutem.[f]

Pendet autem hæc febris, à diuerſorum humorum permiſtione; quæ tamen non eſt adeò perfecta, ut in tertiana notha; ſed uterque humor ſuam propriam ſeruat naturam; & ideò diſtinguitur hæc ab illis febribus, quæ fiunt ab una ſimplici materia, in quibus obſeruatur diuerſorum humorum eam componentium, natura. Humores verò in caſu noſtro, ſunt melancholici, & pituitoſi, qui anteà per vomitum excerni conſueuerant; hi verò ſimul miſti, in uno tantum loco, circà viſcera naturalia putreſcũt, & ità à febrium complicatione diſtinguitur; dum enim humores iſti, in uno, eodemque loco inuicem contendunt, modò unus, modò alter ſuam facit acceſſionem, ut obſeruauit Gal.[g] in Cleonactide; & ideò

c 2. de Diff. Feb. vlt.

d 2. de Criſ. 9

e de Typis 4.

f in Coac. 1. & 3. Aph 27.

g 3. in 1. Epid 25.

ideò utriuſque humoris ſigna obſeruantur, in pulſibus, urinis, calore, ſiti, & inuaſionis modo; etenim rigor dolorem afferens, fere Oſtocôpos, ab humore melancholico, & acido; ſicut horror à pituitoſa, materia, cum aliqua aciditate coniuncta proueniunt; & ità ordinem variant humores, & fit erratica febris; donec, progreſſu temporis, exuſtio æqualiter ambobus humoribus inducitur, & quartana ordinata euadit. Ideò Auic. dicebat, quod de proprietate harum febrium eſt, ut ſtent in ſuo fine, ſecundum ordinem unum, hoc eſt, quod perducant ad febrem, ſeruantem ordinem unum; nimirum ad ipſam quartanam.

Febris hæc, cum ſit intermittens, periculo vacat; diuturna tamen ſemper eſſe ſolet, cum partim humores crudos, & viſcidos: partim verò exuſtos, & melancholicos auctores habeat; undè raró fit, quin in quartanam migret, atque degeneret. Sic Gal.[h] dicebat, quod errabundis febribus, quartana ſuccedere ſolet. & Hipp.[i] oportet inquit, talem expectari abſceſſum, per febrem continuam: in quartanam verò diſceſſuram, quoties intermittat, prehendatque errabilem modũ, atque ità agendo, autumno propinquet. Quod tamen præcognoſcere datum erit nobis, ſi in urina nigræ[k] nubeculæ appareant; tunc enim quartana expectanda.

h 1. ad Gla. 5.

i 3. Progn. 27.

k in Coac. 4.

l 4. Acut. 52.

Curationem quod attinet, videtur Hipp.[l] potius huic febri eandem denegaſſe, quam propoſuiſſe, dum ait; inconſtantes febres, donec conſtent, ſinere oportet; ubi autem conſtiterint, victu, & purgatione

gatione conuenienti curabis. Gal. tamen in Com. obſcurum hunc loquendi modum conſiderans, explicauit, dicens: Inconſtantes febres ſinere oportet, donec, qualiſnam febris ſit cognouerimus. Quarè, ſi ſtatim erraticam febrem cognoſcimus, ut præſentem, ſtatim quoque curationem eius aggrediemur. Primò quidem euacuantibus. Secundò, magis attenuantibus, incidentibus, detergentibus, & aperientibus. Tertiò, exuſtionem remouentibus. Quartò, viſcera roborantibus.

Et in fonte Chirurgico, ſi ſanguinis miſſionem conſideremus, cautè valdè agendum; nàm ſicut, ſi ab initio inuaderet, mediana brachij aperienda foret, ut ſanguinis qualitas exploraretur: ità in hac, quæ alijs ſuccedit, in quarum curatione iam ſanguis extractus fuit, non adeò audaces, in eodem iterum mittendo, eſſe poſſumus. Saluatella itaque ſiniſtra in caſu noſtro aperienda, & parcè ſanguis mittendus, ad ulteriorem humorum exuſtionem inhibendam; ſicut in alijs, quibus vires non adeò conſtarent, venæ hæmorrhoidales aperiri poſsent. Cauteria locum habent; nam morbi diuturni, non per criſim, ſed per abſceſſum ſanantur; Medicus autem debet eſſe naturæ imitator. Frictiones quotidianæ toti corpori conuenientiſſimę erũt: ut humores craſſi attenuentur, & ſimul diſcutiantur, ac reſoluantur.

A fonte Pharmaceutico ſunt petenda euacuantia, præparantia, alterantia, aperientia, & viſcera roborantia. Lenientia eſſe poterunt, ſyr. roſ. ſolut.

de polypodio : vel elect. lenit. cum tart. aut cum diacath. quia alijs febribus ſucceſſit.

Et ideò, pręparãtia, efficaciora ſtatim eſſe poterunt; ut oxymel, ſyr. byzant. cum aceto, de duabus radicibus; & tandem oxymel compoſitum, cum ſyr. de cich. cum rhab. addita ſemper decoct. cichoraceorum, necnon agrimoniæ, pentaphylli, petroſelini, ſcolopendrij.

Purgantia eſſe poterunt, decoctio epith. Meſ. ſyr. roſ. ſolut. temperata; cui ſuperbibat Patiens ſeri capr. depur. lib. ij. Prærogatiuam ſolent habere pil. de tribus, & aggregat. an. drach. ſ. cum flore caſſ. ad unc. j. ſero pariter ſuperbibito.

Interim præparantium uſui inſiſtendum erit, & per epicraſin purgandum. Quod ſi obſtructiones contumaces fuerint, ad decoctum ſalſæ, Recentiores deuenire ſolent, in iure galli: additis herbis, & radicibus aperientibus, paratum. Nos verò ad ſyr. Fernelianum, libenter, & utiliter properamus; addito, non ſolum rhab. verùm & modica radice nigra helleborina; qui, alternis diebus propinari poterit; diebus verò intermedijs, exhibitis ſuccis depur. hoc modo. ℞ ſucc. depur. cich. borrag. agrimoniæ an. unc. j. decoct. borrag. endiuiæ, meliſſæ, capil. ven. unc. v. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Sic verò continuandum, ad viginti, & triginta dies, ſi opus fuerit; namque ex his omnibus conſequemur deobſtructionem, præparationem, caloris remiſſionem, & humorum, per epicraſin, paulatinam euacuationem.

Tan-

Tandem viſcera corroborant, conſeruæ abſinthij, bugloſſi, borraginis, cum ſpeciebus aromatici roſati; ſuccus abſinthij condenſatus; vinum abſinthite.

Victus ratio erit attenuans, at non tenuis, quæ morbis longis conuenire non poteſt. Apparentibus ſignis coctionis, conuenit vinum paucum, tenue, & oligophorum; utpote quod poſſit humorum coctiones adiuvare, & euacuationes promouere. Quæ pro hac febre erratica curanda, ſatis.

QVARTANA LEGITIMA.

IVuenis Mercator, 30 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, ad calidum & ſiccum vergentis, mediocris habitus, ſed fuſci coloris, hirſutis hypochondrijs: negotiis quammaximè addictus, & cibis uſus, de more, craſſæ ſubſtantiæ, ut carne bubula, leporina, ſalitis carnibus, atque piſcibus, leguminibus, braſſica, caſeo veteri, & acetarijs, atque copioſis potibus: antehac quartana detentus, hoc autumnali tempore, dum febres graſſantur quartanæ, equo, longum iter, mercaturæ cauſa facturus, ſecundo itineris die, circa veſperam, febre correptus fuit, cum exiguo rigore, carniſque totius corporis, uſque ad oſſa, profunda, & doloroſa laſſitudine: cum calore, ſtatim ab initio, ſatis remiſſo, qui mox paulatim ſuccenſus, flammeus potius, & ſiccus, quam fumoſus ab ipſo Patiente fuit obſeruatus. Perſeuerauit autem febris uſque in ſequentem diem; ſicq; die tertia, ſine febre domum reuerſus, & ad conſueta negotia, licet viribus non parũ refractis, noctem tranſegit inquietam; quarta verò die ſurrexit è lecto, cibum, ut ſanus aſſumpſit; ſed hora 21, eodem modo febricitauit, ut anteà, cum vomitu pituitoſo; quorum cauſa, Medicum accerſiuit, qui pulſum potius tardum, ac rarum obſeruauit: urinam albicantem, aquoſam, ac decoloratam;

&

& in reliquis, quæcunque in antecedenti paroxyſmo obſeruata fuere. Præſcripſit autem leniens, ex elect. lenit. paratum, & tertiam acceſſionem, die quarta attentè expectauit, quæ ferè eadem hora comparuit; in cuius primo inſultu, pulſus obſeruauit, non ſolum tardos, & raros, ſed etiam paruos, ac debiles; & præterea rigorem, conſueto paulò vehementiorem. Et licet febrem periculo vacare cognouerit & ipſe Patiens, anxius tamen de ſalutis celeritate, ut negotijs proprijs omninò incumbere poſſit, à nobis conſilium quærit.

Non eſt qui ignoret, febrem, egregium hunc Mercatorem diuexantem, eſſe quartanam; maximè verò, cum impetũ [a] graſſantium morborum, & tẽporis conditionem unuſquiſque attendere ſoleat; ſed prætereà, cum & ipſe Patiens ſe quartanarium agnoſcat; & quidem per intermiſſionem; quia poſt vigeſimam quartam acceſsionis horam, à febre immunis obſeruatur. Rariſsimè autem continua [a] euadit; etenim, non ab alimentali melancholia fit: quia eſt adeò pauca in venis, alijs humoribus alimentalibus miſta, ut difficulter putredinem concipere poſsit; nec ab excrementitia: quia ut valdè naturæ inimica, in venis non detinetur, ſed foràs protruditur, & ità febrem intermittentem producit.

[a] 3. Progn. 38

[a] 2. de Diff. Feb. 2. & de Tot. Morb. Temp. 7.

Hæc autem, non ſpuria, & notha, ſed legitima eſt, utpotè genita, non ab humore melancholico præter naturam, & exuſto, ſicuti fieri ſolent quartanæ per abſceſſum, poſt prægreſſas alias febres; ſed ab humore melancholico naturali. Neque admit-

b Lib.12.C.8. mittenda Tral. [b] in Gal. criminatio, quod aliam, quam legitimam quartanam, à naturali melancholia factam non cognouerit ipſe, & ideò ſoliùs tantummodò legitime curationem aſsignauerit [c]; etenim non obſeruauit Gal. [d] dicentem: Atram bilem, ex qua quartanæ ortum habent, geminam ſortiri generationem; unam ex flaua bile retorida; alteram ex craſſo ſanguine. Quod idem [e] alibi repetit; curationem tamen non propoſuit, eò quod, cum bilioſarum curatione coincidat.

c 1.ad Gla.11

d 3.Aph.Cõ. 22.

e 3.Progn. Com.27.

Reliqua quoque ſigna omnia, legitimæ quartanę pręſentiam confirmant; Et primò quidem rigor oſtocopos, [f] hoc eſt frangens oſſa, & carnes; quia humor, utpote craſſus, ac terreſtris, in profundo hęrens, oſſa veluti frangit, & carnes contundit; & ob hanc cauſam, ab initio, rigor [g] vehemens obſeruari non ſolet, ſicut in progreſſu; quia crudus, & non attenuatus, adeò facilè concitatius moueri non poteſt.

f 2.de Criſ.3.

g 1.ad Gla.5. & 2.de Criſ.3

Secundò calor, qui ab initio remiſſus, & paulatim ſuccenſus, flammeus, & igneus, non fumoſus euadit; non ſecus, ac in teſta terrea, à qua parum, aut nihil fumoſi eleuari poteſt; ſecus verò in materia pituitoſa, quæ ideò lignis viridibus comparari ſolet.

Tertiò obſeruauit Medicus, in ſecunda acceſſione, prægreſſa nocte [h] graui, atque moleſta, pulſum [i] tardum, & rarum; quia cor, ob humoris frigiditatem, exigua indiget ventilatione; & prætereà, in principio [k] tertiæ acceſſionis, eundem pulſum parvum,

h 2. Aph. 13.

i 2.de Criſ.4.

k de Typ. 4.

vum [l], ac debilem quoque notauit; arteria enim, quaſi alligata, & ad interiora retracta videtur, adeò ut liberum aſcenſum non habeat, ob humoris grauitatem. l 2. de Criſ. 13.

Quartò, urinam albicantem, aquoſam, & decolorem vidit, certum humoris melancholici naturalis indicium; talis enim non eſt in quartana ſpuria, ab exuſto humore producta; & ideò aptiſſimè dicebat Gal. [m] quod in quartana, urinæ variæ ſunt, ſed crudæ omnes. m 1. ad Gla. 8.

Quintò, longitudo acceſſionis, & interualli; acceſſio namque, ut obſeruauit Serapio, plurimùm ad 24 horam extenditur; interuallum verò adeò longum eſt, ut vix dari poſſe quartanam continuam admittat Gal. [n] n 2. de Diff. Feb. 2.

Cauſa huius febris, eſt melancholicus humor, excrementitius quidem, at naturalis, non exuſtus, aut præter naturam, in primis vijs, circa viſcera naturalia putreſcens: ob prohibitam tranſpirationem, ab obſtructionibus, ex humore melancholico, copia, & craſſitie peccante. Ad cuius non exuſtæ melancholiæ redundantiam, conſpirarunt cauſæ remotæ omnes; ut ætas [o], totius, & iecoris temperamentum [p], anni tempus [q], vita anteacta, ut ſtudia, ciborum melancholicorum [r], & aceti uſus [ſ]; non aliter enim fit ex vino acetum [t], quam ex ſanguine melancholia; & tandem copioſi potus, qui ſi aquoſi, lienem inflant; ſi meraciores, replent, & humores adurunt.

o 3. Progn. 28 & de Nat. Hum. 20.
p de Atra bile 4.
q 3. Progn. 28
r 3. de Loc. Aff. 7.
ſ 3. Acut. 38.
t 3. de Sympt. Cau. 2.

Harum autem cauſarum conſenſus, & conſpira-

tio,

tio, antehac eundem Patientem quartanarium red-diderunt, pace [t] Aetij, qui hominem ſemel tantum quartana corripi credidit, Hipp. auctoritate, Lib. de Septenario: ſpurius quippe, non verò Hipp. genuinus eſt liber ille, cui innititur Aetij opinio, cum potiſsimum experientiæ repugnet; etenim Villicus apud Beniuenium, prima vice, quartana correptus, ab ingluvie, & meri compotationibus liber euaſit: quia aderant ſigna coctionis; ſecunda verò vice rurſus quartana correptus, ijſdem crapulis dum ſeipſum liberandum ſperabat: quia omnia cruda erant, mortuus eſt. Et ità cõcidit opinio Aetij. Sicut, nullo loco habenda Fernelij ſententia, aſſerentis, ab omnibus, in utero materno, contrahi quartanæ cauſam; cùm tamen multi, toto vitæ curſu, quartana nunquam correpti fuerint.

[t] Tetr. 2. Ser. 1. Ca. 83.

Cùm autem quartana ſit Medicorum opprobriũ, eorumque operam, atque medicamenta ſæpiſsimè eludat; quoniam longiſsima [u] ſemper eſt, & potiſſimum autumnalis [x]; hinc accidit, ut Empirici, Chymici, Paracelſici, Vanhelmontici, Methodici, Vulgares, & Dogmatici, omnes, ſibi propriam, atque ſingularem propoſuerint, in quartana curanda, diuerſam rationem. Et quoniam humor melancholicus, ægrè, & nonniſi diuturno tempore coctionem admittit, ideò Patientes impatientes ſæpiſsimè euadunt; & licet prudentes, ac diuites, poſt dogmatica aliqua medicamenta experta, alijs ſectis pſeudomedicis ſeſe committunt: & quamuis ſæpius cum vitæ propriè diſcrimine; aliquandò tamen

[u] 3. in 1. Epid tex. Com. 4.
[x] 2. Aph. 25.

men

men euenit, ut ſequutis coctionibus, beata vetula accedat die critica; vel, ut obſeruauit [x] Celſus, ubi ratio non prodeſt, aliquandò temeritas adiuvet.

[x] Celſ. 3. de re med. 9.

Nos autem, relictis Empiricorum vanis, & validis antimonialibus; Chymicorum, & Paracelſicorum medicamentis mercurialibus; Vanhelmontij febrifugo, quod nobis, & forſan ipſi ignotum reliquit; Methodicorum, ventrem, & vomitum mouentibus, Balneis; Ægyptiorum quinetiam clyſteribus; Vulgarium improba viuendi ratione, praua, & copioſa alimenta ingurgitantium, & meraciora vina bibentium, Dogmaticorum veram, atque legitimam curationem delineabimus: etenim hęc noſtra Secta, vera, ac legitima eſt; ut quæ ratione procedat: ex eadem, & experientia compoſita.

Diſtinguamus primò exquiſitam Patientis noſtri quartanam, à notha; quoniam diuerſæ deſumuntur, ab uniuſcuiuſque cauſa, indicationes; ut contrà Gal. notauit Tral. & exquiſitæ, cum eodem Gal. [y] curationem proponamus, deſumendo indicationes à Febre; à Cauſa febris; & à Viribus. Inter has autem, quæ à febre deſumitur, parui facienda; & ideò Gal. [z] prohibet refrigerantia. Hippocr. [a] verò præcipit, quod omnis febris ſit refrigeranda, præter quartanam. Sint itaque medicamenta, ratione febris, in actiuis temperata, & potius calida in primo gradu; in paſsiuis verò, humectantia. Ratione cauſæ, attenuantia, incidentia, aperientia, & ventriculum roborantia. Ratione virium, nutrientia, & vires conſeruantia.

[y] 1. ad Gla. 11

[z] Ibidem.
[a] de Loc. in Hom. 38.

Ii In

In fonte Chirurgico, omnium primò conſideranda ſanguinis miſsio, an conueniat, quo tempore, & ex quo loco. Conuenire ſanguinis miſsionem præcipit Gal.[b] cui ſubſcripſit quoque Auic.[c] dummodò tamen ſanguis niger, & melãcholicus, abundet in venis, ut facilè eſſe ſolet, cum plerumque in quartanarijs laboret lien, qui maſſam ſanguineam depurare non valet: tuncq; quoniam minera quartanæ febris, à toto venoſo genere foueri poteſt, educitur ſanguis, ratione cauſæ fouentis, & antecedentis: non autem ratione cauſæ coniunctæ. Quod ſi in toto niger ſanguis non reperiatur, tunc ſtatim ſiſtendus; & ideò Medici præſentiam præcipit ipſe Gal.

b 1.ad Gla 11
c 1.4. Tract.1 Cap.64.

Tempus ſolet eſſe in principio, cum Gal.[d] ſi ſanguis in toto abundet, niger, & craſſus, in quibus lien malè habet; ſin minus, non in principio, ſed cocta, & digeſta melãcholica materia, cum Auic.[e] tũc enim à ramis venæ portæ, ad cauam digeritur, hoc eſt diſtribuitur, quo tempore venæ craſſiores quoque apparent, & ideò indicans, vitium nimirum in sãguine reperitur, quod ab initio nõ aderat. Sic itaque conciliantur; Gal.n. ab initio, educit ſanguinẽ, ratione cauſæ antecedentis, ſi adſit; Auic. verò in progreſſu, ratione cauſæ coniunctæ, ut depuretur ſanguis ab humore melancholico, à minera febris, ad venas diſtributo; cautè tamen, & nonniſi parcè educendus; ſed potius melanagogis electiuè purgantibus, tùnc temporis, coctione apparente, maſſa ſanguinea eſt purificanda.

d Ibidem.
e Ibidem.

Lo-

Locus, eſt iecoraria, ſiue mediana ſiniſtra[f], ex Gal. vel lateris magis affecti[g], ex Aet. Saluatella ſiniſtra ut Gal.[h] ex aliorum ſententia, cui ſubſcripſerunt Paul. Nicolus, Cardanus, Amatus, Valeſius, & ipſe Areteus.[i] Communior autem, & magis uſitata ſententia eſt Aetij, quod ſanguis ex latere magis affecto educatur, neglecta interna, aut media, omnes enim ab axillari procedunt; ſed magis apparente, & euidentiori tuſa, ut craſſior ſanguis emanare poſſit. Sic in caſu noſtro, aperiatur vena brachij dexteri; cum ſanguinem melancholicum in toto abundare, ex ætate, temperamento, habitu corporis, hirſutie, & vita anteacta facile arguere poſſimus; non omiſſa tamen obſeruatione, Medico præſenti expendenda, circa ſanguinis effluentis qualitatem, à Gal.[k] nobis præſcripta. Aperiuntur quoque venæ ſedales, ſi ſuppreſſa eſſet conſueta hęmorrhoidalis euacuatio; & in mulieribus, ſaphena, menſtruis retentis, aut diminutis. Cauterium in caſu noſtro, locum non habet, ut in diuturnis quartanis.

Ex Pharmaceutico fonte, ſi curationem à Gal.[l] propoſitam attendamus, lenientia omnium primò ſunt depromenda, mox præparantia. Et quoniam melancholici plerunque cruditatibus abundant; ideò, antè humorem melancholicum, pituitoſi eſt habenda ratio, qui à primis vijs detrudendus, primò vomitu; ſecundò clyſtere; tertiò lenienti medicamento. Vomitorium paretur, ex iure carnium, radice raphani alterato; addito iulapio acet. & oxy-

f 1. ad Gla. 11

g Tet. 2. Ser. 1. Cap. 84

h 3. de Anatom. Adm. 5. & de Sang. Miſſ. 14.

i Lib. 2. Cap. 2

k 1. ad Gla. 11

l 1. ad Gla. 11

oxymel. ſimpl. Clyſter mollis paretur ex decoct. malu. mercur. chamæmeli, betæ; additis mel. roſ. ſolut. oleo chamæmel. oui vitello, & ſale. Leniens ſit elect. lenit. cum crem. tart. & modico hieræ picræ. Vel in potu, mel. ſyr. roſ. ſolut. cum lenit. & decoct. cord. q. ſ. pridiè ante acceſſionem aſſumendũ.

Prima præparatio fiat ſyr. ſine diluto, ut diutius ventriculo immorari poſſint. vt ℞ ſyr. de cortic. citri, oxymel. ſimpl. aq. cinnam. an. unc. j. m. pro ſyr. & ſic pro quinque. Indè repetatur aliquod ex prædictis lenientibus; cui ſuperbibat mulſam dilutam, ex aqua hordei paratam. Expiatis primis vijs ab humore pituitoſo, diebus vacuis à febre, in die quoque acceſſionis, aliqua erunt agenda, humorem melancholicum reſpicientia. Sic ſi ingruente paroxyſmo, vomitus ſponte moueatur, erit adiuvandus; etenim, ex Auic. aut eradicat, aut alleuiat: leuioribus tamen id fiat, primis diebus, ut ſupra; validioribus autem, in progreſſu, apparentibus ſignis coctionis.

In ſtatu febrili, aliquod alterans erit offerendũ; quod tamen non valdè refrigeret, omnis enim febris perfrigeranda, præter quartanam,[m] ex Hipp. & ideò Ariſt: quoque dicebat, quod in quartanis, ſemper ignis ſit inijciendus. Sit itaque ius malua, althea, borrag. liquir. pomis apijs, & corticibus citri alteratum; cui addatur aquæ cinnam. cochlear. Vel paretur tale iulapium. ℞ ſucci pom. dulc. unc. vj. aquæ florum citri unc. iij. moſchi, ambræ an. gr. iij. ſacchari fini lib. j. m. ad ignem paretur iulap.

[m] de Loc. in hom. 38.

In

In febris progreſſu, euacuantia, & præparantia paulò validiora exhibenda; & tandem, apparente coctione, etiam valdè purgantia. Ità[n] clyſteres validiores parari poterunt, ex decoct. malu. mercur. chamæmeli, utriuſque centaureæ, fol. ſennæ; additis elect. diaph. oleo chamæmel. vitello oui, & ſale. Vomitorium ità paretur. ℞ iuris carnium, raphano alterati unc. x. diaſari Fernelij unc. ſ. m. & niſi præſtò ſit diaſarum, ſubſtituatur puluis aſari, à drach. j. ad drach. ij. Medicamentum verò eſſe poterit. ℞ elect. lenit. drach. vj. extract. ſennæ, polypod. an. drach. j. m. f. bol. vel potu. ℞ fol. epit. ſennæ, an. m. j. cinnam. integri drach. j. aquæ meliſsæ q.ſ. m. f. inf. per horas xij. deinde facta forti expreſs. colat. adde ſyr. de polyp. unc. v. aq. flor. cit. aut cinnam. unc. ſ. m. f. p°. cui ſuperbibat ius, malua, aut hordeo alteratum.

[n] Paul. 2. de Re Med. 23.

Validiora præparantia erunt, decoctio bugloſſi, borrag. meliſsæ, card. ſancti, gentianæ, petroſelini, apij; cui addantur ſucci depur. borrag. & fumariæ, potius, quam ſaccharata, & dulcia. Amara tamen, & acida miſceri poſsunt, ut ſyr. de cich. cum rhab. præſentibus obſtructionibus; vel ſyr. byzantinus cum aceto. Et licet de uſu aceti, in præparando humore melancholico, dubitauerit Gal.[o] cum Hipp. conceditur tamen, quando eius curationem[p]: non autem quando præſeruationem intendimus; etenim, ad expurgationem non parum conducit fermentatio, quæ ab aceto excitatur.

[o] 3. Acut. Tex Cō. 38. et 3. de Sympt. Cau. 2

[p] de Mel. ex Rufo & Poſſid.

Qua prægreſsa præparatione, & apparente humorum

morum coctione, ad purgantia deueniri poterit; ut ad decoct. epit. Meſ. ad unc. vj. vel ad drach. ſ. extracti veratri nigri, cum caſſia; quibus ſuperbibendum præbeatur ſer. capr. aut aſin. ad lib. ij. ob hellebori vim exurentem. Quæ purgantia, ſi ante coctionem præberẽtur, miſeros ægros in damna irreparabilia pręcipitarent; nam vel triplex quartana, vel diuturna, vel continua, vel alui fluxus, macies, ac tandem mors etiam ipſa conſequeretur. Auic. autem intelligendus de humore antecedente, non coniuncto, ab initio purgando; ſicut Tral. de quartana per abſceſſum facta, ideſt notha, in cuius principio facilè aliqua coctionis ſigna obſeruari poſſunt.

Apparentibus itaque ſignis coctionis, præbeatur purgans, etiam die acceſſionis; quicquid dicant Gẽtilis, Sauonarola, Mercatus, cum Gal.[q] & Auic.[r] Hipp.[ſ] enim p°. tribus, aut quatuor interpoſitis diebus, pharmacum ſurſum purgans exhibendum præcipit, in ipſa acceſſione; mox, intercurrentibus alijs diebus, pharmacum deorſum purgans præbendum iubet. Pronunciauit autem indefinitè, alijs diebus, non tribus, aut quatuor, ut innuat, humorum coctionem eſſe expectandam. Die autem acceſsionis, facilior, & uberior ſequitur humorum expurgatio à pharmaco purgante, quinque, aut ſex horis antè acceſſionem; dum humor ipſe à natura mouetur, exhibito.

q de Purg. Med. f. 8.
r 1.4. Trac. 2. C. 7.
ſ de Aff. 19.

Humore autem iterũ atq; iterũ expurgato, ſi aliqua in viſceribus producta fuerit obſtructio, ſyr.

Fer-

Fernel. cum rhab. paratus, opportuniſſimus fuerit, pluries exhibitus, in vino albo tenui; ut qui egregiè aperiendo, & humores craſſos attenuando, uno, eodemque tempore eoſdem educat.

Mox Gal. diatrium pipereon, diaſpoliticon, aquam cum pipere exhibet. Et tandem, manifeſtis apparentibus ſignis coctionis, Theriacam[t] prębet; non autem antè, ne attenuati, & commoti crudi humores, duplicem, & triplicem quartanam excitent; ut contigit Eudemo Seni[u], Romæ, qui, ab Archigene, & Martiano, primæ notæ, Medicis præmaturè Ther. exhibita, in triplicẽ quartanã incidit. Detur autem Theriaca antiqua, duabus horis antè acceſſionem; moleſtos etenim rigores[x] mitigat, & humorem attenuatum, per varias partes expellit.

t De Ther. ad Piſ. 15. & 1. ad Gla. 11.

u De Præcog. ad Poſt. 4.

x Aet. Tet. 1. Ser. 1. Cap 84. & Paul. 7. de Re Med. 10.

Quod ſi contingat, ut rigor diuturnus, & vehemens euadat, ſitque moleſtus, præbeatur ſpiritus vitrioli, in aqua praſsij, ab initio, ut Geſnerus; vel gran. vj. piperis integra, cum pauco vino generoſo, ut Amatus Luſitanus; & ſpina prælinatur oleo de Scorpionibus Matthioli, vino maluatico diſſoluto; vel theriaca, aqua vitæ diſſoluta.

A proprietate iuvant, interna, & externa. Interna, Gentiana, plures dies aſſumpta, optima cenſetur. Die acceſsionis, in aurora, gutt. x. quintæ eſſentiæ roriſmarini, in exiguo vino cretico, tribus vicibus. Sic aqua theriacalis, aqua vitæ iuniperina. Præſtantiſsimum autem cenſetur oleum myrrhæ, in vino cretico ſumptum, ad gutt. v. Inter externa, Marcellus Medicinæ Princeps, proponit lapillos

pillos albos,&nigros in ventre hirundinum inuentos. Cardanus, dentem Serpentis appenſum. Fernelius, viuentem araneam, in teſta iuglandis clauſam, collo appenſam.

Victus rationem quod attinet. Aer ſit calidus, ut conſulit Ariſt. Victus, primis duabus hebdomadis, ſit tenuis[y], mox plenior, ſed attenuans; edulia [z] ſint ſalſa, & ſinapi condita. Aetius tamen aliquam expectat coctionem, ante ſalſamentorum uſum. Ab omnibus glutinoſis, flatulentis, & refrigerantibus cibis abſtineat, & potiſsimum à carne ſuilla[a]. Pro potu, aqua, tanquam peſtis fugienda; ſit itaque vinum album, tenue[b], calefaciens. Somnus, ſub acceſsionem conceditur; impedit enim, vel ſaltem acceſsiones moderatur. Exercitium coctiones adiuvat, dum calorem excitando, craſſos humores mouet, & attenuat. Animi motus quartanam aliquando ſolvunt; ideò ex Gal.[c] multi liberati ſunt, ex ſolo gaudio; alij ex magno timore, ut narrat Rhaſis. Sic Quintus Fabius fuit à quartana in prælio liberatus, ut refert Plinius.

Tandem, documentum circà viuendi rationem nobis tradit Celſus[d], dicens. In vetere quartana, prodeſt mutare ſubindè victus rationem, à vino ad aquam, ab aqua ad vinum; à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire, comedere radicem deinde vomere; Iure pulli gallinacei ventrem ſoluere; oleum ad frictiones adijcere; calefacientia, ante acceſsionem; ſorbere aceti cyathos, vel vini cretici, cum ſinapi: per hæc enim, & ſimilia, corpus

y Tral.

z 1. ad Glau. 11. Paul. & Act.

a Paul.

b Orib.

c Lib. de Par. Pila.

d 3. de Re Med. 16.

pus agitandum, & de illo ſtatu mouendum. Monet prætereà Celſus ipſe, quod dum Febris quieuit, diù meminiſſe eius diei conuenit, adeoq; vitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem; facile enim reuertitur. Hæcque, pro curatione huius quartanę legitimę, dicta ſatis.

QVARTANA SPVRIA.

IVuenis Nob. annorum 28, temperamenti totius, & iecoris, ad calidum & ſiccum vergentis, mediocris habitus, boni coloris, in viuendi ratione, potiſſimum æſtate proximè præterita, in uſu fructuũ, & potibus gelidis delinquens, ineunte autumno præſenti, in febrem tertianam incidit, extenſam; pro cuius curatione, ſerum, & ſtillatitias aquas præſcripſit Medicus; verùm genio nimiũ indulgẽs, medico inſcio, eaſdem gelidas potauit largius, unde obſtructiones in viſceribus, & potiſſimum liene, oboriri ceperunt. Ceſſauit nihilominus tertiana febris, licet poſteà valetudinarius vixerit, immò, paucis tranſactis diebus, rurſus febricitauerit, febre quadam, quæ modo tertianæ, modò quartanæ, modo quotidianæ typum ſeruabat, ideòque erratica à Medicis exiſtimata fuit; donec tandem in quartanam, modò ſub finem autumni, firmata eſt; quæ, cum vehementi rigore oſtocopo inuadit, cum dolore tamen in hypochondrio ſiniſtro, ubi lien tumidus tactu percipitur. Pulſus ſunt frequentiores, calor acrior, urina colorata, ſed cruda, ſitis moleſta, appetitus deiectus, perpetuus mœror, & frequens ad iram propenſio; tumentes quinetiam habet hæmorrhoidas. Conſulit autem de ſalute adipiſcenda.

Non unicam eſſe quartanæ ſpeciem aſſeruit

Gal.[a] dicens, quod Autumno quartanæ fiunt, non quartana; quia ex atra bile ortum habent, quæ duplicem habet generationem; alteram quidem ex flaua bile ſuperaſſata; alteram verò ex ſanguine craſſo. Quod idem alibi[b] repetit, dum ait, Quartanam ex atrabilario humore conſiſtere; qui vel à ſanguine craſſiori, & reſpondet proportione in venis, ſubſidenti in dolio vini feculæ; tum etiam ex flaua bile vehementer aſſata, quæ atra bilis malefica eſt. Et ſicut legitima fit à puriori atra bile, ex craſſo ſanguine orta, melancholia ſcilicet naturali; ità non legitima, & ſpuria, ab illa, quæ ex flauæ bilis exuſtione oritur, quæ atra bilis præter naturam dicitur: & ideò hæc, per abſceſſum fieri ſolet, nimirum poſt alias febres, & humorum exuſtionem; rariſſimè autem ſtatim ab initio inuadit; quarũ quartanarum diſtinctionem, ſi cognouit Hipp. cur eandem ignorauit Gal? ut falsò carpitur à Tral. Huius generis autem eſt præſens, Iuvenem Nob. affligẽs; qui poſt errores in viuendi ratione, & præſertim fructuum uſu, & gelidis potibus commiſſos, in febrem tertianam incidit, atque in ijſdem perſeuerans, in erraticam; tandem obſtructionibus in liene adauctis, in firmatam quartanam lapſus eſt. Lien enim ab Hipp.[c] fons aquæ dictus fuit; quia, tanquã ſpongia, nimium potum trahit; undè imbecillis, & tumidus factus, nec humorem melancholicum attrahere: aut, ſi cum potibus attrahat, eundem dimittere nequit, & ideò obſtructiones, tumoreſque excitantur; ſiuè dicamus, aquam appellaſſe melan-

a 3.Aph. Cõ. 22.

b 3. Progn. Com.27.& 2. de diff.Feb.9.

c 4.de Morb. 2.

choliam Hipp. quia ubi aduſtio, ibi multa liquatã, & expreſſa humiditas reperitur. Erat autèm in aduſtionem, natura, pronus Nob. ipſe Patiens: ſed præterea à prægreſſo febrili calore, etiam abſq; ulla naturali propẽſione, facilis in eã fuiſſet lapſus, quę, accedentibus obſtructionibus, & ab his libera tranſpiratione prohibita, in liene[d], & ramis ſplenicis computreſcẽs, febrem hanc quartanam illegitimã excitauit. Cuius cognitio neminem latere poteſt, non modo quia typus, eius ideam generatim nobis ſignificare ſoleat; verùm, quia & pulſus frequentiores, & calor acrior ſtatim, urina colorata, ſitis moleſta, & procliuitas ad iram adſunt, & omnium maximè, quia alijs febribus, & erraticis[e] ſucceſſit, hæc febris; quæ ſicut flauæ bilis exuſtionem: ità quartanam illegitimam atteſtantur.

d 1. ad Gla. 5.

e 3. Prog. 27.

Hos autem exuſtos humores, maiori parte attenuatos, & fuſos eſse, ex eo patet, quod ad venas ſedis, irritata natura eos depoſuerit; quod ſtatim ab initio, rigor vehemens, & oſtocopos factus fuerit, qui alioquin nonniſi in progreſsu[f] fieri ſolet, attenuato nimirum, in decurſu ipſius febris, melancholico humore. Nec exiguum huiuſce exuſtionis ſignum præbere ſolet appetitus deiectio, ut contigit Oneſianacti[g], cum humor melancholicus naturalis, ad appetitum excitandum deſtinatus, deſit, nec ob vias obſtructas, à iecore ad lienem demandari poſſit; ſic & mœror immodicus, exuſtionem iam factam, & ira pręceps, fientem adhuc nobis deſignant.

f 2. de Criſ. 3. & 1. ad Gl. 5.

g 7. Ep. d 24.

Fe-

Febris hæc, licet, ut quartana, ſecuriſſima ſit, ex Hipp.[b] attamen, ſi ex liene procedat, & cum eiuſdem tumore fiat, periculoſa euadit; immò ex hac nonnullos defunctos vidit Gal.[i] etenim vel ad tabem iuvenes: vel ad hydropem[k] ſenes ducit. Ideò non adeo tuta præſens habenda; cùm tumeat lien, &, utpotè ſpuria, ac per abſceſſum facta, difficilioris curationis ſemper euadat.

b 3. in 1. Epid. 4.
i Ibidem.
k De Typ. 4.

Vtcunque tamen, longiſſima[l] ſemper eſt, & hæc præſertim; primò, quia ſpuria; ſecundò, quia cum lienis tumore; tertiò, quia autumnalis[m], & hyemē attingens. Nihilominus, ſi Patiens deliciarum oblitus, obtemperans omninò fuerit, ſi non proximo ſolſtitio, æquinoctio ſaltem verno, liberandum ſperamus; cum appetentiæ deiectionem ab initio, breuiorem febrem prȩnunciare obſeruauerit Braſauolus. Nec formidandæ obſeruationes duodecim annorum, enarratæ ab Auic. neque vigintiduorum, à Maſſaria, in quadam Matrona Veneta; nec triginta, à Foreſto; ſunt enim rariſſimi caſus, qui in exemplum modò non ſunt adducendi.

l 1. Aph. Cō. 12. & 3. in 1. Epid. 4.
m 2. Aph. 25.

Curatio autem huius febris coincidit cum curatione tertianæ nothæ; quam ideò Gal. non propoſuit. Quarè medicæ intentiones, pro hac tollenda, erunt diuerſæ ab illis, pro legitima curanda, à Gal. propoſitis. Primò enim materia antecedens euacuanda. Secundò refrigerandum, & humectandum. Tertiò lienis obſtructiones aperiendæ. Quartò humores præparandi. Vltimò expurgandi.

Et à Chirurgico fonte primò deſumenda ſanguinis

nis miſſio, quam magis in hac illegitima conuenire, quàm in legitima quartana puto; cum in prægreſſis febribus, exuſtio in venis, & calida iecoris intemperies fuerit contracta. Aperiatur itaque mediana ſiniſtra; modicè tamen ſanguine educto, licet adſit indicans, & permittens, cum Patiens noſter ſatis viribus valeat.

Et ſi ulterius protrahatur ipſa febris, cum lienis obſtructionibus, ex venis quoque ſedalibus repetenda erit ſanguinis miſſio. Et præterea cauterium ſiniſtræ coxæ inurendum, ad ſeroſitates melancholicas educendas.

Sunt qui Balneo non ineptè utuntur, redundantibus potiſſimum in hac febre, exuſtis, & melancholicis humoribus, parato ex aqua dulci, malua, lauro, & calamento alterata, etiam ante manifeſta ſigna coctionis. Verùm, hoc tempore frigido, Balneo ſubſtituendæ uniuerſales frictiones, & inunctiones, oleo amygd. cum quo vinum maluaticum ebullierit.

A Pharmacia depromenda lenientia, præparantia, alterantia, aperientia, purgantia, à proprietate iuvantia, & ſiſtentia. Lenientia autem erunt primò vomitoria. Secundò clyſteres. Tertiò leniens. Vomitus, ratione cauſæ antecedentis, leuioribus procurandus. Clyſter parabitur ex decoct. malu. viol. pariet. mercurialis; additis ſyr. roſ. ſolut. oleo comm. maturo, aut amygdal. vitello oui, & ſale. Prout autem ab initio clyſteres molliores, ità in progreſſu acriores conueniunt; ideò addi poterunt

runt

runt ſyr. de polypod. elect. diacath. diaphœn. & huiuſmodi alia. Leniens erit ſyr. roſ. ſolut. de polypod. cum momento aquæ florum citri. Vel lenit. cum tart. quibus ſuperbibat ius, hordeo, vel malua alteratum.

Alterantia erunt exhibenda in acceſſionis vigore; ut decoct. cich. borrag. endiuiæ, malu. meliſſę; additis ſucc. depur. borrag. endiuiæ, pomorum dulc. conceſso nonnunquam ſero. Aetius quippè, & lac aſininum præcipiebat; & Tral. frigidam; quã reprobat Auic. Laudauit autem Aetius, ad heminas duas; ſed inſtante acceſſione, ad rigorem inhibendum.

Præparantia erunt ab initio, iulap. acet. ad unc. iij. cum drach. iij. crem. tart. & gutt. aquæ cinnam. quod, diebus immunitatis, mane, tribus aut quatuor horis antè cibum, quinque, aut ſex vicibus exhiberi poterit; à quo, minorativum medicamentum conueniet; ut ſyr. roſ. ſolut. vel mel. roſ. ſolut. cum manna clarif. aut lenit. cum diacath. & tart. ſolo namque diacatholicone quartanarium liberauit Rhaſis; quibus ſuperbibat ius hordeo alteratum. Ad validiora præparantia, & aperientia mox deueniendum; qualia eſſe poterunt ſyr. de cich. cum rhab. ſyr. de pomis, vel de ſucco borrag. iulap. acet. in decoct. cich. borrag. endiuiæ, agrimoniæ, ſcolopendrij, ſolutis in hac eadem decoct. tart. vitriol. gr. x. quibus utendum ſeptem, aut octo vicibus. Sequatur poſtmodum præparatorum humorum expurgatio, decoct. epith. Meſ. ſyr. roſ. ſo-

lnt. miſta. Vel elect. lenit. & diacath. additis pil. de tribus cum rhab. qubus ſuperbibat ſerum depur.

His peractis, ſi non cedant lienis obſtructiones, ad uſum ſyr. Fernel. erit deueniendum, qui in aqua agrim. paretur, radice veratri nigri infuſioni addita, necnon rhab. globulo, eidem iam completo, infuſo, qui ad unc. ij. in vino albo, per decem dies præbeatur, diebus intermiſſionis.

Quod ſi neque his ceſserint obſtructiones, nec febris, ad validiora deobſtruentia properandum, ad decoctum nempe ex ſalſa electa, ligno tamaricis, & cortic. rad. capparum, in aqua ſtillat. agrim. cich. capil. ven. paratum, quotidiè aſsumendum; cui præmitti poterit bol. ex ammoniaco, & troch. de capparibus compoſitus, cum aceto ſquillitico; vel in dicto decocto inſtillentur gutt. x. aut xij. ſpiritus tart. pluries rectificati; in cuius uſu diu inſiſtendum.

Interim exterius pars obſtructa illinenda oleo de capparibus, de cyclamine; cum adipe anſeris, & nitro reformato linimento. Mox formetur ceratum diachylon, cum ammoniaco, aceto ſquillit. diſſolutum, alutæ inductum, lieni applicandum.

A proprietate iuvantia, in hac quartanę ſpecie, interna eſse poterunt; aqua deſtill. ex ſucco flor. chamæmeli, ad unc. ij. vel iij. quotidie; decoctio clinopodij in vino; in hoc verò Patiente, cor leporis præparatum, prout pulmo Vulpis, & puluerizatum, atque pro tribus vicibus diuiſum, hora paroxyſmi, in vino maluatico propinatum.

Ex-

Extrinſecus verò, Scarabæus vivus, fuluo linteo alligatus, & collo appenſus. Sic viridis lacerta. Pariter, prima menſtrua virginis, brachio dextero alligata.

Siſtentia tandem ſunt conſideranda, quæ vel rigorem ſedare; vel totam acceſſionem ſiſtere, ac firmare poſſunt. Ad rigores ſedandos, Amatus Luſitanus expertus eſt cyathum aq. roſ. in principio. Sic Aetius frigidam, ad duas heminas propinabat. Extrinſecus, illinatur ſpina oleo maioranæ, vel iuniperino, vel oleo antimonij.

Siſtentia quoque dantur, cuilibet ſpeciei quartanæ accommodata; ſic & narcotica antè acceſsionem, apud Myrepſum Medicinæ Principem in uſu fuerunt. Hiſce autem temporibus, in hunc finem, paſſim exhibetur Chinæ Chinarum puluis, ad drach. ij. in vini maluatici cyatho propinatus, in acceſſionis præludijs; qui tamen tutò exhiberi non poteſt, niſi præmiſſis copioſis, & repetitis euacuationibus, in diuturno ſcil. febris labore. Secundò, viſceribus, ab obſtructionibus, ac tumoribus, immunibus; ne alioquin alterutrum horum trium malorũ accidat; aut enim paucis poſt diebus, copioſo exiſtente humore, reuertitur febris; aut in venis humor retentus, febrem continuam, & acutam parit; aut tertiò, in via firmatus, viſceribus ſcilicet, exitialem inflammationem inducit. Quod ſi China Chinæ deficiat, ſubſtitui poterit, ex compoſitis, Theriaca, Mithridatium, Confectio ex ſucco cyrenaico. Ex ſimplicibus verò, puluis Gentianæ;

vel clinopodij, pariter in vino maluatico.

Victus rationem quod attinet, ſit refrigerans & humectans, ut in tertiana notha, quidquid dicant nonnulli; ità enim ſentiunt Tral. Paul. Aet. Orib. & Auic[n]. Vinum ſit album, ut iubet Gal.[o] & Auic. cum illo. Caueat Patiens, ne impatiens reddatur, & quorundam exemplo, qui voracitatibus, & compotationibus liberati fuerunt, liberam viuendi rationem præferat: etenim natura, licet in anguſtijs inſurgat, & concoctos humores ſuperet, atque expellat; ijſdem tamẽ crudis exiſtentibus ſuccumbit, ægerque moritur. Cuius rei exemplum habemus apud Beniuenium, in villico bis quartanario, qui cum prima vice, concoctis humoribus, ſub erroribus grauioribus in victus ratione conualuiſſe viſus eſſet, poſtea, illis crudioribus, ob eoſdem errores, interijt. Hæcque ſatis, pro hac quartana illegitima curanda.

n 1.4. Tract. 2. Cap. 63.
o 1. ad Gla. 11.

FE-

FEBRIS QVINTANA.

VIr quadragenarius, temperamenti totius, & iecoris, calidi & ſicci, gracilioris habitus, gulæ, & veneri indulgens, meracioribus vinis uſus, ineunte currente autumno, febre tertiana non exactè legitima correptus eſt, quæ decimaquarta tranſacta, in leuem quartanam degenerauit, cuius peractis ſeptem acceſſionibus, quinto quoque die manifeſtiſſime inuadere cepit, cum horripilatione, quam mox ſubſequitur calor manifeſtus, paulatim increſcens, qui in progreſſu febris, acris, & igneus euadit. Pulſus ab initio, valdè obſcurus, rarus, & tardus eſt. Vrinę, antè acceſſionem, diebus intermedijs, crudæ, tenues, & albæ, in acceſſione coloratæ, & paulo craſſiores; ſicut poſt acceſſionem, ſequenti die, coloratæ, & craſſæ. Terminatur verò ipſa acceſſio circa 24 horam, vel paulò ſupra, & reliquo tempore, omninò infebricitans degit Patiens; cuius febris iam tres obſeruatæ fuere periodi, quinto quoque die, eademmet hora. Quod Patiens eiuſque domeſtici mirati, à nobis conſilium petunt.

Nec raró occurrentia, Profeſſoribus admirationem inijcere debent, prout quintana febris hęc, Patientem noſtrum tandem inuadens; quæ quidem rara ſemper fuit, ſicut rariſſima ſeptimana, nonana, aliæque plurium dierum; quarum raritas, Gal.[a] monuit ad has omninò negandas. Et licet Hipp.[b] ad-

[a] 1. de Diff. Feb. 5.

[b] 3. in 1. Epid 2.

miſerit quintanas, ſeptimanas, & nonanas; undè eaſdem, quibus iudicentur circuitibus[c], conſiderandas monet. Gal.[d] tamen has febres dari, non ſolum negat, verùm & ab Hipp. de ijs tradita, eius non eſſe, ſed ab alio infarcta ſuſpicari ſuſtinuit; cum tamen re vera dentur, & obſeruatæ fuerint ab Auic.[e] Rhaſi[f], Halyabbate[g], Aetio[h], & Celſo[i]; quinimò, decimanam in ſexagenario, obſeruauit Zacutus; quindecim dierum, Gentilis; annuam, Beniuenius, & Amatus; quolibet ſeptennio, Foreſtus. Et ipſe Gal. tandem cognouit periodos, longè ſupra quartanam, cuius verba[k] ſunt hæc. Quartanus typus eſt, qui quarto quoque die, unam, & eandem facit acceſſionem, ac unam, & eandem remiſſionem. Eadem de quintano, & ſeptimano intelligenda ſunt. Subdit prætereà[l]. Et quintanæ inter ſe coniugantur, & cum ſextanis, ſeptimanis, decimanis, vigeſimanis, trigeſimanis, quadrageſimanis, &c. Hæc Gal. Quæ antea non protulit; quia forſan periodos huiuſmodi nondum obſeruauerat.

c 3. in 1. Epid. 17.
d 3. in 3. Epid 64.
e 1.4. Tract 2 Cap. 68.
f 16. ſui continent.
g Lib. 3. C. 19.
h Tetr. 2. Ser. 1. C. 14.
i 3. de Re Med. 3.
k de Typis 4.
l de Typ. C. 6.

Harum omnium cauſam Auic. voluit eſſe melancholiam phlegmaticam, factam ſcilicet per pituitæ aſſationẽ, vel per melancholiæ, cum pituita miſtionem. Secundum alios, utroque modo fieri poteſt; alij namque humores, licet aſſati, non ſunt ita tenaces, ut adeò lentè moueantur, & tardius putreſcant; qui tamen craſſi, & lenti humores, valdè pauci ſint oportet, & extra venas communes non ſolum, verum & ipſorum viſcerum, nimirum circà

cà meſenterium, ut adeò tardè putredinem concipiant. Sic febris hæc quintana, in noſtro Patiente, ab humore atrabilari, exuſtæ pituitæ permiſto procedit; qui ſi paulo copioſior eſſet, citius accenderetur, & quartanam, non quintanã excitaret; prout & eandem, ſi exigua, & ſola eſſet atra bilis: quoniam diuturno tempore hanc perferre non poteſt ipſa natura, ut quintanam, ſeptimanam, aut nonanã inducat. Ad huiuſmodi humores gignendos, concurrunt in Patiente noſtro, res naturales, temperamentum nimirum iecoris calidum & ſiccum, ætas quoque conſiſtens: nonnaturales quoque, pituitæ feraces, meracioris ſcil. vini cõſuetus potus, immodica Venus, alimenta copioſa: & tandem prægreſſæ febres, non parum exuſtionem auxerunt, dum primò à bile, pituitæ miſta, tertiana notha producta fuit; indè, exuſtione introducta, in quartanam degenerauit; & tandem, minorata materia, ſicque prorogata periodo, in quintanam firmata eſt; in qua, horror quidem, ſed leuis obſeruatur: quia craſſus humor, per partes ſentientes non adeò facile mouetur; calor paulatim ſuccenditur, qui poſteà acris, & igneus percipitur, prout in teſta ignita; pulſus [m] tardus, & rarus, ob frigiditatem; urinę [n] variæ, ſed crudæ omnes; non enim adeò facilè huiuſmodi humores concoctionem admittunt. *m 2. de Criſ. 4* *n 1. ad Gla. 7.*

De hiſce febribus loquutus Hipp.[o] hæc protulit. Septimana longa eſt, verùm non lethalis; Nonana, hac longior etiam, at non lethalis: ſubdit verò [p]. Quintana peſſima eſt omnium; etenim, & ante ta- *o 3. in 1. Epid. 7.* *p Tex. 9.*

bem,

bem, & tabidis ſuperueniens, perimit. Contrà quod prognoſticum, obmurmurans, ait Galen. in Com. quod Hipp. præſefert oculis, hæc arbitrata conſcribere; quaſi quod febres huiuſmodi ſomniauerit, non autem viderit. Aliqui non ineptè confirmant, quintanam eſſe ſeptimana, & nonana periculoſiorem; eò quod hæc à ſola atra bile, quam diutiùs natura perferre non poteſt, proueniat; reliquæ verò, ab atra bile pituitæ miſta. Sed re verà quintana omnium peſſima eſt; tùm ſi præcedat tabem; tum ſi tabidis ſuperueniat, non quidem ratione ſui ipſius, ſed ratione tabis; adeò ut, ſi ſimpliciter conſideretur quintana, magis periculoſa eſſe non poſſit, quartana ipſa, utpote, quæ à minori quantitate atrabilaris humoris proueniat, & longius habeat intermiſsionis interuallum. At ſi quintana tabem habeat, aut proximam, aut coniunctam, tùnc lethalis eſt; quod ſcil. natura ſuſtinere non poſsit, & hecticam, & atrabilarem febrem. Tabes autem facilius quintanæ, quam ſeptimanæ, aut nonanæ accedit: quia humor magis atrabilaris in illa, quam in his peccare ſolet.

Curatio huius febris ſimilis eſſe ſolet curationi quartanæ; quam ideò utpotè notiſsimam, conſultò omitto, ne tædio, ſine Patientis utilitate, afficiam; nonnulla tamen peculiaria addere non verebor, nè in neceſſarijs deficiam.

Et primò, quod maior in ea, intenſior, & longior requiritur attenuatio, & inciſio: minor verò, & tardior humorum purgatio, quam in quartana; idque

quo-

quoniam humor, ſicuti craſſior , ità paucior exiſtit, unde maiori præparatione , & minori expurgatione eget .

Secundò, quod vomitum commendat Auic. die paroxyſmi , ex validioribus , dum æger naturaliter ad vomitum fuerit pronus .

Tertiò , clyſteres proponit Rhaſis, die paroxyſmi .

Quartò, Auic. proponit ſudoris prouocationem in progreſſu , & balneum reſolutivum : quibus tamen cautè utendum , monet Arculanus , ſi quintanæ accedat ad hecticam propenſio .

Tandem notandum , quod Zacutus ſanauit puerum , per integrum annum quintana laborantem , decoctione eupatorij quotidiè exhibita .

Victus rationem tenuem laudat Auic.& ſomnum digerentem in principio ; deinde in progreſſu , ad pleniorem victum tranſit . Quæ de hac febre quintana, reliquiſq; plurium dierum , dicta ſatis .

FEBRIS MALIGNA A TOTA Subſtantia.

VIr 35 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi & humidi, mediocris habitus, negotijs non parum implicitus, ventri, gulæque indulgens, & praui ſucci alimentis continuò uſus, poſt itineris laborem, quo, ultrò citròque, pedibus ad amœniſſimum ſuburbanum ſuum ſeceſſum, ineunte æſtate commeabat, ubi cum ſodalibus, comeſsationes, atque compotationes immodicas agitabat, domum reuerſus, de totius laſſitudine triduo continuo conqueſtus eſt; mox cum exiguo horrore decubuit, cui calor febrilis, exiguus potius ſucceſſit, ſine ullo ſymptomate prauo, ſiue moleſto; ſiquidem neque ſitis urgebat, nec anxietas, aut angor Patientem premebat, non vigiliæ, non cibi faſtidium, ſolo alui fluxu, hac ſecunda die, ſed moderata tamen quãtitate, apparente; qualitate verò, liquidæ materiæ colliquatæ ſpecie: in pulſu vix ulla unquam inæqualitas percepta, velocitate, tarditate, frequentia, & raritate, ſanorum pulſibus alioquin ſimili: languido licet quodammodo, & humili; urina pariter ſanorum urinis parum diſſimilis; & quod mirabile, ac rariſſimum, cum virium tanta ſtatim labe, atque proſtratione, ut vix è lecto ſurgere poſſet Patiens; quod domeſticis, nos accerſendi, ad conſi-

lium,

ſium, ſub finem ſecundæ diei, anſam præbuit.

Sicut malignum hominem, boni ſpeciem ſimulantem, difficillimè cognoſcere licet, dum genium malum, malamque voluntatem corde premens, bona tamen dat verba, & blanditijs, atque adulationibus ſodales decipit, ac male agendo, eoſdem inſectatur, atque tandem exterminat; ità de febre maligna aſſerendum, quæ quidem ſe placidam, atque mitem effingit; undè Gal.[a] dicebat, quod Debiles, & paruæ febres quandoque valdè malignæ ſunt; ſicut contrà, calidæ, & incendentes, ſtomacho anguſtiam, calorem, & ſitim intolerabilem afferentes, nihil tamen habent nonnunquam periculoſum. Et ideò ſubdit; Licet ad manus ſint mites, tamen Patientes perdunt. Hanc, Nob. Pat. noſtrum affligentem, talem eſſe, atque futuram ſuſpicamur; cùm duo in eadem obſeruentur pathognomonica ſigna; malignis febribus eſſentialibus propria; quorum alterum eſt alui fluxus colliquativus, non ſuperueniens, ut tradidit Gal.[b] ſed concomitans, ut melius obſeruauit, dicens[c]. quod, Colliquatio eſt perpetuum ſymptoma febris, quam peſtilentialem priuati vocitant, quæ mortales, vel citrà peſtem corripit. Hoc eſt, maligna idealis, quæ vocari poteſt etiam peſtilens, à febre peſtilentiali diſtincta. Alterum verò ſignum, eſt celer, atque cita virium imbecillitas, à venefica qualitate, cor inficiente proueniens; unde ſtatim pulſus humilis, & imbecillis obſeruatur. Nec obſtat, quod Gal.[d] in hac febre, pulſum eſſe ſimilem ſanorum pulſui aſſeruerit; hoc

a 3. De Criſib. 4.

b 3. De Præſſag. ex Pul. 4.

c 3. in 3. Epid. 57.

d 3. De Præſ. ex Pul. 3.

enim locum habet, quoad velocitatem, ac tarditatem: frequentiam, ac raritatem; cum venefica qualitas potiùs, quam inſignis calor putridus cor ipſum corripiat; quarè in motu, quodammodo naturaliter ſe habet: non tamen validus, neque magnus, quidquid dicant Altimarus, & alij; impoſſibile quippe, à vincente veneno, corde affecto, vitaliũ virium non ſequatur debilitas: quinimò & nonnunquam ſubitus caſus. Et licet pulſus citra omnem ordinis perturbationem, æqualis ſeruetur, hoc ſignum eſt, non putredinis, ſed potius veneficę qualitatis in corde exiſtentis; cuius effectus cauſa proditur à Gal.[e] quod ſit nimirum repugnantia temperamentorum in ipſo corde, dum in eodem calido continetur materia venefica frigida: ità enim in ſtatu medio ſeruatur, in quo pulſus quoque ad tempus, in æquilibrio conſeruantur. Sic & urina à naturalibus parum diſtat: quoniam venenum magis urget, quã putredo; & ideò huius febris principio, perterrefacta quodammodo natura, neque pugnam contra cauſam morbificam aggredi tentat.

[e] 3. De Præſ. ex Pul. 3. & 4.

Quod autem febris hæc putrida ſit, ac proinde à putridis humoribus pendeat, non eſt quod dubitemus, & quidem bilioſis perpetuò, ex Hippocr. in caſu tamen noſtro, crudioribus commiſtis, quorum generatio haud difficilis fuit in noſtro Patiente, calido, & humido, ventri, gulæque dedito, valdeque negotijs implicito. Et quoniam huiuſmodi cruditates, ex alimentis non modo copioſis, ſed etiam praui ſucci, in venis congeſtæ fuere; ideò malignam,

lignam, imò veneficam[f] qualitatem, tractu tempo- *f 6. de Loc. Aff. 5. & 6.*
ris contraxerunt; quæ tandem, leui etiam putredinis occaſione commotæ, hanc febrem maligniſſimam produxerunt, modo, à Gal. deſcripto[g], dicente. *g 2. De Alim. Fac. 6.* Ab omnibus praui ſucci edulijs cenſeo abſtinendum, etiamſi ea quibuſdam concoctu ſint facilia: nobis enim non aduertentibus, pravus ſuccus ex ipſis, poſt longum tempus, in venis colligitur, qui poſteà exiguam ad putreſcendum nactus occaſionem, febres malignas accendit. Venefica autem huiuſmodi qualitas, ſpirituum vitalium generationem inhibere, & genitos, per halitum digerere, ac reſoluere potuit; undè laſſitudines, quæ neque tenſiuæ, neque ulceroſæ, neque phegmonoſæ, ſed ex laxata, atque debilitata facultate prouenientes, malignam hanc febrem prænunciabant; mox præterea humoribus, & partibus ſolidis colliquationẽ inducens, fluxum colliquativum, febris comitem excitauit.

De febris huius euentu nihil certi pronunciari poteſt; nos enim latet efficacia veneni, atque proprietas, in qua occulta fallacia; cum una rarò, aut nunquam alteri aſſimiletur, ità ut poſſit obſeruatio per ſimilia, de hac iudicium facere. Illud tamẽ, cum Gal[h]. & Hipp. ſtatuere poſſumus, quod Malignæ fe- *h 1. Prorrh. 14. & 3. Epid.*
bres, periculum minantes, ſpem tamen ſalutis non adimunt; maligniſſimæ verò, pernicioſæ, atque lethales ſunt, in quibus, ſimul cum metu, nulla ſpes ſalutis ſupereſt. Talis autem eſt præſens, in qua venenum magis, quam putredo negotium faceſſit,

quod malignissimum eſt; vincente namque veneno, breui tempore ſubitus ſequitur virium caſus; & ideò, nec à pulſibus, neque ab urinis, de ſalute, aut futura morte Patientis quicquam certi prædici poteſt, quod vitæ periculum Patienti auget; vndè febrem hanc omnium grauiſſimam Medicinæ Principes[i] appellarunt.

[i] Aet. Paul. & Orib.

Statim itaque, & attentiùs eſt inſtituenda curatio; in qua omnium potiſſimùm venenata qualitas inſpicienda; ſecundò proindè, Vires; tertiò, febris ipſa; quartò, ipſius cauſa; & tandem ſymptomata præſentia,& ſuperuenientia.Sicque primò indicantur varia alexipharmaca. Secundò, alimenta optimi, & celeris nutrimenti. Tertiò, alterantia, quantum ſufficit. Quartò, cauſam præparantia, & euacuantia. Et tandem ſymptomatibus, tum concomitantibus, tum emergentibus occurrentia; atque ita refrigerantia, exſiccantia, necnō cogentia, ratione colliquationis.

Quibus intentionibus ſatisfacere nullo modo poteſt ſanguinis miſſio, per quam tolli non poteſt venefica qualitas; præterquam quod vires eandem non permittunt; & colliquatio prohibet: cùm non ex colliquante calore, ſed ab inſigni venefica corruptela, atque putredine proueniat. Et licet Gal. in Aſia[k] peſtilenti febre correptus, ſibimetipſi libras ſanguinis, ſcarificationibus, detraxerit, quæ à toto[l] euacuant, ut aſſerebat quoque Apollonius, apud Oribaſium, & Antyllus, facilè forſan tunc urgebat febrilis calor, vires valentiores erant, nec

[k] Lib. de Cuc. & Scarif. 10.

[l] 4. De San. Tuen. 4.

ade-

aderat prohibens. Phœnigmi quatuor, brachijs, & coxis adhibiti, ad venenatos humores à corde euocandos, conferre quinetiam poterunt quam maximè.

A Pharmaceutico fonte, ordine executiuo, deſumenda euacuantia, præparantia, alterantia, alexipharmaca, & ſymptomatibus occurrentia. Euacuantia poſſunt eſſe, iniecta, & aſſumpta. Clyſter itaque ſtatim infundi poteſt, ex decoctione malu. mercurialis, parietariæ, betæ, hordei, cum ſyr. roſ. ſolut. oleo, ſale, & oui vitello. Leniens poſſet eſſe ſyr. roſ. ſolut. cum crem. tart. & aqua flor. citri. Verùm, ratione colliquationis, flos caſſ. cum pulp. tamarind. & pauco pulu. ſcordii, ad rem magis uſurpari poterit; cui ſuperbibatur aquæ Nocerianæ quantitas. Interim in progreſſu, repeti quoque poterit pulpa tamarind. ut quæ nonnihil euacuare, & magnum ad colliquationem momentum habere poſſit. Præparantia parentur potius ex ſuccis, quam ſaccharata, aut mellita; ſic ſuccus depur. acet. acidi citri, in decoct. cich. borrag. end. acet. card. ſanct. ſcabioſæ, tormentillæ, pentaph. locum habebunt; vel ſi calor febrilis inualeſcat, paretur præparans ex aquis ſtillat. de ſucco acet. & ſcorzon. aut totius citri; quibus addatur ſuccus citri, vel lim. aut ſpirit. vitr. ut cogantur humores, & ad urinæ vias diuertantur.

Alexipharmaca, malignam occultam, atque veneficam qualitatem oppugnantia, varia, ac multiplicia ſimul exhibenda, tum interna; tum externa.

In-

Interna, duplicis ordinis eſſe poſſunt, vel ſimpliciter veneficæ qualitati aduerſantia, vel diaphoretica. Hæc rurſus omnia, vel magis putredini, vel veneno potiſſimum oppoſita. Putredini magis reſiſtentia, ſunt refrigerantia,& exſiccantia ſubſtyptica. Veneno verò aduerſantia, ſunt etiam calida, calori vitali natiuo amica; occulta enim qualitate agunt aduerſus venenum, facultatem vitalem uniẽdo, ac roborando, & ſpirituum ſubſtantiam fouendo. Hæc autem rectè in noſtro caſu uſurpanda ſunt, confectio ſcil. Alchermes, puluis radicis contrayeruæ, confectio lætificans R haſis, vel elect. de gemmis Meſ. iulap. gemmatum, potiſſimum M. Duc. Etr. & tandem magna antidota, præcipuè verò theriaca mediæ ętatis, cuius inſignis eſt prærogatiua, ut quæ ex pulueribus alexipharmacis ſit compoſita; omnia, cum aliquo vehiculo aquarum cord. exhibenda, qualis aqua card. ſancti, tot. citr. ſcorzon. de ſucco rutæ caprariæ, & omnium maximè, cord. Exc. Sax.

Quod ſi febris progreſſu, natura ad cutem vergat, alexipharmacis diaphoreticis tunc erit locus; cùm enim veneni quantitas exigua eſſe ſoleat, ſolo ſudore unius diei, febres malignas non ſemel reſolutas vidimus; tuncque ſpirit. vitr. Corn. cer. philoſ. Lapis Bezaar, uterq: in aqua ſcorzon. card. ſanct. cord. Sax. copiosè exhibita, primas tenent. Pariter lapis hyſtricis, infuſus in aquis cord. mirabilis obſeruatur ad ſudores ciendos, & veneficos humores vincendos, atque expellendos. Egregium quoque

ale-

alexipharmacum diaphoreticum, eſt extractum cõtrayeruæ. Quæ tamen diaphoretica omnia, non adeò indiſtinctè, neque in principio malignæ febris ſunt præbenda, niſi diminutis humoribus, & nonniſi natura ad cutem mouente.

Extrinſecus quoque, cordi linimenta, & fomenta admoueri debent. Fomentum quidem huiuſmodi. ℞ aq. meliſſæ, bugloſſi, card. ſanct. an. lib. j. è floribus citri, roſ. an. lib. ſ. aceti roſ. unc. iij. ſuc. citri unc. ij. ſpecier. cord. temper. drach. iij. m. pro epith. cordis; quo amoto, fiat illitus talis. ℞ ol. de ſcorp. Matthioli drach. ij. Theriacæ antiquæ drach. j. zibethi, beniuini an. drach. ſ. aceti roſ. q. ſ. m. diſſoluantur, & ſummo digito intincto cor illinatur.

Symptomatibus quartò loco occurrendum. Et quoniam omnia, ad unicam ſyntexin, ſiue colliquationem rediguntur; ideò huic incumbendum, non quidem frigida potione, quam propinabant Aet. Paul. & Orib. aduerſus calorem colliquantem; ſed potius remedijs cogentibus, denſantibus, ſubſtyptica facultate præditis; qualis erit terra ſigillata vera, ad ſcrup. j. ſic & bolus armena; puluis itẽ ſmaragdi, ad gr. x. aut xij. omnia in aqua plantag. & ſucco cydon. exhibenda. Et urgente neceſſitate, ad opiata gradatim erit aſcendendum; & primò quidem ad ſyr. de papau. indè ad laudanum nepenthes; & tandem ad Theriacam recentem, cum margaritis reformatam.

Vires tandem, omni induſtria, atque arte conſeruandæ, obſeruando, cum Gal. [m] quod dum vires [m] 1. Aph. Cõ. 12.

la-

laborantis debiles fiunt, cum inſigni corruptione, parum, & ſæpe cibus ſit offerendus, iſque facilis coctionis, ac diſtributionis, exiguique excrementi; ut oua recentia, inſtaurans pulli, cum ſacculo, cordialibus repleto paratum; condiantur cibi acido citri, & lim. Vinum, in principio interdicatur, ob humorum cruditatem, quod in progreſſu conceditur; eſt enim eximium cordiale, ſpiritus viuificans, & refocillans, vires inſtaurans, & putredini reſiſtens; interim pro potu conſueto, utatur aqua ſtillat. borrag. & acet. cui addatur quoque portio ſcorzon. vel aqua ſecunda cord. Excel. Sax. Hæcque, pro curatione huius febris, dicta ſatis.

FE-

MALIGNA FEBRIS SVPERANTE Humido.

IVuenis Nobilis, 30 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi & humidi, plethorici, & pinguis habitus, ad obeſitatem pendentis, otioſam vitam, in quodam ſuo ſeceſſu, alicuius quidem emolumenti, ſed paludoſo, degens: crapulis, & compotationibus deditus, hoc ineunte Autumno, cùm, extemporaneis flantibus ventis frigidis, totus ambiens frigidior conſueto factus eſſet, leuioribus verò ipſe æſtiuis veſtibus indueretur, vehementer refrigeratus, grauibus adeò doloribus totius corporis poſtridiè correptus eſt, ut neque ſtare, neque decumbere poſſet; ſequentique die, heſterna ſcil. matutinis horis, intensè febricitare cepit; ac propterea aduentante nocte, accerſitus Medicus, Patiẽtem inuènit, febre, ſemper æqualiter affligente, correptum, & conquerentem de totius corporis dolore grauatiuo, ac de abſoluta impotentia ad motum, cum pulſu ſatis magno, ſed languido, & valdè inæquali: urina ſemper rubra, craſſa, & confuſa: cum fœtidiſſimo halitu ac expiratione, & externarum partium tepore. Modò in principio ſecundæ diei, nos de agendis conſulit.

Synochos nè, an potiùs maligna febris hæc appellari debeat, dubitari poſſet cum Fernelio, qui

malignitatem febribus,etiam ſine putredine, accidere poſſe falsò credidit; atque ex anthrace, ſiuè punctura venenatorum animalium, febres, vèl ſine putredine excitari, à ſolo veneno exiſtimauit; non animaduertens forſan, putredinem ſequi puncturã, illam verò, febrem. Ideò ſynochum putridam, verùm malignam, hanc nominare ſatius fuerit. Synochum quidem: quia, ſicut hæc, neq; in frigida ætate, neque frigido temperamento[a] fieri ſolet; ità præſens, in iuvene temperamenti calidi, & humidi, habituſque[b] plethorici ſe prodit, quæ ſemper æqualiter affligit, horiſque matutinis inuaſit, cum preludio laſſitudinis totius corporis phlegmonoſę, perſeuerans cum pulſu magno, & valdè inæquali, inſignis putredinis indicio: urinaque rubra, atque craſſa. Verùm malignam, & quidem magis magiſque futuram, etiam huius principio deprehendimus, primò ex pulſu, qui cum alioquin magnus, & vehemens eſſe debuiſſet, languidus tamen obſeruatur; mox ex urina, quæ modò valdè confuſa, turbidam omninò, atque ſubiugalem minatur; prætereà ex halitu fœtido, quem exſpirat ipſe Patiens, excellentis putredinis indicio, ad quam iam pronus fuit, utpotè plethoricus, licet imperfectè, & ad obeſitatem potius procliuis; quibus accedit externarum partium, ſi non frigiditas, ſaltem tepiditas, inter maligna ſigna à Gal. cum Hipp[c]. recenſita.

[a] 9. Meth. 3.

[b] 11. Meth. 14.

[c] 2. Progn. 45.

Cauſa autem potiſſima, & immediata huius febris, fuit improbi ſanguinis copia, ab alimentis copioſis, vel potius à conſuetis crapulis, meriq; compo-

potationibus congeſta; accedente potiſſimum vita otioſa: ſicut enim[d], non impleri cibis, & impigrum eſſe ad labores, tanquam ſanitatis fundamenta, ab Hipp. ſtatuuntur; ità ægritudinum: otium, & repletio; non parum quinetiam adminiculante, in paludoſo cœlo habitatione; cùm ſpiritus, animæ, & omnium operationum inſtrumentum, ex aere, & tenuiſſimi ſanguinis portione perficiatur, atque conſtet. Copioſa itaque impuri ſanguinis ſarcina in venis, tractu temporis, praua viuendi ratione coaceruata, nec ab exercitijs, aut ullo alio modo purificata, aut diminuta, tandem ex obſtructione uniuerſali cutanea, ab ambiente frigido, & impedita diaphoreſi, excrementis inſenſibiliter digerendis, intra corpus hęrētibus: & ceſſante conſueta, àtque neceſſaria totius corporis tranſpiratione, internus calor intenſior, & præter naturam redditus, putredinem in venis omnibus, vel communibus, & maximis, ac plurimo calore abundantibus excitauit; à qua æqualis eleuatur ſanguinis putreſcentis euaporatio in cor, & totum corpus, ſicque febris ſynochus, eaque homotona accēſa eſt. Verùm quoniam humiditas excrementitia in venoſo genere redundat, quæ à tepido, & languido naturali calore moderari minime poteſt, ideò, calore febrili, atque præter naturali dominante, ſequitur eiuſdem corruptio, ac putrefactio, cuius finis eſt fœtor, ſiuè fœtida materia, in præſenti caſu manifeſta; ſicut finis corruptionis nonnunquam eſt ipſe cinis, dum ab excedenti calore fit exuſtio, & humiditatis con-

d 4. in 6. Ep. 22.

ſumptio; quarum corruptionum egregie meminit ipſe quinetiam Ariſt[e].

e 4. Meteor, 2.

Febris hæc periculi plena eſt; quia in hoc eiuſdem principio, ab inſigni putredine pendere, cum malignitate, oſtendunt urinæ, quæ meiuntur turbidæ[f], eædemque permanent, vigentem in humoribus perturbationem ſignificantes; præterea ſumma laſſitudo phlegmonoſa, copiam humorum, naturam opprimentium oſtendit; prout pariter pulſus languidus, valdèque inæqualis, inſignem non modò, ſed & excellentem putredinem denotat; quam halitus fœtens confirmat, futuri in febribus, imo & propinqui obitus præſagium, ut obſeruabat Amatus. Et ſi in principio, quo omnia, cum Hipp. imbecilliora eſſe ſolent, eadem adeò praua conſpiciũtur, ac conſiderantur, quid in augmento, & progreſſu ominandum erit, atque expectandum?

f 4. Aph. Cõ. 70.

Nulla itaque interpoſita mora, cura eſt aggredienda. Primò, humores, extra, & intrà venas redundantes diminuendo. Secundò, febrilem, & præter naturalem calorem, quantum ſatis, contemperãdo. Tertiò, ulteriorem putredinem inhibendo; & veneficam qualitatem oppugnãdo. Quartò, ſymptomatibus occurrendo. Quintò, vires cordis, & totius conſeruando.

Humorum minoratio, medicamento, & ſanguinis miſſione obtineri poteſt; & quoniam, ubi medicamento, iuxtà & ſanguinis miſſione egemus[g], ſanguinis miſsio præferenda eſt, ideò primò conſideranda venit: de cuius indicante dubitari non poteſt,

g 4. Acut. Cõ. 22.

teſt, cum corpus plethoricum ſit, venæque copioſo, necnon vitioſo ſanguine ſint repletæ, undè laſſitudo phlegmonoſa, & grauatiua procedit. Negotium tamen faceſſere videtur permittens; cum pulſus, licet magnus, vehemens tamen non ſit, ut eſſe deberet[b]; attamen, ſi conſideremus, quod ſine ſanguinis diminutione, dubio procùl putredo ſemper intenſior, atque excellentior futura ſit, cum malignitatis proinde maiori ſemper gradus incremento, atque Patientis certo exitio: ſanguinis miſsionem omninò admitti debere determinamus. Quam dubitationem conſiderauit & ipſe Gal[i]. dum dicebat. Intemperantes, vinoſos, ventri, gulæque deditos, nec ſanguinis miſſione, nec medicamentis magnopere adiuveris: etenim per vitæ intemperantiam, copiam vitioſorum humorum ocyſſime colligunt, quibus nec manum admouere quidem eſſet tentandum. Quibus verbis nobis inſinuat, quam periculoſa ſit medicatio, in magno, & prauo humorum apparatu; cum tamen periculoſiſſima euadat, & lethalis auxiliorum prætermiſſio.

b 9. Meth. 4.

i De Sang. Miſſ. 6.

Iniecto itaque clyſtere, ſtatim ex iecoraria dextra ſanguis educatur; non tamen copiosè, minuſq; uſque ad animi deliquium; ut in huiuſmodi febre, verũ non maligna, educere ſolebat Gal[k]. in duobus illis Iuvenibus; ſed moderatè, Medico præſente, & pulſum tangente: ità enim totam maſſam ſanguineam ventilando, eiuſdem quoque ulterior putredo inhiberi poterit, & natura ſubleuata à ſarcina, qua premebatur, quod reliquum erit, facilius, ſi

k 9. Meth. 3.

non

non educere, ſaltem concoquere, & ſuperare valebit.

In progreſſu autem eiuſdem febris, at conſtantibus viribus, vel ſaltem multum non deficientibus, repeti[l] poterit ex venis ſedalibus ſanguinis diminutio, cum venæ externæ hæmorrhoidales, ut conſtat, à toto euacuent; quod admiſit quoq; Gal[m].

l 4. Meth. 10.

m 4. De Sanit. Tuen. 4.

Nec ab hac ſanguinis miſſione deterrere valebunt maculæ, ſeu peticulæ, quæ facilè in cute effloreſcere poterunt, ſanguinis corruptionem, & liquationem ſignificantes; quoniam motus ille, ut ſymptomaticus, ac proinde, ut ſignum, non ut cauſa conſiderari debet; quia decernentia[n] in melius, non ſtatim apparent, ut nos monuit Hipp. Poterunt tamen tunc temporis applicari cucurbitulæ uniuerſo corpori, ac etiam dorſo; cucurbitulæ enim, non ad profunda, ſed à profundis ſemper, ad extimas partes trahere ſolēt; idque non peticularum, ſiuè exanthematum ratione: ſed ut ſenſibilior per ſudorem proliciatur, & procuretūr euacuatio.

n 2. Ep. Sect. 1. & 2. in 1. Ep. Com. 75.

Phœnigmi quoque, in hac inſigni humorum putredine, cor occupante, locum habent; vtpote qui à toto venoſo genere vapores, & humores putridos, nec non ab eodem corde diuertere poſſint. Frictiones interim aſperas non omittendo, manibus, ſuffumigio ex decoctione maluæ, & chamæmeli eleuato, perfuſis; oleorum enim uſus, utpote obſtruens, non adeò nobis arridere poteſt.

Educto ſanguine, excremēta primarum viarum, per alvum ſunt excernenda, ſyr. roſ. ſolut. ad unc.

vj. addita portione crem. tart. tenuiſſimè pulueriz. vel unc. ſ. elect. lenit. Vel bolo ex caſſ. cum lenit. & tart. addito ſcrup. j. pulu. ſcordii, qui in progreſſu febris, erit ſemper caſſiæ immiſcendus; & tertiò quoq; die, clyſteres, cum melle roſ. ſolut. in decoct. maluæ, mercurialis, hordei, betæ, & parietariæ injiciendi.

Interim præparandi humores, copioſo iulapio acet. bis ſaltem per diem exhibendo, nimirum ad unc. iij. vel unc. iiij. cui nonnunquam addi poterit crem. tart. tenuiſſimè pulueriz.

Neque caloris febrilis remiſſio negligenda, ſed pro uſu adminiſtranda, nè ſummè refrigerantibus adhibitis, in tanta humorum exuperantia, calor nativus obruatur, diminuatur, ſicque putredo adaugeatur. Eligantur autem in caſu noſtro, potius aquæ ſtillatitiæ, quam ſerum, utpote, quæ magis putredini reſiſtere valeant. ut ℞ aquar. de ſucco acet. lib. j. ſcorzon. unc. iij. ſyr. de acido citri, de ſucco lim. an. unc. j. m. pro potu; & in vigore febris, qui etiam in ſynochis, certis horis obſeruari ſolet, propinandæ. Quod ſi natura ad cutem vergat, addantur quoque ſpiritus vitr. gutt. v. Tribus verò tranſactis horis, exhibeatur ſorbitio hæc. ℞ decoctio. cich. borrag. endiuiæ, acet. rutæ caprariæ, card. ſancti, pentaphylli, calendulæ, dictamni cretici, unc. vij. cui præmittatur iulap. acet. ad unc. iiij. ut ſupra, quod ſecunda vice præberi poterit matutino tempore, duabus, aut tribus horis ante prandium.

VI-

Viterior putredo inhibetur, refrigerantibus, & exſiccantibus ſubſtypticis. Hæc autem ſint tenuis ſubſtantiæ, ut acida, ſuccus citri, lim. acetum, & huiuſmodi alia; non autem craſſioris, ut pontica, & auſtera, ſorba, corna, & alia huiuſmodi. Ità quoque pulueres frigidi, & ſicci, huius ſint conditionis, ut in farinam teri poſſint, & bene cum liquidis commiſceri; cæteri namque obſtructiones pariunt, vel in inteſtinis remanent. Quod cũ intellexerit egregius Vir Hieronymus Rizzetus, Pharmacopola Venetijs, ad ſignum S. Margaretæ, & peritiſsimus Chymicus, Conf. hyacinth. cæteraſque, cum magiſt. perlarum, & fragmentorum pretioſorum componere cepit; cuius exemplũ ut omnes ſequãtur, in publicæ utilitatis gratiã, hortamur. Quarè ſucci poterunt decoctioni iam dictæ immiſceri, ut ſuccus citri, lim. acet. cyani maioris, & minoris. Puluis verò ſtatim ab initio parari poterit. ℞ corn. cer. philoſ. margar. præp. boli arm. orient. an. drach. j. m. diuidatur pro tribus vicibus, & exhibeatur cũ aquis ita paratis. ℞ aq. totius citr. ſcorz. de ſucco rutę caprarię an. unc. ij. m. & cum puluere exhibeatur ante cibum. At ſi natura ad cutem vergat, addatur quoque lapis bezaar orient. vel infuſio in aquis cordialibus ſcorzonerę, & pręclariſs. Sax. lapidis hyſtricis; tuncque, non ſub cibum, ſed tribus, vel quatuor horis antè, puluis præbeatur. Quæ omnia, non unico die, ſed quotidiè, pro oportunitate, ſunt repetenda; ſicut compoſita quoque aliqua, & potiſſimum confectio Alchermes, in uſum duci poterunt;

terunt; prout, urgente putredine, & venefica qualitate, Theriaca quoque mediæ ætatis, à Medicis celeberrimis exhibetur: indicatur enim à maligna febre; quoniam attenuando aperit, & exſiccando ſuperfluas humiditates, putredinem delet, & facultatem, à proprietate roborando, veneno occurrit. Verùm debet adeſſe permittens, & abeſſe prohibens. Permittens autem eſt virium robur; ſicut prohibens, eſt puerilis, & ſenilis ętas; cum enim Theriaca, & theriacalia omnia, ex Gal., mediam quandam habeant naturam, inter corpus humanũ, & venenum; ideò proprietatem quoque habent humano corpori contrariam, quam ſuperare non valent pueri, ſenes, & viribus imbecilles. Cautè itaq; ſemper exhibenda Theriaca, nec adeò facile pueris, & ſenibus; prout facili negotio ægris, etiam breui morituris, à multis exhiberi ſolet; tunc enim vitalis facultas languida, ab actiuitate theriacę extinguitur, eadem ratione, qua exigua flamma à magna.

o 6. In 6. Epid. 5. & 5. Simpl.

Extrinſecus quoque, fomenta, & illitus regioni cordis ſunt adminiſtranda. Fomentum ità parari poterit. ℞ aquarum meliſſę lib. ij. è floribus cit. vini albi odoriferi, aquę roſar. an. lib. ſ. ſucci cit. aut limon. unc. iij. aceti roſ. unc. j. ſ. Troch. de gallia moſchata ſcrup. j. ſpecier. cord. temp. vnc. ſ. m. pro epith. cordis. Illitus autem hic erit. ℞ theriacæ antiquæ drach. j. ol. de ſcorp. Matth. drach. ſ. zibethi, beniuini an. ſcrup. j. ung. roſ. Meſ. unc. j. ſucci citri, aceti roſ. an. q. ſ. m. ref. linim.

Symptomatibus quoque, tum concomitantibus, tum ſuperuenientibus occurrendum. Et quoniam hùcuſque alia non obſeruantur ſymptomata, prę- ter totius corporis laſſitudinem, & colliquationẽ; ideò & his ſuccurrendum, non ſolùm frictionibus iam dictis, verùm etiam aſperioribus, nec tantùm linteis aſperis, verùm, & manibus vino maluatico madefactis, in quo ſal, & nitrum diſſoluta fuerint; colliquationi verò, cordialibus addendo veram, atq; legitimam terram ſigillatam, ſicut & bol. armen. orient. Alijs autem, quę ſuperuenire poterunt diligenter erit attendendum.

De viribus cordis conſeruandis ſatis iam dictum fuit. Vires autem totius, alimentis erunt ſuſtinendę, quę celeriter, facilè, & optimè nutriant, parumque excrementi contineant; erunt autem ptiſana hordeacea diluta, panatellæ dilutę, emulſione ſem. mel. conditę, pulli inſtaurans, atque iunioris contuſum, oua recentia, ſucco citri, lim. vel etiam aceto diluta; in quibus parandis globulus, pulueribus cordialibus repletus, commiſceri poterit. Ità & in contuſo pulli extrahendo, aſpergatur aqua roſ. flor. cit. cum ſucco citri, aut lim. Parum[p] autem, & ſępe cibus eſt offerendus, cum vires debiles ſint, & humores inſignem putredinem, immò malignitatem concipiant. Ideò in hunc finem dicebat Hipp. Et quibus ſemel, aut bis, & quibus pluranè, an pauciora offerre oporteat, conſiderandum eſſe, habita quoque conſuetudinis ratione. Cùm noſter Patiens aſſiduis crapulis, & compotationibus fuerit deditus.

p 1. Aph. Cõ. 17.

ctus. Vinum in duobus tantum caſibus, noſtro Patienti concedi poterit, apparentibus ſcilicet ſignis coctionis; non autem in hac prȩſenti ſumma cruditate. Secundus caſus erit, in extremo virium lapſu; vires enim, inter omnes indicationes primum locum tenent. Et hęc ſatis pro caſu prȩſenti.

FEBRIS MALIGNA
Superante Sicco.

NObilis Iuvenis, 30 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi & ſicci, gracilis habitus, hirſutus, laboribus, & exercitijs quam maximè deditus, venationibus potiſſimum, pilæ ludo, & remigationibus delectatus; in victus ratione prætereà, meracioribus potibus, itemque aromatibus, pro conditura ciborum, uſus, præteritis annis, tertianis febribus frequenter correptus; tandem modò, hoc autumnali tempore, acuta febre detinetur, quę cum inæqualibus horripilationibus nudius tertius, circà meridiẽ inuaſit, parùm, aut nihil, heſterna die remiſſa, ut Medicus domeſticus obſeruauit; noctes omninò inſomnes tranſegit, circà caput, & pectus parum ſudauit; hodiè verò, horis matutinis rursùs exacerbata eſt, at ſine ullo horrore, aut frigore, cum vomitu porraceo, moleſtiſſimo capitis dolore, necnon præcordiorum, & potiſſimum circà ventriculum, inſigni æſtu, atque corporis iactatione. Pulſus ſunt celeres, atque frequentes, valdèque inæquales, nec adeò conſtantes; urinæ copioſæ, tenues, nec valdè coloratæ; alvus hodie turbata eſt, & ſpõte reddidit excrementa cruda, & ſincerè bilioſa, dum interim Patiens ipſe, & domeſtici aſſiſtentes, leniens medicamentum, à Viro Excellentiſs. præſcriptum heſterna die, recuſarunt, clyſtere ſolo contenti,

tenti. Modò accerſiti, de agendis, pro ſalute ità conſuluimus.

Acuta non ſolum, verùm & aliquo modo maligna habenda febris hæc, ut mos ipſius inuadendi nobis demonſtrat; ſæuit enim intensè, & atrocior ſtatim ab initio; in qua quidem, & qualitas, & ſubſtantia, & quantitas ſpirituum, humorum, atque continentium labefactantur, & quodammodo reſolvuntur vires, ut ægrè reſiſtat Patiens, undè deleteriã aliquã, ac malignã qualitatẽ ad ęgri perniciẽ, atque labores concurrere cenſendum eſt; cum enim ex Hipp.[a] circà principia, & fines omnia ſint imbecilliora, nec niſi vi adaucti morbi, adaugeantur ſymptomata, ſi intrà principij limites ſtatim appareant ſæuiora, ſignum eſt præſentis cauſę vehementiſſimæ, & aliquo pacto veneficæ. Vndè rectè quidẽ Hipp.[b] dicebat; quod Simpliciſſimæ febres, ac ſignis firmatæ ſecuriſſimis, quartò die, aut citius deſinunt; deterrimæ verò, ac ſignis affligentes difficillimis, quartò die, aut citiùs interimunt. Per deterrimas autem, malignas intellexiſſe, ſubdit Gal. Præterea idemmet Hipp[c]. ſcripſit; quod Febres cum comate, labore, lucis turbulentia, vigilijs, & ſudoribus, malignæ ſunt. maligna namque ſymptomata, ſtatim in principio apparentia, arguunt contractam anteà malignitatem: vel ex malo, & multiplici humorum apparatu: vel ex praua humorum corruptione: vel ex maligna humorum combuſtione, quæ ſubitaneum effectum producant. Quod quidem ſuſpicari poſſumus in Nob. Iuvene, in quo humores qui-

a 2. Aph. 30.

b 3. Progn. 4.

c 2. in 1. Prorh. 42.

quidem bilioſi, ab eiuſdem iecoris, & totius temperamento producti fuerunt; undè præteritæ febres tertianæ, quæ facilius contingebant, cùm corpora calida, & ſicca, ex Gal. ad febres valde diſpoſita ſint, licet ab ipſo Auic. diuerſus ſit. Verùm hi tandem, tum ab ætate, tum à nimijs exercitijs, tum & à meraci vini, atque aromatum uſu, exuſtionem contraxerunt, prauamque naturam induerunt; qui modo in venis maioribus putreſcentes, præſentem hanc febrem bilioſam, acutam, atque eſſentialiter continuam, prauis ſymptomatibus comitatam, ideòque malignam produxerunt. Quis enim unquam in bene morata febre, ſtatim ab initio, vigilias, porraceos vomitus, deiectiones crudas ſincerè bilioſas, vehementiſſimos capitis dolores, præcordiorum æſtum inſignem, corporis iactationem, & exiguos ſudores in capite obſeruauit? Etenim, primò cum vigilijs, Adoleſcentulus [d] in mendacium foro decumbens, non dormiuit, & ſeptima obijt. Sic Mulier [e] apud Pantimedem, non dormiuit, delirauit, & obijt. Ita Silenus [f], nec prima, neque tertia, nec poſteà dormiuit, & undecima obijt. Cum vomitu ſincero, & bilioſo, Mulier [g] in mendacium foro decumbens, & Parius [h] in Thaſo, poſtquam octaua die, nèdum in principio, bilioſa, deinde nigra euomuerunt, ambo perierunt. Ità Philiſtes [i] vomuit primo bilioſa, indè flaua, & virulenta, & obijt. Cum capitis dolore, Sileno [k] ſtatim cepit dolere caput, xj. obijt; ità & Philiſtæ [l] caput diù dolebat, etiam ante morbum. Sic præcordiorum,

d 2. In 3. Epid. Ægr. 8.
e 2. In 3. Epid. Ægr. 10.
f 3. In 1. Epid. Ægr. 2.
g 2. in 3. Epid. Ægr. 12.
h 3. In 3 Epid. Ægr. 1.
i 2. In 3. Epid. Ægr. 4.
k 3. in 1. Epid. Ægr. 2.
l 2. In 3. Epid. Ægr. 4.

& potiſſimum ventriculi æſtus, non ſolùm ingentem in venis maioribus calorem, verùm & in venis ipſius ventriculi, flauam bilem [m] ebullientem ſignificat, quibus cõſequitur corporis iactatio; quę contigit quoque Caluo in Lariſſa [n], quarta die defuncto. Sed ſudores quoque, quantitate, & tempore peccantes; Deficientes enim ſemper mali: undè Hipp [n]. obſeruabat, in illa peſtilenti conſtitutione, quod ſudabant quidem, ſed non toto corpore. Ità Sileno caput parum ſudauit. Sic Pythiõ [o] in Thaſo, ſecunda die circà caput modicum ſudauit, & ambo mortui ſunt. Tempore verò: in principio enim, ante ſigna coctionis fiunt; decernentia [p] verò in melius non ſtatim apparent.

m 4. Aph. Cõ. 65.

n 3. In 3. Epid. Ægr. 5.

n 1. In 1. Ep. 25.

o 3. In 3. Epid. Ægr. 3.

p 2. Ep. Sect. 1. Et 2. In 1. Ep. Com. 75.

Febris autem eſſentialem vehementiam, cum prauis ſymptomatibus concomitantibus, ab humoribus, non ſolùm impensè bilioſis, ſed vehemẽter exuſtis, atque ferinis proueniſſe certò credendum; humor enim exuſtus quandoque talem acquirit prauam, & deleteriam naturam, ut ſtatim veneficos effectus, & indicia de ſe prodat. Sic Gal [q]. excrementa mera, maligna appellabat, qualia in vomitu porraceo, & deiectionibus crudis, ac ſincerè bilioſis, in noſtro Patiente obſeruata fuere; undè Phreniticus [r] ab Hipp. deſcriptus, primo quo decubuit die, virulenta vomuit; de quo Gal. ait, In hac Phrenitide, vitioſus humor in corpore coaceruatus fuit, veneno lethali aſſimilis, à quo lethale repente apparuit ſymptoma. Quarè, nec nobis mirari ſubit, ſi huiuſmodi, aut ſimilibus, in caſu noſtro,

q 1. in 1. Epid. Com. 25.

r 3. In 3. Ep. Aegr. 4.

ſtro, præſentibus humoribus, febris vehementiæ, ſymptomata quoque iam dicta vehementia accedant; ſicq; ab ingenti calore, primò urinæ copioſæ, ſed crudæ, ex quadam colliquatione appareant, pulſus celeres, frequentes, valdèque inæquales, nec adeò conſtantes; cùm ab eodem calore, ſpiritus, & vires reſoluantur.

Febris hæc, cum in malignis habeatur, ſpem tamẽ ſalutis omninò non adimit; mediam .n. naturã, inter ſalubrem, & omninò lethalem ſeruat; namq; qui dicit malignam, non infert neceſſariò mortiferam; nihilominus humorum aduſtorum apparatus, ſtatim apparens, auctus procul dubio, ab igneo calore febrili, eminens, & imminens periculum minatur, ne ob exuſtionis exceſſum, humores ad concoctionem inepti reddantur, & abſolutam cruditatem acquirant, ſicque in urinis, ac reliquis excrementis, ſigna coctioni contraria inſurgant, & ægri ſalus omninò deplorata euadat. Interim iuremeritò de aliqua ſuperueniente inflammatione dubitari poteſt, ſanguine à calore fuſo, & acrimonia, naturæ moleſto, ad aliquam internam imbecilliorem partem, ab eadem detruſo.

Agenda igitur, ſtatim à nobis expenſa, recto ordine executioni mandanda. Primò, febrem reſpiciendo. Secundò, cauſam. Tertiò, ſymptomata præſentia, & emergentia. Quartò, prauam, & malignam humorum qualitatem. Vltimò vires.

Primus ſcopus reſpicit febrem; niſi enim febrilis calor remittatur, humores, & ſanguinem ipſum

tor-

torrefacit, bilem producit, vires labefactat, atque reſoluit, & coctiones impedit.

Secundus cauſam petit, nimirùm humores putridos, quorum antecedentes ſtatim ſunt minorandi; coniuncti præparandi, ſicque ad concoctionem diſponendi.

Tertius oppugnat ſymptomata, tùm concomitantia, tùm emergentia. Concomitantia, vigilias ſcilicet, capitis dolores, ventriculi, & præcordiorum angores; emergentia, deliria imminentia, & viſcerum inflammationes.

Quartus ſpectat prauam, & veneficam humorum qualitatem; quæ quidem, ut nobis incognita, varia, ac diuerſa alexipharmaca poſtulat, temperata tamen, utpotè ab immoderato calore procedens.

Vltimus, viribus totius, & cordis dicatus, cordialibus, & alimentis, inſtaurandis.

Quibus intentionibus ut ſatisfiat, ordo executiuus hic eſſe poterit, ut nocte proximè ſequenti, prębeatur caſſia, cum crem. tart. cui hora tranſacta, ſuperbibat Patiens ſer. capr. aut aſinin. depur. ad lib. Nec obſtat turbata alvus, nec Gal. auctoritas, quod, ſi febris fuerit cum profluvio alui, nulla ſit opus euacuatione; eo quippe loco locutus eſt [q] Gal. de alui profluvio critico, cũ ſignis coctionis; quod licet non fuerit pro multitudinis modo, ſtante tamen coctione, ſpes eſſe poteſt, ſumma cum ratione fore ut ſit ſufficiens, utpotè ab ipſa natura ſpontè procedens; cum in caſu noſtro longe alia ſit ratio, quòd non à dominante, ſed ab irritata natura alvus profluat.

[q] 1. ad Glauc. 14.

Craſtina verò die, veſpertinis horis, nonnihil ſcilicet remiſſa febre, & ſecuta conuenienti euacuatione, aluoque ſubſiſtente, aliqua, ſed parca ſanguinis miſſio locum habere poterit, ex brachio, ad venoſi generis calorem ventilandum, & remittendum; necnon ad imminentem aliquam viſcerum inflammationem præcauendam: quæ ſanguinis eductio, niſi ſtatim uſurpetur, antequam vires deficiãt, & humorum aduſtio, atque putredo adaugeatur, tardè facta, iuxtà ac omiſſa, æquale vitæ periculum inducere poſſet; omittenda tamen, aut differenda, ſi ſinceræ bilis vomitus perſeueraret, ſuperuenientibus quibuſdam ventriculi morſibus. Interim obſeruandum, ſi vigiliæ, capitiſque dolores perſiſtãt, ut duo phœnigmi coxis, ſi fuerit opus, apponantur; & præterea oxyrrhodinum ſuturæ coronali applicetur, ex ol. roſac. nenuph. ſucco lactucæ, & citri paratum. Inunctiones præterea refrigerantes toti abdomini, ex ung. roſ. Meſ. erunt adhibendæ.

Alterantia principem in hac febre locum habẽt; & niſi adeò crudi forent humores, corpus adeò gracile, tempus autumnale, de frigidæ potione cogitandum eſſet; quam libenter in huiuſmodi febre, poſt quartam diem, propinabat Celſus[r]. Cum autem deſint conditiones[ſ] eius uſum permittentes, ideò eidem alia refrigerantia ſubſtituenda, quæ calorem febrilem quidem remittere, at natiuum non obruere, nec humores peccantes crudiores reddere valeant. Erunt autem ſer. capr. aut aſin. depur. ad lib. ij. cum unc. ij. iulap. viol. aut roſac. Quod

[r] 3. De Re Med. 7.
[ſ] 11. Meth. 9.

ſi

ſi diarrhœa, non critica quidem, ſed nec ſympto-matica perſeueraret, adeò ut neq; cohiberi, neq; ſol-licitari poſtularet, eligi poterunt aq. ſtill. ut. ℞ aq. de ſucco acet. lib. ij. aq. ſcorzon. unc. iij. ſucci ci-tri, lim. an. unc. j. m. pro pot. in vigore feb. pro-pinanda; ſicut pro ſorbitione, tribus poſt horis ab aſſumpta potione, præbenda decoctio cich. borrag. end. acet. ſonci, ſcabioſæ, meliſſæ, aut rutæ capr. cum ſucco acet. depur. vel cum ſale acet. quam ſorbitionem cibus ſubſequi debet, alijs quatuor poſt horis. In progreſſu verò, remiſſo nonnihil ca-lore, loco ſucci acet. iulap. acet. decoctioni iam di-ctæ addi poterit, utpote quod bilem in pituitam, & pituitam in bilem vertat, cum Auic. præterquam quod exuſtos humores fermentare, atque attolle-re, ſicque ad euacuationem eoſdem præparare va-leat. Qui ordo procedendi nobis ab Hipp[r]. præ-ſcribitur, cum Gal. Et ità excluditur abuſus iuris, ſem. cit. alterati, qui in principio, aut febris aug-mento paſſim offerri ſolet; cuius uſu, anxietas, ab æſtu, & caloris febrilis concentratio Patienti mi-ſero prorogãtur; ſicut abuſus quoque, & peruerſus ordo exhibendi ſorbitionem ante potionem, omni-no reijciendus.

r 1. Acut. Tex Com. 46.

Symptomata, quibus occurrendum in præſens, ſunt vigiliæ, & dolor capitis; quæ niſi ab euacuan-tibus, alterantibus, reuellentibus, atque topicis remiſſa fuerint, ad opiata leuiora erit progredien-dum, idque tutò; quia calidi peccant humores, at-que vapores. Præbeatur itaque, vel ſyr. de papau.

ad unc. j. ſ. vel laudan. nepenth. à gr. j. ad gr. ij. ſummum; quo & aqua roſacea diſſoluto, nares, & tempora illini poterunt. Imminentia verò, quæ præcaueri poſſunt, inflammationes internæ ſunt, quibus, alterantibus, diuertentibus, ac reuellentibus proſpectum abunde fuerit.

Ideò conſideranda alexipharmaca propria malignitatis, ab intenſo calore productæ, quæ in humorum exuſtione conſiſtit; quęlibet enim qualitas, nèdum ſola caliditas, ubi ad plures gradus adaucta fuerit, ſapit naturam veneni. Hæc autem, qualitatibus manifeſtis, vel frigida, vel ſaltem temperata eſſe debent, ne exuſtionem adaugeant. Prærogatiuam inter hæc, ſolent habere margaritæ præparatæ: ſic magiſt. perlarum: puluis oſſis de corde Cerui: puluis cornu Rhinoc. ſic & corn. cer. philoſoph. uterque lapis Bezaar opportunè exhibitus: Cryſtallus quoque præpar. & pulueriz. iulap. perlatum M. D. omnia quidem in aq. tot. citri, ſcorzon. addita quoque portione cord. Excellentiſs. Saxon.

Extrinſecus cordi linimenta, atque epithemata. Epith. ità. ℞ aq. viol. lib. j. roſar. meliſſæ an. lib. ſ. è flor. citri unc. iij. ſucci lim. unc. ij. diamarg. frig. drach. j. camph. gr. v. m. pro epith. cord. Linim. vero. ℞ ung. roſ. Meſ. unc. ij. ſpecier. cord. temper. drach. ij. diamarg. frig. elixir vitæ an. drach. j. ſucci cit. & lim. an. q. ſ. m. pro illitu cord. poſt epith. adhibendo.

Vires tandem ſunt diligenter cuſtodiendæ, obſeruando, quod ſicut corpus cacochymum, à mul-

to

tò cibo: ità ab exiguo valdè læditur. Quarè parum[u], & ſæpe Patiens iſte erit nutriendus; parùm quidem, quoniam multum non ſuſtinebit virium imbecillitas: ſæpius autèm, quoniam multis indiget diſpoſitio corruptiua, & huius corporis raritas, atque facilis reſolutio. defectus ſiquidem exigit adiectionem: corruptio verò temperamentum. Sint itaque, ptiſana hordeacea, panatellæ, cum emulſ. ſem. melonum, oua recentia, potiſſimum ſucco citri, aut aqua roſar. alterata; inſtaurans pullæ, ex margaritis paratum: condimenta ex acido citri, aut lim. Potus, aqua ſtillat.acet.end. cum acido citri, aut lim. & pauco ſaccharo aſperſa. Vinum in progreſſu erit concedendum, tenue, & oligophorum, apparentibus ſcil. ſignis coctionis, vel viribus deficientibus. Hæcque ſatis, pro caſu præſenti.

[u] 1.Aph.Tex. Com. 12.

MA-

MALIGNA FEBRIS SYMPTOMAtum ratione.

GEneroſus Iuvenis Mercator, annum agens 25, temperamenti totius, & iecoris, calidi & ſicci, mediocris habitus, vini potator egregius, cùm hoc æſtiuo tempore, parum ante canẽ, iter diuturnum, concitatis, & diſpoſitis equìs, ſub radijs ſolaribus peregiſſet, & vina meraciora uberrimè potauiſſet; tandem dolore capitis, & febre correptus, decubuit. Hæc autem cum inſigni calore inceſſit, & exigua, die poſtera, declinatione: perſeuerante ſemper capitis uniuerſali dolore pungitiuo, cum rubore faciei, & venarum oculorum turgentia. Mane ſequenti, accerſitus Medicus, inuènit Iuvenem acutè febricitantem, cum pulſu celeri, frequenti, & duro; urina tenui, & flaua, ſiti inexhauſta, capitiſque dolore acutiſſimo. Quarè ſtatim, impoſito clyſtere refrigerante, ſanguinem à mediana dextera miſit, & hora tranſacta, caſſiam, cum pulpa tamarindorum præſcripſit; atque altera tranſacta hora, ſerum capr. potandum ad lib. ij. ptiſanam vero pro prandio. Poſt meridiem, febris exacerbari viſa eſt, iuxtà cum capitis dolore; ideò addidit Excellentiſs. Adſtans oxyrrhodinum, ex roſaceo, ſucco citri, & ſucco lactucæ, bregmati frigidum frequenter repetendum; ſerum pariter depuratum, pro primo alte-

rante

rante, cum iulapio violaceo, & roſaceo propinauit; ſicut aquam hordeaceam, cum conſerua de acido citri, pro ſecundo. Tertia die, ſummo mane, cum alvus ab aſſumpta caſſia bene reſpondiſſet, ex altero brachio, ſanguinis miſſionem parcam idem medicus mandauit. At circà meridiem, febris multùm inualuit, cum intenſiori calore, & ſiti; ideò pro alterante, præſcripſit aquas ſtillatitias de ſucco cich. acetoſæ, & anguriæ, additis iulapijs iam dictis; ſicut pro ſecundo, ſuccos depuratos acetoſę, & ſonci, in cichoraceorum decoctione; & interim duo phœnigmos, coxis apponendos præcepit. Noctem tamen æger prorſus inſomnem duxit; manè verò uniuerſalis icteritia effloruit, dolore capitis parumper ſedato; cum urina valdè flaua, & craſſa, pura linteola tingente. Quarta die, febris non adeò intensè redijt; ſed cum die ſecunda proportionem ſeruauit; circà veſperam verò, parum de naribus nigri ſanguinis ſtillauit, & rurſus repetiit nocte, qua parum dormiuit. Modò in fine quartæ diei nos accerſiti, ut de agendis conſulamus, inuenimus iecur nonnihil eleuatum, ac durum; de quibus omnibus habita fuit huiuſmodi conſultatio.

Licet error non exiguus in viuendi ratione, à Patiente noſtro fuerit commiſſus, motibus violentis, & diuturnis exercitijs ſub radijs ſolaribus, hoc anni tempore, fermè ſub Cane peractis; accedente præctereà vini meracioris uberrimo potu, à quibus equidem, tum iecur magis excalefieri, tum tota maſſa ſanguinea bilioſior reddi potuerit; nihilominus,

nus, bilioſum apparatum in eodem anteà extitiſſe, procul dubio credendum, ſi Patientis ætatem, temperamentum totius, & iecoris, vitamque anteactã conſideremus; omnia enim ad bilis generationem conſpirant. Quarè mirum non eſt, ſi poſtrema accedente valida, ac vehementi occaſione, bilis adaucta, & ab aliqua eiuſdem craſſiori portione, vel ab aliqua quinetiam cruditatum, occluſa, calorem putridum in venis ſupra iecur conceperit, & febrẽ excitauerit; quæ ſicut in genere, bilioſa eſt: ità in ſpecie, tertiana duplex appellari poteſt, & quidem eſſentialiter continua, quamuis aliquam proportionem, tertio quoque die reſpondentem obſeruare videatur; etenim & febris ardens, non ſinè tertianaria proportione procedit; à qua quidem parùm hæc declinare videtur, cùm intenſiſſimum calorem, & moleſtiſſimam ſitim ſecum ducat; quem inuaſionis modum, adeò vehementem in principio, quodammodò malignum appellare licet; cùm qualitas, ſubſtantia, & quantitas ſpirituum, humorum, & continentium labefactetur, reſoluantur vires, & ſuccumbat corpus; ex qua ſymptomatum intenſione, innoteſcit deleteria aliqua, & maligna qualitas, præter ſpirituum, humorum, & ſolidorũ vitium; cùm alioquin ex regula, in morbis, circà principia, & fines, omnia imbecilliora eſſe ſoleant, & nonniſi inualeſcente morbo adaugeantur ſymptomata; nunc verò, ſtatim ab initio, ſævus capitis dolor inuaſerit, pungitivus, cum aliqua pulſus duritie, rubore faciei, & oculorum; qui proinde facile

le Patientem ipſum ad phrenitidem perduxiſſet, niſi Medicus, repetita ſanguinis miſſione, oxyrrhodino repellente, phœnigmo reuellente, & alijs refrigerantibus præſtò fuiſſet.

Verùm malignitati iam dictę, à febris vehementia, & intenſione procedenti, accedit quoque malignitas, ſymptomatum ſuperuenientium ratione, icteritia videlicet antè ſeptimam, necnon meri ſanguinis ſtilla repetita; bilis enim portio, quæ caput petebat, & in eodem dolores pungitiuos continuos excitabat, dum à Medicis, adminiſtratis remedijs repellentibus, diuertentibus, reuellentibus, à capite reuocata fuit, in venoſo genere redundans, vi eiuſdem irritante, non autem à natura dominante, & criticè expellente, ad cutem detruſa fuit; ſicque intempeſtiuè icteritia comparuit, quæ ante ſeptimam, nimirum antè coctionem, nullo modo critica eſſe poteſt, expreſſis Gal. verbis; Nullum abſceſſum [a], nedum auriginoſum, antè coctionem, criticum eſſe poſſe. quæ proinde mala ab Hippoc[b]. fuit pronuntiata, niſi forſan [c] antè ſeptimam, cum rigore inuaderet [c]; tunc enim morbum ſolueret. Quarè pravum, & malignum ſymptoma cenſendum fuerit, potiſſimum, cum hepar tenſum, atque durum, tactu ipſo percipiatur, incipientis inflammationis, in hac acuta febre indicio. Sic maligna quoque ſtilla meri ſanguinis: quia ſignificat, quod natura quidem cupiat, quod ſuperfluum eſt, excernere: ſed ob propriam imbecillitatem id nequeat aſſequi, vel propter ſanguinis [d] craſſitiem, vel propter faculta-

[a] 1. in 3. Epid. 13.
[b] 4. Aph. 62.
[c] 4. Acut. 31.
[d] 4. Acut. Cō. 67.

tis imbecillitatem, vel propter partium denſitatem, vel tandem, propter omnium concurſum. Quarè dicebat Hipp[e]. quod quibus ritè, & largiter ſanguis per nares erumpebat, maximè ſeruabantur, nec ullum vidit mortuum; Philiſcus verò, Epaminon, & Silenus, quibus quarto, aut quinto die parum de naribus ſtillauit, mortem obierunt. Ideò nonniſi maligniſſimum ſymptoma ſuperueniens hoc nuncupari poteſt; undè & febris, ratione ſymptomatum, maligna cenſenda.

e 2. in 1. Epid. 63.

Febris hæc, utpotè magna, ratione propriȩ eſſentiæ, magnifacienda, vèl ea in primis ratione, quod ſtatim ab initio, prauis ſymptomatibus ſit ſtipata; ſæuiſſimam quippe febrem, eiuſque euentum exitialem non raró obſeruauimus. Sicut enim ſimpliciſſimæ febres, ſignis firmatȩ ſecuriſſimis, tutò, & citò ſolvuntur; ità deterrimæ, ac ſignis affligentes difficillimis, citò interimunt, ut docebat Hippocr[f]. Augetur adhùc periculum à ſymptomatibus, non ſolum concomitantibus, ut diximus; verùm etiam mox[g] apparentibus, quorum ratione, maligna hæc febris conſtituenda. Primò enim icteritia antè ſeptimam, omnino lethalis eſſe ſolet, niſi à iecoris feruore, & copia bilis proueniat, ut obſeruauit Gal[h]. vel, niſi ſuperueniat trium euacuationum aliqua, per hæmorrhagiam ſcil. per alvum, aut per urinam; undè Hermogenes, ſexta die auriginoſus, euaſit; Heraclides[i] apud Ariſtoclidem, ſexta auriginoſus factus, vigeſima iudicatus eſt, quia omnes iam dictas habuit euacuationes; ſecùs autem

f 3. Prognoſt. 2.

g 3. de Criſib. 4.

h 5. De Loc. Aff. vlt.

i 2. in 1. Epid. 65.

tem Phanagoreon ſervus, cui cum nulla ex iam dictis euacuationibus contigiſſet, perijt. Sed his accedit ſtilla ſanguinis meri, quæ ferè ſemper [k] mortem portendit. Attamen, quoniam Patiens iuvenis eſt, viribuſque ſatis robuſtis, ſalus deploranda non eſt; cùm natura hucuſque, à Medico aptiſſimè, & tempeſtiuè adiuta, & ſubleuata, dictarum euacuationum aliquam facilè moliri poſſit, in ſeptima. k 2.in 1.Epid. 63.

Ad quas nos interim eandem inuitare, & ſollicitare debemus. Primò humores leniter ad alvum, & urinam ducendo. Secundò, eoſdem ad concoctionem præparando. Tertiò, calorem febrilem, utpotè intenſum, remittendo. Quartò, iecoris vias, refrigerantibus aperiendo. Quintò, vires cordis, & totius conſeruando.

Quibus intentionibus hucuſque ſatisfacere optimè tentauit Vir Excellentiſs. Adſtans; etenim in fonte Chirurgico, repetita ſanguinis miſſione, febrilem calorem intenſiſſimum remittere tentauit, capitiſq; dolori occurrit, ſicque imminentem phrenitidem intercepit, quam, cum dolore, pulſus quoque durus minabatur. Ità docet Hipp[l]. Vt capitis dolorem ſedes, ſanguinem de venis detrahito. In eundem finem, oxyrrhodinum repellens frigidum[m] apponendum præcepit, & phœnigmos, coxis applicandos. Quarè ab hoc fonte alia non ſuperſunt depromenda præſidia, præter clyſteres refrigerantes, & humectantes ex lacte, butyro, & ſaccharo; vel ex decoct. malu. viol. hord. cum ol. viol. & roſac. & naribus fomenta, ex aqua tepida, vel eiuſ- l de Loc. in Hom. 49. m 2. per Loc. 2.

dem aquæ tepidæ malua alteratæ, attractio per nares, ad hæmorrhagiam proliciendam.

Ex fonte Pharmaceutico ſunt deſumẽda, alvum, & urinam leniter mouentia, præparantia, refrigerantia, nonnihil aperientia.

Alvum, & urinam ſimul leniter mouere poterit flos caſſ. ad drach. ij. bis per diem, ſub prandiũ, & cœnam oblatus. Vrinam quoque mouebit ſal prunellæ, in aqua de ſucco cich. & acet. ad lib. ij. diſſolutus; ſicuti utrumque, crem.tart.in pollinem tenuiſſimum redactus, exigua quantitate, ad drach.ij. ſcilicet exhibitus. Alvum quoque leniter ciere poterit iulap. acet. ad unc. iij. in lib. ij. ſeri capr. depur. quibus iam dictis propoſitis intentionibus ſatisfieri poterit, præſertim, ſi ſecundi alterantis loco, inſtituatur decoct. cich. end. acet. ſonci, hepaticæ; additis ſyrupis de acido citri, de ſucco lim.

Quibus opportunè adminiſtratis, ſi aliqua ſuccedat ex iam dictis euacuatio. Quò natura verget, per loca conferentia, & conuenientia, eò ducere conueniet, ſiuè per alvum, ſiuè per urinam, ſiuè per nares; quæ ſi perfectè operabitur. Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integrè, neque mouere quicquam, neque innouare oportet, ſed ſinere. Spes enim, quæ in anguſto poſita, in aliqua iam dictarum euacuationum omnino collocata eſt.

Tandèm, vires cordis conſeruare aliquo temperato cardiaco licebit, ut margaritis præparatis, magiſt. earundem, cum aquis temperatis ſcorzon. totius cit. de ſucco acet.

Vi-

Vires autem totius, alimentis refrigerantibus, & humectantibus, facilis coctionis, & diſtributionis erunt conſeruandæ, quæ liquida potius, quam ſolida ſint; cum facilius ſit impleri potu quam cibo; Inclinet autem victus ratio ad tenuem potius, moderatè tamen, habita [a] conſuetudinis, & anni temporis ratione. Potus ſit aqua cich. vel acet. Quæ pro caſu præſenti, dicta ſatis.

[a] 1. Aph. 17.

FEBRIS PETICVLARIS.

MVlier Nob. 25 annũm agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi & humidi, ſedentariam vitam degens, ſuperioribus annis fœcunda; modo abhinc tribus, infœcunda, poſt auſtrinas aeris cõſtitutiones, cum ruri, non longè à ſtagnantibus aquis diù morata fuiſſet, & alimentis indiſcriminatim, craſſi potius, & mali ſucci nutrita, in Vrbem redux, non multos poſt dies, hoc Autumnali tempore, incidit in febrem acutam, cui, cum quadam horripilatione, ab initio, calor ſucceſſit intenſus, cum laſſitudine totius corporis, oculorum rubedine, & capitis grauitate, in ipſius febris progreſſu. Vocatus fuit Medicus domeſticus, qui mane ſequenti, vix ullam declinationem eiuſdem obſeruare potuit, licet ante meridiem exaccerbari viſa fuerit. Modò, horis veſpertinis, ad conſultationem accerſiti, inuenimus Patientem acutè febricitantem, facie rubra, cum oculorum rubedine, & maculis, pectore, & brachijs potiſſimum, necnon & dorſo quoque effloreſcentibus; quarum aliquæ ſuperficiales tantũ, plurimùm rubri, aliquæ tamen etiam violacei coloris; aliæ nonnihil quoque extuberantes, & ad tactum aſperæ, coloriſque flaui. Inſtant menſtruæ purgationes, quæ ipſi imminutæ eſſe ſolent. Pulſus frequentes, valdè inæquales, & parui. Vrinæ potius rubri, quam

fla-

flaui coloris, ſed valde obſcuræ, craſſæ,& ferè turbidæ. In quo caſu ità loquuti ſumus.

Licet hanc febrem ſynocham nobis patefaciant unica acceſſio, hucuſque obſeruata, rubra facies, cum oculorum rubedine, totius laſſitudo, quodammodo phlegmonoſa, capitis grauitas, pulſus frequentes, urinæ rubræ, craſſæ, & ferè turbidę; eandemq; confirment, totius, & iecoris temperamentum calidum & humidum, necnon retenti ſanguinis redundantia; nihilominus, cum ad cutem ſtatim, diuerſi coloris, & varię conditionis maculę, & efflorefcentię apparuerint, peticularem, ſiuè petechialem appellari poſſe credimus; à nonnullis etiam purpuratam, atque in Regno Chinarum, Sericam nominatam, à ſymptomate ſcil. ſicut Singultuoſa, à ſingultu, & Syncopalis, à Syncope denominari ſolet. Ab una tamen, eademque cauſa, febris, & peticulę procedunt, ſanguine nimirum in venis maximis putrefacto; cuius putredo inſignis, & excellens cenſenda eſt, adeò ut ſanguis ipſe propriam conſiſtentiam, & naturalem unitatem amiſerit, & liquatus, ad cutem facilè, ab irritata natura expelli potuerit; cui, quoniam aliqua portio eiuſdem, necnon biliosi humoris, non adeò corrupta aſſociatur, ideò peticulę quoque, non modo violaceę, verùm etiam rubrę in cute apparuère; necnon eminentię quædam, à bilioſo humore productę, exanthemata, dictę; ſicut, ſi humor craſſior fuiſſet, totumque corpus magis denſum, papulę, eminentię ſcil. maiores, varis ſimiles apparuiſſent, ut in [a] Sileno. Peticulas au- [a] 3. in 1. Epid. 19.

autèm Antiquioribus notas fuiſſe, habemus ex Hipp[b]. qui maculas obſeruauit in Pherecida, culicum morſibus ſimiles; licet ex Medicinæ Principibus Græcis, ſolus Actuarius, de ijſdem loquutus fuerit. Raram autem de his mentionem fecerunt Antiqui, quidquid dicat Fracaſt. qui ab anno tantum 1505 in Italia obſeruatas fuiſſe voluit, quia parum, aut nihil ad morbi curationem faciebant; non enim habent rationem indicantis, aut prohibentis; quia quod eſt per accidens, non poteſt indicare, nec prohibere id quod eſt per ſe. Quarè, ſi ſub noſtram conſiderationem veniant, ut ſignum conſiderandæ, copioſi ſcil. fuſi, & corrupti ſanguinis; cuius corruptionis maior, vel minor intenſio arguitur ab illarum colore; rubræ enim à ſolo ſanguine etiam ebulliente prouenire poſſunt, ſicut flauæ, ab eodem in bilem conuerſo, violaceæ, à corrupto, & nigræ, ab intenſiori adhuc putredine procedunt. Quam corruptionem nobis ſignificare poteſt pulſus, ſi non modo parvus, verùm & languidus fuerit; urinę item, non modo obſcuræ, & craſſæ, verùm etiàm turbidę, & omnino confuſæ.

b 7. Epid. 41.

Inſignem verò putredinem contraxit Nob. Mulier, in ſanguinis maſſa; tùm ob eiuſdem copiam, ſuperioribus annis fœcunda, nunc verò ſterilis, atque imminutè ſingulo menſe purgata; tùm ab Auſtrina [c] conſtitutione præterita; necnon, quia paludoſa loca diutius habitauit, & prauis [d] alimentis nutrita, ſedentariam vitam duxit. A quibus omnibus cauſis, ſanguis adaugeri, & putredini, atq; corruptioni

c 1. de Diff. Feb. 2.
d 1. de Diff. Feb. 3.

ruptioni aptus reddi potuit, & peticularis huius febris auctor fieri.

Quamuis hæc febris à fuſo, & corrupto ſanguine, abſque venefica qualitate nonnunquam fiat, de hac tamen, in caſu prȩſenti, dubitari poteſt; cũ peticulæ violaceæ plures obſeruentur, color autem non parumfaciat ad ſanguinis corruptionem dignoſcẽdam. Vndè Critoni,[e] in pede, ſecundo die puſtulæ nigræ viſæ ſunt, eodemque die obijt. Sileno[f] autem, quia papulæ octauo die rubentes apparuerunt, ad undecimam eiuſdẽ fuit protractus[g] interitus. Nobis itaque ſtatuendum, putredinem inſignem adeſſe in caſu noſtro, quæ tamen adhuc veneficam qualitatem non contraxerit; quia pulſus, licet parui, & oppreſſi, non tamen languidi ſunt; & prætereà, quia non omnes maculæ violaceæ, minus verò nigræ in cute apparent; quanquam febris principium adſit, quæ iuxtà cum eiuſdem cauſa, aut extenſiuè, aut intenſiuè, aut utroque modo augmentum neceſſariò ſuſceptura ſit, undè periculi plena. Et quoniam inter omnino lethales, & ſalutares reponẽda eſt, ideò non deſperata ſalute, eiuſdem curatio intrepidè eſt aggredienda.

e 3. in 1. Epid. 26.
f 3. in 1. Epid. 19.
g Gal. in Cõ.

Quæ perficienda erit euacuantibus, alterantibus, intenſiorem putredinem inhibentibus, cardiacis alexipharmacis, & vires totius conſeruantibus.

Et in fonte Chirurgico, præ omnibus conſideranda venit ſanguinis miſſio; peccat enim ſanguis, tum quantitate, tum ſubſtantia, quia multus, & putridus eſt. Quarè de indicante non eſt dubitandum,

ſicut neque de permittente; cùm in principio, pulſus parui, oppreſſionem, non virium reſolutionem ſignificare poſſint. De prohibente dubitari ſolet à Medicinæ Profeſſoribus, ſiue, ut proprius loquar, à vulgaribus Medicis, ob apparentes maculas, ſiuè peticulas, motu, veluti natura critico; cum tamen primò vix concedi poſſit, quocunque tempore, confertam peticularum eruptionem febrem iudicare poſſe; minus verò, aut nullo modo, in principio, ante ſigna coctionis; cum decernentia in melius nō ſtatim appareant. Quare ut corrupti ſanguinis ſignum, non ut cauſa à nobis ſunt conſiderandæ: & ideò ſanguinis miſſionem prohibere minime valēt; quinimo, ſi indicandi, aut prohibendi vim obtinerent, ſanguinis miſſionem potius indicarent, quam prohiberent. Educatur itaque ſanguis, in caſu præſenti, antequam vires deficiant, & ſanguis maiorem putredinē nāciſcatur; iniecto tamen prius clyſtere, ex ſaphena, cum menſes immineant, & quidem moderata quantitate. Verùm, ſicut procul dubio ſanguis mitti pòteſt in principio, non tamen adeò tutò id licet in progreſſu; non quidem ratione peticularum prohibentium; ſed ratione virium non permittentium: dum enim inſignis in ſanguine euadit corruptio: deficiūt ſpiritus, concidunt vires, ſicque deeſt permittens: undè mos inualuit, ut in hujuſmodi febre, alij poſt quartam, alij poſt tertiam diem iuremerito à venæ ſectione abſtineant. In huiuſmodi namque caſibus miratur quoque Gal[b]. quod Hipp. ab initio venam non ſecuerit; quem tamen

b 3. in 1. Epid. 26.

men excuſat, quod forſan accerſitus fuerit, morbo iam progreſſo. Et licet Amatus Luſitanus ſanguinem ex vena, etiam decima die eduxerit, facilè maculæ illæ rubræ, non verò prauæ conditionis fuerant.

In progreſſu, ſi aliquis ſudor appareat, adeò ut natura ipſa dominatrix, non irritata, ad cutem moueat, cucurbitulæ ſcarificatæ applicandæ erunt, non ſpatulis, ſed lumbis, & infra, ut à partibus nobilioribus quam longiſſimè materia abducatur, & reuellatur. Sic obſeruabat Orib. ex Gal. quinimò & coxis ipſis, & ſuris, ſi menſtruæ purgationes imminutæ prodierint. Frictiones quoque fieri ſolent, inunctione Aetij manibus perfuſis; & ſi aliqua pars princeps magnopere afficiatur, phœnigmi quoque, coxis primò, mox etiam brachijs erunt admouendi; necnon clyſteres molliores opportunè injiciendi.

Interim primæ viæ expiandæ ſyr. roſ & viol. ſol. flore caſſ. cum crem. tart. ſuperpræbendo ſer. depur. aut aquam Nocer. ad lib. j. ſ. vel ij. quod ſi caſſia repetēda fuerit, eidem modicum ſcordii addendum. Remittendus febrilis calor aquis ſtill. ex ſucco cich. & acet. cum ſyr. de acido citri, & de ſucco lim. Pro ſecundo alterante, paretur ſuccus depur. acet. vel præbeatur ſyr. de ſucco acet. cum modico ſucci citri, in decoct. cich. borrag. pentaphylli, ſiuè tormentillæ, & rutæ caprariæ; addito in progreſſu, iulap. acetoſo.

Vlteriorem putredinem inhibere poterunt frigi-

da,& ſicca,tenuium partium, ut ſunt ſucci acidi iam dicti, citri, & lim. ſpir. vitr. pulu. margarit. prępar. bolus armena, tinctura corallor. & huiuſmodi alia. Alexipharmaca, & cardiaca debent eſſe huius conditionis, quæ febrilem calorem non augeant, ut emulſio ſem. napi, decoctio acetoſæ, card. ſanct. rutæ capr. tormentillæ, pentaphylli; & potiſſimum in uſum ducenda cardiaca diaphoretica, in quibus primum locum obtinebit lapis bezaar uterque, lapis hyſtricis, extractum Contrayeruæ, ol. ſulphuris, ad gutt. vij. & viij. benignius enim cenſendum ol. vitrioli. Inter compoſita verò præpollet aqua Cord. præclariſs. Sax. Efficax quoque cord. Fonſecæ, ad unc. ſ. in aquis cord. exhibendæ; nec ſpernendus quoque pulu. à Fracaſtor. ità deſcriptus. ℞ terræ lemniæ, boli armeni, tormentillæ, ſcordii, cornu Rhinocerontis, vel oſſis de corde Cerui an. drach. j. m. Doſis drach. j. in aquis cord. Inſignis quinetiam efficaciæ à nobis comperta fuit confectio Alkermes legitimè parata.

Extrinſecus cor illinatur, vel aqua à Fonſeca deſcripta; vel ol. de ſcorpionibus Matthioli, ſucco citri diſſoluto.

Vires quoque totius ſunt congrua victus ratione conſeruandæ. Sic aer, ſit quidem frigidus adeò, ut Patiens inſpiret frigidum, ſed tangat calidum. Alimenta ſint refrigerantia, ut ptiſana hordeacea, panatellę, cum emulſ. ſem. melonum, oua recentia, inſtaurantia pullę, cibuſque parùm, & ſępe offeratur; humorum enim malignitatem demulcere ſolet,

&

& ſpiritus frequentius inſtaurare, qui, inſigni ſanguinis corruptione deficere ſolent. Potus ſit aqua hord. ſucc. citri alterata; nec vinum concedatur, niſi ob inſignem humorum corruptelam, atque malignitatem vires deficiant; tunc enim corruptioni reſiſtere, & vires reficere valet. Sit autem tenue, oligophorum. Quę pro hac curanda febre, dicta ſatis.

FE-

FEBRIS COLLIQVATIVA.

NObilis Iuvenis, 35 annum agens, temperamenti, ſecundum totum, calidi & humidi, calidioris tamen hepatis, mediocris habitus, fructibus copioſis aſſuetus, cibis condiendis, aromatibus uſus, & vina meraciora bibens, hoc tempore ęſtiuo, febre acutiſſima correptus eſt, cum ardenti calore, & ſiti incompeſcibili, quę tertio quoque die obſcuras quaſdam exacerbationes habuiſſe viſa eſt. Medicus accerſitus, ſyr. roſ. ventri ſoluendo, exhibuit, cum ſero copioſo ſuperhauſto; inde ſanguinem ex iecoraria detraxit, & potiones refrigerantes præbuit. Quarta autem die, alvus ſponte ſoluta eſt, cum euacuatione excrementi crudi, liquidi, ſyncerè bilioſi, atque ſpumoſi, quæ quinquies, & interdum ſexies, uſque ad ſeptimam perſeuerauit; ſeptima verò, urinæ multæ apparuerunt, potus rationem, atque menſuram excedentes; & undecima, oleoſa obſeruata urina, cum ſupernatante nimirum pinguedine, ad inſtar telæ aranearum, perſeuerante tamen ſemper alui excretione, quotidie magis magiſque graueolente, nonnunquam pingui, & ſtrigmentorum ſpeciem referente. Patientis interim totum corpus emaciatum apparet, pluſquam ratio poſtulet: febris perſeuerat acuta, lingua aſpera, ſicca, cum vigilijs, & nonnunquam mentis alienatione.

Mo-

Modò nos, de agendis, prò ſalute conſulit.

Febrem, quæ ab initio Patientem Nob. corripuit, ardentem fuiſſe exiſtimandum; quia ardentis duo pathognomonica ſigna, eandem concomitantia, ſtatim ab initio apparuere, calor nimirùm[a] exurens, & inexhauſta ſitis; cui, quoniam quarta die ſuperuenerunt crudæ, liquidæ, ſinceræ, ſpumoſæ, atque bilioſæ excretiones, non conferentes, nec ullum unquam iudicium facientes, & in ſeptima, urinæ copioſæ, cum ſupernatante pinguedine, colliquationis indicio, apparuere: colliquatiuam[b] febrem eandem factam fuiſſe certò credimus; quam alui excrementa confirmant, quæ primo ſincerè bilioſa, atque ſpumoſa[c] apparuerunt, ac tandem graueolentia[d], pinguia, atq; ſtrigmenti ſpecie. Hæc autem colliquatio, non à malignitate humorum, ſed à vi caloris febrilis, ſeu à magnitudine febris prouenire ſolet, ut conſiderauit Gal[e]. cuius caloris cauſa, non ſolùm feruido[f] iecori imputanda, verùm & vitæ anteactæ, nimirùm frequenti omnigeni fructuũ uſui, qui facillimè bileſcere ſolẽt; multò verò magis ob aromata, necnon meri potũ. Quæ omnia, tantum in iecore, & toto venoſo genere feruorem excitarunt, ut non ſolùm bilioſiſſimus ſanguis genitus fuerit, verùm & ipſa flaua bilis excrementitia copioſa, quæ in venis magnis, cum corde, & faucibus conſenſum habentibus, putreſcens, mediante prohibita tranſpiratione, ardentem febrem produxit; ut patet, non ſolùm ex duobus iam dictis ſignis, verùm ex lingua[g] aſpera, ſicca, vigiliis, mentis

a 4. Acut. 1.
b 3. in 3. Epid 72.
c 3. Acut. Cõ. 12. & 13.
d Act. & Paul.
e 3. in 1. Epid 72.
f 8. per Loc. 7 & 4. Acu. 114
g 4. Acut. 4.

tis alienatione. Hæc autem viſcerum, & venarum efferueſcentia, quæ neque ſanguinis miſſione, neque potionibus refrigerantibus cedere potuit, humores non ſolum, verùm & adipem, atque pinguedinem colliquandi vim obtinuit; quod excrementa, & nimia totius corporis conſumptio facile produnt, atque hinc colliquatiua ipſa febris facta fuit.

Quæ duplici nomine periculoſa eſt. Primò, quià citò interficere poteſt, ut acuta; ubi enim bilioſorum humorum deiectio, hypochondriorum feruorem non extinguit, maleficam eam febrem appellabat Gal[b]. cuius acutie quoq; ſuperata: tabis tamē adhuc periculũ adeſt[i]; ideò Parium in Thaſo, acuta febre correptum, cui ſexta die urina oleoſa apparuit, & 120 die obijt, tabidum forſan, atque conſumptum obijſſe crediderunt aliqui.

[b] 3. Acut. Cō. 14.
[i] 3. in 3. Epid. 71.

Omni arte itaque, atque induſtria Patiens à febre acuta vindicandus, & interim ulterior colliquatio inhibenda. Quibus ſcopis ſatisfaciendum, ſummè refrigerantibus, & humectantibus; corruptos humores euacuantibus; in progreſſu humectantibus ſubſtantificis; incraſſantibus, & quodammodo adſtringentibus.

Prò quibus explendis intentionibus, frigidæ potio principem locum habere videtur; tum ratione [k] febris ardentis; tum ratione eiuſdem colliquatiuæ[l]: ſicut enim mulſæ potio aduerſiſſima, ità utiliſſima potio frigidæ. Frigidam quoque in caſu noſtro proponunt Aet. Paul. & Orib. & ratio eſt; quoniam ardenti calori febrili, ſimulque colliquanti, remedio

[k] 1. Meth. 1. & 11. Meth. 9
[l] 3. Acut. 12.

dio eſt. Vnde Gal. omnes conditiones, ad frigidæ potionem requiſitas, ad tres redegit; ad vires ſcil. valentes, ſigna coctionis, & ardentiſſimam febrem; quæ poſtrema conditio ſe habet loco indicātis, Vires, permittentis, ut Coctio, prohibētis; in hoc autem caſu, de indicante, & permittente non eſt quod dubitemus. Et licet prohibens dubio vacare nō videatur, quoniam tamen vehementiſſimo calore febrili non remiſſo, ſigna coctionis apparere poſſe, ſi non impoſſibile, difficillimum ſaltem videtur, ideò, non apparentibus etiam manifeſtis ſignis coctionis, frigida ſtatim à nobis eſt exhibenda; exemplo Auerr. qui frigidam propinabat, non expectata coctione; æger ſiquidē, dicebat ipſe, mori poteſt ante coctionem, exſiccatus; nos autem dicamus, colliquatus, atque conſumptus. Præbeatur itaque, ſed non adeò copioſa, ut poſſit calorem nativum obruere, ad lib. ſcil. v. vel vj. ſummum; ſequentibus verò diebus, ſubſtituantur aq. ſtillat. ex ſucco cich. acet. end. & in progreſſu quoque, plantaginis, pro alterante primo; pro ſecundo verò, præbeantur ſucci depur. end. & acet. in decoct. cich. end. viol. acet. hepaticæ.

Interim extrinſecus quoque viſceribus epithemata refrigerantia apponantur[m]. Cordi. ℞ aq. viol. nymphęæ, acet. roſar. an. lib. ſ. ſpecier. diamarg. frigid. drach. ij. camphoræ gr. vj. ſucci citri unc. iij. acet. roſ. unc. j. ſ. m. pro epith. cordis. Pro iecore. ℞ ſucci cich. depur. lib. j. ſucci ſonci, lactucæ an. lib. ſ. ſpecier. trium ſantal. drach. iij. ſucci citri

m Aet. Paul. & Orib.

aceti roſ. an. unc. ij. m. pro epith. iecoris. Totum, verò abdomen illinatur ung. roſ. Meſ.

Quod ſi aliqua excrementorum maior deſideretur euacuatio, præberi poterit caſſ. cum pulp. tamarind. an. drach. iij. cui mox ſuperbibat aquam Nocer. aut ſerum depur. ſed facilè ſola aqua hordeacea, aut ſerum depur. utpote nitroſum, ſufficere poterunt.

Colliquationis quoque progreſſus eſt inhibendus; in quem finem terra ſigillata, vera, atque legitima inſignem prerogatiuam habere ſolet, ad ſcrup. j. cum aquæ plantag. aut portul. portione exhibenda; ſic & bolus armena pallida.

A proprietate verò agere dicuntur, puluis ſmaragdi, ad gr. x. præparati, in aqua plantag. & ſucco cydon. exhibitus.

Quibus addenda victus ratio refrigerans, & humectans, ac mediocris, non tenuis, non craſſa, ardente febre perſeuerante; qua cedente, minus refrigerans, & magis ſubſtantificè humectans, atque incraſſans locum habebit; ſic panatellæ conueniẽt, cum emulſ. amygdal. dulc. ſem. melon. & nucleorum pineorum; oua recentia ſemicocta, cum toto albumine ſumpta, iura gallinarum, folijs lactucæ quandoq; alterata; quibus aliquando addatur quoque pes, aut portio capitis vitulini. Inſtaurans paretur cum corallis, margaritis. Et tandem, remiſſa, aut omnino ſublata febre, corpus totum iam emaciatum, ad uſum lactis ducendum, & ex eodem edulia concedenda; obſeruando interim, quod durante

te colliquatione, alimenta omnia, non calida, ſed tepida, imò etiam frigida exhibeantur. Potus ſit aqua ſtill. acet. ſtillatum pulli; quibus addi poterit aliquod cochlear ſucci cydon. vel granat. cui tandem aquæ immiſceri poterit vinum auſterum, tenue, & oligophorum. Quæ ſatis, pro præſenti febre.

FEBRIS HVNGARICA.

HVngarus quidam Nob. nec minus eruditus, quam diues, Patauium accedens cum alijs ſodalibus, à nobis conſilium petijt, quonam modo ſe, totamque Nobiliſſimam familiam, à quadam febre, ſecundo quolibet, aut tertio anno, ferè totam Prouinciam Hungaricam inuadẽte, tueri, & liberari poſſet; multos enim occidere ſolet, licet plures quoque ab eadem euadant. Febris autem ab eodem ità fuit deſcripta. Hæc potiſſimum inuadit poſt auſtrinas, atque pluvioſas anni conſtitutiones, atque fluminum inundationes, & multos eodem tempore, eodemq; modo affligere ſolet; inuadit magna ex parte, iuvenes, plethotici habitus, & ſanguine repletos, cum horripilationibus, in principio, quibus ſuccedit calor multus, nec adeò ſuauis, ſed potius acris, & intenſior, magiſq; intus, quam extra, cum moleſtiſſima ſiti. Pulſus ſunt frequentes, potius molles, ab initio quoque magni, qui tamen progreſſu dierum, à quarta ſcilicet, parui à Medicis percipiuntur. Vrinę rubrę, & turbatę; rubedo adeſt oculorum, cum acutiſſimo capitis dolore, & delirio nonnunquam, cum totius laſſitudine tenſiua, ac oris ventriculi dolore, non ſine aliqua duritie. Febricitantibus miſſio ſanguinis, ſicuti ante quartam, plurimùm prodeſſe ſolet, ità poſt eam, multos è ve-

ſtigio

ſtigio, de medio tollit. Terminatur autem, ut plurimum circa ſeptimam, ſiue ad ſalutem, ſiue ad mortem. Qui ſeruantur, ſudoribus diffluunt, & nonnunquam tumore quodam, vel puſtulis corpore erumpentibus, aut poſt aures; quibus tamen, tardius ſanitati reſtituuntur.

Vir Nobiliſs. Tutelam ab hac febre, ſeu præſeruationem non adeò facilè conſequi poteris, cum ſit morbus regionis, qui Endemius [a] quoque, ſiue Patrius, ſeu Vernaculus appellari ſolet, febris Hungarica, à Recentioribus dictus; plurimos enim uno, eodemque tempore, eodemque modo, in hac tua regione inuadere ſolet; qui quoniam à cauſa communi originem trahit, hæc difficulter ab incolis euitari poteſt; aliqua tamen ad huius præſeruationem recenſere, abs re prorſus non fuerit. a 1. Acut. 93

Et primò, aer cubiculi ſuffitu alteretur, ex aqua roſacea, ſantalis citrinis, ligno aloes, corticibus citri, cinnam. & camphora parato. Totum corpus, veſtitus, ac linteamina, nitida omnia, & à ſordibus immunia ſeruentur; aerque nubilus, & potiſſimum caliginoſus, ſummo mane, & horis veſpertinis arcendus; præſertim verò ſi auſtrina fuerit conſtitutio, & prægreſſæ, aut præſentes inundationes.

Secundò, inter condimenta ciborum, aromata non adeò ubertim uſurpanda, nec meri fœcundi calyces hauriendi.

Tertiò, parcè, & nonniſi nocturno tempore ſomno indulgendum.

Quartò, corpus quam maxime, antè cibum præ-

ſer-

ſertim exercendum.

Quintò, ſi alvus ſponte non bene reſpondeat; crem. tart. ex iure, corticibus citri, vel cinnam. alterato, diſſoluto, ſollicitanda, & plethorica corpora, Vere ſaltem, ſanguinis miſſione euacuanda.

Vltimò, animum exerceant, nè cum ingenio, torpeat quoque calor innatus.

Pro Curatione autèm huius febris, conſideranda veniunt, eiuſdem Idea, & Cauſæ, ut ab ijs indicationes, pro medela deſumi poſſint. Febris igitur, ſynochos putrida bilioſa [b] erit ſtatuenda; quam abundè atteſtari poſſunt pulſus frequentes quidem, ſed quodammodo molles, & in principio magni; urinæ [c] rubræ, & turbatæ; ſedættereà oculorum rubedo, necnon capitis dolor; ac tandem, quia corpora plethorica corripere ſolet, quæ ſanguinis miſſione opportunè adminiſtrata, [d] leuantur, ac liberantur. Hæc tamen legitima ſynochos non eſt, ſed quodammodo [e] bilioſa; & ideò pulſus non adeò pleni, magni, & molles in progreſſu obſeruantur, dolor capitis pungitivus potius adeſt, quam grauativus: quinimo, & à bilioſis tum vaporibus, tum humoribus, caput calefacientibus, deliria quoque excitantur; ſitis moleſtior, quam in legitima ſynocho, ægros infeſtat, & laſſitudo, quæ in ſynocho, phlegmonoſa eſſe conſueuit, in hac, tenſiua, miſta nimirum ex phlegmonoſa, & ulceroſa ſe prodit; ſicut à bilioſo ſanguine, per venas ad coronariã peruenientes, ventriculi fit tenſio doloroſa.

Verùm quoniam peracuta eſt, ſeptima namque die,

b 2. de Criſ. 12.

c 9. Meth. 2. ibid.

d 9. Meth. 4.

e 2. de Criſ. 22.

die, ut plurimum interficit, aut liberat Pat[es]. Prę-
tereà, quoniam plures occidit, & citò vires proſter-
nit, pulſuſque paruos, ac languidos reddit, & non-
nunquam per puſtulas[e], papulas, alioſque tumores, [e 3. in 3 Epid. 51, & 52.]
decubitum facit; ideò maligna non ſolum, ſed quo-
dammodo peſtilentialis quoque, ſine peſte tamen
cenſenda erit. Quarè à ſanguinis corruptione, in
venis maximis, & cordi proximis prouenire eam
credimus, qui inſignem, & excellentem putredinem
adipiſcitur, à multis cibis, ijſque pinguibus, & pra-
ui[f] ſucci; eſt enim piſciuora gens illa, & prætereà [f 1. de Diff. Feb. 3.]
melones, cucumeres uberrimè comedunt, vinaque
meraciora, diuites, aquam verò pauperes bibunt;
æſtate potius lutulentam, quia frigida eſt, quam
Danubianam, quia calida. Ab his autèm omnibus,
ſanguinis quidem prouentus; verùm, & ad putre-
dinem idonei, eoque faciliùs, accedente aromatũ,
& vini meracioris frequenti, & copioſo uſu; adau-
ctus enim, & præter naturalis redditus calor, in hu-
midum non naturaliter agens, illud ipſum corrum-
pere, atque intensè putrefacere poteſt; corruptio
autem optimi peſſima, quæ non ſolum intenſiuè, ſed
extenſiuè quoque ultrò progreſſa, adeò maſſam ſan-
guineam inficit, atque corrumpit, ut ſpirituum,
breui temporis ſpatio inſtaurationem prohibeat,
ſicque poſt quartam, vires concidant, & eductio
ſanguinis prohibeatur. Quod ſi vires alicui ſatis
vegetæ fuerint, corrupti, & venenati humores
ab expultrice facultate ad ambitum corporis[g], per [g de Succ. Bon. & vit. 1.]
ſudorem expelluntur, eoque faciliùs, ſi tenues fue-

rint; quibus craſſioribus, nec facultate adeò valida præditis, abſceſſus fiunt, puſtulis[g], aut tumoribus alijs, per varias corporis partes erumpentibus.

[g] Ibidem.

Iam autem obſeruatum fuit, febricitantes illos euadere, quibus copioſi[h] ſudores, vel abſceſſus putridi ſuperueniunt, quod Gal[i]. quoque non præterijt. Sicut ſeruari quoque poſſunt per abſceſſus, ad ſtranguriam[k], qui non per decubitum, ſed per effluxionem[l] fieri dicuntur, quibus urinæ[m] copioſæ, craſſæ, variæ, rubentes, veluti & purulentæ, cum dolore fluunt.

[h] Ibidem.
[i] 3. in 3. Epid. 25.
[k] 2. in 1. Epid. 8. & 41.
[l] Gal. Ibid.
[m] Ibid. 42.

Statim itaque tentanda curatio, naturam grauatam ſubleuando; veneficæ qualitati occurrendo; ulteriorem putredinem inhibendo; ſpiritus, & vires conſeruando; febrilem calorem remittendo; atque ſymptomatibus occurrendo.

Quibus intentionibus ut ſatisfaciamus, ſtatim à fonte Chirurgico, iniecto clyſtere, ſanguinis miſſio petenda eſt; monet enim Celſus[n], in hac febre, etiam cum aliqua temeritate remedia eſſe adhibenda; ſtatuitque, optimum eſſe, ſanguinem mittere, ſi vires conſtent; adeſt enim plenitudo in venis, & natura à ſarcina exonerata, facilius, quod reliquum eſt eijcit, & vincit; parcior tamen debet eſſe ſanguinis euacuatio, ob veneni præſentiam, & habita virium futurarum ratione. Locus autem ſit vena pedis, ut fiat à capite revulſio, Gal[o]. exemplo, qui in febre peſtilēti, per crurum ſcarificationes, librā ſanguinis ſibi mitti iuſſit. Quod ſi vires non adeò conſtent, ob ætatis conditionem, aut febris progreſſum,

[n] 3. de Re Med. 7.
[o] de Scariff. 20.

greſſum, venæ ſedales aperiantur.

Quarta tranſacta die, frictiones aſperæ conuenire poſſunt; ſicut & cucurbitulæ ſiccæ; quinimò & ſcarificatæ, ſanguine redundante, & conſtantibus viribus. Applicentur autem, non ſolis infernis partibus, ut quibuſdam conſuetum, verùm & dorſo; cum non ad profunda, ſed à profundis attrahãt; omittantur tamen, ſi abſceſſus quiſpiam ad aliquã partem apparere inceperit. Phœnigmi quatuor, coxis, & brachijs apponendi, ratione revulſionis à capite, & revulſionis, atq; deriuationis à corde, & à ventriculo. Oxyrrhodina capiti repellentia apponenda, ex roſac. & aceto roſ. parata. Ventriculus præterea ung. roſ. Meſ. illinendus; & tandem, oleo amygdalino exiguo, roſac. immiſto perfundendus.

A fonte pharmaceutico reliqua ſunt deſumenda remedia. Et ſi primò de euacuantibus loquamur, quidam, miſſo ſanguine, & apparẽte humorum turgentia ad cor potiſſimum, purgans exhibent medicamentum, ut elect. de ſucco roſar. vel roſ. Meſ. cum flore caſſiæ; ſero copioſo ſuper epoto. Verùm hoc magna indiget præmeditatione[l]; ideò Celſus, [m] in huiuſmodi febre curanda, dicebat. Non facilè ſanguinem mittere: non facilè ducere alvum: non cruciare vigilia, fame, aut nimia ſiti conuenit. Quod ſi purgans præbendum videatur, id fiat die ſecundo, aut ſummum, tertio; primò quoniam ultrà ſecundum diem[n] humores non amplius turgere ſolent; & præterea, quoniam progrediente putre-

[l] 1. Aph. 24.

[m] 3. de Re Med. 7.

[n] Quos, quibus & quando.

dine, vires deficiunt; undè dicebat quidam; Cui vita cara eſt, tranſacto tertio die, à purgatione, & omninò à ſanguinis miſſione abſtineat. Leniens itaque iuxta regulam offeratur, ex flor. caſs. tart. & pulu. ſcordij, aut granis mercurij dulcificati; cui ſuperbibat ſerum, vel aquam Nocerianam. Vlteriorem putredinem prohibentia erunt, frigida, & ſicca, ut ſuccus citri, lim. in aliqua decoctione, nimir. cich. acet. tormentillæ, pimpinellæ, cardui ſancti, & meliſſæ, opportuno tempore præbenda. Statim pariter varia alexipharmaca, veneficam qualitatem oppugnantia, ſunt in vſum ducenda, ut. ℞ ſemin. napi, citri an. drach. j. cornu Cer. oſſ. de corde Ceru. zedoariæ an. drach. ſ. m. cuius doſis eſt drachma una, in aqua cord. Sax. & card. ſancti. Robuſtioribus verò conuenit decoct. ſcordij, & card. ſancti, in aqua acetoſæ, & rutæ caprariæ. Quarta tranſacta die, alexipharmaca diaphoretica opportuna erunt, ut humores à centro ad circunferentiam facilius proliciantur; ſudoribus enim frequenter leuari ſolent ipſi Patientes. Ideò huiuſmodi puluis in exigua licet febris remiſſione obſeruata, exhibendus. ut ℞ corn. Cer. phil. præpar. drach. j. lapid. bezaar orient. ſcrup. j. m. pro duabus vicibus; & in aqua card. ſancti, & ſcorz. exhibeatur; cui addi quoque poterit aquæ ſulphuris gutt. j. Cõferre itẽ poterit extractum contrayeruæ, ad drach. ſ. vel ſcrup. ij. eidem additis bezaar orient. gr. viij. cui ſuperbibat Patiens cyathum aq. ſcorz. & card. ſancti.

In-

Interim obſeruanda erit naturæ propenſio, ne obnitamur eiuſdem procliuitati; licet enim plurimùm, in hiſce febribus, ad ambitum corporis vergat, quandoque tamen mouet ad alvum[o], vel urinam, & frequentius ad aliquam partem abſceſſum facit, tuncque quò vergit, eò ducere conuenit. [o] 4. Aph. Cõ. 31.

Neque negligenda febrilis caloris remiſſio, & humorum calidorum contemperatio. Vbi enim urget efferueſcentia febrilis, Celſus, in hiſce febribus, frigidam quoque potionem exhibebat; tranſacta tamen tertia die, & expectata aliqua humorum coctione. Nos verò libenter eandem omittimus, ob virium imbecillitatem, ac caloris natiui labefactationem, ob veneni præſentiam, qui facilè obrueretur; quę præthereà prohibetur à ventriculi dolore, nõ ſine tumore. Quare tutiorem cenſemus uſum aquar. ſtillatitiar. refrigerantium, de ſucco acet. end. cum ſyr. de acido citri, vel de ſucco lim. aut iulap. roſ. & viol. ſicut & ſucci depur. acet. endiu. in decoct. borrag. hepaticæ, meliſſæ, & rutæ caprariæ, pro ſecundo alterante præberi poterunt.

Tandem ſpiritus inſtaurare, & vires conſeruare oportet. Sic paretur in vaſe vitreo, liquor odoratus, ex aqua roſ. & flor. citri, addita perexigua aceti roſ. portione; vel aquæ roſac. infundantur cort. citr. recentis, & acetum roſatum. Paretur prætereà liquor ex aqua ſcorz. & iulap. gemmato vulgari, aut M. D. Etruriæ, cuius hauſtus per interualla à Patiente ſumatur.

Vires tandem ſunt omni induſtria conſeruandę;

ità ut æger parum, & ſæpe nutriatur, non verò grauetur; &ideò paretur inſtaurans pullæ, addito puluere margarit. præpar. In uſu ſint oua recentia, in iure diſſoluta, cui inijciatur quãdoq; cochlear aq. roſaceæ, vel ſucci citri, vel omnia ſimul. Ptiſana hordeacea diluta conuenientiſſima erit. Et pro potu conſueto, aqua ſtillat. de ſucco acet. cum acido citri, aut lim. vel cum iulap. item aqua ſecunda præclariſs. Sax. vel tinctura roſar. cum aqua acetoſæ parata, & ſucco lim. extracta. Hæcque, tum pro præſeruatione; tum pro curatione huius febris dicta ſatis.

FEBRIS ANGLICA.

MEdicus quidam Iuvenis, qui magnã partem orbis perluſtrare decreuerat, cum ad Belgas, autumnali tempore perueniſſet, in febricitantiũ magnum numerum incidit, & quidem febribus, quæ omnes uniformes, & ſibi ſimiles erant, plurimos, unico die interficientes; qua re perterritus, cum de itinere ſuo corripiendo, & breui interpoſita mora, perficiendo, ac de urbe lubenti animo quamprimùm deſcrẽda cogitaret, obſtitit, Medicũ eſſe, qui febres illas epidemicas, pernicioſas, unam, & communem cauſam habuiſſe arbitratus, eamq; non exigui temporis, à qua proinde nõ eſſet ipſi metuendum; ideò medicæ curioſitati ut ſatisfaceret, aliquot dies in eadem urbe moratus eſt, quibus obſeruauit, febres illas acutiſſimas, vehementiſſimas, imò & contagioſas, maximè domeſticis, minus cæteris incolis, & omnium minimè, aduenis; quæ ſtatim primis horis, pulſus efficiebant languidos, inæquales, frequentes, & celeres, cum inquietudine, anxietate, imò & animi defectu. Vrinæ quibuſdam tenues, & aqueæ, alijs turbidæ, & ſubjugales obſeruatæ: ſudor poſt paucas horas, confertim erumpebat, toto corpore manans, quem ipſimet ſibi procurabant; ex quo tamen nimis copioſo, reſoluti peribant aliqui, & ſine ipſo ſuperſtes nullus obſeruabatur; qui-

nimò, ſi vel Patientis incuria, vel medicis remedijs omiſſis ſiſtebatur, citius interibant. Obſeruauit prætereà, præceſſiſſe humidiſſimam, & auſtrinam temporis conſtitutionem, pluvias frequentiſſimas, & copioſas, aquarum item inundationes non modicas. Quibus obſeruatis, diſceſſit, & itinere continuato, literis à nobis percontatus eſt, cuius naturæ febris illa fuerit; cui petitioni ſatisfacientes, reſponſum ità ſcriptis mandauimus.

Febrem, à te nobis adeò accuratè delineatam, Vir Excellẽtiſs^e. putridam eſſe, omni procul dubio aſſerimus; quanquam non ephimeram, eò quod unico die plurimùm terminetur, ut aliqui [a] falsò, & perperàm arbitrati fuere; qui tamen concedunt, infici quoque ſubtiliorem ſanguinis partem. Etenim ſi ſolus ſpiritus putredinem conciperet, quod quidem fieri poſſe concedimus, cum ex aere, & tenuiſſima ſanguinis portione generetur, & conſtet, omnia verò putreſcere poſſint, præter ignem: pulſus primò inæqualitas non adeò euidens foret, quæ putreſcentis humoris propria [a]; à cuius minera, putridæ euaporationes eleuatæ inæqualiter, propter tranſpirationem ab obſtructionibus impeditam, inæquales ideò reddunt pulſus. Sed prætereà, urinæ [b] ſubiugales, crudorum humorum, in venis putreſcentium agitationem demonſtrant, à quorum copia, veluti per cribrum transfuſæ, cum natiui caloris imbecillitate, tenues, & aqueæ quandoque redduntur. Et tandem, ſolis ſpiritibus putreſcentibus, tanta non ſuccederet ſudoris copia; cum ſolus ma-

[a] Fracaſt 2. de Morb. Contag. 5.

[a] 1. de Diff. Feb. 7.

[b] 4. Aphor. Com. 70.

dor admitti poſſit. Eſt itaque putrida febris, eaq; continens, & ex ijs, quæ à plurima, ac meraciſſima bile fiũt, quas, de Natura Hominis, indigitauit ipſe Gal. Alia tamen conditio eidem annectitur, quod nimirum ſit epidemica, pernicioſa, atque contagioſa. Epidemica[c] quidem; quia plures, uno, & eodem modo inuadit; pernicioſa, quia plures exiguo tempore interficit; contagioſa tandem, quia contactu, per miaſmata, communicatur corporibus diſpoſitis, & ex communi cauſa, & quidem facilius ſympathia, & ſanguine coniunctis, atque domeſticis; Sed maximè propriè loquendo, epidemicam iam dictam[d], in Endemia febre cõtineri aſſerendum; eſt enim regionalis apud Belgas, & Hybernos, ijſdem vicinis regionibus, ab Anglia propagata, ubi primo incepit anno 1486 ſub Henrico VII inficiens Gallos, Belgas, & Germanos, febriſque Anglica, ſudor Britannicus dicta fuit: peſtilentialis quoque, & per ſudorem digerens appellari ſolita.

[c] 3. in 3. Epid. 20.

[d] 1. Acut. 9.

Eſt autem non ſolum intemperies calida cordis, & totius, ſed & morbus à tota ſubſtantia, venenatus, magnus, ratione partis affectæ, facultatis, & ſymptomatum, tum præſentium, tum ſuccedentium; in qua, tanta eſt, tum magnitudinis, tum putredinis, tum veneni vis, ut natura, ultrà diem eandem tolerare nequeat, ſed copioſis ſudoribus, aut plurimùm ſuccumbere cogatur, aut nonnumquam liberetur. Pereunt autem facilius, qui rari habitus, facilè reſolvũtur, per ſudores non ſolùm diaphoreticos, ſed ſyncopticos; ſeruantur verò, habitu nec

nimis

nimis denſo, nec nimis raro præditi, à quo admittitur quidem ſudor, at ſine modum excedenti reſolutione.

Febris huius, ſicut cauſa immediata, atque coniuncta, eſt humor bilioſus, & valde ſeroſus, excellenti putredine infectus; ità cauſa procatarctica, & communis, eſt tum in aere; tum in alimentis omnibus, redundãs humiditas, ab auſtrina[e] conſtitutione, aquarum inũdatione[f] orta, ſolo, & aeri communicata, quæ inſigni adeò putrefaciendi, atque corrumpendi facultate donata eſt, ut ſeroſitates quoq; bilioſas, non adeò facilè putredini obnoxias, intensè corruperit, & venenum ipſi cordi impertiuerit. Vndè ſumma cum ratione diebat Gal[g]. quod ubi rectè anni tempora procedunt, & in ſe mutuò conuertuntur, neque datur peſtis, nec alius epidemicus morbus, ſed ſolum diſperſi.

e 2.in 3.Epid. 1

f 1. de Diff. Feb. 4.

g 1.in 1.Epid. 1.

Quod febris hæc pernicioſa, atque lethalis ſit, experientia ſatis demonſtrat; quæ terribilior euadit, quò ſudores, unicum ferè hiſce febribus perfugium, febricitantes diſſoluendo, interimunt; obſiſtunt autem, ut diximus, faciliùs, denſiorem totius habitum à natura ſortiti; quia ſudorem quidẽ, cauſam morbificam expellentem admittunt, abſque tamen integra virium diſsolutione: niſi dicamus, & melius ſeruari poſſe illos, qui putredinem atque venenum in cordis finibus continent; nullo verò modo, qui in cordis ſubſtantia, ut notauit ipſe Gal[g].

g 3. de Præſag. ex pul. 3.

Curatio itaque conſiſtit in virium conſeruatione; humorum putreſcentium, atque venenatorum

edu-

eductione; varia alexipharmacorum adminiſtratione; & caloris febrilis contemperatione.

Pro viribus tutandis, quinque vicibus, prima illa die, alimentum, & alexipharmacum præbenda, ut totius, & cordis reficiantur vires ipſæ. Alimentum ſit ptiſana valdè diluta, cum pullæ iunioris inſtaurante; quæ ſi non adeò præſtò ſint, primà vice ſubſtituatur emulſio ſem. mel. cum pullæ iunioris cõtuſo; & pro potu, aqua hordei, cum iulapio gemmato, aut tinctura roſarum, ſucco limonum extracta. Aqua quoque ſecunda præclariſs. Sax. ad rem eſſe poterit. Alexipharmacum autem poterit eſſe puluis ita paratus. ℞ bol. armenæ, terræ ſigil. margarit. præpar. bezaar occidentalis, oſſis de corde Cerui, cornu Rhinocerontis an. ſcrup. ij. radic. cõtrayeruæ ſcrup. j. m. diuidatur pro quinque vicibus, & præbeatur cum aqua prima cord. præclar. Sax. & quidem una hora antè præſcriptum alimentum. Aer cubiculi interim alterari poterit ſuffumigio ex aqua roſar. in qua ebulliant cortices citri, myrobal. citrin. & modicum ligni aloes.

Pro euacuatione, ſanguis nullo modo conuenire poteſt; eius namque miſſio non educit venenum, & vires reſoluit. Et licet in peſte Aſiatica Gal[b]. ſibimetipſi, per ſcarificationes, librã ſanguinis eduxerit, acutiſſima tamen non fuit affectio illa, prout febris hæc; ideò neque audiendus Auenzoar, qui phlebotomia iuvenem illum à febre peſtilenti liberauit. Veſicantia locum habere poſſent, tùm cruribus, tùm brachijs appoſita; cum ſeroſitates vene-

[b] De Scarif. 10.

Vu natas

natas à corde euocent, & euacuent; nam & Ægyptij ulcera excitabant, & Recentioribus, raphanum pedibus, ſale prius, & aceto mundatis, malignitati attrahendæ, apponere uſus eſt.

Sunt qui medicamentis purgantibus ſtatim ab initio venenum expurgare feliciter etiam tentarunt. Sic Matthiolus narrat, ſe plures liberaſſe antimonio cryſtallino, in vino albo infuſo; quod certè genus remedij tunc admitti poſſet, ſi humores veneficos in corpore, non in ventriculis dignoſcere poſſemus; verùm, quoniam incerta valdè hæc conjectura, nec vires ſatis conſtant tanto remedio ferendo, ideò omittendum, conſiderantibus, veneficos humores facilius per ſudorem, quam per alias vias euocari, atque excerni poſſe, in hac præſertim febre, quæ ſudorem potius expetere nobis ſignificat; quæque exacerbatur, atque citius Patientes interficit, ſi Medicus ſudorem ſiſtere, atque cohibere tentauerit.

Neque alterantia, & calorem febrilem contemperantia ſunt omittenda. Sed quoniam tempus opportunum non adeò facilè nobis conceditur; ideò, vel cum puluere alexipharmaco iam propoſito, integra libra aquæ ſtillatitiæ de ſucco acetoſæ erit propinanda; vel cum alimento potus erit augendus. Quæ de hac febre dicta ſatis.

FE-

FEBRIS GALLICA HECTICA.

IVuenis quidam diues, 25 annum agens, temperamenti totius, & iecoris, ad calidum & humidum vergentis, mediocris habitus, vigeſimo ſuæ ætatis anno, gonorrhœam contraxit, ob quam ad medicum confugiens, ab eodem, aut imperito, aut doloſo, ſanguinis miſſione, & medicamentis purgantibus fuit curatus; quorum uſu, gonorrhœa quidem euanuit, verùm capitis dolores, tumores crurum, & bubo in inguine dextro ſuborti ſunt; & ab hoc ſuppurato, purulentæ, & ſanioſæ materiæ copia tribus continuis menſibus emanauit. Interim capitis dolor ceſſauit, crurumque tumores delituerunt, ſicque, quatuor proximè præteritos annos, abſque ulla moleſtia tranſegit. Verùm anno elapſo, rurſus ab infecta muliere, ulcus in glande, & bubonem iterum reportauit, qui pariter à lucri auido, & nefario chirurgo, perperàm, ſanguinis miſſione, & medicamentis tractatus, in deteriorem ſtatum deuènit; euanuit quippe bubo, ulcus conſolidatum, & ſubindè papulæ in uniuerſo corpore, & in capite potiſſimum eruperunt, ſanioſa materia manantes. Dolores inſuper, non ſolum in articulis, ſed & internodijs, ſæuiores, ſpirantibus Auſtris, ſucceſſerunt, & vires totius defecerunt, ægro in dies ſemper graciliori; qui tandē duobus abhinc menſibus febricitare quo-

que cepit,febricula,circà veſperam inuadente, cum leuibus horripilationibus, doloribus uniuerſalibus, atque vigilijs; quæ ſuccreſcebat, cum exiguo calore, in cuius vigore, miteſcebant dolores; pulſus tardi, & parui, cum aliqua inæqualitate. Modò febris, ſæpe ſine ulla horroris annotatione, ijſdem horis exacerbatur, perexiguam habet declinationem, nullamque intermiſſionem, & ab aſſumpto cibo, quodammodo incaleſcit Patiens; gracilis autē adeò factus eſt, ut non ſolùm ad atrophiam; verùm & tabem deueniſſe videatur. Varias hoc tempore peregit purgationes, decocta ſumpſit, vina medicata, aquas ſtibiatas; at omnia ſine ſudore, dùm gallicum morbum occultare, & proprium ſtatum palam facere detrectauit. Modò, in hiſce anguſtijs, congruo hoc anni verno tempore, de agendis ipſe, cum domeſticis, conſilium efflagitant.

Egregium Iuvenem, quatuor abhinc annis lue gallica infectum, ab eadem nunquam vindicatum fuiſſe ſuſpicamur; licet enim per ſuppuratum bubonem, corpus totum diutius expurgatum fuerit; attamen ab imperito medico, gallica virulentia, quæ prius in vaſis ſeminarijs tantum deliteſcebat, gonorrhœa, vi medicamentorum,& miſſionis ſanguinis auocata, quinimò ſurſum attracta, indeque per totam maſſam ſanguineam diffuſa fuit, & plures alias corporis partes, caput ſcilicet, & crura inquinauit, non adhibitis potiſſimum proprijs alexipharmacis. Et licet bene habere tres præteritos annos ſibi viſus fuerit, nulla tamen fiducia; cùm

enim

enim lues huiuſmodi, non ſolum cum ſpiritibus, verùm & cum humoribus craſſis, à quibus gummata, ad uniuerſum corpus, & ſolidas partes irrepſerit; ideò diuturno tempore latere poteſt, antequam palàm fiat, & proprias exerat vires; ut de viru canino exemplum tradidit nobis[a] Gal. Vtcunque autem, illud certiſſimum eſt, ex nouo fœdo concubitu, anno elapſo, iterum nouam luem Celticam contraxiſſe, quæ ſtatim ſe prodidit ulcere glandis, ex attritione ſcil. in concubitu; necnon bubone in inguine, hepatis emunctorio; undè in iecore primam ſedem occupare plerique crediderunt; ſicut alij in cerebro, quia humidus eſt affectus, caput verò[b] Hipp. & Ariſt[c]. teſtimonio, eſt pituitæ, & ſeminalis ſubſtantiæ metropolis. Ex eodem autem, quo ſuperius, Chirurgi errore, atque præſidiorum medicorum abuſu, materia infecta ab inguine reuocata, & totum ſanguinem inficiente, puſtulæ in capite apparuerunt; atque ab eodem inflammato, papulæ quinetiam in uniuerſo corpore, ſanioſam materiam emittentes, illis non abſimiles, quæ in auſtrina illa conſtitutione, ab Hipp[d]. deſcripta, graſſabantur; in qua deſcribuntur, ſacer ignis, inflammationes, abſceſſus[e], ſuppurationes, cum materia puri non abſimili, verùm aliam quampiam præferente; prætereà[f] capitis glabreſcentiæ, oſſium denudationes; hæcque modò cum febre, modò ſine febre. Subdit, quod quibuſdam brachium, vel totus cubitus decidit; nonnullis totum femur, vel tibiæ, vel pes totus denudabantur; quibuſdam anteriora; alijs

verò

a 6. de Loc. Aff. 5.

b Lib. de Genit. 2.

c 2. de Gener. Anim. 5. & 4. Probl. 2.

d 3. in 3. Epid 51. 52

e Ibid. 22. 23. 24.

f 25.

verò poſteriora afficiebantur; & maximè peribant, quibus abſceſſus non fiebant. Quæ quidem omnia, luem veneream, Hipp. quoque temporibus viguiſſe quibuſdam perſuaſerunt; præſertim, cùm addat ipſe Hipp. quod omnia grauiſſima erant, dùm pu-
g 26. & 49. bem, & pudenda[g] urgerent. Quibus addunt iſti, morbum gallicum, in Italia primò innotuiſſe anno 1495. cùm Neapolim oppugnabant Galli, Carolo VIII regnante, iuxtà vulgi opinionem; cùm tamen lues venerea, ex concubitu contracta, obſeruata fuerit à Saliceto, anno 1270. & à Taranta, anno 1418. Nos tamen, cum communiori credimus, ſæua illa ſymptomata, ab auſtrina, & humida prægreſſa conſtitutione prouenìſſe, corpora ipſa quodammodo corrumpente, & ſymptomata inducente, gallicis ſimilia; omnis enim corruptio ab exceſ-
h 3. Simpl 18. ſu qualitatum[h] procedit; ſic & Gallicus ipſe putridum quoddam, & humidum inquinamentum partibus ſolidis inurit, quo partes ipſæ obſcœna putredine laxantur, dehiſcunt, imò & corpore excidunt; & ideò flantibus auſtris, omnia ſæuiora fiunt, & circà veſperam, noctuque, iuxtà cum febre, exacerbantur; præter dolores articulares, & internodia infeſtantes, qui cum à materia ſub perioſtijs contenta excitentur, ſicut à noctis frigiditate eiuſdem reſolutio prohibetur, & ità exacerbantur; ità vigente calore febrili, poſt noctis medium, eadem attenuata, atque reſoluta, miteſcunt quinetiã dolores ipſi.

Febrem autem, quæ in præſens maius faceſſit negotium, à virulentia gallica ortam fuiſſe, non eſt,

quod

quod dubitemus ; cùm gallica symptomata ſit ſubſequuta , atque horis veſpertinis inuadat, nocturnis ſuccreſcat, non multo tamen calore, pulſu tardo, pituitoſi, & melancholici humoris indicio, in quibus,tanquam firmiori ſede, fundari ſolet Gallicus ipſe; licet non inficiandum, in quolibet quinetiam humore copioſiori, atque peccante, firmari poſſe, utpotè à natura derelicto, ſiuè minus cuſtodito; undè dari poſſe tum bilioſas, ſiue tertianas; tum pituitoſas, ſiue quotidianas; tum erraticas, & quartanariam periodum ſeruantes, ſiuè melancholicas febres omnino ſit aſſerendum; ut plurimùm tamen, quotidianæ gallicæ obſeruantur, cum virus hoc, ſtatim calorem nativum viſcerum naturalium inficiat, & coctiones lædens, crudam, atque pituitoſam materiam adaugeat, in qua putrefacta, febris plurimùm in Gallici tantùm progreſſu accenditur; & prætereà, quoniam licet Gallica lues in humido putri fundetur, nihilominus in nobis exurentem quandam occultam qualitatem in ſe obtinet, ut & in mercurio ignem experto obſeruare licet; hinc aduſta quoque, & melancholica corpora reddit. Quarè putridam ab initio fuiſſe, pro certo habendum, ut pulſus inæqualitas, acceſſiones quotidianæ, cum horripilationibus, atteſtabantur; quibus euaneſcētibus, acceſſiones inſenſiles factæ ſint; cum tamen continuò febricitet æger, exigua licet declinatione; ab aſſumpto item cibo incaleſcat, & gracilis valde ſit redditus; quare dubitatur, nùm hectica laboret, necne ? Equidem, ſicut hecti-

cum,

cum, non amplius ſcheticum eſſe Gallicum virus in hoc Patiente, cenſendum; ità hecticam quoque poſſe eſſe febrem ipſam, facilè credendum, non quidem ſimpliciter, ſed gallicam, in qua calor præter naturam in corde fixus, & habitualis non eſt, quod rarò contingit; quia in humido putri fundatur lues ipſa; macies tamen hectica citò accedit, & habitualis euadit Gallica febris, ob putridum Gallicum inquinamentum, viſceribus, & ſolidis omnibus corporis partibus inhærens, ex quo febris, citrà annotationem veram, hecticæ æmula. Non tamen negandum, diuturnis febribus, tum gallicis putridis; tùm non gallicis, hecticas quoque veras quandoque ſuccedere; quod docuit & ipſe Gal[i]. quæ tamen diuturnitas non præceſſit in hoc caſu noſtro; quam ideò veram hecticam ſimpliciter non eſſe decernimus.

i 1. de Diff. Feb. 9.

Cum itaque res ità habeat, curandum ſtatim, ut Celtica lues debelletur, quo febricula quoque, cum cæteris gallicis ſymptomatibus auferatur, antequam verè tabida euadat. Et licet intentionibus implendis obſtet totius atrophia; difficultatem tamen, at non impoſſibilitatem id infert. Quare ſalus deſperanda non eſt; cum iuvenis ſit Patiens, necdum generoſa, ac propria fuerit expertus remedia.

Qualitas autem huiuſmodi cum ſit occulta, alexipharmaca requirit, ut extinguatur; quæ tamen ſola non ſufficiunt, ſed exſiccantia prȩterea, in manifeſtis ſint oportet; ſicut & in peſtiferis affectibus,

ab

ab Hipp. in illa auſtrina conſtitutione obſeruatis; Nec validis purgantibus tolli poteſt, ut falsò quidam crediderunt; & longè minus, laborantibus partibus ſolidis.

Quoniam verò totum, tum purgantibus medicamentis, tum ſanguinis miſſione, ſatis ſuperq; euacuatum fuit, ideò in præſens, ſtatim de alexipharmaco cogitandum; habita tamen inſignis gracilitatis ratione; neque propterea vera, ac legitima, procraſtinanda curatio.

Quarè ad guaiaci medullam, tãquam ad ſacrum, & tutum alexipharmacum, eſt confugiendum; quod licet calidum & ſiccum gradu ſecundo, oleaginoſum tamen, & pingue, dummodo odorum, recens, & nigrum ſit; cui addenda quoq; ſalſa, ut quæ parùm, aut nihil calefaciat, & humores non modò congelatos, verùm & exſiccatos emolliendo, attenuet, atque fundat. China quoque admittenda; cui tamen parùm, aut nihil fidimus, cum citiſſimè eximias ſuas vires amittat. Nec ab horum uſu nos deterreat totius inſignis gracilitas; cũ animos addant, Cardanus, qui ſolo iure ex guaiaco parato, febrem gallicam duplicem tertianã curauit. Sed & magis Scholzius, qui tabidum Gallicum, decocto guaiaci, & ſalſę ſanauit; prout hecticum alium Solenander; quod tandem noſtra, non ſemel experientia confirmatum vidimus.

De modo autem cogitandum; cum ſudorem quoque, ad materiam putridam ſolidis partibus infarctam, attenuandam, emolliendam, atque educen-

dam, neceſſarium exiſtimemus. Decoctum itaque primò paretur, quod nutriendi facultatem obtineat, hoc modo. ℞ ſalſæ electæ unc. j. medullæ guajaci, chinæ rec. an. unc. ſ. aq. ſtill. acet. borrag. an. lib. j. ſ. m. f. inf. per hor. 24. deinde adde dimidium pullæ iunioris; bull. lentè, & cum operculo, ad conſumptionem dimidij: facta verò colatura ſeruetur pro duabus vicibus, hora una antè ſudorem aſſumenda. Inde ℞ reſiduum, fol. rec. end. borrag. acet. an. manip. j. aq. opt. lib. xij. pullæ iunioris dimidium m. bull. ad conſumpt. quartę, deinde B. M. deſtill. ut fiat ſtillatum pro potu conſueto; cui pro lubitu Patientis, addi poterit cinam. fruſtulum, & ſacchari fini quantum libet.

Tranſacta unica hora, ab aſſumpto decocto, ſedeat Patiens in labello aqua calida pleno, malua, meliloto, & mercuriali, ſiue parietaria alterata, & linteis ſuperpoſitis cooperto: ita proliciatur ſudor, ut minus gracilitati officiat, atque materia putrida gallico infecta, ſolidis partibus inhęrens, craſſefacta emolliatur, atque liquetur: & ita mox facilius educatur in hypocauſto; quod octo poſt diebus ſubire debet, exigua tamen in eo mora, prolecto potius in lecto ſudore; rurſuſque alijs octo diebus tranſactis, ad labellum deſcendat, & alternatim ſic proſequatur, ad 40. uſque diem.

Sudandi modus iſte reſpicit gracilitatem corporis, & duplici ratione, materiam gallico infectam, educendam; quæ cum craſſa ſit reddita, humectatione eget, ut dimoueatur; cumque & ipſa pituita craſſe-

craſſefacta, ſit quoque humectanda, ut facilior ad motum, & euacuationem reddatur; prout notauit Tral. à Gal. edoctus, qui propterea anheloſis copioſum potum exhibebat. At quoniam putrida huiuſmodi infectio omnino exſiccationem indicat; ideò in hypocauſto, ut alternatim ſudet ipſe Patiens, neceſſarium duximus.

Sed nec viuendi ratio communis,& conſueta eſſe debet. Et primò quidem, cubiculum amplum, ſed bene clauſum ſit, ad Orientem ſitum. Victus non tenuis, non plenus, ſed mediocris, nec attenuans; ideò panis non erit biſcoctus, ſed ſubactus cum aqua, china, & ſalſa alterata. Carnes pullę iunioris, vel columbę turricolę in prandio quotidiè ſint in uſu; quę tamen bull. ſimul cum china, potius elixę, quam aſſę. In cœna verò ſit ipſi Saxonię ferculum conſuetum; vel ptiſana cum ſaccharo, & oua recentia, confectiones ex nucleis pineis, & paſſulę; Quę ſi viribus non ſufficiant, vini quoque cyathus in prandio concedatur, albi, tenuis, & ſubdulcis. Somno deficiente, a cœna comedat panis martij portionem. Quies potius, quam exercitium conueniet. Alvus clyſteribus erit ſollicitanda, ex lacte, butyro, & ſaccharo paratis; & decimo quoque die caſſia cum tart. prębenda. At ſi multum interdiù ex aqua ſecunda bibat, tunc potio ex manna clarif. exhiberi poterit; cui tamen ſuperbibat ſeri depur. libras. Interim totum abdomen ung. roſ. Meſ. quotidie illinatur, & ut alacri animo degat, ab amicis inuiſentibus ſollicitetur.

Exacto verò ſudore, de lactis prius aſinini, mox etiam caprini, necnon de Balnei aquæ dulcis uſu erit cogitandum; aquæ enim Nocerianæ, à tanta corporis gracilitate, ab uſu decocti, & à ſequutis ſudoribus venas exſiccantibus, effluxus intercipitur, ut in praxi obſeruauimus; præterquam quod, humectatione ſubſtantifica magis egebit Patiens, quam refrigeratione. Tota ęſtate verò, vinum ad menſam, china ſaltem medicatum erit parandum, totumque corpus ol. amygdal. quotidiè illinendũ. Hęcque pro gallicę febris hecticę cognitione, atque curatione, ſatis.

HE-

HECTICA PRIMI GRADVS.

IVuenis 30. annum agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi & ſicci, gracilis, & rari habitus, poſt longum iter, hoc anni tempore æſtiuo, quo meraciora vina potauit, ijſdem anteà quoque delectatus, domũ reuerſus, poſt ſudores diurnos, nocturnoſq; de totius corporis laſſitudine, & imbecillitate conqueſtus eſt, cum ſiti moleſta, atque inappetentia, ob quam exiguum cibum ſumebat, multum tamen meri potabat, præteritis diebus, febricitare cepit, febricula quadam, adinſtar diariæ, citrà ullam caloris moleſtiam, & cum facili tolerantia; quæ tamen tranſacto diariarũ ſpatio, nõ modò non ceſſauit, ſed nec quidẽ declinauit; imò tranſactis quinetiã tribus diebus, ſine ulla acceſſione, ſemper eiuſdem tenoris perſeuerauit; cuius calor licet mitis videretur, aridus tamen, & mordax tactu percipiebatur, ſemperque ęqualis, & ſibi ſimilis; cutis quodammodo aſpera, corpus totum, non ſolum gracile, ſed ſqualens apparebat, moleſtis quoq; vigilijs diuexatum. Patiens tamen ſe febricitare non percipiebat; quinimò à febre nonnunquam immunis ſibi videbatur, cùm tamen ſolita munia obire non poſſet; pulſus ſolito frequentior à Medico domeſtico, parvus, & debilis fuit obſeruatus, ſemper tamen æqualis; urinæ ferè ſanorum ſimiles. Modò, dubijs ſic rebus,

nos

nos ad conſultationem acciti ſumus.

a 1. in 6. Epid. 29. Cùm Hippoc[a]. ex ſolo calore tactu percepto, febrium differentias deſumere conſueuerit, nobis quoque ſuſpicari licebit, ex acri, & arido huius Patientis calore, febrem adeſſe; maximè verò, ſi pulſus frequentiam conſideremus, uſum in corde adauctum à præternaturali calore ſignificantem, & ſenſibilem operationum læſionem; cum Patiens ad conſueta munera obeunda iners iam redditus fuerit. Sed quoniam æqualis obſeruatur ipſe pulſus, urinæque ferè ſanorum ſimiles, putredinem abeſſe omnino credendum, adeò ut febris hæc putrida haud cenſeri poſſit; ſed neque diaria, cum diariarũ tempus conſuetum iam exceſſerit; & prætereà, quoniam calor mitis, & ſuauis non eſt, ut in diaria, ſed aridus & acris; & quia in diaria Pat. ſeipſum febricitare cognoſcit; cũ alioqui calor febrilis, non ſemper æqualis, & idem ſit, ſed incrementum, & decrementum habeat. Quarè à ſufficienti febrium excluſione, in tertio genere, hectico ſcilicet, præſentem contineri neceſſariò concludendum; quod facile nobis confirmant res naturales, nimirùm temperamentum totius, & iecoris calidum & ſiccum, ætas iuvenilis, habitus gracilis, & facilè reſolubilis; undè dicebat Gal[b]. quod Nullus habitus humidus, ab initio ſtatim hectica febre corripitur: ſed qui natura ſicciores ſunt, calidæque temperaturæ, qui in vigilijs, & laboribus degant. Quæ omnia adſunt in noſtro Patiente, in quo non minus conſpirant res nonnaturales: præceſſerunt enim iter longum[c], canicu-

b 1. de Diff. Feb. 9.

c 1. de Diff. Feb. 24.

niculari tempore ſuſceptum; prætereà meracioris, & copioſioris vini potus, ciborum abſtinentia, aut ſaltem parcitas, cum ſudoribus redundantibus; à quibus iam dictis procatarcticis cauſis, febrem hanc excitatam fuiſſe minimè dubitandum; licet hæſerint Mercur. Vega, Actuarius, & Auenzoar, à cauſa ſcil. protarctica ſtatim prouenire poſſe; quem tamen ſcrupulum eximit omninò Gal. dùm triplicem[d] tradit hecticæ originem. Primam quidem à cauſa procatarctica. Secundam[e] ab alijs præcedentibus febribus. Tertiam ab aliqua præuia interna inflãmatione[f], ventriculi ſcil. iecoris, renum[g], pulmonis, & inteſtini coli. Et licet Auic. quoque quodammodo à Gal. diſſentire videatur, conſentit tamen: quia rarò, aut difficulter id fieri poſſe affirmauit. Quod ſi rarò: ergò aliquãdo; præterquam quod, hecticam ab initio fieri, licet omnino negari poſſit, à cauſa tamen procatarctica id admittendum, præſertim in corpore ad hecticam ità diſpoſito, in quo facilis fuit caloris introductio, non ſolum in ſpiritibus, & humoribus, verùm & in ſolidis cordis, & totius corporis partibus; qui calor, ut factus, & habitualis, ideoque ſemper æqualis, febriculam[h] iam dictam, citrà caloris moleſtiam, cum facili tolerantia, excitauit, quam hecticam, hoc eſt ægrè ſolubilem[i], ſiuè fixam & habitualem, quia totius corporis habitum inſideat, vocauit Gal[k]. Hæc autem in primo gradu conſtituta eſt; quia roridam[l] tantummodo ſubſtantiam, primis hiſce diebus, calor ipſe febrilis depaſcitur, nondum verò carnoſam, minuſ-

d 1. de Diff. Feb. 10.
e 1. de Diff. Feb. 8. & 9.
f 10. Meth. 9.
g 10. Meth. 8.
h Gal. 1. de Diff. Feb. 8. & 2. de Criſib.
i 8. Meth. 1.
k 1. de Diff. Feb. 7.
l 10 Meth. ult.

nuſque primigeniam; & ideò nondum ſigna ſecundi, minus verò tertij gradus apparent.

Ad prognoſticum accedentes, conſideramus, quod in morbis, ſemper facilius eſt redundans minuere, quàm deficiens ſupplere. Verùm, quoniam in hoc hecticæ principio, exiguus valde eſt defectus, ideò non [m] admodum difficilis fuerit eiuſdem curatio; rationem reddit idem Gal[n]. dicens; quod Vbi adeſt intemperies, & ſola efferueſcentia in corde, ſanare facilè eſt; at ubi efferueſcentiam ſequitur conſumptio, difficilè; tunc enim virtus perpeſſa eſt, humiditatis inopià. Quarè ſalutis ſpe concepta, curatio ſtatim inſtituenda.

m 1. de Diff. Feb. 8

n 1. de Diff. Feb. 9.

Quæ duplicem habet intentionem. Primam à febris eſſentia. Secundam à viribus deſumptam; cùm enim cauſam fouentem non habeat, nec præſeruatiuam intentionem habere neceſſe eſt. Itaque, ratione febris, refrigerandum, & humectandum; ratione virium, ſubſtantificè humectandum.

Quarè pro hac curanda febre, nullam conuenire euacuationem, nec per ſanguinis miſſionem, nec per medicamenta, nulli non apertum eſt; ſed alterationem, atque nutritionem omnes in curatione partes implere.

Pro hac igitur curanda primi gradus, duo generoſiora remedia proponit Gal[o]. à reliquis medicinæ Principibus recepta; frigidæ ſcil. potum, & balneũ. Diximus autem, huius hecticæ primi gradus remedia eſſe; quia in hecticæ principio, multò magis urget caliditas, quam ſiccitas, cùm non adhuc corpus ex-

o de Marcore 8.

exſiccatum fuerit, ac proinde refrigerantia potius, quàm humectantia indicentur. In progreſſu verò, quoniam augetur, & inualeſcit ſiccitas, & corpus abſumitur, ideò tunc vice verſa, humectantia magis, quam refrigerantia conueniunt; quinimò à refrigerantibus, eo ſtatu, læduntur corpora graciliora, naturali calore deſtituta; undè in progreſſu, lactis uſum, frigidæ potui ſubſtituemus; quod expreſſit Gal. dicens[p]. Primis diebus frigida conuenit, dum vires validæ, & ſanguis copioſus in corpore exiſtit; non ſic in progreſſu. Vndè frigidæ potu Iuvenem[q] quendam præſeruauit, ne in hecticam incideret; immò & ſanauit Mulierē[r], autumni tempore hectica laborantem, moderata frigidæ potione. Sic Tral. ab initio frigidam exhibendam docet.

[p] de Marc. 7.
[q] 10. Meth. 6.
[r] 10. Meth. 5.

Antequam tamen frigida noſtro Patienti propinetur, primarū viarum expiatio procurari poterit, caſſ. cum tamarindis, & quidem tutius, quam ſyr. roſ. aut alia potione, quæ confertim euacuando, ſpiritus reſoluere, vires minuere, & valdè exſiccare ſolet; bolis autem ſuperbibendum præbeatur ſerum depur. ad lib. ij. Aquæ qualitas ſit dulcis, leuis, ad vj. vel vij. libras. Neque obſeruandæ omnes conditiones à Gal. propoſitæ, frigidæ potum prohibentes, nimirum imbecillitas viſcerum naturalium, gracilitas corporis, cruditates, & obſtructiones, inſuetudo, & anni tempus frigidum; quoniam alibi eaſdem reſtrinxit[s] ad febris ideam, virium robur, & ſigna coctionis. Verùm in caſu noſtro, frigidam poſtulat idea febris, vires eam permittunt, ne-

[s] 10. Meth. 9.

que attenditur humorum coctio. Ergo propinanda; quanquam ea, non admiſſa, aqua ſtillatitia, ſerum, & huiuſmodi alia refrigerantia ſubſtituenda forent.

t de Marcor. 7. & 11. Meth. 11.
u 8. Meth. 4.
Secundum generoſum remedium, pro huius hecticæ curatione, eſt balneum [t], quod quatuor habet partes [u]; conſtat quippe ex aere calido, aqua calida, aqua frigida, & loco deterſionis. Huic autem hecticæ principio, conuenit frigidum, ſi audiamus

x 10. Meth. 10.
Gal [x]. dicentem, quod Balneum hecticos nihil iuvat, niſi in frigidam dimiſſi fuerint; & licet periculum ſit, ne in affectum frigidum deducantur, remedium tamen omittendum non eſt; ſatius enim eſt cum aliqua fiducia, vel etiam periculo aliquid agere, quàm ægrum certò morti relinquere; ſatius item, potentibus remedijs pugnare, quam nihil agere; præterquàm quod poſſumus poſteà calefaciendo mederi.

y 10. Meth. 11.
z 10. Meth. 10.
Hæc Gal. Qui tamẽ tepidum [y] proponit, in hecticæ progreſſu, ſicut tepidum: deinde verò [z] frigidum, dùm vires valdè imbecilles, & corpus gracilius, ac emaciatum fuerit; qui balnei poſtremus modus, utpote tutior, à nobis eligi, & uſurpari ſolet; namque humiditas, aquę tepore facilius inſinuatur, & detinetur, ſi illicò affatim ſuperaffundatur frigida; in quem finem & Tral. præcipit inunctionem ſtatim à balneo; ſic & Aet. Quarè & nos, poſt leuẽ, linteis mollibus non deterſionem modò, ſed corporis exſiccationem, totum inungamus oleo amygdal. & viol. ſimul miſtis, toto abdomine ung. roſ. Meſ. illito; præterquàm quod, à tepido balneo facilior

lior quoque redditur alimentorum diſtributio. Efficacius autem redditur, alteratum folijs malu. viol. nympheæ, lactucæ, ſalicis, brancę urſinę.

A Balneo dormiendum[a] non eſt, ſed potius alimentum aſſumendum; ideò Gal. à balneo lac exhibet, præſertim imbecillioribus; Tral. autem ptiſanam præbet.

[a] 14. Meth. 15. & 6. de Sanit. Tuend.

Secunda intentio erat dirigenda ad virium conſeruationem.

Et ideò, primò aer inſpirandus frigidus ſit. Secundò notandum, quod hecticis copia ciborum noxia eſt; quare parum, & ſæpè nutriendum. Cibi autem in hoc primo gradu, ſint æqualiter refrigerantes, ac humectantes, nec adeò facile reſolubiles; ſic ptiſana apta erit, pultes item ex lacte, ouis, penidijs, & ſaccharo; quibus nonnunquam hordei quoque farina addi poteſt. Carnes decoquantur cum cancris, & ranis, abſciſo capite. Potus ſit deſtillatum pulli, cum ſem. frigidis lact. viol. & end. Vinum damnat Tral. at ſaltem ſit album, ſubdulce, oligophorum. Tertio ſomnus ſit longior: corpora enim extenuata, alimentis, & longo ſomno ſunt reficienda. Quartò, parum, aut nihil exerceatur; cùm balneum, & reliqua ſat ſint pro exercitio. Quintò alvus lubrica ſeruetur, iure maluæ, cum ſacch. prima menſa ſumpto; vel clyſt. ex lacte, butyro, & ſacch. paratis. Vltimò, animo hilari, ac confidenti Patiens viuat, procul ab ira, & mœſtitia; etenim ſpiritus triſtis exſiccat oſſa; & iuxtà Poetã;

Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ.

HECTICA SECVNDI GRADVS.

NOb. Iuvenis, annum 30 agens, temperamenti totius, & iecoris, calidi & ſicci, gracilis habitus, ad iram maximè pronus, poſt animi graues affectiones, & meri potum copioſum, caniculari tempore nuper preterito, ardenti febre correptus, & à Medico domeſtico curatus, decima quarta iudicatus eſt, prægreſſo ſanguinis è naribus copioſo profluvio. In cuius febris curatione, Medicus ipſe ſitibundo Patienti potum denegauit, rigidè adeò, ut præ calore, & ſiccitate, uri, atque abſumi ſibi viſum fuerit. Et licet decima quarta ab ardente fuerit iudicatus, febricula tamen perſeuerauit; cuius quoniam nulla unquam acceſſio obſeruari potuit, ideò Patiens ſe ſe à febre liberum, atque immunem exiſtimauit; licet Medicus, febriculã, tanquam obſtructionum ſobolem, modò abeſſe crediderit. Iam verò integer præterijt menſis, cum, necdum recedit febris ipſa, imò nec vires inſtaurare poteſt Patiens, quin, potius in dies languidior, atque gracilior euadit; tandemq; à Medico familiari obſeruatum fuit, quod duabus, ac tribus horis ab aſſumpto cibo, totum corpus incaleſcat; quo tempore pulſus fit magnus, & frequens, ſemper tamen æqualis; urinæ ſanorum ferè ſimiles, & in præſens, continuò decumbere cogitur, cùm noſtrum poſcit conſilium. Accerſiti itaque

que, obſeruamus gracilitatẽ uniuerſi corporis euidentem, cum cutis quadam aſperitate; pulſum debilem, atque durum; caloremque totius aridum, & acrem, in primis verò calidiora arteriarum loca; Quibus omnibus conſideratis, ità fati fuimus.

Febricitantem Patientem hunc, non modò in præſens, verùm & ſemper, ab ardente febre præterita febricitaſſe cenſemus, atque hecticam febrem iſtam ſubſecutam eſſe ſancimus; tum quia ſymboleitas, ut cum philoſophis loquamur, non exigua intercedebat, ætatis, temperamenti totius, & iecoris, habitus[a] corporis, anni temporis, & cauſarum procatarcticarum præcedentium, iræ nimirum, mœroris, & meri potus; tùm maximè, ob ardentem febrem, quæ exurentem calorem, cum inſigni ſiccitate, & ſitim inextinctam perpetuò comitem habuit; & potiſſimum, ob denegatum miſero patienti aquæ frigidæ potum, qua unica[b] de cauſa, hecticæ febres, ardentibus ſuccedunt. Huius autem febris preſentiam agnoſcimus, ex arido, & acri calore, qui mitis tamen tactui ab initio apparet; prætereà, quia ſemper æqualis fuit, ut ideò infebricitantem antehac Patiens ſe ipſum exiſtimauerit; quià calor factus æqualis nullam[c] infert alterationem, citrà quam[d] verò non fit ſenſus; quæ vera eſt, ac legitima ratio; non autem Mercati, quod ſcil. calor paulatim, non ſubitò, & confertim agat in humidum. Hanc verò febrem, primum gradum præterijſſe, & in ſecundo conſtitutam nobis ſignificant, primò calor, duabus, aut tribus horis increſcens à cibo, adeò

[a] 1. de diff. Feb. 9.

[b] 1. de Diff. Feb. 8. & 9.

[c] de Inæq. Intem. 5.

[d] 2. De Anima 5. & 3. de Præſ. ex pul. 3.

adeò ut incõpreſſa adnotatio facta videatur; quod ſignum indubitatum ipſius hecticæ appellabat Gal[e]. quod fit propter humiditatem, mediante alimento, in ſicco impreſſam; pròut contingit, ſi aqua calci viuæ ſuperaffundatur. Et licet hoc ſignum ab hectica inſeparabile ſit, non tamen in primo gradu diſcerni poteſt; cum nondum vigeat ſiccitas morboſa, quæ ab affuſo humido alimento euidenter accendi, & alterari poſſit; quidquid dicat Ioannes Brauus. Neque tamen fortè credendum, quamlibet ſiccitatem eſſe omninò de febris hecticæ eſſentia, ut falsò exiſtimarunt Mercurialis, & Mercatus; quoniam ab initio ſiccitas exigua valdè exiſtit, adeò ut non poſſit ſenſibiliter operationes lædere; & ideò de eſſentia hecticæ febris non eſt; ſat enim, quod aliquo tempore ab hectica excludi poſſit. Quod expreſſit Gal[f]. dicens: quod Proprium ijs, qui maraſmo ſunt affines, ſiccitas eſt; quoniam hectica febris ſæpenumero ſine ſiccitate conſiſtit. Sed prætereà hanc hecticam ſecundi gradus nobis deſignant, inſignis totius corporis gracilitas, aridiuſcula cutis, arteriarum loca calidiora, non intercepto de calidis vaporibus, à carne ſuperſtrata, iudicio; pulſus item debilis, atque durus, ob vires proſtratas, & maximam arteriæ ſiccitatem; qui à cibo fit magnus, & frequens, non quidem ratione uſus adaucti: ſed quia virtus roboratur ab alimento, & arteriæ ſiccę, ex materia vaporoſa, molliores redduntur; non tamen fit magnus abſolutè; quia in [g] hectica nunquã talis eſſe poteſt. Vrinę autem in hecticis, ſimiles ſanorum

[e] 1. de Diff. Feb. 9. & 2. Prog. comm. 60.

[f] 1. de Diff. Feb. 12. & Tral. lib. 12. cap. 5.

[g] 3. de præſ. ex pul. 7.

norum

norum eſſe ſolent; quæ tamen ſi bonæ, parum conferunt ad ſalutem; ſi verò malæ, & crudæ, periculum adaugent, ut conſiderabat Gal[h]. cruditas enim & ipſa, facultatis concoquentis imbecillitatem ſignificat. Quibus ità ſe habentibus, calor hecticus, & habitualis, non modò roridam, verùm & carnoſam, & adipoſam corporis partem, cum Gal. ſiuè cambium, cum Auic. occupat, ac depaſcitur; atque ita febrem ipſam in ſecundo gradu, non exiguę tamen latitudinis conſtituit.

h 1. in 3. Epid 6.

Sicut hectica primi gradus facilis, tertij verò impoſſibilis ſanationis eſt; ità hæc in ſecundo gradu poſita, medio quoque modo ſe habet; adeò ut, neque facilis, neque impoſſibilis, ſed difficilis tamen ſanationis euadat; carnoſa enim, atque adipoſa ſubſtantia conſumpta, difficilius, quam rorida, & longè facilius, quam congenita, ac radicalis reparari poteſt. Quarè, cum difficultas, impoſſibile non importet, aliqua ſpes ſalutis concipienda, atque curatio proponenda.

Pro qua, medicæ intentiones erunt, Curatiuæ, à natura febris; & Vitales, à viribus deſumendæ. Præſeruatiuas omittimus; cùm cauſam fouentē non habeamus, quæ præſeruatiua indigeat indicatione; quinimò, quoniam hectica hæc febris iam progreſſa eſt, ſecundum gradum iam aſſecuta, curatiua intentio, cum vitali coincidere videtur. Primò enim, & principaliter humectandum. Secundo loco refrigerandum; ratione verò virium, pariter ſubſtantificè humectandum; atque ità coincidunt intentio-

nes

nes iam dictæ, quibus, ſubſtantificè humectantibus ſatisfieri poterit, quibuſdam refrigerantibus non omiſſis.

Quibus conſideratis, frigidæ potioni, quæ hecticæ primi gradus ſtatim conuenit, lac erit ſubſtituendum; non neglecto ſecundo generoſo remedio, balneo ſcilicet aquæ dulcis. Antequàm tamen ad lactis uſum ducatur ipſe Patiens, aliqua præcedat oportet primarum viarum expiatio, caſſ. exhibendo, cum pauca pulpa tamarind. cui ſuperbibat, trāſacta hora, ſeri depur. lib.j. à quo tribus poſt horis, prandeat. Aliqua quoque præparatio inſtituenda eſſet, vel melle roſ. vel iulapio acet. mel tamen ſicut pituitoſis amiciſſimum, ità bilioſis inimiciſſimum, à Gal. habetur; acetum autem exſiccare nulli non conſtat. Quarè, iulapio acetoſo addendus ſyr. de ibiſco, vel ſyr. de pomis, ſuperhauſto iure alterato cich. borrag. end. malua, & violis; quinque verò tranſactis horis, repetatur caſſia ſupra dicto modo. Poſſumus & Hippocratico more alvum ſoluere, & primas vias abluere, copioſa lactis aſinini exhibitione, ad heminas, ad integram ſcil. phialā; ventrem enim ſoluit ità copioſè ſumptum, vias abluit, atque mundificat, nec ullam in partibus ſiccitatem relinquit.

His peractis, ad lactis uſum erit ducendus æger; ſitque aſininum, utpote quod facilius per corpus diſtribuatur, & nonnihil refrigeret. Incipiatur autem ab unc. iiij. cum dimidio cochleari ſacchari fini; mox procedendo ad unc. viij. vel viiij. & ad in-

ægrum cochlear ipſius ſacchari; ideo Gal[i].dicebat, aſſuefaciendum eſſe ægrum ad lac ipſum. Aſina autem ducatur in cubiculum; recens namque mulctum eſſe debet, alioquin, ut genitale[k] ſemen, vires amittit. [i] 10. Meth. 11. [k] 7. Meth. 6.

Balneum, ut quod maximè corpus totum humectat, alimenti quoque diſtributionem valdè iuvat, ſi fiat cibo iam concocto; ſicut ſtatim à cibo, cruditates parit, & à longa inedia vires diminuit. Quarè tribus horis ab aſſumpto lacte, in balneum duci poterit Patiens, quod tepidum ſit, ex Gal. præcepto, in progreſſu hecticæ[l], frigidam in fine, balneo affundendo, ut conſtrictis poroſitatibus cutis, humiditas à tepore introducta contineatur. [l] 10. Meth. 11.

A balneo, leuiſſimæ ſtatim deterſiones, molliſſimo panno ſunt inſtituendæ, corpuſque totum oleo amygd. copioſo inungendum. Cordi quoque aliquod epithema, calorem eiuſdem habitualem contemperans, ac ſpiritus viuificans, apponi poterit, ex aquis viol. roſ. nymph. flor. cit. additis ſpeciebus cord. ſucco citri, & limonum. Sic hepati ſuccus cich. depur. addito aceto roſ. utilis eſſe poterit.

Hiſque omnibus congrua victus ratio erit adiungenda, quantitate, & qualitate. Quantitas ſit, quæ ab imbecillo calore ſuperari poſſit; & ideò in his caſibus, parùm, & ſæpè æger nutriendus. Vndè Hippoc. rectè conſiderabat; Quibus ſemel, aut bis, quibus plurane, an pauciora offerre oporteat. Qualitas ſit ſubſtantificè humectans, boni ſucci, facilis coctionis, & diſtributionis, at non facilis conſump-

tionis. Et quoniam lac hanc obtinet prærogatiuam, ideò lactaria quoque, & edulia ex lacte parata, non ſolùm concedi, ſed & in uſum duci debent. Ptiſana ſecundum locum obtinet, cum ouo recenti, ſaccharo, & gutt. aliquot aq. flor. citri, aut roſ. parata. Oua recentia nunquam omittenda. Contuſa pulli, cum caudis cancrorum, & ranis, dempto capite. Iura carnium addita teſtudinum pulpa. Neque fructus omninò interdicendi, ut melonum pulpa, ficus aliquandò, & uva penſilis, necnon pyra, ac poma cocta. Vinum album, tenue, ſubdulce, & oligophorum concedi poterit. Pro potu autem conſueto, paretur aqua ex ſucco pomor. dulcium, & borragine, B M deſtillata. Corpus totum diù, noctuque mediocriter pannis contegatur, nè à nimio frigore calor ad centrum cogatur, ſicque magis accendatur, atque exſiccetur, neuè adaperta nimium diaphoreſi, humiditates ſubſtantificę ſimul cũ viribus reſoluantur. Somnus omnimodis concilietur. Quies omninò procuretur. Alvus paſſulis, vel prunis damaſcenis, cum ſaccharo in iure coctis; aut clyſteribus ex lacte, butyro, & ſaccharo paratis lubrica ſeruetur; animique paſſiones, & potiſſimum mœrores, à quibus, ſicut ex parte hæc febris hectica originem[m] duxit, ità ab iiſdem foueri, & conſeruari poſſet, arceantur. Quæ pro hac curatione dicta ſufficiant.

[m] 10. Meth. 9.

HE-

HECTICA TERTII GRADVS, ſiuè Maraſmodes.

IVuenis, 35 annum agens, temperamenti ſecundum totum, & iecur, calidi & ſicci, gracilis habitus, hęmorrhoidali ſanguinis profluvio obnoxius, poſt animi mœrores vehementes, propter uxoris, & filij dilectiſſimi obitum, hypochondriacus redditus, tandèm, æſtate nuper elapſa, in febrem acutam incidit, quæ 14 receſſit; ſuperſtite tamen febricula quadam, quæ vix ab ipſo percipiebatur; quinimo medicus & ipſe nonnunquam eundem omninò à febre immunem exiſtimauit. Quoniam verò Patiens parciſſimè comedit, tenuiori etiamnum diæta, imaginatus, ſe ab illa febricula liberandum; cum tamen quotidiè calor acrior, & aridior fieret, habitus multò gracilior, vires languidiores, & ab inedia, attenuato ſanguine, eiuſdem profluvium ex hęmorrhoidibus, longè copioſius hoc tempore manaret: Propterea ad Medicum rurſus confugere coactus eſt, qui caſſiam cum tart. præſcripſit, ſyrupoſque alterantes, & aperientes; ratus verò, quotidię, tribus horis ab aſſumpto cibo febrem exacerbari, cibandi tempus mutauit; nec tamen calor ijſdem horis, ab aſſumpto cibo, inualeſcere unquam deſijt, urinis ſupernatante pinguedine, telæ aranearum ſimili. Interim iam duo præteriere menſes, quibus, hac

febricula detinetur; undè nos ad conſultationem accerſiti fuimus, qui inuenimus Patientem febricitantem, cum pulſu frequenti, duro, ac languido, necnon paruo; urinis, à ſanorum non valdè alienis; crudioribus tamen, ſed ſine ulla ſupernatante pinguedine, anteà obſeruata, cum calore valdè arido, aſperiori cute, unguib⁹ adūcis, toto corpore ſqualido, prout & facie, nonnulla Hippocraticæ ſigna, præferente; etenim nares acutæ ſunt, oculi concaui quidem, nondum tamen partes ijſdem circumpoſitæ, omninò carne deſtitutæ, collapſa tempora, contractæ aures, cutis, circà frontem potiſſimum, dura, & arida, totius faciei color pallidus, atque liuens, & abdomen valdè depreſſum, atque exſiccatum, nec adeò euidenter, ut anteà totum corpus incaleſcit à cibo. Quibus omnibus conſideratis, conſultatio huiuſmodi habita fuit.

Iuvenem Nob. in melancholiam valdè pronum, propter dilectiſſimæ uxoris, & unici filij obitum, ad hecticam diſpoſitum fuiſſe, quid mirum? ſi præ triſtitia quoſdam tabefactos perijſſe aſſeruit Gal[a]. qui & iuvenem [b] vidit, poſt cogitationes, triſtitiam, atque labores, à Diatritarijs, ad Maraſmum fere deductum; ſicut pariter ex mœrore, & vigilijs, Mulier [c] quædam autumni tempore, à Gal. quartò die hectica fuit deprehenſa; adde quod in præſenti Patiēte acceſſit febris acuta [d], quæ corporis humiditates abſumere, & calorem acriorem reddere potuit; qui tandem, ceſſante quoque cauſa fouente, fixus, & habitualis in corde productus eſt. Vndè febris primo

pu-

a 6. per Gen. 1.
b 10. Meth. 3.
c 10. Meth. 5.
d 1. de Diff. Feb. 8.

putrida in hecticam degenerauit; & ideò ſe febricitare non percepit Patiens. Hæc tamen augmentum ſuſcepit, & inualuit, ob tenuiorem [e] victum, ab ipſo Patiente ſeruatum; necnon à largo ſanguinis ex venis ſedalibus profluvio; non parùm adminiculante, totius, & iecoris temperamento calido & ſicco, & habitu gracili; cũ habitus humidus non adeò facilè hectica febre corripiatur, ſed potius natura ſicciores, & calidæ temperaturæ, præſertim anni tempore calido, ut docuit ipſe Gal[f]. e 10. Meth. 4. f 1. de Diff. Feb. 9.

Sed quoniam in hectica contingit cor pati, prout in lucerna fomes; in primo namque eius gradu conſumitur velut oleum in lucerna circunfuſum; in ſecundo, oleum ellychnio affuſum; in tertio verò ſubſtantia ellychnij[g], quæ ideò rumpitur, & præ ariditate, continuitatem amittit, cui etiamſi magnam olei copiam ſuperfundas, uberior tamen flamma accendi non poteſt, ſed ſemper rara, ac tenuis, veluti palpitat, & continuò fit minor, donec omnino extinguatur; ideò conſumptis primis humiditatibus, roridis ſcilicet, cum Gal[h]. & innominatis, atque roridis, ex Auic[i]. cũ primus iam præterierit hecticæ gradus, qui antehac difficilis quidẽ cognitionis, facilis tamen curationis fuerat; cui ſecundus ſucceſſerit, nimirum ex conſumpta carnoſa, atque adipoſa cum Gal. & cambio ipſo cum Auic. facilioris cognitionis, difficilioris tamen curationis: imò non cognitus, licet pinguedo, carnoſæ, & adipoſæ ſubſtantiæ colliquationis indicium, in urinis ſupernatans apparuerit; qui tamen neglectus, aut g 1. de Diff. Feb. 8. h 10. Meth. ult. i 1. 1. Doc. 4. cap. 1.

ma-

malè curatus, in tertium tandem gradum, maraſmum ſcilicet torridum, ſiuè febrem maraſmodem, deſciuit; cuius prçſentiam demonſtrare in hoc miſero Patiente haud difficile fuerit; ſiquidem pulſus ſunt [k] frequentiores, & parui, imò & languidi [l], ac duri; urinæ crudiores, natiui caloris imbecillitatē arguentes, in quibus ſupernatans pinguedo, anteà obſeruata non apparet; quia iam adipoſæ, atq; carnoſæ ſubſtantiæ abſoluta adeſt conſumptio; cutis totius corporis aſpera, & ſcabra tactui occurrit, & in ſumma, figura [m] naturalis quodammodo corrupta, atque mutata videtur: nares enim acutæ, oculi quodammodo concaui, collapſa tempora, aures contractæ, cutis, præſertim circà frontem, dura, ungues [n] adunci, & abdominis depreſſio, atque durities, inſignis in toto ſiccitatis indicium præbent; quam nondum ad extremum redactam vix credi poteſt; quouſque enim partes, oculis circumpoſitæ nutriuntur, cor certiſſimè nondum extrema tabe confectum eſt.

k de Marc. 7.
l ad Tyron. 11. & 1. de Diff. Feb. 9.
m de Cau. Morb. 7.
n 1. de Loc. Aff. 5.

Quarè per gradus, quos omiſit Hipp. & cum ipſo Celſus, qui hecticam febrem ſub nomine tabis, nobis propoſuerunt, febris hæc, à primo ad ſecundum, à ſecundo ad tertium, ad tabem ſcilicet progreſſa eſt, ut frequenter, & ſæpè ſæpius fieri ſolet; licet aliquandò maraſmus torridus ſtatim à principio, etiam ſine præcedentibus duobus alijs gradibus fieri poſſit, quidquid dicant Zacutus, & Vega; quoniam rorida humiditas, caro, & pinguedo, ab aliqua alia cauſa colliquari, & conſumi poſſunt, quam

quam conſumptionem mox tabes ipſa, & torridus Maraſmus ſubſequi poteſt.

Status huius Patientis potius deſerendus, quam curandus videtur. Tabem enim dicebat Gal°. nec quidem curare tentaueris; nam etſi calorem extinguere poteris, ſiccitas tamen remanet, quæ ſenectutis ritu, hominem interficit. Nihilominus tamen duplex reſpectus ad curationem tentandã nos inuitat, & excitat, iuxtà Gal. & Tral. Gal^p. enim Iuvenẽ tabidum curandum ſuſcepit, vivumque in annos ſeruauit, maraſmum torridum in frigidum maraſmum commutans; melius enim, dicebat ipſe, in habitu ſenis viuere, quàm illicò mori. Tral. verò ſcripſit, humanum eſſe, atque benignum artis auxilium, cum morbis contendere, & non, ceù deploratos ægros omninò relinquere: interdùm enim, ubi quis naturam dextram nactus fuerit, & tabes incipiat, nondumque ſolidas partes torruerit, ſalutem conſequi poterit. Addamus nos, ſi interitum euitare non poſſumus, cum humiditas ſolidarum partium irreparabilis ſit; celeritatem [q] tamen poſſumus coercere.

o 10. Meth. 10.

p 10. Meth. x.

q de Marc. 5.

Quarè, ut longiorem vitam ducat ipſe Patiens, quammaximè fieri poteſt, ſubſtantificè totum corpus eſt humectandum. Secundò, ratione caloris febrilis, moderatè refrigerandum; ſed cautè omnia, ne vel frigiditate nimia calor nativus omninò extinguatur, vel à nimio cibo obruatur. Ideò dicebat Gal^r. quod febris hæc, nec leuiſſimum quidem errorem tolerat.

r x. Meth. x.

Duo

Duo autem curationis erunt potiſſima remedia, internum unum; externum alterum, humectantia magis, quam refrigerantia, ob ſiccitatem, quæ iam præpollet. Quoniam verò in tabidis partes ad cibum alliciendum, propter ſiccitatem, infirmæ ſunt; ideò alimentum ſit facilis attractionis, tenuium ſcilicet partium, & moderatè calidum; quod tamen, quia parũ admodum nutrit, craſſum namque, viſcoſum, firmum, quodq́; difficulter tranſpiret, ut aſſimiletur, exigeretur; in hac repugnantia non ità facilè alimentorum copia ſuppetit; mediocriter tamen utrumque præſtare poterit lac, præcipuè, ſi æger muliebrem mammam ore ſuxerit, ut Euriphõ, Herodotus, & Prodicus Gal. Pręceptores præcipere ſolebant; vel ſaltem ſit aſininum, adhuc calidum, ut propterea aſina ad cubiculum ducenda ſit. Lac itaque, ut cęterorum omnium, tum alimentorum, tum medicamentorum præſtantiſſimum, in uſum ducendum; utpotè medię temperaturę inter ſanguinem, & pituitam, & quod magis accedat ad naturam ſanguinis, ut Gal[f]. viſum fuit; ad frigidum tamen & humidum, ex eodem inclinat[g], parum autem à calore recedit, ideoque temperatum. Caprinum omittitur, licet magis nutriens, eò quod difficilius permeet, & ad nutriendas omnes corporis partes non adeò facilè peruadere poſſit; minus verò vaccinum, & minus adhuc ouillum, omniũ craſſiſſimum. Camelinum autem, & equinum nullo modo in uſum veniunt. Sit autem ab initio, eiuſdem exigua quantitas, ad unc. iiij. cum ſaccharo, non

f 3. de Alim. Fac. 15. & 5. Aph. 64.

g 4. Simpl. 17.

verò

verò cum melle, quia nimis calefaciens, & exſiccans eſt; quę paulatim augeatur. Sic ſi muliebrem mammam ſuxerit, unius mammæ turgidæ ſufficiat quantitas, & paulatim ad duas aſcendat, ſaccharo, cum ipſo lacte, aut ante ipſum deglutito, idque ſummo mane. In prādio præbeatur ptiſana[u], cum emulſ. amygd. & ſem. melon. præmiſſo ouo recenti, in iure diſſoluto; vel pulli iunioris contuſo, eodem modo, cum ſacch. in iure exhibito; vel parentur morſelli, & præbeantur ad unc. ij. ℞ pulpæ pullæ unc. v. nucleor. pineor. amygdal. dulc. piſtac. an. unc. ij. troch. de gall. moſch. ſcrup. ſ. ſacch. fini diſſol. cum aq. roſ. & florum cit. q. ſ. m. f. morſelli. Veſperi in cœna, rurſus mammas muliebres ſugat, circà verò noctis dimidium, lac arte paratum præbeatur, nempè, ex amygd. nucleis pineis, & ſem. mel. in iure, cum ſacch. cui addi poterit contuſum ex caudis cancrorum, vel teſtudinum carne. Quod ſi vinum appetat, ſit pauciferum, tenue, & ſubdulce, cum offis panis præbendum in prandio, & de nocte.

[u] de Mate. 9.

Verùm quia difficillima euadit in hoc caſu alimentorum diſtributio, ideò frictiones, manibus oleo amygdal. inunctis, quatuor horis ab aſſumpto cibo adminiſtrari ſolent, corporis cutem, manibus inunctis contrectando, atque humectando. Ab aliquibus quoq; picationes inſtitui ſolent; quas nos reprobamus, utpotè nimis reſoluentes.

Balneum[x] verò antiquitus, potiſſimùm in hunc finem uſurpatum eſt, ad alimentorum nimirum diſtributionem adiuvandam, & totius corporis habitum

[x] de Marc. 7. & x. Meth. 11.

bitum humectandum, atque quodammodo refrigerandum. Quarè vel mane, quatuor horis ab aſſumpto lacte; aut veſperi, 4. ſaltem, aut quinq; horis ab aſſumpto prandio, balneũ aquæ dulcis adhiberi poterit, fol. malu. viol. lact. ſalicis alteratæ; ſitq; tepidum, ut conſiderabat Gal[y]. dicens. Quod gracilibus, & imbecillis, frigidæ, balneo, partes ſimilares offenduntur, à quibus omnes actiones obeuntur. Quarè prius in balneo incaleſcere debẽt; tunc enim ipſis accidit, quod ferro, dum intingitur, & in frigidam mergitur; ſic enim roboratur. Quarè ſicut non calida, ne vires reſoluantur: nec frigida, ne partes ſimilares offendantur, ex uſu eſt aqua, ità tepida conueniens erit, in fine tamen frigida affuſa. A Balneo tandem, ad ſtratum delatus æger, molliter eſt detergendus, & oleis amygdal. & viol. totum corpus inungendum. Abdomen verò unguento roſato illinendum.

y 1. Meth. 10. & de Marc. 6.

Et licet victus ratio iam præſcripta fuerit, aliqua tamen circà eandem conſiderari poſſunt. Et primò, quod facilius[z] ſit impleri potu, quam cibo. Secundò, quod eorum[a], quæ velociter nutriunt, veloces quoque fiunt excretiones. Tertiò, quod, & quibus[b] ſemel, aut bis, & quibus pluranè, aut pauciora offerre oporteat, ſit conſiderandum, ætati, anni tempori, regioni, & conſuetudini aliquid condonando; ac tandèm, quod parum[c] deterior cibus, & potus, ſuauior autem, ſit quandoque præferendus. Aer interim inſpirandus, ad frigidum potius vergat. Somnus, & quies omninò procurentur.

z 2. Aph. 11.
a 2. Aph. 18.
b 1. Aph. 17.
c 2. Aph. 38.

Al-

Alvus lubrica ſeruetur clyſteribus mollioribus, ex lacte, butyro, & ſaccharo paratis. Animi paſſiones arceantur, & erecto animo æger ſemper degere iubeatur. Quæ prò præſenti caſu dixiſſe, ſatis.

DE MORBIS MVLIERVM RAIMVNDI IO: FORTIS VERONENSIS.

MENSIVM SVPPRESSIO.

MVlier Nob. 25 annum agens, temperamenti calidi & humidi, mediocris habitus, cui naturales mẽſtruæ purgationes decimo tertio ætatis anno eruperunt, & uſque ad decimũ octavum ſemper commodè ſatis proceſſerũt, quo tempore Viro nupta, conſueta domeſtica exercitia dimiſit, & delicijs, ac deſidioſæ vitæ ſe dedit; undè & carnoſior, ac pinguior paulatim facta, & obeſior potius, duobus abhinc annis, cùm à Viro ſuo peregrè profecto integrum annum derelicta fuiſſet, menſtruarum purgationum imminutionem pati cepit; quæ tandẽ 4. abhinc mẽſibus, in abſolutã ſuppreſſionẽ deſciuit; quorũ cauſa, ſuperuenerunt totius corporis grauitas, imi ventris dolores, lumborum, & laterum; mox ſuffocationes, febriculæ cum horripilationibus, nauſea, vẽtris durities, potiſſimùm circà pectinem, cum dolore ad tactum; ac tandem vigiliæ. Secundo menſe

iuſſit

iuſſit Medicus, ut ſub ingreſſum lecti, eidem dormituræ, præberetur mulſa bibenda, quam nullum incommodum, aut ventris dolor ſubſequutus eſt; modò venter non valde elatus in tumorem obſeruatur; nec lac in mammis habet. De agendis conſulit.

Menſtruam euacuationem, quam non ſine cauſa, purgationem nuncupauit Gal.[a] duobus abhinc annis imminutam, & tandem quatuor abhinc menſibus omninò ſuppreſſam eſſe, in hac Nob. Muliere nulli non conſtat. Symptoma[b] in excretis immodicè retentis; cum huic ſymptomati alia plurima, & praua ſuperuenerint, [c] ſuppreſſio alioquin naturalis, quando indè nulla moleſtia, vel totum corpus, vel uterus afficitur. Neque credi poteſt, Iuvenem hanc in utero habere; ſymptomata namque iam relata nō ſuborta fuiſſent; vel, fœtu ſaltem iam augeſcente, euanuiſſent: prætereà, quarto menſe fœtum moueri percepiſſet, lac in mammis apparuiſſet, & ſecundo menſe, facto experimento mulſæ[d] potus, tormina in ventre paſſa fuiſſet. Et licèt etiam abſque uteri geſtatione, lac in mammis[e] habere poſſet, non tamen adeſſet totius[f] corporis grauitas, faſtidium cibi, inæqualitas horrida, ſuffocationes,[g] lumborum, & laterum dolores, ventris, & pectinis durities, cum vigilijs; quorum omnium ſymptomatum cauſa cum facilè reddi poſſit; ſatis fuerit conſiderare, quod Vterus[h] in Mulieribus, omnium malorum fons, & origo eſſe poſſit, ac proinde, ſi menſtrua[i] plura fiant, accidant morbi; & ſi non fiant, ex utero morbi contingant.

a 3. in 3. Epid 73.

b 3. de Sympt Cau. 4.

c Ibidem.

d 5. Aph. 41.

e 5. Aph. 49.

f 6. De Loc. Aff. 5.

g 1. de Morb. Mul. 4. & de Nat. Mul. 18.

h de Loc. in Hom. 59.

i 5. Aph. 58.

Huius

Huius ſymptomatis cauſa, eſt morbus in mala compoſitione, nimirum in via, obſtructio ſcilicet; quæ quoniam fieri poteſt à vitio vel ſanguinis, vel vaſorum, vel facultatis, in noſtro caſu, vitium ſanguinis potiſſimum concurrere, pro certo habendũ, ex intermiſſo exercitio, vita otioſa, ac ventri dedita, cuius cauſa, ſanguis, ob iecoris temperiem calidam & humidam, copioſus, & pituitoſus genitus, magna ſui parte, in adipem, & pinguedinem ceſſit, inutili magis, viſcida, ac lenta, ad uterum tranſmiſſa ad excretionem, in eodem detenta, quæ vaſa obſtruere iam ceperat, duobus abhinc annis, ſemper quotidie magis magiſque vias ſibimetipſi occludẽte, quouſq; tandèm omnimodè venarum obſtructio, & menſium ſuppreſſio ſequuta ſit; ad quam, & vaſorum anguſtiam concurrere ſuſpicandum; tùm ob nimiam uteri pinguedinem, vaſa comprimentem[m]; tum verò multo magis, ob Viri[n] diuturnam abſentiam; ut contigit in Abderis Phaetuſæ[o], Pytheæ Coniugi, exulante Viro; huic enim menſtrua omninò ſuppreſſa fuerunt, & corpus hirſutum redditum, barba enata; prout, & contigit Namyſiæ[p], Gorgippi uxori, in Thaſo.

m 5. Aph. Comm. 58.
n 1. de Morb. Mul. 3.
o 8. in 6. Epid. 50.
p Ibidem 51.

Curatio feſtinanda; quarto enim menſe,[q] curari poteſt, quinto dolor fortior euadit, ſexto omnia maiora, & incurabilis eſt; interim iam dictis accedunt anxietas, iactatio, animi defectus, pituitæ vomitus, fortis ſitis, dolor maior ad contactum, circa pectinem, ventris murmura, & alui ſtypticitas; imò in hac noſtra obeſa Patiente, facilè hy-

q 1. de Morb. Mul. 4.

drops

r 21. de Nat. Fac 8. & 5. de Loc. Aff. 7.

drops r contingere poſſet, præſertim, cum nullam aliam vicariam euacuationem habeat, quæ ipſam præſeruare poſſit. Obſeruauit enim Excellentiſſimus Syluaticus, duas Veſtales Virgines, quæ ſtatis temporibus expurgabantur per ſudorem, uberrimum, toto corpore erumpentem; aliam quoque per venas ſedales, quæ præſeruabantur. Licet autem Hipp. ultra ſextum menſem, ſuppreſſionem inſanabilem exiſtimauerit; attamen Mercurialis notat, id verum quidem eſſe, ſi ab uteri peruerſione fiat, non verò ab alia cauſa; etenim Mulieri emaciatæ, à Gal. ſ curatæ, menſtrua refluxerunt poſt octo menſes. Vxori Gorgiæ t, in Lariſſa, poſt quatuor annos. Ancillæ u quoque per ſeptennium non purgatæ. Ideò cum ſpe futuræ ſalutis aggredienda curatio.

ſ 32. in 6. Epid. 29.
t 5. Epid. 112.
u 4. Epid. 92.

Et primo totius plenitudo auferenda, ſanguinis miſſione, ac medicamentis præparantibus, & purgantibus phlegmagogis; mox uteri viæ deobſtruentibus aperiendæ; & uniuerſum corpus exſiccandum.

Circa quas intentiones implendas, conſiderandum eſt, quod menſtruis ſuppreſſis, Gal. Græci, & Arabes omnes ſanguinem mittunt. Hipp. verò 5. Aph. 36. & 1. de Morb. Mul. x, expreſsè purgans medicamentum exhibet. Huius autem controuerſiæ deciſio ſit, quod utraque ſententia vera ſit. Sicut enim in recenti ſuppreſſione, conuenit ſanguinis miſſio; ità in antiqua, accommodatiſsima eſt electiua purgatio, & ratio deſumitur ab Auerroe, qui

5. Aph. 36. & 1. de Morb. Mul. 10.

qui conſiderat, quod ſanguis, nec magnam, nec diuturnam putredinem ſuſtinet, quin in aliam ſubſtantiam migret, quæ prout cacochymica, indiget purgatione. Et ideò famula illa, 4. Epid. ab Hipp. deſcripta, per ſeptennium non purgata, ſanata eſt; quia ſuperuènit ei diuturna dyſenteria.

In caſu verò noſtro, licet antiqua non ſit ſuppreſſio; attamen quoniam abundant humores craſſi, & viſcidi, ideò attenuantia, & purgantia miſsioni ſanguinis præmittenda.

Mox omninò ſanguis educendus; abundat enim, & quia temperamentum calidum & humidum eſt: & quia ætas iuvenilis: & ob iam diminutam, ac modò omnino ſuppreſſam menſtruorum expurgationem.

Dubius videtur eſſe locus. Gal. [x] enim ſemper ex venis inferioribus ſanguinem educit, imò commendat; quia Hipp. in Stymargi famula, cum plenitudine, venam in talo ſecuerit. Cum tamen multò melior ſit Aetij [y] opinio, repletis ſcilicet, primò copioſè ex cubito, mox ex talo ſanguinem educere; quod placuit etiam Paulo, [z] antè ipſum, ſcil. detrahendum ſanguinem decem iam à purgatione diebus, ad libram ſaltem unam, & ultra. At præterito ſtato tempore, & nulla memorabili ſequuta purgatione, malleoli vena ſecetur, & repetita detractio fiat; poſt ſeptimum verò, vel octavum diem, hiera propinetur. Extracto ſanguine ex venis ſuperioribus, inferiores quoque ſunt aperiendæ.

De tempore autem non concordant. Gal. enim

[x] de Sang. Miſs. 19. & adu Eraſ. 3.

[y] Tet. 4. Ser. 4. Cap. 57.

[z] 3. De Re Med. 61.

a de Sangu. Miſs. 18.

tribus [a], aut quatuor diebus ante tempus conſuetum menſtruæ purgationis. Nos autem in praxi obſeruauimus, ex hoc Gal. præcepto, aut minorem, aut nullam menſtruorum expurgationem fuiſſe ſequutam, facta forſan diuerſione. Quarè conſultius duximus, naturæ opus relinquere; tranſacto verò tempore, & hiantibus adhuc uteri venis, defectum ſupplere, vena in talo ſecta, ut ſenſit quoque Paulus. In noſtro verò caſu, eligatur tempus, quo iam expurgari conſueuerat, aperta ſaphena dextera; licet in huiuſmodi corporibus, ſcarificationibus pręcipuè ſolitus fuerit uti Gal[b]. Alij quoque, in affectu confirmato, venas ſedales reſerari iubent; deriuant enim ab utero. Quam opinionem Recentiores acceperunt ab Excellentiſs. Aquapendente; quam tamẽ & ipſe à Gal. deſumpſit[c]. In caſu verò noſtro, ad uſum reuocari poſſet, poſt alia adminiſtrata remedia, licet magis conueniat in prouectiori ætate. Ad motum humorum in utero ſtabulantium, proponit Gal[d]. cucurbitulam, pubi, & inguinibus applicandam. At tutior, atque felicior ab utero repleto deriuatio haberi poterit, hirudinibus ceruicis uteri venis applicitis; commodè namq; ſanguis copiosè educitur; quam operationem in uſum ducere cepit Præclariſs. Hieronymus Nigriſolius, Nob. Ferrarienſis, Sereniſs. Ducis Guaſtallæ, olim Archiater, nunc verò, in Patria Academia, primæ Sedis Profeſſor; de qua Opuſculum quoque elegantiſſimum in Publicam utilitatem, typis mandauit.

b de Sangu. Miſs. 11.

c 5. Aphor. Comm. 33.

d 13. Meth. 19

Circa medicamenta & euacuantia, & aperientia, non

non poſſum non mirari, quomodo non Recentiores ſolùm, verùm & Antiquiores, hyſterica ſtatim ab initio proponant, ut hieram [e] picram, ſabinam, dictamnum, caſtoreum, pulegium, calamentum; cùm in omnibus, ſed præſertim corporibus cacochymis, cruditates, & excrementitij humores in primis vijs, & venoſo genere congeſti ſint, qui ab hyſtericis medicamentis in uterum impinguntur, obſtructiones adaugent, & ità ſuppreſſionem menſtruorum confirmant. Tutius itaque fuerit per partem poſt partem purgare, & præparare; & tandem ad hyſterica deuenire.

[e] de Sangu. Miſs. 18. & 11. Simplic. & Paul. loc. cit.

Sit itaque leniens huiuſmodi. ℞ elect. lenit. unc. j. crem. tart. drach. ij. ſpecier. hieræ .ſ. ſcrup.j.m.f. b. parua enim doſi,fouet calorem ventriculi, neque ad uterum peruenire poteſt. Vel. ℞ mell. roſ. ſolut. unc. iij. mannæ elec. unc. ij. elect. lenit. unc. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. Præparentur humores ſic. ℞ mell. roſ. ſimpl. oxymel. .ſ. an.unc.j.ſ. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Quinque tranſactis diebus, purgentur humores ita. ℞ elect. lenit. diacathol. an. unc. ſ. pil.de hiera cum agarico drach. j m.f.b.Vel.℞ agar. trochiſc. drach. iij. rhab. optimi drach. j. cinnam. integri drach. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. inf. per noctem; mane verò, facta forti expreſſione, colaturæ adde, elect. lenit. unc.ſ. mell. roſ. ſolut. unc. iiij. m. f.p.b.Inde pro ſecunda præparatione, paretur oxymel magiſtr. macerando in aceto,& aqua, ſabinam, dictamnum, artemiſiam, origanum, pulegium, calamentum mōtanum, hac forma. ℞ præſcripti oxy-

mel. unc. j. ſ. ſyr. de capil. Ven. unc. ſ. decoct. artem. matricariæ, capil. ven. rubiæ tinct. valerianæ, unc. vj. m. pro ſyr. & ſic pro alijs ſex, aut ſeptem. Præparatos humores expurgabit hoc medicamentum. ℞ elect. lenit. drach. vj. diaphœn. drach. ij. pil. de hiera, fœtid. an. drach. ſ. m. f. b. Vel potu. ℞ mell. roſ. ſol. ſyr. roſ. ſol. an. unc. ij. elect. diaph. unc. ſ. aq. agrim. q. ſ. m. f. p. b. Diaphœn. enim, in uteri affectibus frigidis, prærogatiuam habet.

Hac ſequuta totius expurgatione, ad uteri venas aperiendas, & obſtructiones auferendas deueniendum; ſed prius ventriculus, & inteſtina omninò abſtergenda, & exſiccanda; quod fieri poterit aqua Tettuciana, tribus, aut quatuor diebus, de more, aſſumenda, cum vehiculo mell. roſ. ſol.

His peractis, decoctio à Quercet. deſcripta, & tantopere commendata, tribus diebus aſſumenda. ℞ milij ſolis, viſci querc. aniſor. an. drach. iij. dictamni drach. j. croci ſcrup. j. macerentur in lib. ij. vini albi, per hor. 24 & par. bull. colat. verò dentur unc. vj. præmiſſo hoc bolo. ℞ Troch. de myrrha drach. j. extrac. gentianæ, ſabinæ an. ſcrup. j. caſtor. ſcrup. ſ. m. ref. bol. n. iij. cum ſucco fœnic. q. ſ. pro tribus vicibus.

Et ſic deducatur Patiens ad duo magna remedia, internum unum, externum alterum. Internum erit decoctum aperiens, & exſiccans, triginta, aut quadraginta diebus aſſumendum. Externum verò, inſeſſus in aquis ſulphureis Aponitanis. Decoctum ità parabitur. ℞ ligni guaiaci pinguis, ſalſæ elec.

an.

an. unc. j. ligni ſaſſafras unc. ſ. aq. comm. lib.iij. m. f. inf. per horas 24. deinde adde fol. capil. ven. dictamni cretici, calamenti mont. an. pug. j. bull. ad conſumpt. dimidij, & fiat colat. pro duobus diebus; cui decocto addatur vel cochlear unum aq. ſabinæ ſtill. vel ol. ſabinæ, ad gutt. v. Dum decoctum aſſumitur, applicentur pectini, & regioni uteri fila cannabina, cocta cum cineribus. Sed multò efficacior erit inſeſſus in aquis Aponitanis, per tubulum excipiendis. Peſſi quoque parari poterunt ex linteo lineo, ſucco mercur. artemiſiæ, & cyclaminis imbuto. Vel. ℞ fel. Bubul. ſucci cyclam. pulpæ colocynth. an. drach. ii. myrrhæ elect. drach. i. m. & cum petia linea fiat peſſarium.

Suffumigia quoque parari ſolent, ſed parùm utilia, & capiti infenſa. Inunctiones utiliſſimæ locis muliebribus, ol. lil. alb. cum aromat. & Keirino.

Victus ratio attenuans, & exſiccans eſſe debet; quæ tamen ſita potiſsimum in monito Hipp[f]. ubi habet. Mulieres, ſi cum Viris coeant, magis ſanæ ſunt; ſi non, minus: nam & uteri ſimul humidi fiunt, ex commiſtione; qui enim ſicci ſunt, magis quam conuenit, fortiter contrahuntur; vbi verò fortiter contrahuntur, dolorem corpori afferunt, & ſimul coitus ſanguinem calefaciens, atque humectans viam faciliorem menſibus facit; menſibus autem non procedentibus, corpora feminarum morboſa ſunt. Hæcque ſatis.

f de Genit. 7.

MEN-

MENSIVM PROFLVVIVM.

MVlier 35 annorum, temperamenti totius, & hepatis calidioris, mediocris habitus, venoſa, & merobibula, cui ſemper copioſè menſtruæ purgationes proceſſerunt, & quidem,uberius ab anno ſuę ętatis trigeſimo,ultrà ſeptimum diem,ſemper cum anticipatione; ſex tamen abhinc menſibus ſolito multùm copioſius effluxerunt, primis quidem diebus, feruido ſanguine, rubri coloris,naturalis conſiſtentiæ, ſed nonnunquam congelato, & grumoſo, poſtremis verò, ſeroſo. Interim pallida eſt reddita, ſuperuenientibus, inappetentia, imminuta ventriculi coctione,& aliqua pedum intumeſcentia. Tandem,menſe præſenti,quindecim abhinc diebus,mẽſtrua aliquantò copioſiora fluere ceperunt, hucuſque perſeuerantia, cum prædictorum ſymptomatum incremento, dorſi laxitate, atque imbecillitate, necnon virium notabili languore. Quorum cauſa, Medicum poſcit auxilium.

[a] 1.de Morb. Mul. 15.

Sicut naturalis menſtrua[a] expurgatio menſuram duarum heminarum Atticarum, ſpatio duorum, triumve dierum,non multum excedit; morboſa verò exuperat, aut deficit, vel tempore, vel menſura; ità hanc in Nob. noſtra Patiente excedentem utroque modo, menſium profluvium, ſeù hypercatharſin appellandam nulli non apertum eſt. Symp-

toma

toma [b] in excretis immodicè fluentibus, ſola quantitate, toto genere præter naturam.

b 3. de Sympt. Cau. 2.

Huius immodicę expurgationis cauſa, referēda, non ſolum in vaſorum [c] imbecillitatem; verùm & in vitium ſanguinis, ac totius. Et primò quidem vaſorum laxitatem, atque imbecillitatem præmonſtrauit, copioſa, & facilis expurgatio, ab ipſamet anteà ſemper obſeruata; deinde vitium ſanguinis, & totius atteſtantur, temperamentum totius, & hepatis calidius, non modò ipſi innatum, ſed à copioſo meri potu, & ab ætate florente non parùm adauctum; quibus accedit amplitudo venarum, quæ ſanguinis copiam caliditati iunctam ſatis ſuperque demonſtrat. Per anaſtomoſin verò, venam ſanguinem fundere credendum; tùm quia ſine ullo ſenſu eroſionis ſemper effluxit: tum quia affatim, & copioſè excernitur, & confeſtim ſupprimitur; quam venam exiſtimo, non ſpermaticam, ſed dexteram hypogaſtricam, ad uteri fundum perductam, & ſanguinem laudabiliorem à vena caua haurientem; non enim adeò fluidus, & conſiſtens, ſed potius ſeroſus prodiret, ſi à ſiniſtra vena, cui cum emulgente communicatio, tranſmitteretur; neque grumoſus euaderet, niſi in uteri cauitate moraretur diutius, quod nonniſi ab uteri fundo fieri poteſt.

c 5. Aph. Cō. 57.

Ex hac autem ſequuta copioſa, atque ſuperflua, non modò ſanguinis vitioſi; verùm & optimi euacuatione, exanguis, & pallida reddita eſt mulier; atque innato calore imbecilliori facto, naturales operationes, ventriculi nimirum, & hepatis, labem

Actuarius.

non

non exiguam contraxerunt, quam & inappetentia, & imminuta chylificatio, necnon deprauata ſanguificatio; ac tandem totius vires proſtratę ſubſequutæ fuerunt.

d Aph.58.

Menſtrua [d], ſi plura fiant, accidunt morbi, à toto, ait Gal. in Comm. & ſi non fiant, ex utero morbi contingunt. Eſt itaque morbus grauis [e], tum ratione indiuidui, tum ratione ſpeciei. Etenim ſterilitatem non modò, verùm hydropen [f] tandem inducit; malus ex vitio ſanguinis: deterior, ex vitio totius: peſſimus, ex vitio uteri, qui & inſanabilis, ſi antiquus euadat. Primò, quia ora vaſorum callum contrahunt. Secundò, quia uterus à toto recipit fluxiones. Tertiò, ratione ſitus, & amplitudinis venarum. Ac tandem, ratione naturalis uteri imbecillitatis.

e 5. Aph. Cō. 57.

f 5. de loc. aff. 7. & 4. de pręſag. ex pulſ. 9.

Medicæ itaque intentiones erunt, vitium ſanguinis corrigere, & uteri vaſa occludere; utrumque enim præſtare optimum, ut docebat Gal. 5. Meth. 3 [g]. Sanguis quidem peccat motu, & calore; ideò motus ad contraria reuellendus; qualitas calida contemperanda; & refrigerantibus tenuitas incraſſanda. Venæ vero, quia anaſtomoſi laborant, conſtringendæ; ſicut in diapedeſi denſandæ forent; in ruptura uniendæ, & conglutinandæ; atque in diæreſi, ſarcoticis inſtaurandæ.

g 5. Meth. 3. & 6. in 6. Epid. 3.

A Chirurgico fonte, in hoc caſu, ſtatim deſumēda ſanguinis miſſio, ex cubito [h] primò; quia hæc menſtrua ſiſtere ſummopere valet. Secundò, quia nullum validius [i] remedium revulſorium excogitare potuit Gal. venæ ſectione; & quoniam, non ex

h de Sang. Miſs. 18.

i Ibidem.

ſo-

ſolius uteri[k], ſed totius quoque vitio, profluuium huiuſmodi contingit; ideò ſtatim ſanguis educendus, antequam adſtringentia adhibeantur; eòque magis, cum ſola ſanguinis detractio repetita ſæpè ſuffecerit. Iterum itaque, atque iterum, parcè tamen repetatur, ut fiat Antiſpaſis. Cucurbitulæ quoque magnam obtinent vim, lumbis applicitæ, præcordiis[l], & viſceribus; imò & inguinibus[m], & coxis, ut ſanguis in æquilibrio veluti, immobilis reddatur; & tandem cucurbitula[n] quam maxima ad mammas apponenda. Peſſaria quoque, iniectiones, & ſuffitus conueniunt, de quibus poſteà.

Hollerius.

[k] Aet. Tet. 4. Ser. 4. Cap. 64 & Rhaſis.

[l] de Reuulſ. 2.

[m] 2. de Morb. Mul. & Paul. 3. de Re Med. 62. & Aet. loc. cit. ſic Auic.

[n] 5. Aph. 50. & Gal. 1. ad Glauc. 14. & 5. Meth. 3. & Aet. loc. cit.

Inter Pharmaceutica remedia, non erit inconueniens aliquod leniens medicamentum, quod feroſitates affatim per alvum ducat; nam præterquam quod diuerſionem præſtare poterit, primas vias emundabit, & ad uſum adſtringentium eaſdem præparabit. Sit itaque aut manna, cum ſyr. roſ. ſol. aut pot. ex manna clarif. Et ſi Patiens potionem reſpuat, exhibeatur caſſ. cum pulu. myrobal. cit. & magiſt. mechoac. quibus medicamentis ſuperbibendum ſer. capr. aut aſinin. chalyb. Indè ſtatim ad medicamenta deueniendum, quæ bilem præparare, ſanguinem contemperare, & vaſa ſimul adſtringere valeant; cuiuſmodi erit decoctio utriuſque conſolidæ, plantag. portulacæ, acetoſæ, hepaticæ, cum ſyr. de ribes, de roſis ſiccis, myrtino, de papauere.

Sed quoniam, in urgenti huiuſmodi caſu, agitur

de effluxu ſanguinis, vitæ theſauro; ideò ad validiora ſtatim deueniendum, quæ iam dicta omnia præſtare poſſint. Quare tria propono remedia, à me pluries feliciter experta. Primum eſt, aqua plantag. ad unc. viij. cum unc. iij. ſucci plantag. depur. mane, ieiuno ventriculo, aſſumenda. Secundum, eſt aqua deſtill. ex tenerrimis quercus foliis, cum gutt. x. tinct. corall. chymicæ. Tertium, eſt tinctura roſ. extracta cum ſpiritu vitrioli, in aqua plantag. ad lib. i. præmiſſo ſcrup. i. croci martis conſtrictiui; aut drach. ii. diatragacanthi frigidi, cum bolo.

Apud Hipp. primum locum obtinebat puluis paratus ex ſpongia pice imbuta [o], & in ollula combuſta, ad drach. j. cum ſucco granat. pariter puluis ex ſem. uvarum, ad drach. j. cum ſucco plantag. vel cum aqua eiuſdem. Recentiores, pro ſecreto habent pulu. cort. ouor. ad drach. j. per plures dies. Magnam vim in hoc affectu obtinere ferunt, aquam deſtill. ex papau. rubro. Mullerus, prout & Hartmannus, extollunt pulueres cuticulæ pedum anſeris, exſiccatæ, ad drach. j.

[o] 2. De Morb. Mul.

Sed perſeuerante fluxione, antequam vires deficiant, ad narcotica deueniendum, ut. ℞ laudan. Nepenthes gr. ij. ſalis corall. ſcrup. ſ. m. ref. bol. cum ſucco granat. q. ſ. & auretur; vel exhibeatur Philon. Rom. imò & Perſicum, ad drach. ſ. vel Theriaca recens, cum lapide hæmatite.

Interim topica ſemper admouenda. Sic parari ſolent clyſteres uterini, ex decoct. plantag. polygoni,

goni, roſar. myrti, burſæ paſtoris, caudæ equinæ, conſolidæ, in aqua plantag. chalybeata; addendo pulu. boli armeni, ſang. drac. & chalcanthi uſti. Poſt repetitam verò dictam decoctionem, mirabilē ego ſum expertus puluerem huiuſmodi. ℞ chalcanthi uſti unc. ſ. bol. armen. orient. lapid. hæmat. an. drach. j. m. f. puluis tenuiſs. cuius portio recondita in cannulam oblongam eburneam, hac ab obſtetrice inſinuata uſque ad uteri fundum, poſteà inſufletur; adhæret enim orificio venarum, & veluti cruſtam quandam excitando, ſanguinem ſiſtit. Peſſi quoque longi parantur ex album. oui, aqua roſac. diſſoluto; illinitur enim peſſus, moxque aſpergitur pulu. ex alumine, ſpodio, bolo armena, farina volatili, & corn. cer. Renibus quoque fiat hæc inunctio. ℞ ung. ſantalini, comitiſſæ, de cortic. Caſtanear. an. unc. j. m. Vel ℞ farinæ hordei unc. ij. bol. arm. ſang. drac. an. drac. ii. m. cum albo oui, ſucco plantag. aceto roſ. & f. empl. pro renibus.

A proprietate iuvare dicūt nonnulli, muriū majorū ſtercora nouē; quæ deaurentur, ut ab inſcia Patiente deglutiantur. Extrinſecùs verò, ſuffitus ranarum combuſtarum egregiè fluxum ſiſtere dicunt.

Ex Periaptis, à proprietate ſiſtunt, radix nigellæ ſub lingua detenta; lapis hæmatites; radix papaueris erratici, manu detenta; muſcus arboreus, ſub axillis geſtatus; ſanicula, & fragaria ſub plantis pedum. Sic & cinis magnæ ranæ appenſus.

Quibus addenda diligēs viuendi ratio. Et primò, aer cubiculi ſit obſcurus; paretur ſtratum nō ex plu-

mis, aut lana, ſed ex paleis; & ſi delicata Mulier id non ferat, ſubſternatur linteo pellis arietina, & decubitus ſit ad nates eleuatus, humilis ad caput; parum moueatur, quiete enim diligenti opus eſt, adeò ut & tuſſis, & ſternutamentum, & vociferationes, & quilibet motus violentus inhibeatur. Cibus ſit refrigerans, incraſſans, & emplaſticus, ut extremitates animalium, lagana, lactaria, & potiſſimum caſeus recens ſine ſale. Potus ſit aqua plantag. chalybeata, aut aurata; & ſi concedatur vinum, ob virium imbecillitatem, ſit craſſius potius, ex Aetio. Somni longi. Alvus ſubducatur, ſi non reſpondeat, clyſteribus non irritantibus; ut ex lacte chalybeato, butyro, & ſaccharo. Omnis iraſcendi occaſio amoueatur; & potius extemporaneus timor incutiatur; & erecto fiducia animo viuat.

MEN-

MENSIVM STILLICIDIVM.

NOb. Mulier, 45 annum agens, mediocris habitus, iecoris verò calidioris, cum ventriculi imbecillitate ſæpiſſime moleſta, anno ætatis 40 conqueri cepit de menſium imminutione, cōſuetum tempus poſtponente, cum doloribus lumborum, & pubis, parum antè, & ipſo purgationis tempore, quatuor, quinqueue diebus perdurante, cum reliquo toto menſis tempore bene alioquin ſe haberet. Cæterùm ſemper recurrētes menſtruæ purgationes, pauciores, magiſque imminutæ redditæ ſunt, pluribus tamen diebus, ſed guttatim, perſeuerantes, cum ijſdem doloribus grauioribus, necnon fluxu craſſi aliquando, & viſcidi ſanguinis, quandoq; etiam ſeroſitatis cruentæ, modò aquoſæ, modò tenuioris, modò craſſioris. Tandem, poſtremis hiſce menſibus, purgationes menſtruæ guttatim fluere ceperunt, cum ijſdem doloribus, plurimùm tenſiuis, nonnunquam tamèn & mordacibus, ad inguina, & coxas ſerpentibus, per plures dies, cum frequenti mictione; à quibus moleſtiſſimis doloribus, cum & vigiliç, & virium languor, licèt anteà robuſta fuerit, & animi, corporiſque inquietationes procedant, quærit à nobis Nob. Mulier quid factò opus ſit.

Quotieſcunque cum grauiſſimo dolore, intimas partes diuexante, ſanguis guttatim ab utero pro-

cedit,

cedit, menſium ſtillicidium vocatur ab Aetio, ſolo Græcorum de hoc affectu differente. A Mercuriali, uteri ploratus. Symptoma in excretis, referendum ad imminutam, & deprauatam actionem facultatis expultricis uteri; quatenus enim ſanguis ſtillatim fluit, ad imminutam: quatenus verò cum dolore, ad deprauatam ſpectat; quod aſſimilari poteſt urinæ ſtillicidio, ſtranguriæ ſcilicet, à Gal. 6. de Loc. Aff. 4. propoſito.

Tetr.4.Ser.4. Cap. 63.

Huius affectus cauſæ quinque proponuntur ab Aetio, ſpecie diuerſæ; meatuum anguſtia diuerſo modo contingens; virium imbecillitas; ſanguinis multitudo; ſanguis pituitoſus, & fœculentus. Verùm melius ad tres reduci poſſunt; ad ſanguinem ſcil. ad vias, & ad expultricis imbecillitatem; quibus addit Trincauellus, ſanguinis acrimoniam, ob miſtionem bilis, vel pituitę ſalſę, quam putat omiſſam ab Aetio. Modò, in caſu noſtro, anguſtia viarum accuſanda venit, non quidem naturalis, cum anteà Nob. Mulier liberè, & ſatis expurgata fuerit, ſed contracta ab obſtructionibus, vitio ſanguinis, tùm pituitoſi, tùm fœculenti: cuius generationi aptiſſima fuit, ob iecur præcalidum, & imbecillum ventriculum. Vitiatum autem huiuſmodi ſanguinem, uſque ad 40 ætatis annum, feliciter quidem per uterum, quolibet menſe depoſuit, donec inclinante ætate, eodem magis aduſto, & fœculento, necnon viſcidiori reddito, accedente forſan aliqua quinetiam expultricis facultatis imbecillitate, cum per uteri venas non adeò liberè permeare poſ-

ſit,

ſit, eiuſdem tenuior pars per uterũ ſtatim extillat; craſſior verò diutius hærens, eaſdem diſtendendo, dolores in utero producit, qui per uteri ligamenta, ad lumbos, inguina, & per conſenſum, ad coxas propagantur, mediantibus flatibus, qui à natura, eundem ſanguinem in halitum reſoluere tentante, eleuantur; qui dolores tenſiui quandoque, flatuoſæ materiæ proprii: nonnunquam verò mordicantes, acris humoris ſoboles.

Affectus quidem grauis, qui breui temporis progreſſu continuus euadere poterit, ac perennes vigilias inducere, coctiones vitiare, & vires proſternere; quibus cachexiæ, lipothymiæ, & interitus quoque ſuccedere ſolent. Sanguis verò retentus, vel putreſcit, undè excitantur febres, uteri inflammationes, aut ulcerationes; vel induratus, tumorem canceroſum excitare poteſt.

Quarè ſtatim illi ſuccurrendum, ſanguinis copiam euacuando, ac diuertendo; craſſitiem, ac viſciditatem attenuando, & incidendo; acrimoniam demulcendo; meatus, deobſtruentibus aperiendo; & facultatem roborando, doloribus non neglectis.

Et ex Chirurgico fonte, nullum præſtantius occurrit nobis remedium ſanguinis miſſione, ſed ſtatim adhibita, imò & repetita, ut frequens fiat ab utero revulſio; quam cæteris omnibus Medicis intentionibus antecellere ſemper obſeruauimus. Laudat prætereà Aetius cucurbitulas, pectini, & inguinibus appoſitas, primò ſine ſcarificatione; deinde, durante affectu, etiam ſcarificatas; quæ ta-

men

men non admittendæ, niſi in affectu iam confirmato; in quo caſu, & hirudines ab eodem propoſitæ conferre poſſunt, poſt cucurbitulas admotæ, ad deriuationem; quinimò, ſi ſanguis craſſus, & viſcidus uteri vaſis fuerit impactus, uteri venis apponantur; dropaces, & cutim rubificantia præcipit idem Aet. deinde emplaſtra emollientia, de quibus infra.

Ad Pharmaciam quod attinet, medicamenta ad alvum ducentia, & humores ab utero diuertentia ſummopere conducere ſolent, frequenter repetita. Et primò quidem. ℞ pot. ex manna clarif. unc. vi. Vel ℞ flor. caſſ. rec. elect. lenit. an. unc. ſ. extracti mechoac. gr. x. m. f. b. Pro alterante, conuenientiſſimum fuerit ius alteratum malua, althæa, borrag. capil. ven. liquiritia, ſem. melon. cui præmittat Patiens unc. j. conſeruę malu. ad contemperandam humoris acrimoniam, & laxandas uteri vias. Repetitum verò medicamentum ſit exigua doſi, ut. ℞ elect. lenit. drach. iij. magiſt. mechoac. gr. vj. m. f. b.

Per tres dies verò antè menſtrua conſueta, prębeatur ſcrup. ſ. aloes optimę non lotę, quotidiè: cui ſuperbibat ius alteratum ſupraſcriptum. Pręſente verò affectu, & doloribus ipſis, detur oleum amygd. ita paratum. ℞ ol. amygd. dulc. ſine igne extracti unc. v. emulſ. ſem. citri, extractę cum aqua matricarię unc. ij. ſucci lim. unc. i. m. pro hauſtu; & urgentibus doloribus, conueniet Triphera magna cum opio, à drach. ſ. ad ſcrup. ii. Clyſteres quoque epiceraſtici uſui eſſe poterunt, ex decoct.

malu.

malu. mercurialis, fœnugręci, cum ol. amygd. lil. alb. & butyro. Interim externa medicamenta ſunt continuò adminiſtranda: Fomenta, Emplaſtra, Inunctiones, Peſſaria, & Balnea; quę omnia laxandi, & aperiendi facultate polleant; licet tutiora ſemper in morbi progreſſu, toto euacuato, quam in principio. Fomenta itaque parentur ex decoct. malu. althæę, chamæmeli, fœniculi, matric. radic. lil. albor. Emplaſtrum de meliloto conuenientiſſimum; pariter ruta trita, melle excepta, & pubi, ac pectini appoſita. Inunctiones ex adipibus anſeris, anatis, phaſiani, gallinæ, cum ol. amygd. & lil. alb. Peſſus irritans non adhibeatur, ex Aetio; ſed paretur potius ex lana, ſucco mercurialis, granis moſchi aromatizato, imbuta. Inſeſſus parentur, & per tubulum inſinuentur, ex decoctione althæę, ſem. lini, fœnugræci, anethi, calamenthi, & artemiſiæ.

Balnea naturalia, ex aqua marina proponit Aetius; quia non cognouit fortaſſe ſulphurea. Aponitana itaque prętantiora ducimus, & potiſſimum, ſi antè ingreſſum Balnei, applicentur regioni uteri luta D. Bartholomæi, quæ eximiam emolliendi facultatem obtinent; adhibitis poſtea balneis, laxandi, aperiendi, & reſoluendi vi præditis.

Vltimò, inſignis eſt efficaciæ puluis radicis imperatoriæ, zedoariæ, vel gentianæ, ad drach. i. in vino; ſicut à proprietate iuvare dicuntur maxillæ Truttę piſcis, ad drach. i. in aqua matricariæ. Pariter puluis ſecundinæ exſiccatæ, ad dolores, remedium optimum eſt, ut obſeruauit Rondeletius. Vn-

de quædam animalia bruta, naturæ inſtinctu, eam deuorare ſolent poſt partum, ut à doloribus prę-ſeruentur.

Victus ratio iam dictis proportione reſpondeat. Exacerbatione inſtante, collocetur Mulier in aere tepido, faſciiſque extrema deligentur. Cibi ſint calidi, & humidi, at non flatulenti. Vitentur aquę potus, & acres potiones. Venter, & femora calefacientibus foueantur; & exercitium imperetur moderatum.

MVLIEBRE PROFLVVIVM.

NObilis Mulier, quinquagenaria paulò minor, capitis humidioris, ventriculi frigidi, & humidi, calidi verò & bumidi hepatis, craſſi, mollis, & obeſi habitus, otioſa, atque delicata, poſt parciorem ſolito menſtruorum expurgationem, duobus abhinc annis, mucoſam, & aquoſam materiã, utplurimùm albam, ex utero continuò ſibi manare obſeruauit, abſque ullo eiuſdẽ dolore, ullaque moleſtia; cum urina tamen ſubiugali, & primis quidem menſibus, potius cum aliquo leuamine; cùm alioquin ante eius euacuationem, de totius corporis grauitate, atque pigritia querelæ eſſent, necnon de abdominis mole adaucta, & ciborum inappetentia, à quibus tamen per paucos menſes melius habuit; euacuatio nihilominus à primo anno, copioſior multò erupit, cum virium languore, laterum mollitie, & lumborum laxitate, pallida magis, magiſq; obeſa facta ægra; imò tandem tota ſubtumida, præſertim facie, & cruribus; recurrentibus interim cibi faſtidio, ad motum pigritia, & reſpirandi difficultate in motu ipſo. Modò triſtis, & mœſta degit; & licet delicata, medicis tamen præceptis omninò ſe obſequentem præſtat; & ideò de agendis conſulit.

Continua, & copioſa per uterum euacuatio, ſeroſæ, & mucoſæ materiæ, quæ Nobiliſſimæ huic

quinquagenariæ Mulieri duobus abhinc annis contigit, Muliebre profluvium à Medicinæ Scriptoribus appellari ſolet; tùm quia Mulieribus familiare, tùm quia à toto muliebri corpore emanat; idque ad differentiam uterini fluxus, in quo neq; continuò, neque copioſè materia expurgatur; & à Recentioribus Muliebre profluvium non legitimum nuncupatur; à Gal. verò [a], Vteri Rheuma dictum. Symptoma in excretis, ſubſtantia, modo, & tempore immodicè fluentibus; quod ideò inter deprauatos motus à Gal. recenſetur [b].

a 3. de Sympt. Cauſ. 4. Fonſeca.

b Ibidem.

Ad hoc autem profluvium excitandum, concurrit ſemper vitium [c] ſanguinis in toto, & facultatis venarum, ſæpius quidem retentricis, rarius expultricis; in præſenti verò, retentricis venarum imbecillitatem concurrere facilè conjectare eſt ex Patientis ætate; credidit enim Aetius, Virgines adoleſcentes ab hoc affectu eſſe immunes, prout verè ſunt plurimum; licet Fernelius viderit puellam octo annorum, hoc ſymptomate laborantem. Præterea, ex totius corporis mollitie, & copioſa humiditate, eandem retentricem facultatem laxante. Vitium verò ſanguinis manifeſtiſſimum eſt; pituitoſum enim humorē, & copioſum, craſſum utplurimum, nonnunquam tenuem, non modo clarè demonſtrat, mucoſæ, & aliquando albæ materiæ effluxus; verùm & eiuſdem in toto pręſentiam ſatis nobis ſignificare poterant, intemperies capitis calida, & humida, frigida ventriculi, habitus mollis, & obeſus, & vita anteacta otioſa, ac delicata; quę

c de Sympt. Diff. 6.

co-

copioſam pituitam, tenuem, & craſſam in toto venoſo genere facilè congerere potuerunt; à cuius quantitate, ab initio, irritata facultas expultrix, per uterum eandem deponere cepit, & quidem aliquo mulieris leuamine, cum suppleret deficientem menſtruorum euacuationem; progreſſu tamen temporis, laxata venarum retentrice, eadem copioſius expurgata, vires ventriculi, hepatis, & totius laborare ceperunt, & natiuo calore debilitato, appetentia deijci, & ſanguificatio, ac nutritio deprauari; undè pallida, obeſa, & tota ſubtumida facta eſt, cum difficili reſpiratione, & virium imbecillitate, ex pituitoſę materię in pulmonibus pręſentia; quę ſigna muliebris profluvij iam conſummati propria eſſe ſolent; ſicut urina ſubiugalis, ab Hipp. aſinina appellata, ab initio uſque ad finem idem comitatur. De Nat. Mul. 15.

Profluvium hoc, aliquando, ſed rarò [d] ſalutare eſt, quando nimirum ſuperfluum non fuerit, alioquin, grauis affectus, tædij plenus, ſterilitatem in Iunioribus, imò & uteri dolores, & exulcerationes; in noſtro verò caſu, uteri procidentiam, virium languorem, corporis colliquationem, tabem, & interitum inducens; animo namque deficiunt [e] mulieres in hoc affectu; immò præter animi defectum, & conuulſio accedere poteſt; tùncque malum, ex Hipp. vel paulatim deficiente natiuo calore, contingit tanta viſceris refrigeratio [g], & venarum, ut aqua inter cutem facilè ſuccedat.

d 2 de Morb. Mul. 15.
e 1. ad Gla. 14
f 5. Aph. 56.
g 5. de Loc. Aff. 7.

Et licet, ut confirmatum profluvium, ſit diffici-

lius

[h] Aretæus Lib.2. Ca.11.
[i] Aet. Tet. 4. Ser.4.C.65.
[k] Ad Poſth.8.
[l] Ad Poſth.8.

lius; attamen, quia rubri coloris [h] non eſt, nec atri, aut liuidi, & minimè olens, ætatique maximè [i] conueniens; ideò ſalus deſperanda non eſt; namque & uxor Boethi [k], candido hoc fluxu laborans, à Gal. penitus fuit liberata.

Paucis, indicationes proponit Gal. 5. Meth. 3. dicens. Omnes fluxiones ad contraria reuocabis, & ad vicina deriuabis. Sic Boethi Vxorem [l] ſanauit idem, ſpatio unius menſis; primò, hydragogis; ſecundò, diureticis; tertiò, frictionibus; quartò, parco, & euchymo cibo. Et nos quoque in tribus curationem conſiſtere cenſemus. Primò, in euacuatione materiæ peccantis, tùm per deiectoria, tùm per diuretica. Secundò, in calefactione, & exſiccatione, non modò capitis, & ventriculi, ſed & totius corporis. Tertiò, in correctione intẽperierum partium mandantium; non neglecta uteri præſeruatione; additaque congrua victus ratione.

In Chirurgico fonte, Gal. ne verbum quidem fecit de ſanguinis miſſione; qui in duobus tamen caſibus mitti ſolet, iecoris ſcil. feruore, & corporis plenitudine. In noſtro autem caſu omitti debet. Primò ob cacochymiam. Secundò ne reuocentur humores ad venas. Tertiò ne vires deficiant. Quartò, ut hydrops arceatur. Et licet menſtrua iam ſint imminuta, ſanguis tamen in cacochymiam migrauit. Minorata materia, apponi poterit cucurbitula quàm maxima ſub mammis, ſæpius repetenda. Cauterium brachio inuri debet, ut catarrhalis materia à capite defluens, à toto, & ab utero diuertatur.

tur. Frictiones aſperæ toti corpori conueniunt, & loco mellis cocti, ex Gal. inunctione Aetij utendum.

A Pharmacia potiſſimum deſumitur curatio; & primò ventriculus euacuandus, vomitu ſollicitato, iure ſem. citri alterato, cum ſucco raphani, & oxymel. deinde medicamento per inferiora educente; ut. ℞ elect. lenit. unc. j. extract. mechoac. gr. x. m. f. b. Hieram omittimus in principio, licet ex communi uſu exhiberi ſoleat; humores namque fundit, eoſdemque ad uterum ducit. Potu vero. ℞ mel. roſ. ſol. pot. ex manna clarif. an. unc. iij. aq. cinnam. & flor. cit. an. par. m. f. p. Prima præparatio ita inſtituatur. ℞ mell. roſ. col. oxymel. ſ. an. unc. j. ſ. aq. cinnam. unc. ſ. m. pro una vice, & ſic pro alijs, quinque diebus. Primum purgans ità parabitur. ℞ elect. lenit. crem. tart. an. unc. ſ. magiſt. ialappæ gr. vj. m. f. b. vel præbeatur inf. agarici cum melle roſ. & manna.

Hac prima peracta expurgatione, in hoc caſu mirabiles ſunt aquę Tettucianę, quinque diebus exhibendæ, cum vehiculo mell. roſ. ſol. poterunt enim ventriculum, & primas vias mundare, & exſiccare. Mox humores longinquiores præparandi; in quem finem optimum erit oxymel dilut. attenuans, ita parandum. ℞ aceti lib. j. agarici drach. iij. cortic. myrobal. chebul. drach. ij. radic. acori, apij, gingib. an. drach. j. fœnic. ameos an. drach. ſ. m. f. inf. per hor. 12. deindè adde aq. agrim. lib. ij. & rurſus fiat maceratio per noctem; & colaturæ adde

mel-

mellis optimi lib. j. m.f. oxymel longum; cuius doſis erit ad unc. iij. aut iiij. in decoct. cich. borrag. menthæ, beton. ſaluiæ, graminis. Præparati humores per octo, aut decem dies, expurgari debent hoc medicamento. ℞ elect. lenit. drach. vj. diaphen. drach. ij. ſpecier. hieræ ſimpl. drach. ſ. magiſt. ialap. gr. vj. m. f. bol. quatuor horis ante cibum exhibendi. Vel. ℞ mell. roſ. ſol. unc. ij. pot. ex manna clarif. unc. iij. elect. diaphœn. drach. iij. decoct. cord. q. ſ. m. f. p.

Et quoniam facilior eſt via ad renes, quam ad uterum, præterquam quod renes etiam attrahunt, uterus verò minimè; ideò diuretica, licet fundant, ijs tamen feliciſſimè fuit uſus Gal. in uxore Boethi. Quarè parari poterit ius tali pacto. ℞ ligni guaiaci, lentiſci è Chio, an. drach. vj. ſaſſafras drach. iij. aq. communis lib. iij. m. f. inf. per hor. 24. deinde adde quartam partem galli iunioris, & bull. ad con. ſumpt. dimidij; addendo in fine ebullitionis, parùm aſari, & apij, Galeni exemplo; & colat. ſeruetur pro duabus vicibus, matutino tempore aſſumenda, eidem præmittendo hunc bolum. ℞ terebinthinæ cypriæ, lotæ vino albo drach. ſ. ſalis theriac. extract. guaiaci an. ſcrup. ſ. m. ref. bol. & aur. In horum autem uſu perſiſtat Patiens menſem integrum.

Quibus, additis extrinſecis, ut infra, ſi non cedat affectus: ad ſulphureas aquas Aponenſes, per os aſſumendas, tanquam remedium ſaluberrimũ, deueniendum; necnon Spadenſes, ſi proximiores, primis diebus, cum vehiculo deiectorio; & tandem diuretico,

retico, ſi opus fuerit; namque ut ſulphureæ, facilè permeabiles ſunt.

Extrinſecus, lumbis hoc linim. eſt efficax. ℞ bol. armen. lot. unc. ſ. terræ Samiæ, ſanguinis dracon. maſtiches, an. drach. ij. nucum cupreſſi drach. iij. ceræ par. m. f. linim. molle.

Vtero quoque aliqua tandem adhibenda corroboratio, atque exſiccatio; etenim licet uterus in profluvio muliebri, per ſe non lædatur, attamen progreſſu temporis, & ipſe labem aliquandò grauem adeò ducit, ut ſuccedat etiam fluor muliebris, ſimul cum profluvio, qui tunc ægrè diſcerni poteſt. Ideò Gal. in Vxore Boethi, nullo topico fuit uſus; quia breui adeò tempore, nulla adhuc labes uterum affecerat, cum tamen aliàs uſus eſſet decoct. aniſi, cum ſumach. Auic. decoct. ireos, & braſſicæ. Efficax quinetiam eſt eruca agreſtis in vino decocta, & in ſacculo ſubdita. Sed omnium efficaciſſimus eſt puluis Aetij, ex cremore gallar. lana excepto, quæ per octo dies in aqua polygoni, aut vino auſtero maceratæ fuerint; adeò enim exſiccat, & adſtringit, ut uterum veluti virgineum reddat.

Extant quoque aliqua à proprietate iuvantia. Sic ſemen hederæ albæ, & cort. pini proponit Hippoc. Aquam mille folij, cum ſyrupo myrtino Mullerus. Puluis pariter turturis, granis maſtich. repleti, & in furno exſiccati, ad drach. j. quotidiè propinatus, à me quoque felici uſu comprobatus. Cornu cer. philoſoph. præpar. uſus commendari ſolet.

Præcipua fiducia in recta victus ratione poſita

eſt. Sit itaque exſiccans Carnes potius aſſæ, quam elixæ; conueniunt ſalita, aromata; lens utiliſſima, ex Gal. 1. de Alim. Facul. 18. Vinum lentiſcinum chalybeatum, generoſum, & paucum; fugiat aerem humidiorem, otium, diuturniorem ſomnum; & rarò cum Viro congrediatur. Et hæc pro præſenti curatione, ſatis.

VTERINA PRÆFOCATIO.

VIdua quædam Nobilis 25 annum agens, temperamenti calidi, & humidi, plethorici habitus, quæ ſeptem annorum ſpatio Viro iuncta, quater concepit, & peperit, menſtruis ſemper copioſis fruēs, & pācraticè viuens; tandem orbata Viro, mœſta fieri cepit, menſtruaque conſueta diminui, accedentibus paulatim rugitibus abdominis, eructationibus, cum difficili reſpiratione, & ſuffocationis ſenſu. Ab his, ſuperuenerunt ventris vellicationes, cum vomitu acidæ pituitæ, & ſæpius, potiſſimum propè menſtruas purgationes, veluti ſuffocata, extremis perfrigeratis, voce deſtituitur, pulſu priuatur, reſpiratio aufertur, & tota frigida, ſine ſenſu, & motu, mortuæ inſtar, iacet tres continuas horas; mox paulatim ad priſtinum ſtatum expergiſcitur, pallida tamen, & veluti obeſa; cuius indicium præbet uteri laxitas, & humiditas, ab eodem exſtillans, cum inteſtinorum murmure. A qua moleſta affectione liberari cupiens, de agendis conſulit.

Senſibilis Animalium, atque Vitalium functionum læſio, in hyſterica Muliere, licet uteri præfocatio nominari ſoleat; ſtrangulatio tamen verè non eſt, ſed potius Apnœa[a], ideſt ablatio anhelitus, quam Fernelius diſtinxit ab uteri aſcenſu; quæ ſi legitima fuerit, ſyncope uterina à pluribus appella- [a] 5. Aph. Comm. 35.

ta eſt, & nuncupatur modò, in Nob. noſtra Viduæ Patiente. De cuius affectus cauſa non conueniunt inter ſe Medicinæ Scriptores. Hipp. enim [b] eam refert in uteri ſiccitatem, quandò à Venereo congreſſu non irrigatur, aut à defectu menſtrui ſanguinis exſiccatur; cui aſſenſiſſe quoque Ariſtoteles [c] videtur; non diſſentiente Platone, qui credidit [d], vterum eſſe animal, quod creandæ prolis gratia moueretur; quod ſi priuetur his, quæ concupiſcit, uniuerſo corpori nocere. Hipp. verò, & Platoni ſubſcripſit Aretæus [e], qui exiſtimauit, vuluam hùc & illùc, ſursùm, & deorsùm, ſiniſtrorsùm, & dextrorsùm, ad iecur, ad inteſtina, & ſeptũ, penitus errabundam moueri. Paulus verò opinatus eſt, uteri [f] præfocationis cauſam immediatam, eſſe eiuſdem recurſum; & Aetius, [g] auerſionem. Quorum tamen opinioni non accedit Gal. nec poſt eum Fernelius ipſe; negauit enim Gal [h]. vterum moueri, ſed aliquando ſolùm, repletis ligamentis, vel à ſemine, vel menſtruo, contrahi, ut in convulſione contingit ex repletione; & propterea, ægrè ſemper ferre, velut animal, ſi eo priuetur, quod concupiſcit; quod ſi exſiccatus, humiditatibus priuaretur, eaſdem peteret à veſica, inteſtinis, vel à iecore per venas. Quare veriſimilior erit opinio Gal [i]. quod ſcilicet immediata cauſa, ſit frigidus vapor, vel à menſtruo ſanguine, vel à ſemine retento eleuatus, totum corpus perfrigerans. Gal. ſequutus fuit & Fernelius, qui addit mẽſtruo ſanguini, & ſemini, ſanioſam quoque materiam, à loci natura veneficam qualitatem adeptam; à qui-

[b] 1. de Morb. Mul. 49.
[c] 1. de Gener. Anim. 11.
[d] 6. de Loc. Aff. 5.
[e] Lib. 2. Cap. 11.
[f] 3. de Re Med. 51.
[g] Tetr. 4. Ser. 4. Cap. 68.
[h] 6. de Loc. Aff. 5.
[i] 9. per Loc. 10.

à quibus, ait ipſe, vapor ex utero, non tam per venas, & arterias, quam per cęcos ductus, & latentes, in partibus naturalibus, & rugitus,& eructationes, & ventriculi lancinationes, cum vomitu acidæ pituitæ[k] primò inducit: mox à ſepti compreſſione, & pulmonum coarctatione, & ſpirituum refrigeratione, ac interceptione, extrema perfrigerat, vocem adimit, & ſenſum,ac motum, cùm pulſu omninò aufert. Non tamen ablata reſpiratione, Patiens vita priuatur; quia[l] exiguus ille calor, ſola arteriarum, & cordis tranſpiratione conſeruatur, abſque ulla ab ore reſpiratione: undè veluti mortua iacet[m]: inſignis enim & magna eſt huius mulieris præfocatio: quia non ex ſolis menſtruis retentis, verùm & ex ſemine, ex quo maior ſequitur[n] noxa, ortum ducit. Vndè obſeruauit Gal. Mulierem quandam, ex contrectatione, craſſum & plurimum ſemen excreuiſſe, & ab hac moleſtia liberatam fuiſſe. At in præſenti, ceſſat acceſſio, atque inuaſio, materia[o] vaporoſa ab uteri frigiditate denſata,& in humiditatem uterum laxantem conuerſa; vel cum Hipp[p]. ex pituita à capite defluente, eodem humectato.

k 2.de Morb. Mul. 18.

l 6. de Loc. Aff. 5.

m Ibidem.

n Ibidem.

o Paul. 3. de Re Med. 51.

p Hipp. 1. de Morb. T. 16.

Eſt autẽ hęc affectio perquã periculoſa; ocyſſimè enim[q] ſtrãgulat. Quarè[r] præceps eſt periculũ, ita ut non ſolùm eadem die, ſed etiam intrà paucas horas interimat, & potiſſimum prægnantes,& puerperas. Curatio verò difficilior; quia non ſolùm à mẽſtruo, ſed à retento quoque ſemine prouenit. Verùm quoniam Patiens iuvenis eſt, nec adhuc cacochymica, eiuſdem ſperanda ſalus.

q Aretæus Lib. 2. C. 11.

r Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 68.

In-

Interim autem aduertendum, quod quandoque acceſſio redditur adeò diuturna, ut mortuæ mulieres credantur; ideò cautè agendum, neque goſſipio, aut lanæ, neque ſpeculo, neque poculo aqua pleno fidendũ; in arterijs enim tranſpiratio perficitur; ſecurius quippe ſternutatorio diſcerni poteſt viua à mortua. Tutiſſimum verò erit eas per triduum non ſepelire; viuæ namque mulieres nonnunquam ſepultæ, & quandoque à medicis diſſectæ fuere.

Medela huius affectus duplex eſſe ſolet. Curatiua, & Præſeruatiua. Curatiua in acceſſione perficitur; Præſeruatiua, extra acceſſionem. Vtramque ſeorſum proponamus.

Curatiuam quod attinet, quatuor debent eſſe medicæ intentiones. Primò enim diuertenda aura venefica à partibus nobilioribus. Secundò facultas ſopita excitanda. Tertiò roborandæ partes principales. Quartò materia peccans, ſenſibiliter, & inſenſibiliter euacuanda.

Pro prima implenda intentione, in Chirurgico fonte, non eſt qui in acceſſione ſanguinem mittere audeat; cùm non adſit permittens; cuius loco, cucurbitulæ leues[s], ilibus, coxis, & inguinibus valde conferunt. Ligaturæ[t] quinetiam arctæ, atque frictiones; ut & Sinapiſmi[u]. Naribus fœtida apponenda, Vtero odorata; quod docuit Hipp. dicens[x]. Tumorem ab hepate, cum manu, infrà leuiter detrudito, & præcordia cũ faſcia deligato, & os aperito: Vinum odoratiſſimum infundito, graueolentia naribus, odorata utero admoueto. Naribus itaque

[s] Aret. ibidẽ, & Paul. loco citato.
[t] Celſus 4. de Re Med. 20.
[u] & Aet. loco citato.
[x] 2. de Morb. Mul. 19.

que ſuffitus fiant ex caſtoreo, aſa fœtida, cornu ceruino, pilis humanis uſtis, plumis perdicis, unguibus animalium, oleo gagatis, oleo ſuccini.

A proprietate iuvat ſuffitus ex puluere verrucarum, quæ tibijs equorum adnaſcuntur. Vtero verò, ſuffitus fit ex ambra, moſcho, ſtyrace, beniuino, calamo aromatico, balſamo, ladano, per cannulam inſinuatus. Ex hoc eodem fonte, facultati ſopitæ excitandæ, conueniunt [x] ſinapiſmi, dropaces, aſperſio faciei frigida, evulſio capillorum, clamores, picationes infernis extremis partibus.

[x] Aet. Ibidem & Celſus ibi.

Pro tertia intentione, ex eodem, cordi epithemata, & illitus fieri poſſunt; non tamen valde odoratis, ne ad nares pertingant. ℞ aquæ meliſſæ lib. j. aq. flor. citr. unc. iiij. ſpecier. cord. temper. drach. iij. aq. vitæ unc. ij. aceti roſ. unc. j. m. pro epith. cordis; quo amoto, illinatur ol. de ſcorpionibus Matthioli.

Pro ultima intentione, in hoc fonte, iuvat excitatum [y] ſternutamentum, ut ſupra, & ſuppoſitorium acre. Peſſarium paretur, cùm non ſit Virgo, ex ſucco matric. mercur. nuce moſchata. Pro ſecreto habetur, perfricare umbilicum ſucco allij cocti, aloe miſto. Prodeſt titillatio, manibus perunctis oleis odoratis, utero admotis; imò Auic. præcipit perfricationem uſque ad ſeminis effuſionem.

[y] 5. Aph. 53. & Ariſt. 33. Probl. 7. & 9.

Ad quatuor iam dictas implendas intentiones, ex Pharmaceutico fonte remedia hauriri debent. Pro prima, ſuppoſitorium acre paretur, & immittatur; pro ſecunda [z], ſternutamentum excitetur, inſu-

[z] 5. Aph. 53. ita Aret. & Paul.

ſufflatione nigellæ, pyrethri, hellebori albi. Ol. ſaturni, ad gutt. iij. umbilico infuſum, ſtatim ſuffocationem ſiſtere dicitur. Pro tertia, in acceſſione, præſtantiſſima eſt Triphera magna ſine opio; pariter aqua theriacalis, vel elixir vitæ. Pro quarta, oleum ſuccini, cum aqua cinnam. per os; & omniũ maximè, tinctura granor. ſambuci, ad cochlear, in exigua portione aquæ tot. citri, aut matricariæ. Extrinſecus verò ol. Iouis, à Crollio deſcriptum, umbilico illitum.

Præſeruatiua perficitur extrà acceſſionem. Primò diligens corporis[a] expiatio curanda, habita ratione prædominantis humoris. Secundò materia in utero ſtabulans, menſtrualis, prouocanda: ſeminalis, aut ſolicitanda: aut abſumenda, ſi ſanioſa, atque corrupta, eluenda, ac educenda, uteruſq; exſiccandus; & tertiò, appropriatis præfocatio arcenda.

[a] 2. de Morb. Mul. 19.

Pro prima implenda intentione, ſanguinis miſſio utique[b] neceſſaria. Et licet Mercatus illam reprobet, dum à ſemine fit, intelligendus in acceſſione. Educatur itaque ex brachio, tempore intermedio menſtrualis expurgationis. Mox inſtantibus menſibus, repetatur, ex pede; ſed parca, & potius ex eodem foramine bis repetita. Veſicantia coxis applicita in uſu ſunt, ad præfocationem præcauendam. Verùm ego pluries ſum expertus ſinapiſmos, duabus, aut tribus horis ante acceſſionem, coxis appoſitos, eandem diuertiſſe; quod eſt minoris moleſtię remedium. Cauterium, niſi valdè Patiens abhorreat, coxæ inurendum. Frictiones pariter, & pe-

[b] Paul. ibid.

pedum lotiones ſunt adminiſtrandæ, decoct. matricarię, artemiſię, pulegij, origani, calamenthi montani. Inunctiones utero ol. lil. albor. cum aromatibus, quod uteri theriaca appellari ſolet.

A fonte pharmaceutico reliqua deſumuntur remedia. Sic leniatur alvus. ℞ elect. lenit. unc. j. pil. maſtic. drach. j. m. f. b. Mox præſcribatur hoc prępar ans. ℞ mel. roſ. ſimpl. oxymel. ſimpl. aquę cinnam. an. unc. j. m. per quinque dies; deinde. ℞ elect. lenit. diacath. an. unc. ſ. pil. de tribus ſcrup. ij. magiſt. mechoac. gr. vj. m. f. b. Indè ad validiora pręparantia deueniendum; pręmiſſo tamen aquę Tettucianæ opportuno uſu, quatuor, aut quinque vicibus, cum vehiculo: mox. ℞ oxymel[c]. ſquill. ſyr. de cich. cum rhab. an. unc. j. decoct. cichor. borrag. end. meliſſæ, matricarię, artemiſiæ, capil. ven. unc. vj. m. pro ſyr. cui præmitti poterit bol. huiuſmodi. ℞ pulu. caſtorei[d], fæculæ[e] bryoniæ, zedoariæ, an. ſcrup. ſ. vini aromatici q. ſ. m. f. bol. j. & aur. Sequuta hac præparatione, fiat talis expurgatio. ℞ elect. diaphœn. lenit. an. drach. iij. hieræ picræ, cum Paulo; aut diacolocynth. cum Aetio, drach. j. m. f. b.

c Aet. ibidem

d Paul. ibid.
e Fonſeca.

Quibus peractis, menſtruorum prouocatio erit tentanda, appropriatis remedijs.

Pro ſemine verò: vel rurſus Pat. Viro[f] cohabitet: vel Venerem, & ſemen extinguentia adhibeantur; cuiuſmodi ſunt, agnus caſtus, lactuca, ruta, cannabis, paſtinaca, mentha, roſa alba ſicca, corallum album, pœonia nigra.

f 2. de Morb. Mul. 19.

Fff Su-

Supereſt uterus corrigendus, confortandus, & g 5.Meth.11. exſiccandus. Et ideò aut metrenchytis[g], aut inſeſſionibus erit utendum. Pro metrenchytis. ℞ bacc. lauri, iuniperi, an. unc. ſ. ſem. rutæ, cumini an. drach. ij. iridis, ariſtolochię an. unc. j. flor. ſaluię, roriſmar. centaurij min. an. pug. j. aquę comm. vini albi an. lib. ij. m. & f. decoctio; colaturę adde pulu. ligni aloes, cinnam. nucis moſchatę, theriacę veteris an. drach. ſ. m. pro pluribus uterinis iniectionibus.

Pro inſeſſionibus verò, optima erit aqua Aponenſis ſulphurea.

Tandem appropriatis utendum, ut à pręfocatione pręſeruetur Patiens, quę plurima, & varia à Medicis proponuntur; à Philagrio, ex Aetio, Diaſpolit. & Diatriumpip. à Matthiolo, vinum album aro- h 9.per Loc.x matiz. in quo ebullierit unc. j. radic. bryonię; à Gal[h]. agaric. ad drach. j. in vino; ab Auic. gr. xv. piperis contuſi in vino; à Paulo, Caſtoreum; ab Aetio acetum ſcylliticum; à Nicolo, puluis gentianę in vino aromatico; à Recentioribus, & à me pluries experta, Triphera magna ſine opio, cum caſtoreo; ungula alcis, cum radice zedoarię; aqua theriacalis; ol. ſuccini in aqua cinnam. fœcula bryonię; tinctura granorum ſambuci, ad cochlear, ſummum, in aqua totius citri, vel cord. Sax. & Daucus maſticatus, ac in ore detentus, antè acceſsionem.

Aliqua ſunt à proprietate iuvantia obſeruata; & primò ab Athenæo, vinum, in quo fuerit detentus piſcis mulus. Gal. verò caput viperæ ſuffocatæ,

collo

collo appenſum, à præfocatione defendere protulit Lib. de Incantatione.

Circà victus rationem, occurrit notandum, quod Hipp[i]. vinum odoratiſſimum offert; Auic. verò illud prohibet. Verùm Hipp. præbet in acceſſione; Auic. prohibet extra acceſſionem. Vndè & Celſus [k] iubet, vinum circuncidēdum eſſe in totum annum; etſi non reuertatur caſus. Quia tamen concedi ſolet, parari poterit medicatum, ità. ℞ radic. Angelicæ odoratæ, bryoniæ an. unc. ſ. fol. meliſſæ, pulegij, artemiſiæ an. m. j. flor. roriſmarini m. ſ. ligni ſaſſafras inciſi drach. ij. m. reponantur in ſacculo, qui in doliolo, pro potu quotidiano parato ſuſpendatur. Ab acidis, dulcibus, flatulentis abſtineat Patiens. Quæ pro ſalute eiuſdem, dicta ſint ſatis.

i 2. de Morb. Mul. 19.

k 4. de Re Med. 20.

VIrgo Nobil. 30 annum agens, boni habitus, carnoſa, ſanguinea, roſei coloris, formæ elegantis, alioquin verecundiſſima, & potius muſicis, quam venereis oblectationibus dedita, delicijſque cibi, & potus meracioris indulgens, ſingulo menſe bene expurgata, duobus abhinc menſibus, taciturna primò, & triſtis fieri cepit, libriſque venereis oblectari; mox viriles potius, quàm femineos congreſſus appetere, & de re aliqua venerea facta mentione, rubore faciei ſtatim ſuffundi, tota ſuccendi, ſuſpiria edere; dein laſciuam, inconſtantem, modò garrulam, modò iracundam ſe ipſam exhibere, modò in fletum, modò in riſum ſolui; tandem tumultuoſa reddita, exuto pudore, de rebus venereis, in virorum potiſſimum conſortio, cum gaudio, & voluptate verba facit, & quod peius, eoſdem ſollicitat, atque inuitat, quibus & ſe ipſam hucuſque proſtituiſſet, niſi afflicti Parentes eam cuſtodiſſent; etenim, ab accerſito Medico iuvene clàm manum optauit, ut illam ad propria pudenda admoueret. Quærit autem Medicus, cum Parentibus, quid opus ſit facto.

Nobiliſſima Virgo, ſpontaneæ caſtitati cum ſe ipſam dicaſſet, res venereas ſemper abhorruit, & animum impollutum conſeruauit, quòuſque ætatis progreſſu, acriori, feruidiori, ac copioſiori ſanguine [a] producto, ſemen quoque copioſius, & acre progenuit,

[a] Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 74.

genuit,quod tandèm veluti turgens, & naturam ad ſui expulſionem ſtimulans, Veneris appetitum,primò naturalem excitauit, qui per medullam ſpinalem[b] cerebro communicatus, animalem quoque corrumpens, turbans, atque immoderatus, imaginationem circa illud obiectum, immò & rationem ipſam deprauatam reddidit; undeà turgentia, concitata incontinentia, deprauata imaginatio omnia venerea licere ſibi perſuadet, ac pudendi cõtrectationes[c], & concubitum ipſum, honeſtam Virginem expetere, citrà pudorem cogit; quod non adeò facilè contigiſſet, abſque uteri calida intemperie, nec ſolius quidem clitoridis, in quo Veneris œſtrum, ſed reliquarum etiam partium, in quibus ſemen generatur, teſtium ſcilicet, ac vaſorum ſpermaticorum; quam intemperiem uteri, ſanguinis, ac ſeminis, facilè in corpore plethorico induxerunt cibi calidiores, vina meraciora, vita anteacta otioſa, delicijs, ac voluptatibus dedita;auxerunt verò, lectio de rebus venereis, & cum Viris quæſita conuerſatio. Hunc autèm exceſſum præmonſtrauit ab initio, taciturnitas, atq; mœſtitia illa, cum præ pudore, inſolens illud veneris deſiderium prodere non auſa eſt miſera Patiens; quæ tandem omnia patefacere coacta eſt, ſubuerſa ratione, victoque pudore, & morboſo Veneris appetitu percita; qui definitur ab Aetio[d],quod ſit uteri calida intemperies, cerebrum in conſenſum trahens,ad quam rabioſum delirium conſequitur. Sed forſan melior fuerit eiuſdem deſcriptio, quod ſcil. ſit Veneris immode-

b Ibidem.

c Ibidem.

d Ibidem.

ratus

ratus appetitus, feminas ad inſaniam, ſine febre ducens, à ſeminis copia, & acrimonia, non ſine uteri calida intemperie ortum habens. Differt autem à ſalacitate, in qua intra limites honeſtatis ſeſe continent Mulieres. Pariter à feruore uteri, in quo dolor aliquis, ac diſplicentia in utero percipitur, cum aliqua horripilatione, & urinæ retentione. Ab uteri quoque pruritu; quia iſte datur etiam ſine libidine, etſi detur etiam cum libidine, ut contigit Semiramidi, & Meſſalinæ, quæ uteri pruritum, & libidinem, ſatyriaſi in Viris ſimilem patiebantur, ſine delirio tamen, ac furore.

Turpis iſte affectus, qui macula, & labe totam familiam aſpergere poteſt; duriſſima namque prælia caſtitatis, & ubi quotidiana pugna, rariſſima victoria, ut ait D. Auguſtinus. In principio tamen non adeò difficulter tollitur; at ſi negligatur, in Maniam degenerare poterit.

Itaque curatio aggredienda. Et primò quidem ſanguis calidus contemperandus. Secundò uterus refrigerandus. Tertiò humores acres euacuandi. Quartò ſemen aut educendum, aut extinguendum. Quintò tandem [e] caput præſeruandum. [e] Ibidem.

In Chirurgico fonte, nullum præſtantius proſtat remedium, repetita ſanguinis miſſione, ut eiuſdem copia minuatur, & acrimonia contemperetur. Secundum locum tenet balneum aq. dulcis, alteratum folijs lactucæ, ſalicis, vitis, nymphææ, viol. portul. roſar. cum alijs externis, de quibus infra.

Ex pharmaceutico, & diætetico fonte reliqua de-

deſumenda auxilia. Sic primò præbeatur leniens, potu. ℞ ſyr. roſ. ſol. unc. vj. decoct. pulpæ tamarind. q. ſ. m. f. p. vel bolo. ℞ floris caſſ. rec. extr. unc. j. extracti mechoacan. gr. x. m. f. bol. quibus ſuperbibat ſerum aſin. aut caprin. depur. ad lib. ij. Quod ſi ob mentis aberrationem, medicamenta reſpuat, præbeatur extractum mechoac. ad ſcrup. j. & ref. pil. Præparatio ità fiat. ℞ quatuor ſem frigid. an. unc. ſ. papau. drach. j. aq. nymphææ lib. j. m. fiat emulſ. & præbeatur. Hanc ſi auerſetur, offeratur ſeri aſinini deſtill. lib. j. tincturæ corall. chymicæ gutt. vj. m. pro ſyr. & ſic pro alijs, matutino tempore exhibendis. Purgentur deinde humores hoc modo. ℞ elect. de ſucco roſar. drach. ii. diagrydii, extracti mechoac. an. gr. v. m. f. bol. quibus, tranſacta hora, ſuperbibat ſeri aſinini, aut capr. depur. lib. ij.

His peractis, facilè melius habuerit ipſa Virgo; tùnc verò utatur xv. aut xx. diebus, tali potione. ℞ ſucci endiuiæ depur. unc. iij. decoct. lactucæ, portulacæ, nymphææ, agni caſti unc. v. m. pro una, & ſic pro aliis. Et interim dum hæc præbentur, deſcendat in balneum, herbis præſcriptis alteratum.

Capiti pariter proſpiciatur oxyrrhod. ex ſucco lactucæ, ol. roſ. & viol. ac ſucco citri parato, & ſuturæ coronali applicito.

Seminis interim, in hoc caſu, non emiſſio, ſed extinctio procuranda decoct.[f] rutę, anethi, coriandri, viticis[g]. Mentham commendat Plinius; ſed cāphora præ alijs, potentiſſimè venereos ardores extinguit;

f 6. & 8. Simpl.
g Dioſcor.

tinguit;

tinguit; hęc enim ter, potu, ſumpta, quendam luxuria tentatum penitùs liberauit, ut narrat Auic. cujus doſin proponit Rhaſis, ad ſcrup. iiij. ſed detur à ſcrup. j. ad drach. ſ. Extrinſecus quoque renes illinantur infrigid. Gal. cum camphora reformato.

Amuleta quoque à quibuſdam proponuntur, & peculiariter ſmaragdus geſtatus, venereum actum impedire, immò & in coitu frangi dicunt. Corallia quoque collaudant, tanquam eximium remedium. Proponuntur item folia cicutæ, ruditer contuſa, & utero accommodata; hac enim teſtibus applicata utebatur B. Baſilius, ad Venerem arcendam.

Victus rationem quod attinet, ſobria ſit, nec nimis nutriens. Vitet aromata, ſalſa, flatulenta, acria, vina meraciora. Aceti uſus optimus. Acetaria in cœna, ex foliis lactucę, portulacę, menthę. Aquę frigidę potus communis Venerem extinguit; prout à proprietate, vinum, potu conſueto, in quo Mullus piſcis extinctus fuerit. Vitet otium; namque,

Otia ſi tollas, periere Cupidinis Arcus.

Somnus ſit parcior, niſi adſint vigiliæ, & delirium immineat. Meditationes opportunæ erunt. Sic religioſa colloquia. Virorum verò conuerſatio vitanda. Sed iam dictis omnibus non conferentibus, Marito iuveni, atque robuſto, eius cura committatur.

VIRGINEVS MORBVS.

HOneſta Virgo, 25 annum agens, à natiuitate, totius temperamentum calidum, & humidum ſortita, prauis edulijs ſemper, de more enutrita, pallida facie, ſatis tamen formoſa, cui parca menſtrua, nec antè 18 annum apparuere, continuò circà viſcera naturalia aliquod incommodum paſſa fuit; ſed poſtquã duobus abhinc annis, ei menſtrua omninò defecerunt, mœſta, & timida euadere cepit, cum ſenſibili cordis oppreſſione, atque palpitatione, & difficili quadam reſpiratione, ſtrangulationem æmulante: necnon hypochondriorum tenſione, & coxarũ, atque tibiarum torpore. Tandèm febri, cum horroribus correpta eſt, quæ ſtatas periodicationes minimè ſeruat, ſæpè cum mentis alienatione, clamoribus, ac vociferationibus; adeò ut à Dęmone ipſam poſſideri Religioſi aliqui affirment, vulgares ſuſpicentur; dum verò ad mentem redit, mortem, ut iucundiſſimam, vitaque multò meliorem deſiderat. Prætereà pedes tandèm, ſemper, palpebræ verò, & facies tota œdemate tument. Religioſi vocati prò ſignaculis. Maleficæ mulieres, ad maleficia ſoluenda. Diuis vota facta. Cum verò horum nihil profuerit, tandem ad nos Medicos, Parentes confugiunt, ut de agendis, pro Virginis ſalute, conſulamus.

Cum Medicinæ Scriptores dubitauerint, affectũ hunc forſan nullo nomine nuncupandum, pluribus, ab ijs ſollicitè fuit inſignitus. Ab alijs enim Virgineus morbus fuit dictus; quia Virginibus [a] familiaris eſſe ſolet. Ab alijs, febris amatoria; pulchriores enim potius, quam deformes hoc affectu corripiuntur; ratio eſt, quoniam partes in his bene temperatæ, bonum ſanguinem ad ſe trahunt, malum reijciunt, qui corpus inquinat. Quibuſdã febris alba, ſeu alba icteritia; quia hoc affectu correptæ, corpus album, cachecticũ, ac veluti œdematoſum præ ſe ferant. Et tandem ab Hipp. Erronea febris; quia nullum typum, nullumvè ordinem ſeruet.

[a] de Virg. Morbis. F.

Eſt autem affectus iſte, morbus in via, nimirum obſtructio vaſorũ, circà uterum primò; deindè circà meſenterium, & iecur; dùm enim ſanguis [b] ſtatis temporibus, uteri venas peruadere non poteſt, refluit, & præ multitudine, reſilit [c] in cor, & ad ſeptum tranſuerſum; undè timores, pauores, dęmoniacæ imaginationes, difficiles reſpirationes, & veluti ſtrangulatus, cordis oppreſſiones; qui ſanguis depreſſus ex coxis, & femoribus in tibias, ac pedes, torporem [d] inducit, donèc ad ſuperiora reuertatur, quod facilè fit, propter venarum rectitudinem. At ex [e] corde, & ſepto non adeò facile refluit; venæ enim obliquæ ſunt, & locus eſt ad inſaniam, & delirium ſatis aptus; quo repleto, & horror cum febre ingruit, quas erroneas [f] febres appellant. Verùm, quia ex prauo ſanguine detento, frigida in viſceribus, & toto corpore ſuccreſcit intemperies; ideò

[b] Ibidem.
[c] Ibidem.
[d] Ibidem. 2.
[e] Ibidem 2.
[f] Ibidem.

ideò frigidorum, atque craſſorum humorum copia congeritur, quæ nativum calorem cordis, iecoris, & totius ſuffocando, modò pedes, & faciem paulatim, breui verò & totum corpus, veluti œdematoſum, ac verbo, cachecticum reddet.

Affectus, qui neglectus, ſæpe in ſcirrhos viſcerum naturalium, hydropem, inſaniam, & mortem terminatur. Curatu quidē difficilis in hac Virgine; ſed difficilior multò euadit, ſi maritatis ſterilibus contingat; nàm Virgines, ſi Viro utantur, aut menſes ſuboriantur, aut conceperint [g], promptius liberantur. [g] Ibidem §.

Pro curando hoc affectu, duplex eſt medica intentio. Altera totum. Altera partes, tùm obſtructas, tùm intemperatas reſpiciens. Totum itaque primò, per partem poſt partem euacuandum. Secundò, meſenterij, iecoris, & uteri venæ deobſtruendę. Tertiò, ventriculi, iecoris, & uteri frigida intemperies corrigenda, & auferenda. Et quartò, partes affectæ roborandæ. Cuius quidem affectus curatio, curę leucophlegmatiæ non admodùm diſſimilis eſt.

Et ſi de remedijs à fonte Chirurgico deſumendis, loquamur, huius affectus curatio eſt ſanguinis detractio [h]; & quidem in hoc caſu, venæ ſuperiores prius aperiendæ, ut auferatur, & dematur ſanguis collectus, qui per venas inferiores nullomodo euacuari poſſet; imò ſectis primò venis inferioribus, uteri obſtructiones adaugerentur. Secundo verò loco ex venis inferioribus, circà tempus conſuetum menſtruæ purgationis. Parcè tamen erit ſan- [h] Ibidem.

guis educendus; cum iam in cacochymiam migrauerit; at potiùs electiuè purgantibus, praui humores erunt educendi. Cauterium in coxa dextera locum habebit. Pariter frequentes pedum lotiones, aqua ſalſa, & nitroſa; aut lixiuio forti, addito ſale.

In totius expurgatione, ventriculus eſt primò mundandus, melle roſ. ſol. cum manna: vel elect. len. & tart. Prima præparatio procurabitur ità. ℞ mellis roſ. colati, oxymel. ſimpl. an. unc. j. ſ. aq. cinnam. unc. j. m. pro ſyr. & ſic pro alijs quinque. A quibus, expurgatio ſuccedat ſyrup. roſat. & melle roſ. ſolut. cum elect. diacath. vel elect. lenit. diacath. cum granis extracti mechoacan. Hac ſequuta primarum viarum expiatione, ſecunda erit ineunda præparatio, tali ſyrupo. ℞ oxymel. comp. ſyr. byzant. cum aceto an. unc. j. ſyr. de cich. cum rhab. unc. ſ. decoct. cich. borrag. meliſſæ, beton. agrim. cuſcutæ, radic. graminis unc. vj. m. pro ſyr. & ſic pro aliis ſeptem. Deindè præparati humores erunt ità expurgandi. ℞ agar. trochiſc. drach. ij. rhab. opt. drach. j. fol. ſennæ, epith. an. drach. j. ſ. cinnam. integri drach. j. aq. meliſſæ q. ſ. m. f. inf. per hor. 12. deinde fiat fortis expreſſio; & colat. adde ſyr. roſ. ſol. unc. iiii. elect. diaphœn. drach. ii. m. f. p. b. Vel bolo. ℞ elect. lenit. diaphœn. diacathol. an. drach. iii. pil. de hiera cum agarico drach. i. m. f. bol. quatuor horis ante cibum aſſumendi.

His peractis, nemo in Arte verſatus facilè crediderit, omnes obſtructiones circa viſcera natura-

lia,

lia, omninò expeditas: minus verò, totum venoſum genus, à prauis humoribus defęcatum. Quarè reliquiæ obſtructionum ſunt remouendæ, ac totum, quantum fieri poteſt, expurgandum; in quem finem nil ſyr. Fernelij præſtantius excogitari poteſt; eidem addendo rhab. ab eodem omiſſum. Præbeatur autem quotidiè ad unc. ii. in ſemi cyatho vini albi maturi, non valdè generoſi, matutino tempore, quatuor horis antè prandium, per xv dies. Poſt cuius uſum, cum viſcera naturalia deobſtructa ſatis fore coniectari poſſit, totumque, ſi non omninò, ſat tamen benè expurgatum; ideò tempeſtivum fuerit, quamprimùm ad obſtructiones uteri demoliendas, mox ad menſtrua prouocanda deuenire.

Pro contumacibus obſtructionibus auferendis, principem locum obtinere chalybem, tota Medicorum ſchola profitetur; qui tamen nec nimis trituratus ſit, nec nimis ignitus: trituratus enim in argentum vivum degenerat, tùncque vomitum prouocat, & alvum turbat: nimis autem ignitus, priuatur ſuo ſulphure, & mercurio: qua ratione euadit crocus martis, potius adſtringendi, quàm aperiendi vim obtinens. Quare in hoc caſu, conuenientiſſimus erit crocus martis aperitivus, cum acido ſulphuris paratus, ita exhibitus. ℞ croci martis aperitiui gr. iii. troch. de eupat. ſcrup. i. de myrrha ſcrup. ſ. m. & cum aq. capil. ven. q. ſ. ref. b. i. & aur. à quo bibat Patiens talem potionem. ℞ ſalſæ electæ, rad. fœnic. radic. petroſel. graminis, ligni ſaſſafras inciſi an. unc. ſ. aq. agrim. lib. iii.

m. f.

m. f. inf. per hor. 24. deindè bull. ad conſumpt. dimidii, addita quarta parte pulli iunioris; & colat. ſeruetur pro duabus vicibus, matutino tempore aſſumenda; quæ efficacior reddetur, additis gutt. iii. vel iiii. ſpiritus ſalis; vel ſcrup. i. ſpir. tart. ter rectificati.

In huius medicamenti uſu, per xxx aut xxxx dies erit perſiſtendum. Sed interim externa quoque deobſtruentia adminiſtranda, quæ humectent, & aperiant, non exſiccent; cuiuſmodi erit fomentum paratum ex decoct. malu. meliloti, origani, pulegij, calamenthi, leucoij, radic. althææ, & lil. alb. quod mane, & veſperi per horam adminiſtretur; inunctis mox pudendis ol. lil. alb. & Keirino, miſtis.

His peractis, ſi menſtrua adhùc, prout opus eſt, non eruperint, eadem prouocantia erunt continuò adhibenda. Quarè inſtituendum ius familiare, alteratum fol. capil. ven. artemiſiæ, origani, pulegij, calamenthi montani, exhibendũ ſingulo mane ad unc. vij. additis, vel aqua ex allio deſtill. ad unc. j. vel ol. ſabinæ ad ſcrup. ſ. adhibitis interim inſeſſibus, uſque ad umbilicum, in aqua Aponitana ſulphurea.

Toti exſiccando, & partibus corroborandis, uſus Theriacæ antiquæ præſtantiſſimus fuerit.

Quibus victus ratio congrua, erit calefaciens, parùm exſiccans, atque attenuans; & niſi medicamentis, aut Dianæ [i] votis malum cedat, Viro [k] iungatur, & ſana euadet.

[i] de Virg. Morb. 2.
[k] Ibidem 3.

STE-

ADoleſcens femina, 25 annum agens, temperamenti calidi, & humidi, habitus carnoſi, pinguis, poſtquam Viro iuncta eſt quinque ab hinc annis, iuveni, omnibus corporis partibus, bene, ac naturaliter ſe habenti, conqueritur de ſola ſterilitate: optimè alioquin in cæteris degens. Hæc autem ventri, & gulæ non parùm indulget, ad Venerem verò naturalia irritamenta non habet, imò in congreſſu ipſo parùm delectatur, & ſemen viri à coitu, eadem die, aut poſtridie paulatim effluere ſibi obſeruat. Menſtrua ſtatis quidem temporibus, ſed pauciora quàm primis annis, & ſub finem, cum mucoſitatibus prodeunt. Modò ad medica auxilia confugit, ut concipere valeat.

Sterilitas, de qua modò conqueritur iuvenis hęc, eſt difficultas concipiendi, cum Viro fœcundo, ob fruſtrationem facultatis conceptricis. Sicut enim ad tritici productionem, requiruntur terra ſatis pinguis, ſemen optimum, & idonea ruralia inſtrumenta, quorum aliquo deficiente, deficit & tritici prouentus; ita ad hominis generationem, deſiderãtur uterus bona temperie donatus, menſtrua, prolificum Viri ſemen, & penis proportionatus; quorum aliquo lęſo, neceſſariò deficit conceptus. Modò in caſu noſtro, cùm deſcribatur mas iuvenis, ſecundum omnes ſui partes, bene, ac naturaliter ſe

ha-

habens, ſemen proinde prolificum ſupponitur; penis item, nec prægrandis adeò, ut ægrè ab utero admittatur, ac ſemen, in ductu longiori, atque protenſo, propriã facultatẽ amittat; nec adeò tamen parvus, ut eidem in uterũ effundẽdo non ſufficiat. Ideò ex parte uteri mulieris prouenire credendum, præhumidi [a] quidem; cum ſemen [b] poſtridie à coitu, ab eodem defluat; concurrente forſan, & omento [c], os uteri comprimẽte: cum enim cibis copioſis, & potibus indulgeat Iuvenis iſta, atque otioſam vitam degat, rationi conſentaneum, ex puriori chyli parte, omentum, totumque corpus [d] pingue fieri, & ex cruditatibus humectari, ac frigeſieri uterum, atque ità ſemen in eodem detineri non poſſe; nec veneris congreſſibus magnoperè delectari, forſan ob eiuſdem denſitatem, menſtruaque ſolito pauciora reddi; ut propterea de ulcere in utero præſente, aut prçterito omnis ſuſpicio fruſtrà ſit; cum nullus prçceſſerit eiuſdem dolor; & quia virile ſemen [e] admittit, nullo modo credendum, illius diſtorſionem, ſterilitatis, in caſu noſtro, cauſam eſſe.

[a] 5. Aph. 63.
[b] 1. de Morb. Mul. 27. 28. 29.
[c] 5. Aph. 46. & de Superfoet. de Nat. Hum. de Sterilib.
[d] de Aere Aq & Loc. 10.
[e] de Steril. 1.

Antequàm ad fœcunditatem comparandam accedamus, explorandum prius, nùm ſterilitas à natura ſit; namque ſi naturalis, omnino inſanabilis [f], ac fruſtrà illius tentatur curatio. Quarè paretur ſuffitus [g] ex thure, myrrha, ſtyrace, qui utero ſupponatur, pannis circuntecta muliere; cuius odor, ſi non peruadat ad nares, & os, durum, ac denſum eſſe uteri corpus, manifeſtum præbet indicium, ac proinde infœcundum; quod ſi eò penetret, tentanda cu-

[f] 2. de Gener. Anim. 4.
[g] 5. Aph. 59.

curatio fuere. Sed quoniam difficile adeò eſt accurate tegere ſuffitum, ne ad nares extrinſecus perueniat; ideò Recentiores, cum [h] Hipp. parant peſſum ex allio decorticato, linteo inuoluto, ſub dormiendi tempus immiſſum; ſi enim odor mane ad os peruenerit, fœcunda erit.

h de Sterilib. 6.

Facto itaque experimento, totius corporis expurgatio præmittēda, ex Hipp. Secundò, pituitoſæ materiæ regeneratio inhibenda. Et tertiò totum corpus, unà cum utero, exſiccandum. Inchoanda itaque totius expurgatio, tribus, aut quatuor diebus à purgationibus menſtruis, ut poſſit educi ſanguis ex iecoraria [i] brachij dexteri, tempore diſtanti [k] ab utraque, præterita, & futura menſtrua purgatione; mox aperiatur vena pedis. De tempore, aliquod occurrit dubium; Gal. enim [l], tribus, aut quatuor diebus ante tempus expurgationis, iubet venam pedis aperiri; mox præbet ſabinam, & dictamnum, imò & picram; cùm tamen experientia comprobauerit, hac ratione, ſequi ab utero diuerſionē, ſanguinis diminutionem, & proinde ſæpiſſimè menſtruorum ſuppreſſionem. Et ideò nos, tribus, aut quatuor diebus antè tempus, menſtrua prouocantia adhibemus; mox ſub finem eiuſdem menſtruæ purgationis, naturæ deficienti ſuccurrimus, & eandem docemus, ſanguine miſſo ex pede; quod & Paulum agnouiſſe obſeruamus.

i Aet. Tet. 4. Ser 4. C. 26.
k Paul. 3. de Re Med. 74.
l de Sang. Miſſ. 18.

Ex Pharmaceutico fonte, totius expurgatio deſumitur; præmiſſo vomitorio, quod paretur ex mulſa, cum ſucco raphani, & oxymel. mox ſequatur le-

niens. ℞ elect. lenit. unc. j. ſpecier. hierę ſimpl. drach. j. m. f. b. Potu. ℞ ſyr. roſ. ſol. mel roſ. ſol. an. unc. iij. elect. lenit. unc. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. Præparatio ſit huiuſmodi. ℞ mell. roſ. colati unc. iij. aq. cinnam. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Purgans ſit. ℞ elect. lenit. diacath. an. unc. ſ. hierę ſimpl. drach. j. m. f. b. In potu. ℞ mel roſ. ſol. ſyr. roſ. ſol. an. unc. iij. elect. diacath. unc. ſ. aq. flor. citri q. ſ. m. f. p. b. Secunda præparatio ſit hæc. ℞ oxymel. ſimpl. unc. j. ſyr. de eupat. de cich. cum rhab. an. unc. ſ. decoct. cich. borrag. end. beton. agrim. petroſel. unc. v. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Indè ſequatur talis expurgatio. ℞ elect. lenit. drach. vj. diaphœn. drach. iij. ſpecier. hieræ ſimpl. drach. j. m. f. b. vel potu. ℞ ſyr. roſ. ſol. mel roſ. ſol. an. unc. ij. mannæ electæ unc. j. elect. diaphœn. drach. ij. aquæ meliſſæ q. ſ. m. f. pot. b.

Quibus peractis, ad ventriculi, & primarum viarum abſterſionem, & exſiccationem, conuenientiſſimæ erunt aquæ Tettucianæ, tribus, quatuor, aut quinque diebus, de more, aſſumendæ, cum vehiculo mel. roſ. ſol. A quibus, duo nobis præſtò ſunt generoſa remedia, ad libitum uſurpanda. Alterum, uſus aquarum Aponenſium ſulphurearum, per os, ad fontem, quindecim diebus aſſumendarum. Alterum, decoctum, quod aliqui parant in iure galli, ex guaiaco, china, ſaſſafras: additis folijs capil. ven. artemiſiæ, ariſtolochiæ: cui præmitti poteſt conſerua ſaluiæ, ad unc. ſ. cum ſale theriacali; vel bolus quinetiam huiuſmodi. ℞ trochiſc. de myrrha ſcrup.

ſcrup.ſ. ſalis artem.gr.v. tripheræ magnæ ſine opio q.ſ.m.f.b. Vel. ℞ trochiſc. de myrrha, caſtorei[m], ſalis artemiſiæ an. gr.v. tereb. noſtræ, lotæ aq. capil. ven. q.ſ.m. ref. b. & aur. Peſſi parentur ex Aetio, ad educendas, ac exſiccandas uteri mucoſitates, necnon ad eiuſdem frigiditatem contemperandam, ex ſucco cyclaminis, medulla colocynt. nitro, myrrha, mercuriali, cum decoct. ſem. lini. A quibus, inſeſſus uſurpandi, cum cannula, in aquis ſulphureis; quæ ſi præſtò non ſint, fiant ſuffumigia per eandem cannulam inſinuanda, ut. ℞ ladani, ſtyracis calamitæ, beniuini an. drach. ij. ligni aloes ſcrup. j. moſchi gr. vj. tragacanth. diſſolut. in aqua cinnam. q.ſ.m. f. troch.

[m] Paul. 3. de Re Med. 74. Orib. 9 Synopſis 45.

A proprietate iuvantia, ſunt interna, & externa. Interna, radix ſatyrij condita; vel ſemen erucæ, cum decoct. radic. imperatoriæ. Paſtinaca ſylueſtris, Stellaria, ad cochlear. j. cum vino. Optimum eſt quod ſequitur. ℞ radic. eryngij unc. j. artemiſiæ m. j. maioranæ m. ſ. bull. in vino, & detur ad cyathum quotidie, per aliquot dies, præmittendo bolum ex triphera magna. Sal ſatyrionis in vino malvatico, à ſcrup.ſ. ad ſcrup. j. maximè ſtatim poſt fluxum menſtruorum. Pariter oleum croci, vel ſuccini. Lac equinum à muliere inſcia epotum, ſi poſtea coeat, concipere facit, ex Rhaſi.

Extrinſecus inungatur uterus oleo[n] momordicæ; vel ſucco ſaluiæ, cum modico ſale, ex eodem. Pariter coagulum leporinum, cum ſucco ſaluiæ, vel mercurialis illitum.

[n] Aet.

o Aet. Inter amuleta, os[o] de corde Cerui, ſiniſtro brachio alligatum, conceptionem iuvat, ex Aetio. Sic, ſi Vir, dextro pede faſcia vincto, cum muliere coeat, maſculum generabit; ſiniſtro verò, femellam.

Verùm neque ignoranda ſunt aliqua à proprietate lædentia, & conceptionem impedientia; ut ſi mulier comedat de corde Cerui; ſi ſecum portet lapidem gagatem; ſi ſcolopendrium ſuſpendatur ſuper lectum; ſi ſupra ſanguine menſtruo alterius mulieris ambulet; ſi de corde mulæ portet, vel potet; ſi applicentur cornua limacum; ſi ſuccus menthæ in matricem inijciatur. Aduerſus autem iam dictas omnes faſcinationes naturales, alyſſum detineatur domi, vel ipſi cubili appenſum.

Victus ratio parui facienda non eſt, à Muliere non ſolùm, ſed nec à Viro; etenim ſi agricolæ purum ſemen pro ſemente ſeligunt, quid nobis agendum in humana propagatione? In noſtro itaque caſu, Mulier ſemel per diem cibum capiat, laborioſè ſe exerceat, exſiccante, & attenuante victu utatur, potu itẽ meraciori, ſed parciſſimo. Comedat erucã[p], horminũ, eryſimum; rutam, & calamintham vitet. Quieſcat, ac dormiat à coitu, vitetur motus violentus in congreſſu, & poſt congreſſum. Deſinente[q] purgatione, optimum concipiendi tempus; ſemen enim facilius, à reliquiis menſtruorum, circa uteri cornua hæret. Præpoſtera[r] Venus naturalis maximè confert ad conceptionem. Ante congreſſum illinatur penis balſamo. Zelotypia non

p Paul.

q Orib.

r Paul. Orib. & Lucret.

non raró conceptioni obſiſtit. Alacriter itaque viuat Mulier, & propè ſtratum, pueros nudos depictos habeat.

IVuenis valetudinaria, 25 tandèm ſuæ ætatis anno, viro quoque non inculpatæ ſanitatis nupta, temperamenti totius quodammodò frigidi & humidi, albi coloris, & ſæpe pallidi, ventrem paulatim ſibi intumeſcere obſeruauit, abſque ſono, ullaque fluctuatione, ſed cum abdominis duritie, maiori totius gracilitate, atque decoloratione, ciborum inappetentia, menſium ſuppreſſione, mammarum tumore; undè iure ſeſe prægnantem exiſtimauit, non ſine ægræ ipſius, & cæterorum admiratione; cum lac in mammis nunquam habuerit, quantùmuis turgidis, & nihil ex ſe in ventre moueri, ſed tantùm eadem ad latera conuerſa, pondus aliquod perceperit; tandem ſeptimo ab his ſymptomatibus, menſe, doloribus lumborum, & ventris ſubortis, parientium proprijs, peperit maſſam carnoſam, immobilem, atque informem, à qua, more puerperarum expurgata conualuit. Paucis deindè tranſactis menſibus, rurſus eadem pati cepit ſymptomata, cum grauidationis ſpe; verùm, cum iàm duodecimus præterierit menſis, quo ijſdem conflictatur, abſque partu ſubſequuto, mœſta mulier, nos de agendis conſulit.

Omne quod præter naturam concipitur, ſiue ſit maſſa carnea, ſiue rudis, indigeſtaque moles; ſiue animatum, ſiuè inanimatum, molæ nomine intelli-

gen-

gendum eſt. Idcircò maſſam illam carnoſam, atque informem, quam ſeptimo menſe peperit hæc Iuuenis, molam fuiſſe ſtatuimus; cuius propria ſigna præceſſerunt, à Paulo, & ab [a] Aetio recenſita, nimirum ventris durities, gracilitas, decoloratio, inappetentia, menſium ſuppreſſio, mammarum tumor: quæ ab hydrope vteri diſtīguebatur, quia neq; ſonus [b], neque aliqua adfuit fluctuatio. Iam dictis ſignis addit Hipp[c]. quod nihil in ventre mouetur, nec lac in mammis generatur; quorum ſymptomatũ cauſam reddere, ingenij debilis, & parũ exercitati foret inditium. Mola itaque fuit, non aquoſa, quam vidit Veſalius 90 libras pendentem; non membranoſa, quam vidit Hollerius, & pulmentariam vocauit Arculanus; non ventoſa, quam viderunt Auic. Rhaſis Valeſcus de Taranta, Paræus, & Matth. de Gradibus in uxore propria; non ſanguinea, de qua Auic. & quam curauit Aetius vino odorato, cum ruta, & anetho: ſed carnoſa. Et licet Antigenis coniux, puerum carnoſum, membris diſcretis, craſſum, ſine tamen oſſibus pepererit; ut plurimùm tamen informis eſſe ſolet, & ſine motu; licet ſe ipſam mouentem aliquam viderit Aetius [d]; tres verò Matthæus de Gradibus, quæ per aliquot horas vixerunt; qui motus certè valde obſcurus, & Zoophytorum ſimilis eſſe debuit.

a 3. de Re Med. 69. Tet. 4. Ser. 4. C. 80

b Aet. ibid.

c de Steril. 20

d Aet. ibid.

Cauſa molæ inſtrumentalis, cũ Ariſt. eſt ingens frigiditas; cum Auic. verò ingens caliditas, à qua ſanguis coquitur, & carnis formam acquirit. Præſtat tamen Ariſt. opinio; genita quippe fuit à debi-

li

li ſemine, tùm Virili, tùm Muliebri, ex cacochymica ſanguinis maſſa producto, & à copia menſtrui obruto. Et licet Mercurialis, ex ſolo ſanguine menſtruo, abſque virili ſemine, fieri poſſe crediderit, undè fit etiam in viduis, ex ſolo earum ſemine, & menſtruo, ut crediſſe videntur Hipp. Ariſtoteles, & cum ijs Marcellus Donatus: hoc tamen ſolùm admitti poteſt in Molis ſine ſenſu, & motu; quæ enim mouentur, non ſine viro concipiuntur. Cuius opinionis fuit Gal[e]. imo Hipp. ipſe; quod propterea contingere poteſt, ex concubitu, imminentibus, vel præſentibus menſtruis. Modò, eodem affectu ſecundò laboraſſe Nob. noſtram Iuvenem, cum eadem patiatur ſymptomata, quæ in præcedenti, credendum omnino eſt; quod potiſſimum nobis perſuadet ventris intumeſcentia, duodecimo iam menſe perſeuerans, abſque ullo hydropis ſigno. Neque verò admiranda adeò temporis diuturnitas: Etenim Molam decem menſium vidit Aetius; annorum quinque, Sauonarola; quindecim annorum, Dodoneus, & Duretus; decem & ſeptem, Paræus; viginti, Nicolus; toto vitæ curriculo, Ariſt[f]. & Alexander Benedictus. Et quia Molæ nonnunquam fœtus aſſociari poteſt; ut viderunt Amatus, Gemma, & alij, in præſenti caſu, ſolam eſſe exiſtimandum; primò, quia mammæ ſine lacte, licet turgidæ, ſemper apparuerunt; ſecundò, quia motum in ventre nunquam percepit Mulier, prout ponderis ſolùm, dum ſcil. in latus conuertitur; tertiò, quia nonum, & decimum menſem præterijt; & tandem, quia etiam præ-

[e] 14. de Vſu Part. 8. de Steril. lib 10. & 2. de Morb. Mul. 62.

[f] 4. de Gener. Anim. 7.

præterita vice, molam peperit ſolam, ſinè fœtu.

Liberè itaque, & alacritèr eius curationem aggrediamur, licet plurimùm incurabilis à Paulo[f] cenſeatur; ſępiſſimè namque ex copioſa ſanguinis[g] effuſione pereunt; non enim ſiſtitur ſanguis, niſi facultas expultrix priùs molam expulerit; licèt aliqui, incipientem curari[h] poſſe confidant. Vtcunque tamèn, opportuna negligenda non ſunt, & quàm primùm, antequàm radices firmiores in uterum agat; vaſis enim umbilicalibus iuncta eſt.

[f] 5. de Re Med. 69.

[g] de Steril. 20

[h] Aet. ibid.

Conueniunt autem[i] laxantia, & emollientia, partum ſcilicet promouentia. Secundò fœtum mortuum expellentia. Tertiò obſtetricis opus. Et tandem Chirurgia, in deſperatis.

[i] Aet. ibid.

Curatio itaque hoc ordine inſtituatur. Primò quindecim dies, bis per hebdomadam, aſſumat Patiens aquam deſtill. ex floribus ſambuci, cum ſaccharo, ut diſponatur mola ad exitum. Clyſteres quoque fiant emollientes, ex decoct. althææ, mercur. lil. alb. pariet. meliloti, ſem. lini, & fœnugręci. Peſſi[k] inducantur, ex œſypo, butyro, adipe anſerino, medulla ceruina, cum oleo irino, ſampſuchino, & melle; quibus & inungantur oſſa pubis, inguina, & os ſacrum.

[k] Aet. ibid.

Quindecim tranſactis diebus, præbeatur oleum amygd. dulc. ad unc. viij. & ſequenti die, aperiatur ſaphena, & educatur ſanguis ad unc. vj. quæ ſanguinis miſſio in plethoricis repeti ſolet, non autèm in noſtra cacochyma. Inde ad Clyſteres acres deueniendum, ex decoct. bryoniæ, ariſtolochiæ, rutæ,

ſabinæ, artemiſiæ, origani, pulegij, calamenthi; flor. ſambuci, cum hiera, troch. alhandal, oleo rutaceo, & keirino. Peſſi parentur ex galbano, bdellio, & opopanace; atque eodem tempore, per os exhibeatur puluis Amati. ℞ croci drach. ſ. cinnam. drach. j. ſ. ſuccini albi ſcrup. ij. troch. de myrrha drach. ſ. m. fiat puluis; exhibendus ad drach. j. in vino cretico. Vel. ℞ ſcobis ſabinæ drach. j. exhibeatur in aqua artemiſiæ. Vel præbeatur ol. ſuccini, à gutt. iij. ad gutt. viij. in vino albo, ut Andernacus, & Rulandus, quo umbilicum quoque inungebant. Magni verò ſecreti loco accepit Fallopius à Medico quodam Etruſco, boracē officin. ad ſcrup. j. eodem modo ſumptum. Statim autèm ab horum aliquo aſſumpto, deſcendat Mulier in Balneū aquæ dulcis, alteratæ ariſtolochia rotunda, cyclamine, artemiſia, pulegio, calamintha, althæa, ſabina, malua, chamæmelo, meliloto; quibus, & inſeſſus loco utatur, adeò ut cannula in uterum immiſſa, excipiatur; & in eodem Balneo ſternutamentū excitetur, aſa fœtida, helleboro albo, & nigella, ijſdem pluries repetitis.

Nec à proprietate iuvantia omittenda. Intrinſecus proponit Hipp. ſemen hyoſcyami,[l] tritum cū poſca. Aetius[m] narrat, Philoſophum quendam, amici ſui Vxorem ſanaſſe decoct. rutæ, & anethi in vino fuluo. Sed præſtantiſſimum remedium eſt, puluis ſecundinarum, in aqua artemiſiæ, vel rubiæ tinctorum, aut in vino maluatico: addita aqua cinnam. ad unc. ij.

[l] 2. de Morb. Mul. 62.
[m] Aet. loco cit.

Ex-

Extrinſecus, Aętites [n] lapis, ſiuè Aquilinus, femori adalligatus, efficaciſſimus eſt. Iaſpis ſubuiridis [o], femineis locis appoſitus. Magnes manu ſiniſtra detentus, optimus; ſic radix dictamni, & polypodij trita, & plantis pedum alligata.

[n] Aet. ibid.

[o] Orib. 4. de Loc. Aff. 113.

Quibus omnibus ſi mola non cedat, non tamèn ſtatim ad Chirurgica inſtrumenta deueniendum; ſæpè namque ſola manuum obſtetricis, aut Chirurgi opera, mola extrahitur. Reclinetur itaque in lecto ſupina Mulier, mox feminæ duæ crura eleuata utrinque, & alas pudendi teneant; tùm obſtetrix manibus inunctis ol. lil. alb. & keirino, ſiniſtram in uteri oſculum immittat, & dilatet; deindè inuenta mola, dextera & ipſa inſinuetur, manu inuncta pertractetur, & leuiter extrahatur; quod ſi conſequi non poſſit obſtetrix, peritus forſan, & animoſus Chirurgus id obtinebit; cuius manus ſi mola fugiat, ubi ſiniſtra manu os uteri dilatauerit, & molam inuenerit, dextera uncus introductus, ſiniſtra infigatur, quo in orbem circũducto, paulatim extrahatur.

Extracta mola, Patiens bibat ius alchimilla alteratum; imò vinum eadem medicatum, idque ob dilacerationem factam; utero unguento roſaceo illito. Et hęc de curatione.

Pręſeruatio autem perficitur, auferendo cacochymiam, non ſolùm in muliere, ſed & in ipſo Viro, phlegmagogis, necnon hydragogis medicamentis, totum expurgando; mox viſcera roborando, aliquo iure, lentiſco, & ſaſſafras alterato, prę-miſſo in Muliere, bol. ex tereb. lota in aqua capil.

ven. cum ſale ſabinæ, & artemiſiæ. Et tandèm ad aquas ſulphureas, tùm per os, tùm maximè inſeſſum adhibendas, confugiendum, quibus uterus exſiccari, ac roborari poſſit.

Circà victus rationem, præſente affectione, comedat Patiens acria[p]; extra affectionem verò, cibis boni ſucci, & facilis concoctionis utatur mulier cum viro, ut bonum habitum ſibi comparent; & coeant longè à tempore menſtruæ purgationis.

p Act. ibid.

HYDROPS VTERI.

MVlier quadragenaria, Viro iuncta, calido & humido totius corporis temperamento prædita, liberè viuens, & potationibus dedita, nunquam enixa, etenim cum Viro ſuo congreſſum completum vix unquã admittere potuit, ob eiuſdem uteri anguſtiam, in dies ſemper maiorem; decem ab hinc menſibus obſeruarẽ cepit, ventrem ſibi tumidum reddi, cum mẽſtruorum defectu; ex quibus grauidationis ſpem omnes domeſtici conceperant, potiſſimùm ſolidis mammis lac continentibus. Verùm, quoniàm non nulli rigores, & febriculæ ſuperuenere, temporiſque proceſſu, dolores quoque nonnunquàm in imo ventre, lumbis, lateribus, & inguinibus; ideo Medicus domeſticus, fœtus geſtationem in dubium reuocauit, cùm præſertim pedes tumidi mox appareuerint, foueam ferè nullam admittentes; præter inferioris abdominis intumeſcentiam, fluctuationem, & inundationẽ ad tactum; ac tandem ſitim moleſtam, atque conſuetum mulieris probum faciei colorem defloratum. Quare de agendis conſulit.

Mulieres, Vteri hydrope laborare poſſe, expreſſit manifeſtè Hipp. & 4. de Morbis. & 1. de Morbis Mulierum; cuius ſigna in ventre, & cruribus patẽt, ut in cęteris. Quo affectu Mulierem hanc modo detineri, nemini dubium eſſe debet, ſi conſiderentur primò ſigna ab Hipp[a]. tradita, in hoc caſu manifeſta.

4. de Morb. 34.

a 1. de Morb. Mul. 85.

ſta. Menſes pauciores, antè tempus deficientes, ventris intumeſcentia, lac in mammis, rigores, febres, & in imo ventre dolores, ſymptomata, ex menſtruis intempeſtiuè ſuppreſſis oriunda; quibus ſi addantur pedum tumores, inferioris abdominis fluctuationes, ſitis, & corporis decoloratio, hydrope uteri detineri præſentem mulierem, minimè dubitamus; qui nil aliud eſt, quàm Tumor abdominis, compreſſioni cedens, genitus à materia frigida, in uteri cauitate, vel ſubſtantia concluſa.

Hæc autem materia, quæ cauſa coniuncta, atque cōtinens appellatur, poteſt [b] eſſe flatuoſa, aut aquoſa, aut pituitoſa; quæ, hoc caſu, non flatuoſa: quia fluctuatio, non tenſio, ad inſtar tympani [c], tactu percipitur; præterquàm quod tantam ſitim flatus non inferunt. Et licet nonnunquàm dolores pariant, ad lumbos, & inguina, ac ad laterum mollitudines protenſos, id potius à flatibus, ab aquoſa materia eleuatis prouenire credendum; neque pituitoſa eſt: cum leucophlegmatia, uteri cruribus quoque communicari ſoleat. Quare aquoſum eſſe, atq; legitimum exiſtimamus hunc hydropem: cùm à pituita, ędema, prout à flatu, uteri inflatio potiùs, & produci, & appellari ſoleat. Hanc autem aquoſam materiam, non veſiculis utero adhæreſcentibus concludi credendum, ut innuit [d] Aetius: non enim fluctuaret; ſed in uteri cauitatem, à iecore per venas tranſmiſſam, tum ab immoderato potu, tum ab eiuſdem viſceris imbecillitate, ob menſium retentionem, illius calorem ſuffocantem, inducta,

b 4. de Morb. 34.

c Paul 3. de Re Med. 70. Aet. Tet. 4. Serm. 4. C. 79

d Aet. ibid.

pro-

progenitám; quæ facilè per uteri ceruicem quolibet mẽſe eiecta quidem fuiſſet, prout contigit Mulieri à Fernel. deſcriptæ: niſi os uteri, à naturali tumore carnoſo, aut calloſo occluſum fuiſſet. Neque exiſtimandum, facile adeò à grumis ſanguinis hydropem huiuſmodi fieri poſſe; licet [e] Aetius, & ante ipſum Hipp. 1. de Morbis Muſ. 85. menſium ſuppreſſionem, præcipuam, & quaſi unicã uteri hydropis cauſam aſſignauerint; grumi ſiquidem putreſcentes, grauiora ſymptomata inducunt.

[e] 1. de Morb. Muſ. 85. & Aet. ibid.

Hũc verò hydropem, ex duodecim Medicis, Cardanus ſolus cognouit, ipſo gloriante; non enim ità cognitu facilis eſt; namque Nobil. quædam Mulier [f], poſt nonum menſem, decepta, ſerum copioſum cum flatu enixa eſt. Sic alia femina [g], grauidam cum ſe crederet, prolapſa, per vuluam vigintiquinque cotylas aquæ emiſit, & conualuit. Aliam Iacobus de Partibus. Aliam Dodonæus, Veſalius, Donatus obſeruarũt. Grauidatio quinetiam quandoq; deſinit in mẽbranaceã ſubſtãtiã, globoſam, totã aquoſis bullis, tumidis, pellucidis, & innumeris plenã; ut obſeruatum à Mercato, Valeriola, & Platero.

[f] Ioubertus
[g] Rhaſis.

Grauiſſimus, difficillimus eſt hic affectus, utpotè Aſcites; etenim in hydropem uniuerſalem facilè degenerat, & inueteratus, [g] nullo modo ſanari poteſt. Hic autem cum recens ſit, & in uteri cauitate [h], non in corpore, curatu facilior fuerit. Interim ſterilitatem inducit, quę ſi in Pręgnante contingeret, fœtum enecaret.

[g] Orib. 9. Synopſ. 56.
[h] Paul. 3. de Re Med. 70. Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 78.

Pro hoc itaque curando, materia aquoſa ab ute-

ro diuertenda, euacuationibus. Secundò aqua in utero redundans, ſenſibiliter, atque inſenſibiliter euacuanda, & digerenda. Tertiò, aperientibus menſes quoque prouocandi. Quartò, flatus diſcutiendi, ut mitigentur dolores. Et tandem uterus exſiccandus, atque roborandus.

i Paul. & Oribaſ. Ibidem. Aet. Cap. 79. ſupracitato.

In Chirurgico fonte, venæ i ſectioni locus erit, poſt aquæ eductionem, & quidem ex venis inferioribus, ad menſtruorum prouocationem. Quod ſi dolores qui ex flatibus eleuari poſſunt, excitentur, cucurbitula cum multa flamma conuenientiſſima fuerit. De cæteris manualibus præſidijs poſteà, executiuo ordine dicemus.

Curationis principium ſit leniens. ℞ pot. ex mãna clarif. unc. vj. addendo inf. conſuetæ agar. drach. iij. pro potu. Vel. ℞ elect. lenit. unc. j. magiſt. ialappæ gr. vj. m. f. b. Et licet medici intentio ſtatim dirigatur ad aquæ eductionem; tùm in utero, tùm in venoſo genere fluctuantis: quoniàm tamèn in primis vijs cruditates ſupponuntur, ideò eædem præparandæ hac ratione. ℞ mell. roſ. ſimpl. oxymel. ſimpl. an. unc. j. ſ. aquæ cinnam. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Indè repetatur medicamentum ſupra exhibitum. Mox ulteriòr ſic inſtituatur præparatio. ℞ decoct. meliſſæ, borrag. agrim. artemiſię, matricarię, fœniculi unc. v. ſyr. de artemiſia, de capil. Ven. de quinque radic. oxymel. ſimpl. an. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro alijs v. aut vj. à quibus talis conueniet expurgatio. ℞ pot. ex manna clarif. unc. v. elect. diaphœn. drach. iij. decoct. cord. q.

ſ.m.

ſ. m. f. p. Vel. ℞ elect. lenit. drach. iiij. diaphœn. drach. ij. extracti mechoac. ſcrup. ſ. ſpecier. hieræ ſimpl. drach. ſ. m. f. bol. Vel. ℞ pil. de hiera cum agar. fœtidarum an. drach. ſ. alephang. ſcrup. j. extracti mechoac. gr. vj. m. & cum vino maluatico ref. pil. & aur.

Hac repetita expurgatione, aquæ eductio, & à toto, & ab utero ſollicitanda. A toto quidèm, diureticis per os aſſumptis: ab utero verò, topicis medicamentis. Pro toto itaque, hic ſyrup. ex uſu erit. ℞ radic. aſari, ligni nephritici, an. drach. ij. apij, fœniculi, an. drach. iij. ſem. eryſimi drach. j. ſabinæ, geniſtæ, ſaxifragiæ an. p. j. m. bul. in iure cicerum rub. cuius ℞ unc. vj. ſyr. de v. radic. de artemiſia an. unc. j. m. pro ſyr. & ſic pro alijs, ad dies XII. aſſumendis; cui præmittatur bol. ex terebinthina lota aqua capil. ven.

Topica interim, ad aquam ſenſibiliter, & inſenſibiliter educendam, ſunt adminiſtranda; quæ erunt Peſſaria, Clyſteres uterini, Fotus, Emplaſtra, & Inunctiones.

Peſſaria primò leuiora erunt, ex agarico, colocynth. & melle parata; vel ex elaterio, & caricis. Secundò inducatur peſſarium ex lana, qua excipiatur drach. j. pulu. hellebori albi; protinùs enim aquam euacuat. Clyſter uterinus ità parari poterit. ℞ rutæ, agni caſti, origani, an. pug. j. baccarum lauri, iuniperi an. unc. ſ. radic. bryoniæ, cucum. ſylu. an. unc. ſ. ligni aloes drach. j. vini albi lib. j. ol. rutacei lib. ij. m. bull. omnia ad conſump. vini; & co-

lat. ſeru. pro quatuor clyſt. uterinis; addendo cuilibet clyſteri, hieræ picræ drach. ſ. Suffitus etiam fieri ſolent ex ladano, myrrha, ligno aloes, cinnam. nuce myriſtica, & gallia moſchata; fotus tamen his faciliores, ex fol. ebuli, mercurialis, ſambuci, pulegij, origani, calamenthi, baccis lauri, radic. lilior. alb. bryoniæ, cucum. aſinini, ſem. dauci, & rutæ, in vino albo generoſo: ſpongia his ĩmbuta, & calida admota. Inunctiones fieri poſſunt ex ol. lil. alb. cum aromatibus, irino, & ſambucino. Empl. de baccis lauri efficaciſs. Sed & cataplaſma ex radice, & folijs ebuli, coctis, & contuſis; additis oleo irino, & laurino.

Educta aqua, menſes ſunt prouocandi, & uteri intemperies corrigenda; quibus, uno, & eodem tempore, atque medicamento ſatisfieri poterit. Paretur itaque decoctum hoc pacto. ℞ ligni guaiaci raſpati recentis unc. j. ſaſſafras inciſi unc. ſ. aq. artemiſiæ, capil. ven. an. lib. ij. m. f. inf. per hor. 24. deinde bull. ad conſump. dimidij; ſed in fine ebull. adde fol. matricariæ, ſabinæ, dictamni, origani, pulegij, calamenthi an. pug. j. bull. par. & colat. ſeruetur pro tribus vicibus, matutinis horis aſſumenda: præmiſſo hoc bolo. ℞ troch. de myrrha ſcrup. j. ſalis theriacalis ſcrup. ſ. caſtorei, ſalis artemiſiæ an. gr. v. ſucci fœniculi q. ſ. ut ref. bol. & aur. In quorum uſu perſiſtendum per menſem. Sed interim inſeſſus fiant in aquis ſulphureis Aponitanis, ad uterum calefaciendum, & exſiccandum præſtantiſſimis.

A pro-

A proprietate iuvantia nonnulla proponuntur. Sic ſi dolores ex flatibus eleuatis infeſtent, præſtãtiſſima habetur decoctio chamæmeli, per os aſſumpta; vel aqua ex flor. chamæmeli deſtillata, ad unc. v. cum gutt. iij. ol. aniſ. vel caryophyl. A proprietate quinetiam iuvat, aqua meliſſæ ſtillat. ad unc. v. cum gutt. ol. cinnam. aut guaiaci. Alij, tanquam ſecretum, proponunt aquam Nicotianæ, ad unc. iiij. per dies plures; & Chymici extollunt tanquam ſpecificum remedium, vitriolum Martis, ad gr. j. cum ſaccharo.

Victus ratio ſit exſiccans, & attenuans. Vinum ſit album, generoſum, pauca copia, ligno ſaſſafras alteratum. Quæ ſufficiant, pro huius affectus curatione.

MVlier Nob. Viro iuveni, & ſano iuncta, vigeſimum quintum annum agens, temperamenti totius, & capitis, calidi, & humidi, boni habitus, victus ratione liberaliori uſa, & potiſſimùm copioſo, tùm aquæ: tùm vini potu, ter, ſuperioribus poſtremis annis concepit. Verùm medio inter tertium, & quartum menſem ſpatio, ventris, ac lumborum doloribus correpta, cum grauitate, femorum frigiditate, & mammarum extenuatione, atque gracilitate, quatuor, aut quinque poſt diebus, ijſdẽ adauctis, aquoſa primò per uterũ effluxerunt, deindè cruenta, tũ purus ſanguis, vel grumi, & tandèm ipſe fœtus; à quo, expurgationes ſequutæ cruentæ, ſed pallidæ, viſcidę, atque mucoſę, quibus tamen, per aliquot dies ſuppreſſis, albarum quoque mucoſitatum perſtitit fluxus: nullo pręcedente morbo acuto: aut alui profluvio: nulla ſanguinis miſſione: aut inedia diuturna, nec ullo uteri dolore extenſiuo: aut tempore geſtationis uteri, ex eodem, expurgatione. Modò medicam poſcit opem, ut partus maturos, & vitales edere poſſit.

Abortus, quaſi non ortus, aut fruſtrà ortus, ille eſt, qui fit ſupra diem ſeptimum; nàm qui intra ſeptimum contingunt, effluxiones [a] potius ab Hipp. & Ariſt. nuncupantur; quas apud publicas meretrices frequenter obſeruauit Hipp. ipſe; quinimò

[a] de Septim. Partu 6. & 7. de Hiſt. Animal. 3.

ſex.

[b] ſexta die, in Fidicina, ſaltibus ſollicitauit. Quare iuremeritò abortus dicendus, qui ter mulieri noſtræ Nob. inter tertium, & quartum contigit menſem. Quod enim Montuus viderit Pincernam Chriſtianiſſimi Galliarum Regis, quinto menſe natum, bene vixiſſe; pariter puellam cauponis vini Maluatici, Mediolani, Cardanus; aliam quinquemeſtrem, Valeſius; ſemeſtrem Puerum Auic. rari caſus ſunt. Ideò antè ſeptimum menſem partus, eſt excluſio fœtus nondùm perfecti, neque vitalis ante legitimum tempus. Huius autem cauſa in Virum ſanum referenda non eſt; nec in corporis gracilitatem [c]: quia mulier eſt boni habitus; non in morbum [d] acutum; non in alui profluvium [e]; non in ſanguinis euacuationem [f], aut longam [g] inediam, aut perſeuerantes menſtruas [h] purgationes; ſed in laxitatem, ac imbecillitatem [i] vaſorum, ligamentorum ſcilicet, ad uterum deſcendentium, quæ fœtus grandioris redditi grauitatem ſuſtinere non potuerunt; idque ob mucoſitates [k] ex cruditatibus, tùm in viuendi libera ratione contractis, potiſſimùm verò copioſis potationibus [l]: tùm à capite [m] ad ventriculũ, indè per [n] venas ad uterum trãſmiſſas, & poſt abortum, ſub propria, & ſanguinis forma, extra miſſas. Et licet abortus contingere quoq; ſoleat quarto, aut quinto menſe, ob anguſtiam uteri, qui adeò diſtendi [o] non poteſt, ut grandioris fœtus capax eſſe poſſit, pace Ariſtotelis, & Rhaſis, qui voluerunt anguſtiam, fœtus tantùm magnitudinem impedire, non verò abortus cauſam eſſe poſſe; attamèn an-

b de Nat. Pueri.

c 5. Aph. 44. Gal. in Com.
d 3. Aph. 30.
e 5. Aph. 34. & 7. Aph. 28.
f 5. Aph. 31.
g Gal. in Cõ.
h 5. Aph. 60. & 1. de Morb. Mul. 40.
i 6. de Loc. Aff. 5.
k 5. Aph. 45. Aet. Tet. 4. Serm. 4. C. 21
l 1. de Morb. Mul. 42.
m 1. de Mor. Mul. 42.
n 1. de Morb. Mul. 45. & 49
o de Steril.

[p] Mercurial.

anguſtia facilè diſcernitur, ex præcedentibus, multo tempore, extenſiuis[p] doloribus, qui in ſolis mucoſitatibus, non concurrunt, & obſeruantur; atque ità cauſa primaria huius abortus, fuit retentrix laxata; ſecundaria verò, eadem à pondere irritata; & ideò inter quartum, & quintum menſem, laxatis ligamentis ventris, ac lumborum, dolores[q] ſuborti ſunt, cum femorum frigiditate, ob eorundem cum his conſenſum, & mammarum extenuatione, earum deficiente cauſa finali. Laxatis autem ligamentis, fœtus ſuo pondere abrumpit chorion, proprium conceptaculum, & domicilium, tenuenque membranulam amnion, & urachum; undè ſcaturire cepit aqua primùm, deinde cruor, & tandem ſanguis purus, imò fœtus ipſe, antè tempus, undè abortus.

[q] Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 22.

Adeò multiplices ſunt, non modò internæ, verùm & externæ facilè abortiendi cauſæ, ut magna cuſtodia[r], ac ſcientia opus ſit, ut Mulieres puerum in utero geſtent, enutriant, & à partu euadant. Hinc Plinius; Miſeret, inquit, atque pudet, æſtimantem, quam ſit friuola ſuperbiſſimi animalium origo: cùm plerùmque abortus fiat cauſa, ſolus odor à lucernarum extinctu. Attamen, cùm in noſtro caſu, abortus cauſa manifeſta ſit, Artis auxilio, & bono Patientis regimine, ac obtemperantia præcaueri poſſe ſperandum. Et licet in abortu[ſ] magis, quàm in partu laboret Mulier; non tamen uterus hùcuſque exulcerationem aliquam, aut inflammationem ullam paſſus fuit, quæ noſtram ſpem fruſtràri poſſit.

[r] 1. de Morb. Mul. 42.

[ſ] Ibidem 98.

Medici itaque intentio præſeruatiua eſſe debet;

qua

qua primò mucoſa materia, iàm genita, à toto capite, & utero euacuanda. Secundò, eiuſdem generatio inhibenda. Tertiò, ſi genita, diuertenda. Quartò uterus, & ligamenta roboranda. Quæ omnia implenda extra grauidationis tempus; non omiſſis adſtringentibus, corroborantibus, in grauidis; necnon à proprietate iuvantibus.

Pro totius expurgatione, conueniens erit ſanguinis miſſio, ex vena baſilica dextera; & niſi radicitùs extirpetur materiæ catarrhalis in capite generatio, cauterium in ſiniſtro brachio, quò commodè eadem diuertatur, & euacuatur. Inſtante verò abortu, prodeſſe poſſunt revulſiones, cucurbitula magna ſub mammis appoſita, & repetita; ſicut & lotiones manuum aqua calenti.

Ex Pharmaceutico fonte, præcipua expromenda medicamenta. Et primò quidē lenientia. ℞ elect. lenit. drach. vij. crem. tart. drach. iij. ſpecier. hieræ ſimpl. drach. ſ. m. f. b. vel potu. ℞ mell. roſ. ſol. ſyr. roſ. ſol. an. unc. iij. elect. lenit. unc. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. b. Secundò præparantia ſint hujuſmodi. ℞ mell. roſ. ſimpl. unc. ij. oxymel. ſimpl. unc. j. aq. cinnam. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro aliis quinque. Pręparata materia ità expurgetur. ℞ elect. lenit. unc. i. pil. de hiera cum agar. drach. i. m. f. b. vel potu. ℞ agar. troch. unc. ſ. rhab. opt. drach. i. ſpicæ gr. iii. ſchœnanth. gr. vi. aq. meliſſæ q. ſ. m. f. inf. per horas 12. & facta forti expreſſione, colat. adde, ſyr. roſ. ſol. mannæ elect. mell. roſ. an. unc. ii. m. f. p. b. Indè ſecunda adhibeatur præp.

hac formula. ℞ decoct. cich. borrag. beton. artemiſiæ, matricariæ, maioranæ, calamenthi mont. unc. vj. oxymel ſimpl. ſyr. de beton. de cich. cum rhab. an. unc. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro aliis. Præparatæ materiæ repetatur purgatio talis. ℞ elect. lenit. drach. vj. diaphœn. drach. iii. troch. alhand. gr. v. m. f. b. & poſt horam, ſuperbibat lib. i. ſ. vel ſeri depur. vel aq. hord. Potu. ℞ ſyr. roſ. ſol. mell. roſ. ſol. an. unc. ii. elect. diaphœn. unc. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. b.

Hac repetita expurgatione, conuenientiſſima erit aqua Tettuciana, quatuor diebus, de more ſumpta, cum vehiculo mell. roſ. ſol. poterit enim mucoſitates in primis viis hærentes abſtergere, & ventriculum, ac inteſtina exſiccare.

Mòx ad capitis euacuationem procedendùm, pilulis exhibitis. ℞ pil. cochiarum præp. alephang. fœtid. an. ſcrup. i. m. ref. pil. cum ſucco beton. q. ſ. & aur. Interim ad errhina magis, quàm maſticatoria erit deueniendum. ℞ pulu. tabaci, nigellæ, maioranæ, ireos an. drach. i. de quo mane per nares attrahatur. Ab utero quoque humiditates exhauriendæ, & mucoſitates, iniectionibus, & peſſariis. Pro iniectione, hic paretur liquor. ℞ ſucci mercur. lib. i. agar. crudi pulueriżati drachm. ii. mell. roſ. unc. ii. m. metrēchyte inſtrumēto iniiciatur ad unc. iii. qualibet vice, tepidus. Pro peſſario. ℞ foliorum mercur. ruditer contuſarum m. i. nigellæ rec. m. ſ. hieræ, agar. crudi an. drach. i. m. ref. & includantur tenui petia linea, formando peſſarium accommodatum.

Eua-

Euacuata à ventriculo, toto, capite, & utero pituitoſa materia, eiuſdem regeneratio inhibenda; quæ cum præcipuè à capite,& ventriculo originem ducat, utraque pars exſiccanda, ſudoris prouocatione, præmiſſo tali decocto. ℞ ligni viſci querc. veri, lentiſci veri è Chio an. unc. j. radic. angelicæ, ligni ſaſſafras an. drach. ij. aq. comm. lib. ij. ſ. m. f. inf. per horas 24. deinde bull. ad conſumptionem dimidij, & colat. ſeruetur pro duabus vicibus, una hora aſſumenda antè ſudorem, in hypocauſto prouocandum; cui præmittatur talis bolus. ℞ theriacæ veteris ſcrup. j. puluer. caſtorei gr. v. m. ref. bol. & aur. In horum uſu perſiſtat ſaltem triginta diebus, victu extenuante, nec adeò tenui præſcripto; decimo quoque die lenienti exhibito, aluo ſollicitandæ.

Tandèm uterus exſiccandus, & roborandus; primò ſuffitibus ità paratis. ℞ pulu. thuris, myrrhæ, ſtyracis, an. drach. ij. caryophyl. drach. j. balſami factitij, & tragacanth. aqua flor. citri diſſolutę, an. q. ſ. m. ref. paſtilli pro ſuffumigio, per cannulam excipiendo. Inſeſſus in aquis ſulphureis, & aluminoſis [a] nullo modo omittendi, quales Aponitanę, D. Petri; quę per os quoque pręberi ſolent, vice decocti, quando ſcil. caput non laborat. Quę pro pręſeruatione.

[a] Paul. 3. de Re Med. 76.

Curatio autem in ipſa grauidatione perficitur, adſtringentibus, & à proprietate iuvantibus, tùm internis, tùm externis. Laudat Dioſc. conſeruam roſ. cum pulueribus adſtringentibus; ut. ℞ conſer.

roſ. lib. j. pulu. boli armenæ orient. margarit. præpar. raſuræ eboris an. drach. j. m. ref. elect. cuius doſis ad unc. ſ. manè, & veſperi. Vel. ℞. gran. tinctorum drach. j. thuris albiſſ. drach. ſ. m. detur ad aciem cultelli, in ouo ſorbili.

Extrinſecus, ceratum pluries expertum. ℞ lapidis hæmatitis, ætitis an. unc. ſ. thuris albi, maſtich. ladani an. unc. j. ſem. ſumach. galbani an. unc. ſ. reſinæ pini, abietinæ an. q. ſ. m. fiat ceratum lumbis applicandum, & uſque ad ſeptimum menſem detinendum.

A proprietate iuvant intrinſecus, puluis aquilinus, in vino auſtero exhibitus. Puluis item mirabilis paratur, ex utero leporino, raſura eboris, & ligno aloes, an. in ouo ſorbili propinatus, ab uno ſcrupulo, ad drach. ſ. Sal item aſtacorum fluviatilium, ex Hartmanno. Pelliculas internas ventriculorum gallinæ, in ouo ſorbili, tanquam certum medicamentum proponit Mullerus. Sic tincturam corallorum idem Hartmannus.

Ex periaptis, tria pulcherrima proponuntur, ut rariſſima, ab Aetio, lapis ætites brachio adalligatus. Lapis in vulua, aut corde, aut inteſtinis Ceruæ repertus. Tritici granum, intra panem, caſu repertum, ſiniſtro brachio adalligatum. Vngula urſi collo appenſa laudatur à Nicolo; ſicùt à Marcello, & Sex. Emp. Iaſpis viridis collo appenſus, efficaciſſimus exiſtimatur. Quibus, addimus, quod corpora plethorica, & ſanguine repleta, miſſio ſanguinis ex venis ſuperioribus, quarto menſe, frequenter ab-

abor-

abortu præſeruat.

Victus ratio iam dictis proportione reſpondeat. Et primò, poſt ventos auſtrales, vitet aquilonares[u], ne facile abortus periculum incurrat; calori namque infantes aſſueti[x], vehementer mox à frigore perculſi, facilè commouentur validius, & in partu moriuntur, ſubitam ad contrarium mutationem non ferentes; halitus fœtentes fugiat. Inter cibos & potus, acria, & amara fœtum corrumpunt, ex Hipp[y]. Somnum vitet diurnum. A motu, non ſolum violento abſtineat, verùm & à conſueto; necnon ab animi perturbationibus, commotionibus, motibuſque violentis quam maximè caueat, & alacriter viuat.

[u] 3. Aph. 12.

[x] Gal. in Cō.

[y] 1. de Morb. Mul. 42.

SVPERFOETATIO.

IVuenis Mulier, 30 annum agens, totius, & uteri, temperamenti calidi & ſicci, vterum ſiccum ſemper habens, excepto menſtruorum tempore, gracilis habitus, & ſalax, tardè Viro nupta, tandem verò robuſtum adoleſcentem ſortita, cum quo frequenter, maxima cum delectatione delicijs fruebatur, anno elapſo, peperit filium; mox rurſus concepit; & tandē iam ab octo diebus, fętum naturalem peperit, maſculinum, feliciter quidem, cum ſecundina; verùm poſt partum, ventre adhùcnum tumido, cum manifeſto, ac frequenti motu ex una ad alteram abdominis partem, & lochijs primo ſolùm die expurgatis, inappetentiam quodammodò patitur. Medici autem adſtantes, utrùm alter in utero fœtus deliteſcere poſſit, à nobis quærunt, & de agēdis conſulunt.

Alterum fœtum in utero habere iuvenem hanc, facilè credi poteſt, ſi primò conſideremus eiuſdem
a 1. de Diæta 26. temperamentum[a], tùm totius, tùm potiſſimum uteri, calidum, & ſiccum; quem fœtum, non cum nato, gemellum, nec eodem tempore, ſed per ſuperfœtationem conceptum fuiſſe cenſemus; quæ licèt contingat, quia aliquandò poſt primum conceptum
b de Superfœt. 2. non claudatur[b] os uteri; in hac tamen ſalaci Muliere, quæ Viro ſuo frequenter concubuit, veriſimile nobis eſt, quod licet os uteri, à primo conceptu oc-

clusum

cluſum fuerit,ob magnam tamen in coitu [c] volupta- tem, rurſus hiare potuerit, ità ut ſuperfœtatio ſit ſubſequuta; quam non in medio [d] uteri conceptam fuiſſe credendũ, ſed in alterutro cornu; namq; ſi in medio, à primo fœtu, & veteri iam excluſo expulſa fuiſſet. Superfętationis verò ſigna, præter iam enar- rata, hæc ſe produnt, nimirum aliquis ventris do- lor[e], inappetentia, & omnium maximè, ventris in- tumeſcentia ſuperſtes; ſicut vitalem atteſtatur, mo- tus de loco ad locum, qui neque in extincto foetu, minus verò in carnoſa [f] mola perciperetur. Neque caſus impoſſibilis, licet rarus eſt ſuperfœtatio; ſi- quidem contigit [g] Vxori Gorgiæ in Lariſſa. Quam admittit quoque Ariſt[h]. narrans, Herculem, & Iphi- clem fabuloſè uno partu natos. Nota, & apud Plau- tum Amphitryonis fabula; prout & Plinius narrat, de Proconeſia ancilla, quæ & Domino, & Procura- tori filium genuit. Sic refert Nicolus, feminam quandam peperiſſe maſculum, & poſt tres menſes, alium, amboſque vegetos vixiſſe. Dodonęus verò narrat, aliam Mulierem peperiſſe maturè filium, & poſtridiè alterum quadrimeſtrem. Rouſſetus, quod Mulier quędam tres filios ſimul geſtauerit, quorum unum peperit circà quintum menſem, alios duos poſt octavum. Scribit Bauhinus, quod Mulier feli- citer puellam peperit: ceſſante verò puerperio, al- terum filium. Et tandem Saxonia memorat, Nob. Mulierem filium peperiſſe nono menſe, perfectum: octo verò poſt dies, alium, non ità perfectum: & quindecim diebus poſt, duos alios. Neque credi-

mus,

c 5. Aph. 51.

d de Superf.

e Ibidem 5.

f 5. Ep. 5.

g 5. Ep 5.

h 7. de Hiſt. Anim. 4.

mus cum Braſauolo, ſuperfoetationes epidemicas dari; eo quòd ſit adeò rarum, at proindè, ex Cardano, opus habeat cauſis communibus, atque efficaciſſimis; propriam ſiquidem, & adæquatam cauſam aſſignat Ariſtoteles[i], his verbis. Sicut ex uno coitu plures infantes concipiuntur; ità & ex diuerſis congreſſibus plures fœtus, unde ſuperfœtatio. Quarè, cum cauſam manifeſtam habeamus, non eſt quod occultam ſolliciti quæramus.

[i] Ibidem.

Eſt affectus mulieribus[k] rarus, nec leue matri incommodum, & aliquando periculum afferens[l]; præſertim, niſi ſtatim à primo conceptu, ſecundus edatur; etenim in caſu noſtro, à lochijs retentis, ventriculi afflictiones, & præfocationes, & prauæ nutritiones, & febres ſuboriri poſſunt; præterquàm quod, duplicis ſecundinæ excretionem, largior, & copioſior ſanguinis effluxus ſequi ſolet. Attamen quia fœtus viuit, minùs periculoſa cenſenda, potiſſimùm, cùm moleſta ſymptomata non ſuperuenerint, quæ mortuum fœtum, aut[m] carunculã in utero comitari ſolent.

[k] 7. de Hiſt. Anim. 4.
[l] Ibidem.
[m] de Superfœt. 2.

Quarè naturæ negotium omninò committendum; tunc enim tantummodò erit partus adiuvandus, quando primò natura parturitionem tentauerit, moderatis quidèm, ſi foetus viuat: validioribus verò, ſi mortuus ex proprijs deprehendatur ſignis; prout, & violentioribus quoque uti ſolemus, in carnoſa mola, & caruncula.

In reliquis, hoc rerum ſtatu, nil agendum, niſi quod, ſi abdomen nonnihil laxatum fuerit, à partu

primo,

primo, adeò ut ſecundum foetum ægrè continere poſſit, faſcijs ventrem ſuſtentare bonum ſit; ne peritonæo nimis laxato, & aliquandò abrupto, excitetur hernia.

Hoc autem tranſacto partus periculo, vitanda fuerit ab hac Muliere ſuperfoetatio; poſt primum conceptum, à coitu, & laſciuis amoribus abſtinendo.

PARTVS LABORIOSVS.

IVuenis Nobiliſs. 18 annum agens, albi coloris, temperamenti ſubcalidi & humidi, mediocris habitus, delicata, & exquiſiti ſenſus, anno elapſo, Viro nupta, concepit, toto geſtationis tempore nauſeabũda, cibum ſemper languidè aſſumpſit; modò, completo naturalis geſtationis ſtato tempore, nudius tertius, doloribus, non adeò quidem vehementibus, quin potius lãguidis, circà dorſum corripi cepit, non continuis, ſed per longa interualla recurrentibus, nec multùm ad pudenda protenſis, quorũ cauſa, vehementius ſe iactauit; qui hoc mane paulò inualeſcentes, ad os pubis, ac pudenda quoq; propagantur. Os autem uteri laxatum, plurimùm aquoſi humoris effundit; & tandèm tenuiorem ſanguinem. Quæ omnia iuvenis, non niſi cum corporis iactationibus ægrè tulit. Tandèm foetus viuens, in latus conuerſus, brachium extra uterum eduxit, cum Matris cruciatibus, & angore. Modò anxiè medicum expoſcit auxilium.

Partum, temporis alioquin ratione, naturalem, difficilem, ac laborioſum futurum, dolores languidi, ac rari, ad dorſum, non ad pudenda protenſi præſagiebant; cùm facilis, ac ſecunùdm naturam futuri partus ſigna ſint, pectinis [a], & ſuperioris ventris grauitas, pudendi ardor, uterus ad inferiora procum-

[a] Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 22.

cumbens, os uteri hians, dilatatum, & humectum; inguina, ac pubes prætumida; aſſidua meiendi cupiditas; copioſus humor effluens, mox tenuior ſanguis; & tandem foetus. At quoniam aquoſa[b] prius, & ſanguis[c] prodierunt, partus difficultatem confirmarunt; cùm ob humiditatis inopiam, foetus multò difficiliùs erumpere poſſit; ſicut vitioſum partum, & præter naturam indicat nobis ſitus, non in caput, ſed in latus; qui contigit, non ob uteri[d] amplitudinem, ſed ob iactationem, & inordinatum motum delicatæ Mulieris; quæ non adeò promptè, & expeditè peperit, tùm quia primipara[e] eſt, tùm quia euacuato ſanguine, & aqua, exiccato & exhauſto utero, difficilior partus redditur, potiſſimùm ob imbecillitatem matris, ac foetus, ab imminuta nutritione, ex continua inappetentia; ob quam deſiderantur neceſſariò duæ illæ naturalis partus, veræ, ac legitimæ[f] cauſæ, valida nimirùm uteri matris expultrix: & robur foetus, ad motus manibus, pedibuſque obeundos neceſſarium. Quarè, tùm ratione matris, tùm foetus, tùm uteri, & externorum, difficilis, imò vitioſi partus cauſæ in caſu noſtro concurrunt.

b de Coacis.

c de Exect. Fœtus.

d de Nat. Pueri 32.

e de Nat. Pueri 42.

f 5. Aph. Cõ. 55. & 2. de Sympt. Ca. 3. & 1. in 6. Epid. 2.

Status iuvenis huius periculi plenus eſt; & quidẽ magis, quàm ex figura in pedes[g], Agrippina dicta; licet periculoſior foret duplicata. Statim autem agendum; vult enim Auic. quod ſi Mulier quatuor diebus in partu laboret, vix fieri poſſe quin foetus moriatur: aut mater aliquid mali patiatur. Neque confidendum raris caſibus: cum Hollerius referat,

g Aet. ibid. ut ſupra.

grauidæ cuidam, manus foetus per umbilicum erupiſſe, & quidem quindecim diebus, ad partum uſque, ſalua matre, viuo, & vitali foetu. Augetur quoque difficultas, à ſequuta euacuatione aquæ, & ſanguinis antè partum.

Medicis itaque intentionibus, & auxilijs quamprimùm ſatisfaciendum; quæ ſunt primò, brachium foetus intromittere. Secundò, eidem foetui naturalem ſitum procurare. Tertiò humectantibus, & laxantibus, tùm internis, tùm externis, vias aperire. Quartò validis aperientibus, & impellentibus partum prouocare. Quæ intentiones hoc ordine implendæ.

Et omnium primò, præmiſſo ſacro baptiſmate, exerto brachio aqua gelida affatim affundatur, qua fortaſſis brachium retrahi poſſet; quod ſi nõ ſequatur, obſtetrix, manibus inunctis, brachium [h] intus reponat; deindè parturiens in lecto collocata, volutanda, & dimouenda eſt, donec foetus naturalem ſitum conſequatur. Et quoniam exiccatus uterus, ex prægreſſa tùm aquæ, tùm ſanguinis importuna euacuatione, ideò muliebria omni arte humectare [i] oportet, ol. amygdal. per os propinato: & per ſiphonem, aut per metrenchyten, cum ol. lil. alb. miſto, in uterum, per latera iniecto; vel decocto foenugræci, malu. ſem. lini, cum ouis. Eodem tempore ſternutamentum excitandum, iuxta Hipp [k]. monitum; & fomenta [l] adhibenda, ex decoct. chamæmeli, meliloti, origani, pulegij, calamenthi, artemiſiæ, ſabinæ, lauendulæ, cyclam. ſem. aniſorum,

[h] de Superfœt. 3.

[i] Aet. & Paul. 3. de Re Med. 76.

[k] 5. Aph. 55.

[l] de Superf. 3.

foe-

foeniculi, ameos, in vino albo.

Dum extrinſeca adminiſtrantur, intrinſeca quoque præbenda. Celſus dat Eryſimum in vino. Efficax erit huiuſmodi. ℞ Troch. de myrrha drach. ſ. croci ſcrup. ſ. m. & cum ſucco capil. ven. q.ſ. ref.b. quo ſumpto, ſuperbibat decoct. dictamni cretici, & flor. leucoij; ferunt enim, quod dictamnus in cubiculo detentus, abortus cauſa ſit. Optimum quoque cenſetur, ex Camerario, extractum croci, ritè paratum. At efficaciſſimũ hoc, & expertum. ℞ pulu. borracis Offic. troch. de myrrha an. ſcrup. j. m. præbeatur in exiguo vino cretico; cui ſuperbibat ſupradictum decoctum dictamni cretici, & flor. leucoij; addendo unc. j. aq. cinnam. maximòpere à Geſnero commendatæ. Quo tempore, funem ex alto pendentem parturiens manibus apprehendat, ut docet Amatus.

Sed neque Amuleta, & Periapta ſunt omittenda. Sic lapidem Aetiten, ideſt Aquilinũ, in nido Aquilæ repertum, femoris internæ parti, propè pubem alligatum, expertus eſt in Heroina Lemnius; quem & extollunt Rhaſis, Serapio, Dioſcorides, Plinius, Aelianus, Ficinus, & alij; de quo narrat Valeriola, ſe vidiſſe lapidem hunc femori alligatum, partum primò, deinde, ob imprudentem obliuionem, diutius in coxa relictum, poſt paucas horas, matricem quoque foras prouocaſſe, muliere mortua. Gagates accelerat partum, ſi manu parturientis contineatur, ex Aetio. Sic lapis Pyrites; necnon exuviæ ſerpentum, plantis pedum appoſitæ. Nos mirabi-

ſem vidimus partum, poſt manum intus repoſitam, in quadam Patritia Veneta, dùm eiuſdem Maritus, manibus inunctis ol. liliaceo, ilia perfricando, hæc verba recitaret. *Secundæ ſiſtite corpus, ubi præceperit vobis Magna Dei Genitrix*. Multis enim alijs fruſtra tentatis, ſtatim poſt hæc verba, feliciter peperit. Hæc autem habentur apud Gal. de Medic. fac. par. ad Solonem 48.

Circà victus rationem, refocillandę vires, tùm parturientis: tùm foetus. Parturientis quidem, maluatico per os exhibito, & foetui, aſperſo; afflictæ verò mulieri ſemper animi addantur.

SE-

SECVNDA RETENTA.

RObuſta Iuvenis, 20 annum agens, robuſto viro nupta, cùm concepiſſet, & foetum, abſque ulla moleſtia, ad præfinitum uſque tempus geſtaſſet, tandem heſterna die, circa veſperam, præuijs doloribus partus, abruptis amnio, & chorio membranis, effuſa aqua, cum ſanguine erupit & ipſe foetus; mox præciſo umbilico, cum obſtetrix ſecundam proceſſuram fruſtrà ſperaſſet, eandem violentius attraxit, adeò ut abruptus fuerit; ſecunda proinde retenta, dolores puerperæ in imo ventre, & in lateribus ſuborti ſunt, cum rigoribus inæqualibus, & lochiorum ſuppreſſione. Quorum cauſa, modò noſtrum petit auxilium.

Secunda, à Latinis Loculus, à Græcis Deuterion, quaſi ſecundum ab utero foetus domicilium, ac receptaculum, eſt quaſi radicatio multorum vaſorũ, ut meſaræum[a] in animali; cuius generationis initiũ, ab oſculis in utero apertis; ità ut ab unoquoque oſculo vas producatur, ab arteriæ quidem, arteria, à venæ, vena. Quæ autem vaſa continet, diſtinguit, atque connectit membrana, ſecunda dicta, in brutis, ex chorio, allantoide, & amnio conflata, in rationalibus, ex ſolis, amnio, & chorio conſtat; quæ vaſa per ſecundam diſperſa, rurſus inter ſe coeunt, & in duos truncos deſinunt, ac in binas venas, binaſque

[a] 8. de Vſu Part. 8.

Actius;

naſque

naſque arterias coaleſcunt, quæ in ipſo fœtu, ſe inſinuant circa umbilicum; qui nil aliud eſt, quam quatuor vaſa, in medio, Vrachum, ideſt lotij ductorem habentia. Per hæc autem, & ſanguis ab utero, & ſpiritus vitales ad fœtum deferuntur, & ſeroſum excrementum deponitur. Demùm, inſtante partu, perfectus, ac grandior infans uterum uſquequaque diſtendit, ſecunda, pro eiuſdem mole, anguſta redditur, nec amplius ſanguis ab utero afflučs illi alendo par eſt. Concitatus itaque infans, exilit, & ambientes pelliculas diſrumpit; atque ità arcana quadã ratione, uterus dehiſcit, ac fœtus erumpit. Quia verò eiuſdem exitum, ſecundam quoque, utpote inutilem ſequi neceſſe erat, cotyledones autem à validis parentibus validiores producti, & umbilicus ab imperita obſtetrice abruptus fuit, Altius hæc ab utero ſubducta eſt; undè obſtruendo, & intercipiendo, lochiorum expurgationem ſuppreſſit, & dolores tùm in imò ventre[b], ubi deliteſcit; tùm in lateribus, quibus per cotyledones adhæret, excitare ſolet, & rigores[c] inæquales; quorum utrumque, ſymptoma eſt menſium prçter naturam retentorum, ob neruoſam uteri naturam. Quod ſi diutius hæreret ſecunda, durior venter, & tumidus euaderet, cum torminibus; & febris acuta, non ſolùm ex eiuſdem putredine, verùm etiam ex humorum, & lochiorum corruptione, ipſi incumbentium, proculdubio ſuccederet, cum nauſea, difficultate ſpirandi, ſuffocatione, lipothymia, & cõvulſionibus; cùm alioquin ſæpè[d] putreſcat, & pro-

la-

[b] 1, de Morb. Mul. 76.

[c] 5. Aph. 62.

[d] Ibid. 1, de Morb. Mul.

labatur ſexta, aut ſeptima die, cum mulieris ſalute; qua diutius retenta, copioſa ſanies effluere incipit, non ſine ſpe, fore ut ſecundæ putrefactæ, vel conſumptæ, ſexageſimo die elabantur; niſi ob grauiora accidentia, Mulier eas morte præuertat.

Statim itaque recurrendum ad educentia, & impellentia per os; necnon ad laxantia, & extrahentia per uterum, recto ordine adminiſtranda.

Et ideò illicò exhibeatur per os medicamentum prouocans; prout Hipp. ut optima, commendat artemiſiam[e], & dictamnum; elaterium[f] pariter in vino albo. Aetius Caſtoreum[g]. Oribaſius leucoij[h] flores exſiccatos. Paretur itaque tale medicamentum. ℞ dictamni cretici, Troch. de myrrha, borracis officin. flor. leucoij an. drach. ſ. croci, caſtorei an. ſcrup. ſ. m. pro duabus vicibus, in aqua capil. ven. aut artemiſiæ deſtillata. Eodem tempore peſſus introducatur ex cyclamine, helleboro albo, calamentho, ſagapeno, cum ſucco cucumeris ſylueſtris, & felle taurino reformatus. Spiritum[i] interim contineat, & ſternutatorio[k] excitato, nares occludantur, & os. Puluis autem ſternutatorij huiuſmodi ſit. ℞ caſtorei, piperis albi, & nigri, ellebori albi an. ſcrup. j. m.

e 1. de Morb. Mul. 76.
f de Superfœt. 27.
g Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 24.
h Orib. 2. Simpl.
i 1. de Morb. Mul. 76.
k 5. Aph. 49.

Hæc agenda, & repetenda; quibus ſi non cedat ſecunda, aut purgationes non procedant, ſaphenæ ſectio conueniet, ex Auic. maximè verò ſi febris ſuboriatur, quod frequenter contingit. Sic Stymargi[l] Ancillæ, in puerperio, ex uteri diſtorſione, lochijs retentis, ex talo detractus fuit ſanguis, & conualuit.

l 2 in 5. Ep. 5. & Gal. de Trem. Rrig. Palp. 5.

In-

Interim alia à proprietate iuvantia, tùm interna, tùm externa adhiberi poterunt. In internis, puluerem teſticulorum equi, ad drach. j. ut mirabilem proponunt, Geſnerus, & Augenius. Proponitur quoque ſecundinæ præparatæ pulu. ex vino exhibitus.

Extrinſecus, oculus leporis, menſe Martio capti, ſtudiosè exemtus, & cum pipere exſiccatus, ſi vertici Mulieris applicetur, ità ut vertex à pupilla tangatur, fœtum vivum, & mortuum, ac ſecundam educet; imò ſi relinqueretur diutius, & utero procidentiam induceret.

Quod ſi neque hæc ſufficiant, ad opus manuale deueniendum; & ſic,[m] uteri ore adaperto, manus ſiniſtra calida, & illita inſinuetur; & ſi fundo uteri annexa fuerit ſecunda, in obliquum placidè ducenda, ne fiat uteri prolapſus; mox attrahenda, abſque ulla violentia. Sed ſi os uteri clauſum fuerit, perfundere, pinguefacere, fotu uti conuenit, ſternutamentum excitare.

[m] Paul. 6. de Re Med. 75. & Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 24.

Tandèm, ſi nec medicamentis, nec manu expelli, aut extrahi poſſit, ſuppurantia in uterum inijcienda, ut in pus mutata per partes effluat; ſic conueniet ol. amygd. lil. alb. cum butyro; imò & lac ipſum, admiſtis alternatim & detergentibus, ut unguento ægyptiaco, cum lixiuio. Neque perturbari [n] oportet: intra paucos enim dies putrefacta, & in ſaniem diſſoluta excidet. Quoniam verò ob graueolentiam [o] caput repletur, & ſtomachus ſubuertitur; ideò odoramenta frequenter ſuffiantur, ut

[n] Aet. & Paul. Ibidem.

[o] Paul. & Aet. Ibidem.

car-

cardamomum, bdellium, thus, ſtyrax, lapis gagates, ladanum, ſabina.

Victus ſit humectans, boni ſucci, facilis concoctionis, & celeris diſtributionis, ut promptè ſpiritus inſtaurare, & vires recreare valeat.

FOETVS MORTVVS.

MVlier 30 annorum, temperamenti calidi & humidi, boni habitus, quæ aliàs peperit, cum grauida eſſet octauo menſe, angina cynanche acutiſſima correpta fuit; ex qua cum immineret ſuffocatio, Medicus ex brachio ſanguinem miſit, quo non ſufficiente, iterum alterius venam reſerauit; nec cedente affectu, cucurbitulas, eaſq; ſcarificatas, ſpatulis, brachijs, & collo apponendas præcepit, & tandem raninas venas ſub lingua aperuit; à quibus, quinta die liberæ euaſit, licèt non ſine graui virium iactura; maximè verò, quia affectionis tempore, parùm, aut nihil cibi deglutire potuit. Nutriri verò cum cepiſſet, lac ſponte è mammis effluxit, gracilioribus in dies redditis; ſubortis poſtmodum dorſi doloribus, cum laxitate, tumore totius abdominis, ac pondere in fundum procumbente; ex quibus nec Mater amplius, ut anteà, fœtus motum percipit, qui, ea in latus conuerſa, eò deuoluitur, ſenſu ponderis veluti lapidis. Pectinem frigidum habet, faciem, & labra pallentia, & quidem iam per integram hebdomadam. Quibus, poſtremis hiſce diebus, acceſſerunt oris fœtor, aqua, & ſanies, ex utero fœtida effluẽs, capitis, & ſtomachi dolores, horrores inæquales, febriculæ, & animi deliquia. Quorum cauſa, obſtetricem accerſiuere, quæ his perterrefacta, nos Medicos

dicos

dicos aduocandos mandarunt, ut ſtatim de agendis conſuleretur.

Grauidam hanc Mulierem, nec longè à naturali pariendi tempore, ad abortum, morbi, & remediorum vi deductam fuiſſe liquidò patet. Et primò quidem morbi ratione; cum [a] enim utero gerentes à febribus corripiuntur, aut fortiter caleſiunt, difficulter pariunt, & cum periculo: aut abortum facientes, periclitantur. Hinc Hipp. Mulierem utero gerentem [b] capi aliquo morbo acuto lethale. Sed prætereà acceſſerunt & remedia; quia Mulier utero [c] gerens, ſanguine miſſo ex vena, abortit: & magis, ſi fœtus ſit maior. Quibus addit Gal. in Com. immò & ex longiori inedia. Quarè quid mirum, ſi fœtus, à Matris acuta ægritudine afflictus, ex ſanguinis copioſa miſſione, & inedia debilitatus interierit? cum octimeſtres partus impoſſibile ſit duas ſuccedentes afflictiones ferre poſſe, & proptereà ſuperſtites manere? ita habemus ex Hippoc. tùm de octimeſtri partu Primo; tum de Carnibus 22. Laxatis itaque, ac demum abruptis ligamentis, fœtus ſuo pondere, in imam partem abdominis deuolutus eſt; cuius imbecillitatem ſignificauit nobis ſpontaneus [d] lactis effluxus; corruptionem verò proximè futuram, mammarum extenuatio [e]; fœtum verò iam mortuum, motus priuatio, pondus ad latera, [f] lapidis inſtar, cum frigiditate pectinis, necnon faciei pallore. Tandem eiuſdem foetus, & corruptionem, & putrefactionem, poſtremis hiſce diebus nobis palàm fecerunt, oris fe-

a 5. Aph. 56.
b 5. Aph. 30.
c 5. Aph. 31.
d 5. Aph. 53. & Celſ. 2. de Re Med. 7.
e 5. Aph. 54. & Celſ. ibid.
f de Superf. 6.

Ibidem. tor, & ſanies foetida ex utero manans, à qua euaporationes eleuantur ad os ventriculi, & caput: undè dolores; prout, cum ad cor, animi deliquia, & febres, cum horroribus, ob membranoſam uteri naturam, proueniunt.

Status huius Mulieris periculi plenus eſt; etenim ad partum, duorum corporum[g] vigore opus eſt, & grauidæ mulieris, & infantis. Infans autem mortuus, & corruptus eſt, & Mater non adeò valida; chirurgica[h] verò operatio maximè periculoſa. Ideò ſpes in anguſto ſita eſt: imminet enim periculum, ne ex frequentibus lipothymijs, aut ſyncope, intereat. Attamen, quia viſæ fuerunt, quæ per tres integros menſes[i], imò per annos[k], foetum corruptum in utero continuerunt, ſuperſtites: ſalus deſperanda non eſt.

g 5. Aph. Cō. 55.

h Celſ. 7. de Re Med. 29.

i Benedictus.

k Langius.

Sed ſtatim ad medica auxilia confugiendum; per os quidem aperientibus, irritantibus, & foetum mortuum prouocantibus; per uterum verò, laxantibus, & eundem extrahentibus.

A Pharmaceuticis exordiamur. Leucoium, ſabinam, caſtoreum, filicíſque radicem validiſſimè foetum mortuum expellere, aſſerit[l] Orib. Quarè efficax erit puluis ità paratus. ℞ ſabinæ, caſtorei, ariſtolochiæ rotundæ, Trochiſc. de myrrha. an. drach. j. cinnam. drach. ſ. croci ſcrup. j. m. Doſis drach. j. in cyatho aquæ ſabinæ. Adhùc efficacius erit quod ſequitur. ℞ borracis officin. dictamni cretici, ſabinæ, Trochiſc. de myrrha an. drach. j. caſtorei drach. ſ. croci, cinnam. an. ſcrup. j. ol. ligni hera-

l 2. Simpl.

clei

clei gutt. xx m. & cum vino cretico ref. maſſa; cujus detur drach. j. cum libra aquæ artemiſiæ. Iam dicta verò aſſumenda tribus ſaltem horis antè cibum; paulò verò ante eundem, ſemper præbeantur cordialia, ut confec. Alchermes, ſpecies diahyacynthi, bezaar occid. mithridatium: cum aquis totius citri, ſcorzon. card. ſancti, meliſſæ. Interdiu frequenter lambat elixir vitæ, in aquis ijſdem, aut in aqua theriacali, necnon in vino maluatico. Facultatem item excitat, & fœtum mouere, ac expellere poteſt ſternutamentum[m] excitatum, puluere pyrethri, caſtorei, ſinapi, & hellebori, iuxta Hipp. monitum. [m] 5. Aph. 35.

Dum interna adminiſtrantur, externa non omittenda. Sic paretur ſtatim inunctio huius formæ, pro regione pubis, & pudendi. ℞ colocynth. agar. ariſtoloch. rot. cucum. ſylu. an. drach. j. f. puluis; cui adde ammoniaci diſſoluti drach. ſ. olei keirini q. ſ. m. f. ung. Peſſus quoque talis introducatur. ℞ galbani, opopanacis, beniuini an. drach. j. olei irini q. ſ. m. f. ung. quo peſſus lineus inungatur, & in uteri corpus immittatur. Totum abdomen, & latera quinetiam illinantur oleo liliaceo, keirino, & amygd.

Verùm ſi medicamentis non cedat fœtus, ad ferrum, & manuale opus deueniendum; hoc tamen antea expēſo, an ſuperſtes euadere poſſit Mulier, necne. Quod ſi euaſura fuerit, Chirurgiam aggrediamur; ſin minus, eandem omittamus. Id verò diſcerni poteſt: etenim perniciosè habentes, lethargo

quo-

quodam detinentur, pulſus obſcuri, tremores, & convulſiones ſe produnt.

Modus quo extrahi debeat fętus mortuus, qualibet figura corporis conſtitutus, habetur ab Hipp. tùm Lib. de Exect. fœtus: tum de Superfœt. 4. Primò itaque paretur elixir vitæ, necnon vinum aromaticum, reficiendis ſpiritibus, exhibenda, & aſpergenda; deindè tentetur extractio, ſolis manibus inunctis; & ſi manus, aut pedes præmittantur, & occurrant, excidantur. Quod ſi manibus ſolis intentum obtinere nequeamus, tùnc reclinata in lecto ſupina muliere, miniſtræ duo crura eleuata utrinque ſuſtineant, & alas pudendi diductas ſeruent; tùnc Chirurgus ſiniſtram manum oleo madentem in uteri oſculum immittat, illudque dilatet, inquiratque locum uncino infigendo idoneum, ut poſtea dextera manu inſinuata, ſiniſtra infigatur; nec ſolum rectà, ſed etiam in latera, velut in dentium extractione fieri ſolet, extrahatur, in orbem quoque circundучendo. Quam extractionem accuratius, & fuſius quilibet videre poterit apud Paulum[n], Aetium[o], Celſum[p]. Ità quoque apud Beniuenium, Valeriolam, Pareum.

[n] 3. de Re Med. 76.
[o] Tet. 4. Ser. 4. Cap. 23.
[p] 7. de Re Med. 29.

Adminiſtrata Chirurgia, ad dolores leniendos, ſtatim bibat Mulier ius alchimilla alteratum, & eluantur partes muliebres decoct. malu. althææ, verbaſci, meliloti, ſem. lini, & fœnugr. mox illinantur hoc linim. ℞ ſpermatis ceti drachm. ij. ol. amygd. hyperici an. unc. ſ. ol. roſ. ſeui hircini, aut Ceruini an. unc. j. zibethi ſcrup. ſem. ceræ parum

m. f.

m. f. lin. molle.

In victus ratione, alimenta ſint facilè nutrientia, & ſpiritus inſtaurantia, parùm[q], & ſæpe offerenda.

q I. Aph. C. 17.

PRO-

PROCIDENTIA VTERI.

MVlier 30 annum agens, temperamenti totius, calidi & humidi, mediocriter carnoſa, liberè viuens, & in potu delinquens, ter enixa, ſemper cum difficultate, ac ingentibus conatibus, ob pubis oſſis depreſſionem, & anguſtiam pudendi, ſex modò à poſtremo partu menſibus, quaſdam humiditates, plurimùm tenues, quandoque craſſiores, utero extillare cepit, quotidiè ſemper copioſiores, cum dorſi laxitate, atque præcordiorum dolore; quorum cauſa, valdè mœſta fieri cepit; magis verò, cùm ab initio huius menſis, pondere quodam in pudendo vexetur, tanta moleſtia, ut motus liber præpediri videatur: præter meiendi, atque deijciendi difficultatem, aut impedimentum quoddam. Accerſitus ad conſilium Medicus, iuſſit ut Obſtetrix, experta manu in uteri vaginam introducta, exploraret, an quid perciperet: quæ retulit, ſe fundum uteri, in collum illapſum certò attigiſſe. Ideò nos, pro eiuſdem curatione conſulunt.

Vterus in hac Nobil. Muliere, ad pudendum inclinatus, ità tamen euerſus [a], ut foris non promineat, nec totus ſuis appendicibus ſolutus ſit, Procidentia uteri appellari poteſt; morbus in ſitu, ſed in primo tantum gradu, nondum ſecundo, minus verò tertio; fundus enim uteri ad medium

[a] Aet. Tet. 4. Serm. 4. Cap. 76.

col-

[b] collum tantummodò peruenit, qui primus gradus eſt; prout ſecundus [c], quando ad extremum, & pudendi orificiũ prolabitur; tertius verò [c], quãdo euerſa interna membrana, deſcendit uterus extra pudendum, ad inſtar oui gallinacei, vel ſcroti; quam uteri procidentiam, humani capitis magnitudinem æquantem, viderunt Andernacus, & Dodonęus. Differt autem ab uteri deſcenſu, qui multò leuius malum.

b de Natura Mul. 4. & 5.
c de Steril. 27. & 28.
c 2. de Morb. Mul. 38.

Huius autem morbi, licet cauſa proxima ſit ſolutio nexus fibrarum, & membranarum, ipſum uterum undequàque alligantium, recto inteſtino, veſicæ, & alijs partibus circunpoſitis, in hypogaſtrica parte, ut notauit Platerus; attamen, ut uterus deſcendat, quatuor ipſius ligamenta, aut laxata, & extenſa: aut rupta ſint oportet. In noſtro autem caſu, rupta non ſunt: non enim affatim, ſed paulatim ſucceſſit: & quia non præceſſerunt, lapſus [d] ab alto, violenta ſecundinæ, aut partus extractio, aut alicuius oneris eleuatio; ſed laxata, ab humiditatibus, aut cruditatibus, à toto, ex liberaliori cibo & potu, ad uterum demandatis; facilius quippe hæc ligamenta [e] laxantur, quàm quodlibet aliud; quia neceſſe eſt unà cum utero toto, extendi, & ipſum ſequi, abſque ruptura; quorum tamen imbecillitas ſumpſit initium à validioribus conatibus, & ſpiritus longa detentione, in difficultate ipſa pariendi; ſicut tandèm laxitas, ab aquoſis [f] humiditatibus, à toto per uterum, triginta abhinc diebus expurgatis; non parùm quinetiam adminiculante mœrore [g];

d Paul. 3. de Re Med. 72. Aet. loc. cit.
e 14. de Vſu Part. 14.
f Aet & Paul. Ibid.
g Paul. & Aet. ibid.

 à qui-

à quibus omnibus, uteri fibris humectatis, & ligamentis ſolutis, prolapſus eiuſdem, ſiuè procidentia paulatim ſucceſſit, ad pudēdi collum; à quo, veſica, & inteſtino compreſſis, & urinæ, & fęcum impedimentum quoddam procedit.

h Aretæus Lib.2.C.11.

Affectus iſte aliquando lethalis[h] euadit, in aliquo abortu, aut violentiſſimo partu; ſi pariter à fractura, aut putrefactione fiat: in ſphacelum quippe, & gangrænam degenerat, & cum febre maligna iugulat; licet nonnunquàm totus uterus putrefactus[i] præcidatur, muliere ſuperſtite; quod & Rhaſis, & Auenzoar ſe vidiſſe narrant. Cuius euentus decem hiſtorias refert Franciſcus Rouſſetus; prout ſexdecim alias Gaſpar Bauhinus, de uteris integris, citrà vitæ periculum diſſectis; ad quam tamen diſſectionem non deueniendum, niſi in ſphacelis, & gangrænis: nulla alioquin ſectio admittenda. Intereà licet lethalis non ſit, calamitoſus tamen mulieribus eſt affectus, non viſibilia extra videntibus; & ideò medica auxilia quamprimùm adminiſtranda, dum in primo tantum gradu reperitur, antequā ad ſecundū, & tertium perueniat, laxatis magis magiſq; & ſolutis uteri ligamētis à perenni humiditate, à toto venoſo genere, & capite ad uterum tranſmiſſa. Sicut enim recens[k], & in ætate iuvenili, facile reponi, & ſanari poterit; ità, foras omnino prolapſus, nec breui curatur, quinimò oſculo eiuſdem duriori reddito, morbum incurabilē efficit; conſeneſcunt enim uteros foris habentes, ex Hipp. 2. de Morb. Mul. 38.

i Aet. Paul. loc. cit.

k Aet. loc. cit. Paul. loc. cit. 2. de Morb. Mul. 38.

Me-

Medica intentio erit, uterum reponere, & repoſitum in ſuo loco conſeruare, atque roborare. Quod præſtari poterit, totum euacuando. Vterum, & eius ligamenta exſiccando. Et ventriculum, atque partes affectas roborando; cum viuendi ratione magis congrua.

Et in Chirurgico fonte, nullomodo omittenda ſanguinis miſſio, ex utraque baſilica, ut maior ab utero fiat diuerſio; qui tamen parcè educendus.

Poſt exactam purgationem[l], infra proponẽdam, totius, per præparãtia quidẽ, & expurgãtia; capitis itẽ, per maſticatoria, uterus erit reponendus. Atq; adeò inteſtinis, & veſica prius exoneratis, collocetur ægra ſupina, coxis altioribus, reflexis poplitibus, ac cruribus diſparatis; mox peſſarium oblongum immittatur, ex lana, aut linteo, madefactum vino, in quo ſuccus acaciæ, & hypociſtidis fuerit diſſolutus; vel in decoct. gallarum, malicorij, & lentiſci, ab Orib. propoſitò, uterum leniter reprimendo, & poſteà lanam eodem vino imbutam pudendis applicando; pectini vero, ſpongiam ex poſca. Nos, vinum adhuc magis adſtringens reddere poſſumus, addendo conſolidam, quercus folia, roſarũ, polygoni, ſanguinariæ, burſæ paſtoris, & tandem alumen ipſum, & bolum; imò & gypſum. Quarè & aqua Montis Ægrotorum, quę gypſea, validior fuerit. Sed quoniam uteri prolapſus, in noſtro caſu, eſt tantùm in primo gradu; ideò forſan ſolo remedio, à Roderico à Caſtro propoſito, in ſitum reduci poterit, ſi magnum ferrum candens, coram patien-

l de Superfœt. 26. de Exect. fœtus 4.

Aet. & Paul. Ibid.

te in manu geſtetur, ac ſi uterus eò tangendus foret; eius enim rei terrore, uterus ſurſum retrahetur.

Aliqua quoque à proprietate, uteri retractioni ſunt accommodata; ut ovum ſemi putridum, diutius in nido gallinarum detentum, lana exceptum, & ſubditum. Suffitus pellis anguillæ ſalitæ. Torpedinis [m] quinetiam corium recẽs applicatum, uterum ſurſum repellit. Pariter paſtinacæ marinæ aculeus, cum ſucco iuſquiami.

[m] Aet. ibid.

Repoſito autem, & retracto in ſitum utero, crura mulier extendat, ita ut unum alteri incumbat, ſicque iaceat, plurimùm, octo, aut nouem diebus.

Cucurbitulas [n] quoque umbilico, & utrique lateri, cum multa flamma affigendas proponunt Aet. & Oribaſius. Pariter naribus odorata, utero fœtida. Sic dorſo apponi poterit ceratum de pelle arietina; vel inungi, unguento de cortic. caſtanearum.

[n] 2. de Morb. Mul. 38.

Sub umbilico apponatur ceratum Claudini, ex galbano, & gallia moſchata.

Vtero verò indatur peſſarium, vel globulus, ex lana madefacta albumine oui, & aceto, cum ſuccis plantag. polygoni, & conſolidæ; aſperſis poſteà pulueribus adſtringentibus, ut bolo arm. terra ſigillata, ſanguine draconis.

At quando procidentia integra eſt, & conſummata, Rouſſetus præcipit peſſarium ex ſubere; & Bauhinus, circulos uterinos, ut in ſitu uterus detineatur; exemplo Hipp. 2. de Morb. Mul. 38. qui à repoſitione, deambulare volentibus, ſubligar geſtandum præcipit.

In-

Interim totius expurgatio per partem poſt partem erit tentanda, & perficienda, ante uteri repoſitionem, ut dictum fuit. Pro qua, leniens ſit. ℞ ſyr. roſ. ſol. mellis roſ. ſol. mannæ electæ an. unc. ij. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. b. Vel. ℞ elect. lenit. unc. j. crem. tart. drach. ij. m. f. b. Indè humorum præparatio ita procuretur. ℞ mellis roſ. ſimpl. iulap. acet. an. unc. j. ſ. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Præparati humores ſic expurgandi. ℞ agar. troch. drach. iij. rhab. opt. drach. j. fol. ſennæ rec. orient. drach. ij. cinnam. integri drach. j. decoct. cord. q. ſ. m. f. inf. per noctem, & facta forti expreſſione, colaturæ adde, mellis roſ. ſolut. unc. iij. mannæ electæ unc. ij. m. f. p. Vel bolo. ℞ elect. lenit. diacathol. an. unc. ſ. extracti mechoacan. gr. vj. m. f. bol.

Et quoniam venoſum genus expurgandum; ideò noua requiritur præparatio, quæ talis eſſe poterit. ℞ oxymel. ſimpl. ſyr. de cich. ſimpl. de beton. bizant. an. unc. ſ. decoct. cich. acetoſæ, end. beton. abſinthij, roriſmarini unc. v. m. pro ſyr. & ſic pro alijs vj. Secunda totius expurgatio commodè ita fieri poterit. ℞ ſyr. roſ. ſol. unc. iij. mannæ electæ unc. ij. elect. diaphœn. drach. ij. de ſucco roſ. drach. j. decoct. cord. q. ſ. m. f. potio. Vel bolo. ℞ elect. lenit. drach. vj. diaphœn. drach. ij. de ſucco roſ. drach. j. magiſt. ialappæ gr. vj. m. f. b. & omnia quatuor horis ante cibum exhibenda.

Hac ſequuta expurgatione, ventriculus exſiccari poterit; licet prouentus humiditatum, & cruditatum, potius ex improportionato obiecto, quam ex fa-

facultatis imbecillitate prouenire credamus; quod aqua Tettuciana perficiatur, tribus, aut quatuor diebus, de more aſſumenda, cum vehiculo mel. roſ. ſolut.

Poſt hæc, erit procuranda uteri repoſitio in proprium, & priſtinum ſitum, ut dictum fuit; quæ ſi ſuccedat, & pro voto hæreat firmius, ſolis conſeru. roborantibus locus fuerit, de abſinthio, & de roſis; vino medicato præſcripto pro menſa, ex ſanta-

o 8. Simpl. lo rubro, & lentiſco [o] è Chio; addita cuilibet vini ſitulæ, lentiſci inciſi, & ſantali rub. an. unc. j. ſ.

At ſi recidat uterus, neque in ſuo ſitu permaneat, ad aliquod decoctum, per dies quadraginta, quotidie, & ultra aſſumendum, deueniendum fuerit, quod ità parabitur. ℞ lentiſci è Chio unc. j. ſ. ſantal. rub. unc. j. ligni roriſmar. unc. ſ. aq. comm. lib. iiij. m. f. inf. per horas 24. deinde adde turturem, vel dimidiam columbam turricolam, bull. ad conſumpt. dimidij; mox fiat col. & ſeruetur pro tribus diebus, matutino tempore aſſumenda; in qua infundantur gutt. v. tincturæ corall. chymicè extractæ. Dùm aſſumetur hoc decoctum, qualibet hebdomada uti debet aliquo hydragogo, ut. ℞ conſer. è floribus perſicorum unc. ſ. extracti mechoac. ſcrup. ſ. m. & aſſumatur duabus horis ante cibum. Vel. ℞ elect. lenit. unc. ſ. magiſt. mechoac. ſcrup. ſ. m. f. bol. eodem modo aſſumendi. Præberi quoque poſſet & manna clarif. ad unc. vj. niſi ex violenta euacuatione affatim facta, metus obſtaret nouæ uteri procidentiæ.

His

His omnibus addenda congrua victus ratio, exſiccans, & moderatè excalfaciens. Moderatè itaque comedat, & parcius bibat; imò prima[p] hebdomada, donec uterus in ſitum reſtitutus fuerit, tenuis ſit victus: & omnino ab acribus, & ſalſis abſtinendum. Quies imperanda, & animi pathemata, præter ſubitaneum timorem, omnino arcenda.

[p] 1. de Morb. Mul. 38.

PARTVS CÆSAREVS.

NObiliſſima Iuvenis, annum 20 agẽs, temperamenti calidi & humidi, capitis pariter humidioris, orthopnoicis acceſſionibus, potiſſimum circà temporum mutationes, obnoxia, anno elapſo, viro iuncta, ita ipſius perſuadente Medico, concepit, & tertio uteri geſtationis menſe, orthopnœa correpta fuit, quæ tribus integris perdurauit diebus, de more, ſolito tamen intenſior, adeò ut vix à ſuffocatione liberari potuerit. Modò, ineunte autumnali tempore, nonus à conceptione agitur menſis, cum heſterna die, acceſſio eadem violentiſſima recruduit; quæ, nihil proficientibus medicamentis laxantibus, reuellentibus, diuertentibus, miſeram juvenem propè ſuffocationem duxit; quod periculum cùm à nobis in procinctu, & imminens videretur, narium enim pinnas mouet, & pulſus, qui inæqualis, & inordinatus, mox tardus, & deficiens, tandem creber, & languidus factus eſt, accedentibus ſtertore, & impedita prorſus deglutitione; quęritur à parentibus, quid, Puero adhucnùm vitali exiſtente, agẽdum ſit.

Non deſũt Medicorum plerique, qui omnes, virginibus nubilibus affectus contingentes, utero imputent, & hyſtericos exiſtiment; cum tamen aliqui à coitu: alij, & ab eodem, & à ventris tumore, in grauidis augmentum non leue ſuſcipiant; ut præ-

ſenti

ſenti noſtræ Nobil. Patienti contigiſſe, pro certo habendum eſt. Etenim difficultas ſpirandi, à catarrhali materia, ab humidiori capite ad bronchia pulmonum delabente, & anguſtiam inducente, proueniens, incrementum ſuſcepit ex compreſſione ſepti, à ventre tumido; & ideò acceſſio tertio grauidationis menſe ingruens, ſolito vehemẽtior fuit; ſicuti, quæ demùm præſenti autumno [a] repetijt, nono menſe, præ tumido ventre, vehementiſſima, & exitialis exiſtimatur; cùm remedijs nullo modo cedat, ſolis tribus alioquin diebus durans, præſentibus, imminentis ſuffocationis ſignis. Primò enim pinnas [b] narium mouet, quod in ſublimi ſpiritu contingere ſolet; ſed prætereà inæqualis [c], & inordinatus fuit pulſus, acutæ primò orthopnęæ; tardus [d] item, & deficiens, eiuſdem acutiſſimæ indicio; qui modò creber, & lãguidus, mortem prę foribus pręnunciat, cum arteriam attollere non poſſit amplius facultas. Iuremeritò ergo concludendum, quod puero ſeruãdo, omnia ſint agenda. In quo caſu, partus Cæſareus dubio procul in uſum reuocandus.

a 3. Aph. 12.

b 2. in 3 Epid 4.

c 4. de Cau. Pulſ. 21.

d Ibid. & 3. de Diffic. Reſp. 10.

Qui in tribus caſibus adminiſtrari ſolet. Primus, cum fœtus mortuus eſt, & mater viuit. Secundus, cum mater mortua eſt, & fœtus viuit. Tertius, cum fętus, & mater vivunt. Duo poſteriores Cæſarei dicuntur, ab utero cęſo; in primo verò, ſectio rarò inſtituitur, ſed vel medicamentis, vel manu extrahitur fœtus, vel naturæ opus relinquitur. De ſectione, in ſecundo caſu, felicitèr ſecuta, variæ extant hiſtoriæ. Sic enim ab utero extractus fuit Sci-

Plinius. pio Africanus prior. Ita primus Cæſar, à cæſo matris utero dictus fuit. Manlius item, Carthaginem cum exercitu ingreſſus. Sic Sanctius Rex Nauarræ. Sic Villica quædam, cùm ob ulcus uteri parere non potuiſſet, viginti diebus, ſine cibo, & potu perſtitit, & ex eadem mortua, extractus fuit foetus ad Sacrum Fontem, Fortunatus vocatus. De ſectione in tertio, licet periculoſiſsima, plurimas hiſtorias refert Franciſcus Rouſſetus, quatuor ab alijs relatas, ſex à ſe ipſo obſeruatas, in quibus ſuperſtites ambo fuerunt, Mater ſcil. & foetus. Noſter autem Partus Cæſareus, ſecundus eſt, in quo ſectio hoc ordine eſt inſtituenda.

Rodr. à Caſtro.

Augen.

Ità Carolus Stephan.

Matre extremum ſpiritum trahente, virgula, aut aliquid inter dentes intrudatur, & obſtetrix nunquàm ab oſculo vuluæ manum moueat, ne foetus in utero ſuffocetur; gaudet enim infans anima propria, & perfectus, ſine Matris beneficio viuere poteſt, quidquid dicat Rodericus à Caſtro, quod ſcilicet motu, & vita puerperæ ceſſante, ceſſet etiam vita infantis. Hinc diducta conſeruet Mulieris femora, & ultimo exhalante ſpiritu, confeſtim ad lateris partem, per ſiniſtrum Mulieris hypochondrium, circà uteri eminentiam, linea cultro raſorio leuiter ducenda, non tamen uſque adeò profunda, ſed ad Peritonæum ſolùm; indè admouenda nouacula, & ſumma tantùm cuſpide incidendum, ad digitos ſiniſtræ manus intromittendos, quibus aliquantulum ſurſum peritonæum attollitur, ut dextera manu inſinuetur nouacula, ad eiuſdem quod ele-

eleuatum eſt incidendum, ſecundum vulneris longitudinem, atque ut tota manus intrò deuolui poſſit, uſque ad uterum; tùnc verò inteſtina paulatim ſurſum attollenda, ità ut non delabantur; eademque manu, vulnus ſuperius diducendum & ampliandum, ut uteri prominentia omninò in cōſpectum veniat; mox ſiniſtra manu intus relicta, ut vulnus apertum conſeruet: dextera, nouacula utero admota, hic ſecandus, prima quidem vice, ad digiti craſſitiem, paulatim poſtea peruadendo, ut integrè pertundatur, & aperiatur, quòuſque ad ſecundinam ventum ſit, quæ dignoſci poterit ex venarum confuſa multitudine. Hæc pariter nouaculæ cuſpide aperienda, & digitis intromiſſis, laceranda, ac aquoſa excrementa excernenda; mox dextera manus in profundum ſenſim demittenda, & demergenda, atque extenſis digitis integer fœtus comprehendendus, ſiniſtra manu labijs matricis diductis, & eleuatis, ne concidant. Foetus autem ipſe, ſenſim, ac leuiter ità abducendus, ut eius ſpina toti volæ manus extenſæ incumbat: non ſine magno quippe periculo, eiuſdem caput, thorax, venter, pes, aut manus apprehendi poſſent. Quod ſi caput infrà deuolutum eſſet, extenſis digitis paulò ulterius, digiti ipſi ad humeros nonnihil incuruentur, ut facilius apprehendi poſsit. At ſi caput ſurſum vergat, extremi digiti ſub natibus, & oſſe ſacro commodè firmentur; inde ſurſum, paulatim ſublata, cùm foetu, manu dextera, ſiniſtra quoque in auxilium exporrigatur, ut foetus ipſe ſupinus educatur, atq; ſe exerat.

FEBRIS PVTRIDA PVERPERARVM.

MVlier grauida, 30 annum agens, hepatis calidioris, gracilis habitus, & potius cacochymica, toto geſtationis tempore, fructibus, & alijs praui ſucci edulijs uſa, tandem nono menſe peperit filiam; & purgationibus ſecundum rationem ſequutis, nihilòminus tertia die, acuta febre correpta eſt, cum hypochondriorum, & capitis doloribus, vigilijs, ſiti moleſta. Cùm verò obſtetrix exiſtimaret febrem hanc fuiſſe lactis, cùm tamen ſeptima præterierit dies à partu, qua febris cum horroribus inualuit, adeò ut nocte elapſa delirauerit Mulier, poſt diminutam lochiorum expurgationem, mutata opinione, credidit, febrem aliundè prouenire poſſe. Et ideò nos acciuerunt, ut de agendis, pro ſalute eiuſdem conſulamus.

Febrem, Nob. hanc puerperam affligentem, quę tertia die incepit, & ſeptima inualuit, cum prauis ſymptomatibus, non fuiſſe febrem lactis, cognouit & ipſa Obſtetrix; cùm illa, tertia, aut, quarta die incipere, & ſeptima non exacerbari, ſed potius remitti, imò omninò ceſſare ſoleat. Putrida itaque cenſenda eſt; nec ex lochiorum retentione, verùm potius à morboſo apparatu, ab humoribus cacochymis, crudis, & utroque modo biliosis, à ſanguine alienis, in venoſo genere corruptis, tùm à viſce-

rum diſcraſia, tùm à praua victus ratione congeſtis; quorum pars craſſior in hypochondrijs hærens, & aliqua parte in flatus conuerſa, tenſiuos excitabat dolores: tenuior verò, & calidior, ad caput elata, humiditates conſumens, vigilias, & continui ſolutionem, ac dolores producebat. Verùm ſeptima à partu die, quod in idem recidit, ac à morbi initio, febris incrementum cepit, non ſolùm ex diminutis lochijs, verùm & ex morbi natura, ac putredinis vi; à qua eleuatis calidioribus, & prauæ conditionis vaporibus, nõnihil cerebrum incaluit, & confuſis ſpiritibus, pſeudodelirium excitatum eſt. Nec mirum, in corpore cacochymo, per tot menſes prauis edulijs enutrito, in quo proinde ſanguinis maſſa huiuſmodi contraxerit putredinem, quæ acutam febrem inducere potuerit, accedente fomite à lochijs retentis; quorum cauſa, non modò acuta, ſed & mali moris, & horrifica [a] facta fuerit, tùm propter exquiſitum uteri ſenſum, tùm propter humorum acrimoniam, ac malignitatem. a 5. Aph. 62.

Quarè duplici nomine febris hæc periculoſa. Primò, quia primum ortum habuit à morboſo apparatu humorum, à prima die partus ęſtimanda, ex Gal[b]. cum Hipp. Ratio eſt; quoniam humoris motus à partu, in procinctu eſt, licet deliteſcat per aliquod tempus, prout virus canis rabidi; quod obſeruatum ab Hipp[c]. in mendacium foro decumbente muliere, quæ maſculum peperit, & decimoquarto die à partu obijt. Verùm & alio nomine periculoſa; quia augmentum ſuſcepit à lochiorum ſup-

b 3. Progn. 10 Gal. in Com.

c 2. in 3. Ep. Ægr. 9.

preſ-

preſſione, à qua ut plurimùm moriũtur puerperæ. Sic [d] mulier in Cyzico, quæ gemellas filias peperit, non purgata, decimaquarta obijt. Pariter mulier [e] apud frigidam aquam in Thaſo, filiam peperit, octuageſima obijt. Morbi enim, & febres, quæ à purgatione puerperij ſuppreſſa proueniunt, ut plurimùm occidunt, & potiſſimùm in femellæ partu.

[d] 3. in 5. Epid Ægr. 14.
[e] 3. in 3. Epid. Ægr. 8.

Medicæ itaque intentiones erunt, totum venoſum genus defæcare; lochia ſollicitare; calorem febrilem contemperare; putredinem inhibere; & ſymptomatibus occurrere.

Et in Chirurgico fonte, omnium primò, iniecto clyſtere, conuenit ſanguinis miſſio; quia peccat ſanguis, & morbus magnus, qui à retenta menſtrua purgatione fouetur. Ideòque educendus ex ſaphena dextera, ad lochiorum prolectationẽ; & præterea, quia nulla in partibus ſuperioribus inflammatio; ideò à ſectione venarum ſuperiorum abſtinendum: eòque magis, cùm in caſu noſtro corpus non ſit plethoricum; tunc enim, tutior foret operatio, (cum Roderico de Caſtro contrà Maſſariam, ab Auicenna, atque Mercato diuerſo,) ſi primò venæ inferiores tunderentur: ſecundò ſuperiores: & ultimò tandem rurſus ad inferiores deſcenderetur. Cucurbitulæ quoque ſiccæ, potiſſimum coxis applicari poterunt, imò & alia ſupra pubem. Conuenientes quoque pedum lotiones; & delirio, atque ſuppreſſione perſeuerantibus, duo quoq; phœnigmi, & quidem magni, coxis appliciti. Quibus Chirurgicis præſidijs, addendæ laxantes inunctiones

ube-

uberiores ex ol. lilior. alb. calidiora namque, præter quàm quod ſuſpecta, ob calorem febrilem, ſanguinem quoque in venis uteri hærentem incraſſare ſolent. Fomentum præterea fiat, ſpongia madefacta in decoctione malu. althææ, lil. alb. chamæmeli, meliloti, pulegij, & calamenthi: addito vini albi cyatho. Et quia humores in utero concluſi expurgari nequeunt, niſi per medicamenta eidem admota; ideò peſſaria quoque intrudi poterunt, parata ex terebinthina noſtra, cum puluere calamenthi montani, & Troch. de gallia moſchata.

Per os euacuantia benigna ſint, atque in caſu noſtro, educto ſanguine, tale præbeatur medicamentum. ℞ flor. caſſ. rec. ext. drach. vj. aloes lotæ cum ſucco cich. ſcrup. j. m. f. bol. & tranſacta hora, ſuperbibat lib. ſeri deſtil. cum ſemi lib. aq. capil ven. Alterantia exhibeantur refrigerantia, quidquid garriant feminæ: quæ tamen non ſint acida, nec adſtringentia; Sic ſerum aſininum, ſuccus end. necnon cich. depur. aquæ ſtill. end. cich. borrag. cum aqua capil. ven. temperatæ.

Intercipiendus quoque putredinis progreſſus; cordialibus, quæ neque ſint valdè adſtringentia, nec valdè diaphoretica, ne ab utero humores intercludantur, aut diuertantur. Paretur itaque puluis ex margaritis, oſſe de corde Cerui, & lapide bezaar occid. hic enim potius ad vias urinę, quam ſudoris vergere ſolet; Vel præbeantur ſpecies diahyacinthi ſine moſcho, in aquis ſcorzon. totius citri, cum portione aquæ cord. Saxon. vel cum gutt.

aquæ

aquæ Theriac.

Si verò opus fuerit, repetatur ſupraſcriptum medicamentum euacuans, ex caſſia, & aloe; & ingraueſcente putredine, addatur caſſiæ, ſcrupulus ſcordij. Clyſteres interim frequentes inijciantur, qui modò euacuandi, modò menſes mouendi facultatem habeant. Pro euacuante. ℞ decoct. malu. betæ, mercurialis, chamæmeli, hord. lib. j. ſyr. roſ. ſol. ol. amygd. an. unc. iij. butyri rec. unc. j. vitel. ouorum n. j. ſalis par. m. pro clyſtere. Menſtruis prouocandis. ℞ decoct. mercur. chamæmeli, malu. calamenthi mont. unc. x. ol. lil. alb. unc. iij. butyri rec. unc. ij. ſpecier. hieræ ſimpl. drachm. j. vitelli oui n. j. nullo ſale, m. pro. clyſt. qui diutius detineatur.

Vigiliis proſpiciendum, emulſ. amygd. dulc. extracta cum iure, in quo ebullierit lactuca; & urgentibus vigiliis, deueniendum ad emulſ. ſem. papau. extractam cum aqua lactucæ; aut, excedente putredine, ad Ther. mediæ ætatis. Ad validiora verò Narcotica, in lochiorum ſuppreſſione deuenire non licet.

Victus rationem quod ſpectat, arcenda Puerpera ab aere frigido, à quo & lochia ſupprimuntur, & internæ inflammationes excitantur, venter intumeſcit, ut notauit Cordæus. Victus ſit tenuis, non plenus, more mulierculaoften; namque ab euacuatione *f*, ad victum plenum tranſeundum non eſt. Potus poteſt eſſe deſtillatum, cinnam. conditum. Hilari interim animo degat Patiens.

f 2. Acut. Tex. 13. & Gal. in Com.

ERY-

ERYSIPELAS VTERI.

MVlier 30 annos nata, viro iuncta, temperamenti totius, & hepatis, ad calidum & ſiccum vergentis, ſalaciſſima, & thorexomena, ſc. merobibula, cùm in utero haberet, ex laſciuo forſan nimis, ac voluptuoſo concubitu, quarto menſe aborta eſt, cum difficultate, nec ſine vitæ diſcrimine. In puerperio generoſiora ſemper, & copioſa vina potauit; tandem octaua die, acuta febre correpta eſt, cum horripilationibus, & in progreſſu, cum æſtuante calore, totius quidem, ſed præſertim circà uteri regionem; cui acceſſerunt, rubor faciei, moleſta ſitis, imò guttur exſiccatum, & lingua aſpera, cum aliqua mentis alienatione. Secunda die ſuperuenère, aliqua ſpirandi difficultas, dolor in utero, utcunque ingraueſcens, & ilijs, atque lumbis communicatus. Tertia die, eadem acuta perſeuerante febre, pſeudodelirium inualuit, pròut & inquietudo, ac anxietas; ſed prætereà, pedes intumeſcere, & liueſcere ceperunt, lochiorum expurgatio omninò retenta, cùm frequenti meiendi deſiderio, & in uteri regione, æſtu, cum dolore, nullo tamen tumore. Modò tertia die, de agendis, pro ſalute conſulit.

Partem affectam, & affectum, Mulierem hanc affligentem dignoſcere difficile non fuerit, ſi à nobis præſentia, mox apparentia, & prægreſſa ritè examinentur;

minētur. Etenim ſi primò pręſentia, ex doloris poſitu, & actionibus læſis, retentis nimirum lochijs, atque urinæ irritamento, ob viciniam ſcil. conſentiente veſica, uterum læſum facilè diſcernimus. Quòd ſi affectum concomitantia conſideremus, calidum inſuper, & inflammatorium neceſſariò ſtatuemus; ut ſunt febris [a] acuta, cum horripilationibus, quæ propriæ eſſe ſolent incipiētium internarum inflammationum, acri calore, moleſtiſſima ſiti, lingua aſpera, rubore faciei, & paraphrenitide; qui ferui-diſſimæ cauſæ effectus habentur, & quidem in utero, certiſſimo indicio, doloribus in eadem parte, adaucta inflammatione, lateribus [b], atque lumbis communicatis, per ligamenta; nec ſine aliqua ſpirandi difficultate, ſepto in conſenſum adducto. Quę omnia tertia die inualuerunt, iuxtà cum inflammatione; quinimò per venas prauo ſanguine ab utero ad pedes tranſmiſſo, liuida [c] eorundem intumeſcentia ſuborta eſt. Hanc autem uteri inflammationem illegitimam omninò cenſemus, eryſipelaceam videlicet; & quidem ſimplex, ac legitimum eryſipelas; cum nullus tumor percipiatur in utero, nec de tenſione, ac graui aliquo dolore cum pulſatione, ut in legitimis inflammationibus, conqueratur ipſa Patiens. Accedit præthereà vehementia ſymptomatum, & prægreſſa viuendi ratio, quæ ex conſueto vini meracioris potu, in iecore calorem, & efferueſcentiam ſanguinis excitare potuit; qui bilioſior redditus, lochijs, aut menſtruis ad uterum confluētibus,

[a] 2. de Morb. Mul. 58.

[b] Ibid.

[c] Ibid.

tibus,

tibus, à venis maioribus ad minimas, & ab his in uteri ſubſtantiam ſeſe inſinuauit; & qui, utpotè tenuiſſimus, biliofiſſimus, imò in bilem ipſam conuerſus, inflammationem quidem, ſed ſine tumore excitauit; quæ tamen bilis, tenuiori ſanguine permiſta: cùm alioquin ex ſola flaua, herpetem potius in utero ſubortum fuiſſe neceſſe foret. Atque ita Eryſipelas ſtatuendum, qui, tumor eſt ſuperficialis, inflammatione calidior, nec tantam inferens tenſionem, pulſum, & dolorem, prout inflammatio.

Eryſipelas uteri, ſi grauidis accidat, lethale [d], cui proinde curatio adhibenda non ſit; quanquàm, & non grauidarum paucæ [e] ſanantur; ſæpè namque aut putredo, aut ſuppuratio contingit [f]. Attamen, quia nondum ſummum attigit gradum, & quædã ſæuiora, & grauiſſima ſymptomata adhuc non apparent, ut orthopnœa [g], tremores totius, uniuerſalis intumeſcentia, & animi deliquia, ideò curatio aggredienda; potiſſimùm quidem, cùm Wolfius viderit mulierem, laſſitudine totius ulceroſa, & puſtulis in cute effloreſcentibus laborantem, diaphoreticis, atque ſudorificis ſanatam.

[d] 5. Aph. 43. & Com. 53.
[e] 2. de Morb. Mul. 58.
[f] 7. Aph. 20.
[g] 2. de Morb. Mul. 58.

Medicæ itaque intentiones erunt; diuertere; repellere; contemperare, atque deriuare; diſſoluere; omnia, loco, & tempore, recto ordine adminiſtranda.

Et licet ſincero eryſipelati non videatur conuenire ſanguinis eductio; quoniam tamen, ut diximus, fieri non poteſt, quin aliqua portio ſanguinis, fla-

uæ bili commiſceatur; ideò à ſanguinis miſſione inchoanda curatio, præmiſſo clyſtere ex lacte, butyro, & ſaccharo; vel ex decoct. malu. viol. hordei; addito oleo viol. ſaccharo, butyro, & ouo recenti, ſine ſale.

Locus erit ſaphena dextera, aut vena malleoli; tùm quia morbus magis in facto, quàm in fieri, cui proinde deriuatio magis, quam revulſio prodeſſe poterit; & quià in hoc bilioſo affectu, temperamento calido, & ſicco repeti non debet, ſtatim ab inferioribus venis detrahendus: laborat enim pars infra renes. Quantitas moderara ſit: non enim in grauis adeò mali progreſſu, vires conſtare poſſunt: cum non modò præſentes, ſed futuras quoque proſpicere teneamur. Ad reuellendos verò vapores, caput petentes, & delirium excitantes, necnon ad deriuationem, duo veſicantia coxis applicita, locum habere poterunt. Sic & ſinapiſmi.

In Pharmaceutico fonte, medicamenta bilem euacuantia optimè diuertere poterunt ab affecta parte. Propterea Hipp.[b] vomitum imperabat, lac item aſininum, ſed copioſum bibendum dabat; & pro purgatione, ſubdititia mollia, atque contemperantia præcipiebat. Nos verò vomitum excitabimus iure, alterato fol. malu. hordeo, & radice raphani. Mox per alvum bilioſos humores euacuabimus ſyr. roſ. ſol. ad unc. vj. commodè namque bilioſas ſeroſitates euacuat; huic autem ſuperbibat ſerum aſininum depur. ad lib. ij. Vel bol. ℞ flor. caſſ. rec. ext. unc. j. crem. tart. drach. ij. m. f. bol. quibus

[b] 2. de Morb. Mul. 58.

bus ſuperbibat ſerum iam dictum. Indè quotidiè contemperentur humores, feruidaque iecoris intemperies, decoctionibus; vel aquis ſtillatitijs. Syr. accommodati fuerint. ℞ decoct. cich. end. acetoſæ, viol. lactucæ, portulacæ, hepaticæ unc. vj. ſucci end. depur. unc. iij. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Vel. ℞ aquæ acetoſæ, endiuiæ an. lib. ſ. conſeruæ de acido citri unc. ij. m. Interim clyſteres inijciantur quotidiè, refrigerantes, ex lacte, butyro, & ſaccharo. Vel parentur ità. ℞ decoct. malu. viol. hord. roſar. unc. x. ol. viol. unc. iij. flor. caſſ. drach. vj. m. diſſoluantur; poſtea adde ovum recens integrum, & m. pro Clyſt.

Circa topica, Auic. à Græcis diſſentit; ipſe enim refrigerantia, & adſtringentia proponit, ut ſcoriam plumbi, carbones è corticibus pini, cum oleo myrtino. Gal. verò, & Paul[i]. refrigerantia, & humectātia, abſque adſtrictione; ut ſunt, lactuca, polygonum, lenticula paluſtris, pſyllium, portulaca, ſeris, ſemperuivum. Rhaſis eſt eiuſdem ſententiæ cum Græcis; ait enim, quod morbo calido, & ſicco conueniunt refrigerantia, & humectantia. Paretur itaque hæc inunctio. ℞ ſucci plantaginis unc. j. lactis muliebris unc. ij. ol. roſ. viol. an. unc. j. ſ. m. & frigida applicentur, cum folijs lactucæ, aut vitis. Valet pariter portulaca trita. Pſyllium item conquaſſatum, cum aqua cucurbitæ, aut citrulli.

i 3. de Re Med. 64.

Sedato feruore, reſolutio adiuvanda, addendo iam dictis, aquam chamæmeli, ſuccum coriandri viridis; & tandem fœnugræc. vel fiat illitus ex ol.

lil.

lil. alb. chamæmel. & amygd.

Victus ratio ſit refrigerans & humectans; tenuis, quia morbus peracutus eſt. Sint itaq; ptiſana, panatellæ, cum emulſ. ſem. melon. vel fol. end. & lactucæ in iure decoctæ. Potus ſit aqua acetoſæ. Et hæc ſatis, pro curatione huius affectus.

VTE-

VTERI INFLAMMATIO.

IVuenis Mulier 20 annum agens, temperamenti calidi & humidi, cùm hoc anno concepiſſet, & primipara, maxima cum difficultate marem peperiſſet, puerperio inſuper parciùs expurgata, cuius cauſa, dolores, per menſem inordinatè affligentes, circa uteri, inguinum, & dorſi regionem paſſa fuit: ad quos, obſtetrix, vini meracioris remedio uſa. Tandem, quadrageſimo à partu die, apparentibus menſtruis, dolores grauiores perpeſſa eſt, cum frequẽti meiendi cupiditate, & ſtercus egerendi difficultate, qui lumbis ſæpè, nonnunquàm etiam inguinibus, non ſine ſæuis cruciatibus communicantur; ſuborto interim circa umbilicum, tumore profundo, tangentibus manifeſto, cum pulſante dolore: deficiente verò omnino ſub id tempus, menſtruali purgatione, & tumentibus mammis, cum dolore, febris acuta, cum horripilationibus acceſſit, & dolore capitis, potiſſimum in ſyncipite, & oculis; præter ciborum nauſeam, bilis vomitum, ſitim moleſtam, linguam nigram. Modò quarta, medicum poſtulat auxilium.

Tumor durus, profundus, circà umbilicum, cum dolore conſpicuus, & ad lumbos ſeſe extẽdẽs, quod in utero ſedem habeat, tùm præſentia, tùm præterita, luce clarius nobis demonſtrant. Situs ſiquidem

dē,& qualitas doloris, ad lumbos, & inguina[a], cum cruciatibus extenſi,quibus partibus uteri ligamenta annectuntur, id atteſtantur; ſed prætereà dolor capitis, præcipuè ſyncipitis[b], ac oculorum[c], cum quibus, ratione neruorum, maximè conſentit uterus;ſicut ob eiuſdem cum venis mammarijs conſenſum, eædem tumidæ,illius affectionem confirmant. A præteritis quoque uteri affecti coniectura deſumitur, ſi primò pariendi difficultatem, ob quam imbecillitatem contraxit; ſecundò lochiorum diminutam expurgationem,quam dolores ſequebantur; & tandem ſuppreſſionem mēſium expendamus, quæ omnia uteri affecti non modò ſigna diagnoſtica, verùm & prænunciatiua nobis exhibere potuerunt. Partem autem eiuſdem poſteriorem magis affectam eſſe ſignificant, lumborum dolor, ob ligamenta, & ſtercora eijciendi difficultas,ob inteſtini recti compreſſionem. Vteri verò tumor, & quidem inflammatorius facilè dignoſci poteſt, ex prægreſſa lochiorum, & menſium ſuppreſſione[d]; necnon vini meracioris antehac uſu, atq; præſenti dolore pulſante[e], febre[f] acuta, cum pulſu[g] duro, ſiti moleſta, lingua nigra[h], ciborum nauſea[i], bilis vomitu, ac urinæ ſtillicidio[k]; calidiſſimas enim, ac vehementiſſimas[l] febres, ex uteri inflammatione accēdi cuique notiſsimum; quia uterum, plurimæ, ac maximæ venæ intercurſant, in quibus ſi ſanguis putreſcat,ſynochos accendi neceſſe eſt; imò & ardentes, ac lypirias,in inflāmatione bilioſa; quæ in hac muliere, calido, & humido temperamento prædita,le-

a Def. Med.
b 2.de Morb. Mul. 56.
c Paul. 3. de Re Med. 64. & Def.Med.
d Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 83.
e Paul. Ibid.
f 2. de Morb. Mul. 56.
g Paul. ibid.
h 5.in 6.Epid 14.
i 2. de Morb. Mul. 56.
k 5. Aph. 58.
l 5.in 6.Epid. Com. 14. & 1. in 6. Ep.2. & 3.Prorrh. 27.

gitima

gitima eſt, à ſyncero ſanguine, omnibus modis, nimirum per attractionem, retentionem, & impulſionem producta; ac proinde ſynochos tantùm, abſque pernicioſis ſymptomatibus, cuiuſmodi eſſe ſolent, extremorum[m] frigus, ſudores frontis, tremores, ſopores, conuulſiones[n], quæ, mors[o] ſubſequi ſolet.

m 2. de Morb. Mul. 56.
n Paulus.
o 2. de Morb. Mul. 56.

Vteri inflammatio, niſi reſoluatur, degenerare ſolet in abſceſſum, ſcirrhum, vel cancrum. In abſceſſum quidèm, ſi fuerit legitima; in ſcirrhum verò, ſi à ſanguine melancholico naturali, vel à ſanguine pituitoſo; in cancrum, ſi ab atrabilari, aut ſi impenſe calefacientibus curata. Verùm præterea, & in gangrænam, cum interitu Patientis migrare poteſt, ſi inflammatio magna adeò, ingentem calorem præter naturam coniunctum habuerit, ut natiuo extincto, uterus ſphacelo capiatur. Minùs tamen periculoſa cenſenda, quàm eryſipelas; nam mulieri[p] grauidę, in utero eryſipelas lethale. Gal. in Com. quia fœtus moritur. At, num inflammatione in utero exiſtente, fœtus neceſſariò moriatur, inquiſitione dignum eſſe profert Gal[q]. In caſu tamen noſtro, licèt periculoſa ſit, prout omnes internarum partium inflammationes; attamen hæc, utpotè legitima, neque pernicioſis ſymptomatibus ſtipata, ſpem ſalutis admittit; quanquàm periculum auget cunctatio, cum in quarta verſemur. Ideò illicò auxilia medica adhibenda, ut reſoluatur, nec ullo modo ad ſuppurationem deueniat.

p 5. Aph. 43. Gal.

q 5. Aph. Cō. 53.

Quarè primò diuertendus ab utero ſanguis. Secundò

cundò, repellendus. Tertiò, repellentibus digerentia admiſcenda. Et tandèm reſoluentibus utendum. Doloribus autem ſemper incumbendum.

In Chirurgico fonte, venæ ſectio primò conſideranda venit. In omnibus enim internis[r] inflammationibus, pręſentaneum remedium eſt ſanguinis miſſio. Quę omninò conuenit, & ex venis ſuperioribus, ut ab utero ſanguis retrahatur[ſ]; quod quidèm confirmant, & Aetius[t], & Paulus[u]: etenim in inflammatione fiente, fluxio ſanguinis in contrarium trahenda[x]; ſicut in iam facta, per inferiora ducenda, & euacuanda. Cucurbitulæ quoque lumbis[y] conueniunt, & mammis, ex Auicen. ligaturæ item brachijs.

[r] 1. Aph. C6. 23.
[ſ] de Sangu. Miſſ. 18.
[t] Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 83.
[u] Paul. 3. de Re Med. Cap. 64.
[x] 2. ad Gla. 2.
[y] Aet. loc. cit.

Tandem venæ inferiores aperiendæ, deriuationis gratia, non verò ut menſes prouocentur; etenim inflammationi noxam inferrent. Sic & coxis cucurbitulæ[z]; necnon cruribus frictiones, ligaturæ, & lotiones fuerint ex uſu.

[z] 2. ad Gla. 2.

Ex Pharmaceutico fonte reliqua deſumēda præſidia. Et omnium primò, repellentibus utendum, internis, & externis, exinanito priùs ventre. In quem finem omnia ſoluentia per os omittenda, & potiùs clyſtere utendum, ex lacte, butyro, & ſaccharo parato. Mox intrinſecus inijciatur decoctio plantaginis, polygoni, portulacæ, cum ſyr. de roſ. ſiccis, aut myrtino. Vel lac recens mulctum, cum aqua roſarum. Extrinſecùs verò fiant inunctiones, & cataplaſmata. Inunctio paretur ex ol. roſ. myrtino, & modico acet. Cataplaſma verò, vel emplaſtrum ex

ſuccis

ſuccis plantaginis; portulacæ, cich. intybi, cum oleo roſ. farina hordei; addita decoctione capitum papaueris; vel ex umbilico Veneris, portulaca, plantagine, endiuia, ſolano, nymphæa.

Interim doloribus urgentibus, anodynis proſpiciendum, quolibet inflammationis tempore, internis, & externis. Internè inijciatur ſuccus papaueris, cum lacte muliebri. Extrinſecùs verò fiat inunctio unguento populeone. Vel. ℞ pulpæ panis lib. j. pulu. flor. chamæmeli unc.ſ. ouor. recent. n.iij. mucilaginis ſem. lini, & pſyllij an. unc. j. olei amygd. unc. iij. lactis q.ſ. m. f. cataplaſma; quibus non ſufficientibus, addi poterunt folia hyoſcyami, & emulſ. ſem. papau.

In progreſſu, diſcutientia addantur, tùm interna, tùm externa. Interna inijcienda, erunt decoctio ſem. lini, fœnugræci, chamæmeli, artemiſiæ. Mox verò, decoctio radicum althææ, maluæ, lil. alb. chamæmeli, meliloti, artemiſiæ, pulegij, origani, leucoij: ex qua fieri poſſunt etiam inſeſſus. Extrinſecùs verò inunctiones fiant ex oleo chamæmelino, ſem. lini, & lil. alb. Vel hoc emplaſtrum. ℞ farinæ fabarum, orobi, lupinorum an. unc. j. decoct. pulegij, origani, calamenthi, rutæ, unc.v. parietariæ contuſæ, & matricariæ an. m. ſ. olei rutacei, keirini, lil. alb. an. q. ſ. m. f. cataplaſma. Efficaciſſimum quinetiam eſt emplaſtrum de meliloto. In fine tandem, diuretica per os conueniunt; mox menſes mouentia, quæ ut nota, conſultò omittimus.

Iam dictis verò tenuem victus rationem, refrigerantem, & humectantem addendam cenſemus, ut curationis huius optatum finem aſſequi poſſimus.

VTERI ABSCESSVS.

IVuenis mulier, 20 annum agens, temperamenti calidi, & humidi, viro iuncta, poſt conceptum, & maris maturum partum, nono mẽſe, licet cum difficultate, cùm obſtetrix confuſa, aut inexperta, vaſa umbilicalia dimiſiſſet, hæc proindè intra uterum retracta, & ſecundina in eodem hæſit; cui extrahendæ, hæc, ut ignaræ, & incautæ nomen euitaret, ſtatim immiſſa manu oleo inuncta, magna violentia eandem eduxit, & extorſit, cum ingẽti puerperæ dolore,& ſanguinis profluvio,qui tamen omninò ſubſtitit,ob dolores auctos; qui in dies ſemper inualeſcentes,cum pulſatione circa umbilicum, ubi tumor non exiguæ molis, tactui obuius,ad lumbos, imum ventrem, & inguina ſeſe exporrigunt, cum acutiſſima febre, inæqualiter, cum horripilationibus exacerbata. Interim autem iuſſerunt domeſtici, ut obſtetrix digito in uterum intruſo, quid perciperet exploraret; quæ vaginam immunem, os autem uteri omninò clauſum comperit. Cùm autem dolores acriores, & pungentes in dies fiant, tumorque magnus adeò, ut alui deiectionem intercipiat, hodierna quarta die,de agendis,Medicos,pro ſalute conſulunt.

In hac iuvene, cuius inflammatio in abſceſſum faceſſit,laborare uterum,luce clarius apparet, ſi fe-

brem

a Def. Med. brem[a] cum horripilationibus inæqualiter inuadentem, dolores pulſantes circa uteri regionem, & cauſas pręgreſſas diſponentes conſideremus. Fundum autem potiùs, quàm reliquas eiuſdem partes, affectum eſſe, abundè nobis ſignificant, ſitus tumoris, & doloris circà umbilicum; necnon dolores, potiſſimùm ad lumbos[b] protenſi, prout & cauſa primitiua, extractio nimirùm violenta ſecundę, uteri cornibus adhùc annexę, quam copioſus ſequutus eſt ſanguinis effluxus, quo, venis maioribus, minoribus, & minimis repletis, tandèm eiuſdem ſubſtantia in tumorem eleuata eſt; à quo, compreſſione facta, alui deiectio[c] difficilis redditur; ſicut & urinæ difficultatem[d] induceret, ſi in uteri ceruice tumor foret. Hic autem tumor, ob ſanguinis copiam, magnus, atque ob lochiorum prauam qualitatem, dolens admodum euadit; à quibus doloribus utero contracto, & à copia ſanguinis vaſis magnis infarctis, atque obſtructis, lochiorum expurgatio ſtatim præpedita fuit, à quibus ortum duxit, & modò fouetur, ac augetur affectus; qui cùm ultrò ſit progreſſus, adeò ut horrores inæquales non modò, ſed & febris acutiſſima, ac dolores acerrimi, ac pungentes[e] tandèm facti fuerint, ad ſuppurationem tendere iure ſuſpicandum.

b Ibid.

c Paul. 3. de Re Med. 65. Aet. Tetr. 4. Ser. 4. Cap. 85

d 5. Aph. 58.

e Paul. & Aet. ibid.

Abſceſſum itaque in fieri, tumorem hunc in præſenti eſſe, & futurum exiſtimantes, metuendum fuerit, ne in hac iuvene, quæ, natura, bono ſanguine abundat, & modò lochiorum ſuppreſſione, ſtatim à partu laborans, ab eiuſdem copia, calor nativus

uteri

uteri obruatur, ità ut in gangrænam faceſſat; quo declinato periculo, pure confecto, & abſceſſu diſrupto, facilè [f] pus effluit, nec adeò difficulter curantur; cùm obſeruatæ ſint [g] portiones uteri in abſceſſibus, excretæ, mulieribus ſanitati reſtitutis. [f] 5.Meth.8. [g] Gemma, Coſmoc.

Medica itaque intentio eſſe debet, ſuppurationem adiuvare, & diſrupto abſceſſu, ulcus curare, non omiſſa caloris febrilis contemperatione. At quoniàm gangrænę forſan periculum imminet, primò ob ſanguinis copiam; ſecundò ob eiuſdem veneficam qualitatem, à qua facilius calor innatus uteri ſuffocari, & extingui poteſt; ideò ſanguinis copia diminuenda, & cardiacis alexipharmacis praua qualitas corrigenda.

Præſeruationis itaq; gratia, in primis, impoſito clyſtere ex lacte, & butyro, aliqua ſanguinis miſſiò molienda eſt; quæ quidèm ad eiuſdem reuulſionem, ex venis ſuperioribus conueniret, niſi puerpera eſſet Patiens, ac proinde præfocationis periculum immineret; quapropter, ex ſaphena tutiùs educendus; vidi namque olim Patauij, Pręceptorem meum, cuidam puerperæ iuveni plethoricæ, ob ſuppreſſa menſtrua, ex brachio ſanguinis miſſionem præcepiſſe; quam, veſperi, cum eiuſdem viſendi gratia, acceſſiſſemus, ſuffocatam, & extinctam inuenimus. Detrahatur itaque ex pede, & patente foramine relicto, veſperi repetatur; ne tanta ſequatur virium diſſolutio. Et licet nos non fugiat, ſuppurationem hoc præſidium remorari, è duobus tamen malis

mi-

minus eligendum.

Interim topicis ſuppuratio adiuvanda; & humorum acrimonia contemperanda. Præbeatur itaque quotidie patienti, ius alteratum malua, ſonco, endiuia, violis, lactuca, acetoſa, hepatica; cui addatur ſuccus endiuiæ, & maluæ depur. ad unc. iij.

Extrinſecùs verò maturantia applicentur, ut. ℞ farinæ tritici unc. iiij. farinæ hordei, ſem. lini an. unc. ij. caricarum pinguium unc. ij. coquantur omnia in lacte; deinde adde vitellor. ouorum rec. n. iij. axungiæ gallinæ unc. ij. m. f. catapl. Poſtea. ℞ pinguedinis anſeris, gallinę, an. unc. j. butyri rec. unc. ij. fimi columbini unc. ſem. mellis unc. j. ol. lil. alb. unc. iij. cerę parum m. f. linim.

Suppurato abſceſſu, eius diſruptio erit promouenda, motu corporis, tuſſi, ſternutamento, cucurbitulis admotis; ſed prȩterea, & medicamento compoſito ex ſapone nigro, fimo columbino, nitro, butyro, & pinguedinibus, anſeris, anatis, gallinȩ. Peſſi non hic habent locum, cùm abſceſſus non in vagina, aut ore uteri, ſed in fundo deliteſcat, quò non perueniunt.

Rupto abſceſſu, ſi pus ſanioſum, ac fœtens erumpat, injiciatur vinum [b] mulſum, baccis myrti alteratũ; quo tamen efficacior fuerit aqua Tettuciana, cum melle roſ. mox aqua fabrorum, cum ſyr. myrt. & de roſis ſiccis. Quibus non ſufficientibus, aquæ Tettucianæ addatur etiam unguentum ægyptiacũ. Si verò pus ad veſicam vergat, lacte, vel emulſ. ſem. melon. utendum, quę extrahi poterit aqua maluæ,

[b] Aet. Loco Cit. Paul. Loco Cit. Orib. 4. de Loc. Aff. 112.

& hordei. Terebinthina quoque locum habebit. Si ad inteſtinum: lentis, & malicorij decocto utendum, clyſteris loco; prout nos, aqua B.V. cum melle roſ. aut ſyr. roſ. Caſſia quoque per os, ad drach. ij. quotidiè exhiberi poterit, ſuperbibendo ius maluæ, aut hordei. Si per uteri ſinum, pure puro exiſtente, inijciatur roſaceum, aut butyrum recẽs. Nos verò lac aſininum chalybeatum adhibemus. Si verò pus[i] fuerit ſanioſum, inijciatur decoctio ex myrti baccis, palmulis, lenticula. Nobis autem in uſu eſt decoct. ſcordii, fabarum, lupinorum, hordei.

[i] Paul. Aet. & Orib. 9. Synopſ. 51.

Inde ad ulcus mundandum, & carne, ac cicatrice obducendum, deueniendum erit, medicamentis uteri ulceribus appropriatis.

Quibus congrua victus ratio accedat, tenuis, refrigerans, & humectans. Quæ pro præſenti caſu ſufficiant.

VLCVS VTERI.

IVuenis mulier 20 annum agens; temperamenti calidi, & humidi, poſt partum difficilem,& ſecundinam ab obſtetricis violenta manu extractam, tumore inflammatorio in uteri fundo laborauit, qui ſuppuratus, & ſpatio nouem dierum, medicis auxilijs diſruptus eſt, effluente ex utero purulenta materia, laudabilis conſiſtentiæ, & quidèm aliquot poſt diebus, alba, læui, & æquali. Verùm, quoniam ſtatim ab eruptione, & parùm quinetiam ante, dolores mitiores facti ſunt, & febris valdè remiſſa, ideò domeſtici iam conualuiſſe mulierem credentes, chirurgum dimiſerunt; modò, cùm ab eruptione, menſis præterierit, abſque alio medico auxilio, & forſan etiam ſine ulla viuendi norma, nos accerſiti, inuenimus mulierem adhuc non leuiter febricitantem, cum doloribus in utero recrudeſcentibus, ad tactum quinetiam grauioribus, & ad imum ventrem, latera, & lumbos protenſis; accedentibus, caloris ſenſu, dolore capitis, ſyncipitis, & oculorum; necnon materia ab utero effluente copioſiori, & graueolente pure, & ſanie permiſta, de agendis itaque conſulendum.

Vlcus in utero habere mulierem hanc, abundè atteſtatur doloris ſitus, profluens materia, pure[a], & ſanie permiſta, & prægreſſa ſuppurata inflammatio non curata. Hoc autem non purum[b], & ſimplex,

[a] 1. de Morb. Mul. 89.

[b] Paul. 3. de Re Med. 66.

ſed ſordidum, & depaſcens: quia ſanies copioſa, graueolens, cum doloribus, ſenſu caloris, & inflammatione. Et licèt partum [c] difficilem nonnunquàm ſequi ſoleat, ex aliqua ſcil. uteri parte divulſa: vel ex abortu: prout aliquandò etiam ab acrioribus [d] medicamentis: vel ſponte ab acri humorum fluxione à toto ad uterum; attamen in noſtro caſu, iam ſuppuratæ, & abruptæ inflammationi in uteri fundo, ab imperita, & incauta obſtetricis manu, ſecundinam violenter extrahente, excitatæ, præſens ulcus ſubſequutum fuiſſe dubitari minimè poteſt; ſiquidem iam ſine curatione neglectum fuit, cum, pure confecto [e], atque euacuato, febre, atque doloribus diminutis, domeſtici mulierem omnino ſanitati reſtitutam exiſtimarunt; unde ulcus, breui alioquin ſanandum, ut pus laudabilis conſiſtentiæ, album, læue, & æquale manifeſtè nobis ſignificabat, non curatũ, nec ulla victus cautione adhibita, recrudeſcens, ſanioſum, atque depaſcens redditum eſſe, non ſolùm effluens materia, ſenſus caloris, & inflammatio cum febre adaucta; ſed & dolores [f] ſyncipitis, oculorum, & inferiorum partium, ſatis ſuperque nobis manifeſtum facere poſſunt; ulcere quippe ſimplici, ac puro [g], humor paucus, æqualis, ſine odore, craſſus, albus, & ſine dolore ab ulcere emanat.

c 1. de Morb. Mul. 89.

d Paul. Ibid. & Aet. Tet. 4. Ser. 4. C. 88. & 90.

e 2. Aph. 47.

f Aet. loc. cit. & 1. in 6. Epid. 1.

g Paul. loc. cit.

Vteri ulcera recentia, & diligenter curata, nos ſanata non ſemel vidimus; quia verò præſens recens non eſt, & ſordidum, atq; depaſcens, difficilis proinde, & dubiæ ſanationis fuerit; cum uterus ſit pars

laxa, & velut ſentina, à toto excrementa ſuſcipiens; ut propterea inueterata eiuſdem ulcera lethalia ab Hipp[b]. exiſtimata fuerint; ſæpè namque temporis progreſſu, ſanguis copioſus emanat, donec tandem corroſa aliqua maiori vena, ex ſanguinis nimio profluvio, animo linquantur, & pereant: ut obſeruarunt Auenzoar, & eiuſdem parens; undè in hujuſmodi caſibus, nil probat, quod tota vulua adempta, plures mulieres ſuperſtites fuerint, ut aſſerunt Paulus, Aetius, Auenzoar, Nicolus, Langius, Beniuenius, Gattinaria, Pareus; neque quod de alijs, apud Athenæum legitur, caſtratis, & tamen ſuperſtitibus, ut conſtat de Gyge apud Suidam, à Xanto accuſato, quod mulieres caſtraſſet, ut ſemper ijſdem iuvenculis uteretur; etenim ſæpiſſimè ſanguinis inopia, non uteri, moriuntur.

b 1. de Morb. Mul. 89.

Simplex ulcus [i] exſiccantibus ſanatur. Et quoniam præſens ſordidum, depaſcens, & cum inflammatione eſt, copioſam ablutionem, &, ſedata inflammatione, validam deterſionem exigit. Quoniam verò à toto fouetur, totum quoque euacuandum, & ab utero reuellendum, antequàm ulceri cicatrix inducatur.

i 9. per Loc. 8

In fonte verò Chirurgico, venæ ſectioni locus erit, ex venis ſuperioribus, ad inhibendum, à toto ad uterum, humorum affluxum. Quod ſi calor inflammatorius aliquo temporis ſpatio, in eodem perſiſteret, repeti poterit ſanguinis miſſio ex ſaphena. Licet, ſtatim etiam antè totius expurgationem, ad ulcus abluendum, atque mundandum, ſit de-

deueniendum, ut infra.

Interim tamen medicamenta per os euacuantia, & diuertentia erunt uſurpanda; atque ita præbeatur huiuſmodi potio. ℞ pot. ex manna clarif. unc. vj. pro potu. Vel boli forma. ℞ flor. caſſ. rec. elect. lenit. an. unc. ſ. extracti mechoac. gr. x. m. f. b. Indè præparantia conueniunt, ſine diluto. ℞ iulap. acet. mel. roſ. ſimp. an. unc. j. ſ. crem. tart. drach. j. m. pro ſyr. & ſic pro alijs.

In quorum uſu, mittatur ſanguis ex iecoraria dextera. Factam verò præparationem, expurgatio hæc ſequetur. ℞ pot. ex manna clarif. unc. iiij. elect. diaphœn. drach. iij. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. b. Vel, ℞ flor. caſſ. rec. drach. vj. elect. diaph. drach. iij. m. f. b.

Dùm hæc per os adminiſtrantur, utero topica adhibenda, clyſteribus uterinis, puluerum inſufflatione, & ſuffumigijs, peſſarijs omiſſis, utpotè quæ ad uteri fundum pertingere non poſſint. Colluatur itaque uterus primò aqua Tettuciana, iniecta cum melle roſ. Quod ſi putrilago copioſior, & fœtens manarit, febre, & doloribus perſeuerantibus, ad validiora deuenire non licet, ſed idem medicamentum repetendum fuerit; ſi verò cedat febris, & inflammatio, inijciatur decoctio ariſtolochiæ, ſcordij, radic. iridis, cum unguento ægyptiaco; vel aqua hordei, cum mercurio præcipitato; vel lixiuium, cum balſamo tartari. Paulus[k] ſiquidem præcipit chalcitidem, cum atramento ſutorio. Quod ſi non adeò ſordidum fuerit ulcus, lac aſininum, aut

k Paul. loc. cit.

equi-

equinum, cum melle roſ. & pulu. radicis iridis ſat fuerit: probatur enim lac, & à Gal[l]. & à Paulo, atque Aetio. Optimum quoque medicamentum, paratum ex felle bouis, vel capræ, cum lacte capr. Pariter lixiuium dulce, cum ſapa.

[l] 10. Simpl. Aet. loc. cit.

Deterſo, & mundato ulcere, vinum exhibendum iubet Paulus[m]. namque ulceribus, vinum aqua utilius; cum quo paretur quinetiam decoctio vulneraria, ex conſolida, biſtorta, plantagine, cauda equina, burſa paſtoris, millefolio, cum ſucco plantaginis. Et ſi conijciatur ulcus exſiccatione maiori indigere, addi poterunt ſpiritus vitrioli, vel ſpiritus vini, vel ol. hypericonis; & præterea, ad conſolidationem, pulueres pompholygis, ceruſæ, lithargyri. Pulueres quoque inſufflari poterunt, ex aloe[n], pompholyge, abſinthio, roſis, lupinis, bolo armena, ceruſa. Suffitus quoque, per cannulam tamen, & tubulum recipiendi, ex ſtyrace, myrrha, thure, croco, ladano, addito gummi iuniperi.

[m] Paul. loc. cit.

[n] 9. per Loca 8.

Quod ſi his non cedat ulcus, ſed continuò foueatur ab affluxu totius, inſtituendum erit ius china, lentiſco, ſantalo alteratum, cum turture paratum, cui præmittatur bolus ex terebinthina, aqua, vel ſucco plantaginis ſubacta, per menſem propinandum. Vel huius loco, præſcribatur decoctio rhapontici, & radic. centaurij maioris, quam dolores, & eroſiones uteri ſanare aſſerit Dioſcorides. Interim adhibeantur inſeſſus in aquis ſulphureis, aluminoſis, & gypſeis, quales Aponenſes, & inter ipſas, ultimo loco, Montis ægrotorum, Montis groti di-

dictæ, quæ ut gypſeæ, exſiccare valdè, & conſolidare poſſunt. Sulphur etenim in huiuſmodi caſibus proponit & Celſus [o]. o 4. de Re Med. 20.

Victus ratio ſit iam dictis proportionata, parca, [p] & boni ſucci, potius exſiccans. Vinum ſit medicatum lentiſco, & ſantalis. Et hæc ſatis, pro præſenti curatione. p Paul. Loco citato.

SCIRRHVS VTERI.

MVlier viro iuncta, quadragenaria, mediocris habitus, fuſci coloris, temperamenti totius, & iecoris, ad calidum & ſiccum vergentis, prauis edulijs, & vinis generoſioribus aſſueta, decem abhinc annis menſtrua laborioſa pati cepit; quolibet namque menſe, ijſdem imminentibus, dolores in regione lumborum, ilium, & uteri ſemper prçceſſerunt, qui, ijſdem erumpentibus, ceſſabant, ab excretione viſcidę materię, necnon craſſi, ac nigri ſanguinis. A medicis, hyſtericorum aperientium frequens uſus præſcriptus fuit, & hieræ potiſſimum, cum decoctione capil. ven. dictamni, ſabinæ, artemiſię, & radic. aperientium, & quidem nulla pręgreſſa totius expurgatione; quo tempore paulatim menſtrua, non modò deprauatè, ut antea, verùm & imminutè proceſſerunt, quę tandem hoc anno omninò ſubſtiterunt; à quorum ſuppreſſione, completum cum marito congreſſum non amplius admittere potuit; dolor ſiquidem exiguus, quo fere continuò laborat, tunc inualeſcit. Iuſſit autem Medicus, ut manu ab obſtetrice non ſolùm, verùm & à Chirurgo uterus exploraretur; à quibus, deprehenſa, os uteri totum aſperum, & in extrema ceruice, tumor durus, ac inęqualis, parùm tamen dolens; ex quo mulieri totius corporis ſegnities quędam,

&

& ad motum pigritia acceſſerunt. Quare de agendis nunc, pro ſalute conſulit.

Honeſtiſſimam hanc mulierem, habitus melancholici, temperamenti calidi & ſicci, & prauis ſemper uſam alimentis, ſanguinem neceſſariò craſſum, & lentum, atque aduſtum in toto coaceruaſſe, omninò ſtatuendum; cuius inutiliorem portionem, quolibet menſe per uterum natura iam deponere, & excernere ſolebat, licet cum doloribus extenſiuis, cum ob propriam craſſitiem, venas vix peruadere poſſet, lumbis, & ilibus, ob ligamentorum cōſenſum, communicatis; ut propterea qualibet menſtruali purgatione, à morboſis diſpoſitionibus præſeruaretur. Interim à frequenti hyſtericorum aperientium medicamentorum abuſu, incautè à Medicis præſcripto, ſine præcedenti craſſorum humorum, ad alvum diuerſione, atque auocatione, tanta eorundem colluvies ad uterum tandem corriuata fuit, ut vaſis repletis, perfecta menſtruorum ſuppreſſio ſubſequuta ſit; atque inde, in uteri quoque ſubſtantiam ſeſe inſinuauerit, eandemq; in durum, & amplum tumorem eleuauerit; qui quoniam durus, cum aliquo tamen dolore, ſcirrhoſus[a], non verò ſcirrhus exquiſitus appellandus; & à Paulo[b] ſcleroma; non enim à ſolo fœculento[c] ſanguine aduſto, ut exquiſitus, ſed ab eodem, pituitoſæ materiæ immiſto genitus eſt. Huius autem cognitio manifeſta, cum manibus ipſis, totum os uteri durum[d], aſperum, & inæqualem tumorem, parùm dolentem, tū obſtetrix, tùm Chirurgus deprehenderint, cuius

a 14. Meth. 6. & 9.
b Paul. 3. de Re Med. 68.
c 5. Simpl. 9. de tum. 9.
d De ſuperſ. fœt. 15.

magnitudinem coniectamus, non modò, quia venereum congreſſum tolerare non poteſt; ſed multò magis, quia motus difficultatem Patienti inſuetam induxit.

e 2.ad Glau.4 — f 7.per Gen.9

Affectus [e] iſte curationis valdè difficilis; inſanabilis quinetiam, ſi ſine dolore eſſet, & omninò [f] induratus. Tentanda ergo curatio, maximè, cùm [g] circa uteri collum ſit ipſius ſedes, antequàm vitietur totius [h] corporis habitus, & ad hydropem deducatur. Cautè tamen tractandus hic tumor, nè deſinat in Cancrum, ut monet Auic.

g Aet.Tetr.4. Ser.4. C.84. — h Aet.ibid.68 & Paul.ibid.

i 2.ad Glau.4

Malacticis [i] itaque, modico calore præditis curandus tumor iſte, præmiſſa totius conuenienti expurgatione.

k 1.ad Gla.11

Pro qua, aliqua ſanguinis eductio ex uſu fuerit; cùm nec ætas, nec vires eam prohibeant, & quidem primò ex venis ſuperioribus: quoniam habitus eſt melancholicus, & maſſa ſanguinea [k] nigro ſanguine ſcatet; non ſemper alioquin accommodata, ut omninò cenſuit Auic. Secundò loco, ſub finem curationis, ſaphena quoque aperiri poterit. Quod ſi corporis habitus cachecticus reddatur, hæmorrhoides, loco ſaphenæ, erunt reſerandæ: euacuant enim, & deriuant ab utero. Cucurbitulæ quoque imo ventri applicari poſſunt, ſed ſiccæ, non ſcarificatæ, ut voluerunt Aetius [l], & Paulus: ſiccæ namque poterunt mouere ſtabulantem materiam: cùm ſcarificatæ eandem refrigerent potius, & tenuiorem ſanguinem educendo, duriorem reddere aptæ ſint. Cauterium quoque in coxa dextera, locum ha-

l Aet.& Paul. ibid.

habere poteſt, potiſſimùm verò, ob ſuppreſſos menſes.

Pharmaceutica remedia primò totum reſpicere debent; in quibus, lenientia præmittenda, ut. ℞ ſyr. roſ. ſol. de polyp. an. unc. iij. elect. lenit. unc. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. b. Vel. ℞ elect. lenit. unc. j. crem. tart. drach. iij. m. f. b. Indè ita præparentur humores. ℞ oxymel. ſimplicis, mell. roſ. ſimpl. an. unc. j. ſ. decoct. ſem. cit. & matric. in iure paratæ unc. iij. m. pro ſyr. & ſic pro alijs quinque diebus. Mox ſuccedat expurgatio hac ratione. ℞ elect. lenit. diacathol. an. unc. ſ. magiſt. ialappæ gr. v. m. f. b. Vel. ℞ ſyr. roſ. ſol. unc. iij. mell. roſ. ſol. unc. ij. elect. diacathol. unc. ſ. decoct. cord. q. ſ. m. f. p. b. Hac ſequuta prima viarum expiatione, ad ſecundam præparationem erit deueniendum, hoc modo. ℞ oxymel. ſimpl. unc. j. ſyr. de fumaria, byzantini an. unc. ſ. decoct. cich. borrag. meliſſæ, agrim. fumariæ, matricariæ unc. v. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Inde expurgentur humores tali pacto. ℞ elect. lenit. diacathol. diaphœn. an. drach. iij. magiſt. ialappæ gr. v. m. f. b. Vel. ℞ agar. troch. drach. iij. rhab. electi drach. j. fol. ſennę, epithymi an. drach. ij. cinnam. integri drach. ſ. aquę matricariæ, aut arcemiſiæ q. ſ. m. f. inf. per horas 12. deinde facta expreſſione, colaturæ adde, ſyr. roſ. ſol. unc. iiij. elect. diaph. drach. ij. m. f. p. b.

Proponunt quoque hoc loco, Aetius, [m] & Paul. hieram Archigenis: imò & veratrum. Nos autem uti poſsemus hiera tuta Alexãdri, quæ & efficax, &

[m] Aet. & Paul. ibid.

nō modò tuta, verū toto expurgato, tutiſſima fuerit.

Toto expurgato, ad topica tùm interna, tùm externa erit accedendum. Hyſterica interna erunt, decoctū ex ſalſa, utpotè, quæ duros tumores emollire mirificè poſſit; prætereà ex china, & modico guaiaco recenti, & oleoſo paratum: unctuoſum enim, & emolliens eſt; cui addi poterunt radic. emollientes, tali pacto. ℞ ſalſę electę inciſę unc. j. chinę optimę, guaiaci oleoſi an. unc. ſ. aq. borrag. lib. iiij. m. f. inf. per horas 24. deinde bull. ad conſumpt. dimidij, in fine ebull. adde radic. althęę unc. j. ſ. radic. lil. alb. unc. j. rad. liquiritię unc. ſ. vel ſi dulcedinem liquiritię Patiens abhorreat: addatur capil. ven. recentis, & artemiſię an. pug. j. bull. parùm, & colat. ſeru. pro tribus diebus, matutino tempore aſſumenda, pręmiſſo hoc bolo. ℞ terebinthinę Cyprię, lotę in aqua malu. ſcrup. ij. ammoniaci pinguis ſcrup. j. croci martis aperitiui gr. iii. ſummùm, m. f. b. ſingulo mane exhibendus.

Externa emollientia quamplurima eſſe poſſunt. Hipp[n]. enim ſubdit cerui medullam, adipem anſerinum, vel ſuillum. Gal.[o] verò, medullam vitulinam, ceruinam, ſeuum hircinum, taurinum, leoninum, ammoniacum, & bdellium pingue. Peſſum emollitorium aureum parat[p] Aetius ſic. ℞ ceræ trientem, medullę ceruinæ, adipis anſerini an. unc. i. œſypi unc. ſ. croci drach. i. myrrhæ, galbani, an. drach. i. olei ſuccini, dicamus Irini q. ſ. m. & ſec. art. paretur peſſarium. Celſus[q] introducit ſevum taurinum, vel caprinum, cum roſa miſtum. Ex quibus

n 2. de Morb. Mul. 48.
o 14. Meth. 4. & 5. Simpl. 7.
p Aetius ibid.
q 4. de Re Med. 20.

bus omnibus, peſſaria emollientia, pro cuiuslibet arbitrio parari poſſunt. Interim nonnunquàm aliquid exſiccans, ac reſoluens intromittit Hipp[r]. ex cyclamine, ſale, ficubus, & melle. Sed præter peſſaria, conuenient quàm maxime iniectiones, & inſeſſus [ſ] in aquis bituminoſis primò, mox & nitroſis; quinimò, & aromatum ſuffitus, [t] cum idoneo inſtrumento perforato, in formam infundibuli, eburneo. Inijci quoque poterunt ol. amygd. irinum, de althæa, lil. alb. Fomenta pariter ex decoct. althææ, lil. alb. cucum. ſylueſtris, maluæ, chamæmeli, ſem. lini, fœnugræci. Aliqui apponunt quoque ſupra pectinis regionem, vnguenta, emplaſtra, cerata, ſed fruſtrà, in hoc caſu; prout vtile id fuerit, tumore in uteri fundo deliteſcēte: tunc enim poſſet parari vnguētum ex oleo ſeſamino, amygdal. lil. alb. cum aromatibus, œſypo humido, & cera. Empl. efficaciſſimum fit ex radice mandragoræ, vel cucum. ſylueſtris, in vino decoct. additis ol. amygd. pinguedine porcina, & vitulina; vel ex radice mandragoræ, fol. hyoſcyami, aut cicutæ, in vino decoctis, cum ol. amygd. & axungiis.

r de Natura Muliebri 31.

ſ Paul. Loco Cit.

t Aet. Loco Cit.

Victus ratio iam dictis proportione reſpondeat. Sit autem emolliens, non incraſſans, ex cibis boni ſucci, & facilis concoctionis. Comedat mercurialem, [u] & braſſicam coctam. Omnia mellita damnat [x] Gal. Bibat vinum album, tenue, odoratum, china, ſaſſafras, & ſalſa medicatum. Ad aluum lubricam ſeruandam, in uſu habeat pil. de hiera cum agarico, & alacri animo viuat.

u de Natura Muliebri 31.

x 1. de Alim. Facul. 4.

CANCER VTERI.

MVlier 45. annum agens, temperamenti ſecundum totum, & maximè ſecundum iecur, calidi, & ſicci; habitus gracilioris, & venoſa, quæ licet Viro iuncta, nunquàm tamèn concepit, & ſuperioribus annis ſemper abundè per uterum expurgata fuit; tandem ob Viri ſibi chariſſimi obitum, duobus abhinc annis mœſtiſſima degens, melancholia hypochondriaca correpta fuit, ipſique menſtrua imminui ceperunt, ijſdem ſex iam abhinc menſibus, omninò ſuppreſſis. At quoniam à flatibus hypochondriacis quàm maximè hoc tempore diuexata fuit; ideò ijſdem diſcutiendis, aromatibus, & meracioribus vinis copiosè, ac frequenter vſa eſt. Interim à tempore, quo menſtrua imminui ceperunt, conqueri quoque cepit, ijs tum imminentibus, tùm præſentibus, de doloribus circà inguina, lumbos, & imum ventrem, qui poſt perfectam ſuppreſſionem, intenſiores, & frequentiores eam afflixerunt: à pudendis ad coxas, cum ſtupore quedam, diffuſi, ſub noctem vehementiores, & ſęuiores; quorum cauſa, obſtetricem, & Chirurgum in auxilium vocauit; qui uterum explorantes, in eiuſdem collo tumorem tactu perceperunt, durum, & uſquequaq; inæqualem, dolentem, ac feruidum, vterumque in ſe contractum. Ipſa autem nauſeabunda reddita, omnia alimenta amara guſtu percipiens, iam dictis dolori-

bus

bùs diuexata, nos de agendis conſulit.

Affectus, quo conflictatur honeſta hæc Mulier, ſenſu ipſo, tactu nimirum, deprehenditur; tumor enim in vteri [a] ceruice latet, qui quoniam [b] durus, feruidus, & inæqualis, cum utero contracto [c] compertus eſt, ideò cancerosſus exiſtimandus; ut ſatis confirmare poſſunt res naturales, nonnaturales, & præter naturam. Et primò quidem naturales [d], vt ætas inclinans, temperamentum calidum, & [e] ſiccum, habitus gracilis. Nonnaturales verò, ut intenſi mœrores, ob mariti interitum, potus vini meracioris, & conſueta menſtrualis euacuatio, primò imminuta, mòx omnino [f] ſuppreſſa. Præter naturã, tandem melancholia hypochondriaca ſequuta, indèque dolores circa inguina, lumbos, & imum ventrem, cum ſtuporis ſenſu, ad coxas diffuſo; ac tandem durities [g] in uteri collo, ab Obſtetrice, & Chirurgo, tactu percepta, eaque inæqualis, ac feruida, cum eiuſdem uteri [h] contractione; quam, alimentorum omnium ſapor amarus, ob amaram bilem redundantem ſubſequutus eſt. Ex quibus melancholici humoris atrabilaris [i] in venis redundantia ſatis manifeſtè patet, qui cùm ad uteri venas, [k] ut naturæ lege conſueta excerneretur, tranſmiſſus fuerit, nec ob eius craſſitiem, permeare potuerit, in ijſdem diu hęrens, in uteri corpus, atque ſubſtantiam, ſeroſi, atque acidi ichoris accedente vehiculo, ſeſe inſinuauit, & eandem partem in tumorem eleuauit: eiuſdem quidem naturæ, ac cauſa eius producens, melancholicus ſcilicet, ac proin-

de

a 2. de Morb. Mul. 48.
b Ibid.
c 2. de Morb. Mul. 23.
d 3. Progn. 18
e de Atra Bile 4.
f 5. Aph. 57.
g 2. de Morb. Mul. 48.
h Ibidem 23.
i Ibidem.
k de Tum. p. n. 9.

l 6. Aph. Cō. 38.

de cancroſus [l] occultus, nimirùm non vlceratus, & ideò valdè dolens, magiſque ſub noctem: partes enim diei [m], proportione reſpondent partibus anni; unde, ſicut autumno fiunt, ità ſub noctem. Neque certè alius cenſendus eſt; nam ſi œdematoſus foret, mollior tactu perciperetur, & minus dolens; ſi ſcirrhoſus, indolens, & durus; ſi ſanguineus, & inflammatorius, dolens quidem, ſed cum ingenti febre. Dolores autem, dorſo, lumbis, femoribus, atque coxis communicari mirum non ſit, ligamentorum ſitum, atque conſenſum callenti, atque conſideranti.

m 1. in 6. Ep. 15.

n Paul. 4. de Re Med. Cap. 26.

Affectus iſte vt plurimùm inſanabilis [n]; ob craſſitiem enim humoris, nec repelli, nec diſcuti poteſt, nec purgationi cedit; impoſita verò medicamenta mitiora contemnit, fortioribus exaſperatur. Quod autem inſanabilis ab Hipp. iudicatus fuerit, indè facilè elici poteſt; quia nec eius curationem tentandam [o] eſſe monuit; cui licet contrarius videatur Gal[p]. qui incipientem cancrum ſe ſæpè ſanaſſe aſſeruit; attamen ab Hipp. non diſſenſit, qui loquutus fuit de curatione per partis amputationem; Gal. verò de facta per purgantium adminiſtrationem; undè & ipſe, carnifices [q] Medicos illos appellabat; qui cancros in palato, in ſede, in ſinu muliebri, aut ſecuerunt, aut uſſerunt. Paruos autem, & incipientes curare non prohibet Hipp. ſine Chirurgia, & manuali operatione. Quarè & à nobis cura ſuſcipienda eſt, cum & Paul. aſſerat purgationibus incipientibus, eius ſaltē augmentum prohiberi poſſe.

o 6. Aph. 38.

p 2. ad Gla. 10

q 6. Aph. Cō. 38.

Pro

Pro curatione itaque. Primò humor[r] attrabilaris euacuandus. Secundò, ab utero diuertendus. Tertiò eiuſdem reproductio prohibenda. Quartò, genitus contemperandus. Et tandem pars roboranda. Quibus intentionibus ſatisfacere conandum, remedijs Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diçteticis. [r] 14. Meth. 9.

Et in Chirurgico fonte, ſanguinis euacuatio omnium primò molienda[ſ], eaque repetita, ex brachij venis, ut ab utero maior fiat revulſio, melancholici humoris euacuatio, & eiuſdem, ac iecoris contemperatio. Tertia quoque vice educendus fuerit, ſed tardè, ex ſaphena[t], deriuationis cauſa; quo fine, apertio quoque venarum ſedalium quàm maximè conferre ſolet. Cauterium in coxa proderit quinetiam ſub finem, ad euacuationem ſeroſæ, acidæ, & melancholicæ humiditatis. [ſ] 2. ad Glauc. 10. [t] Paul. ibid.

Purgatio totius electiua ſit; præmiſſis tamẽ prius lenientibus, ut ſyr. roſ. & de polypod. vel elect. lenit. cum crem. tart. Prima præparatio ſit hæc. ℞ crem. tart. drach. ij. ſyr. acet. unc. ij. iuris pullæ ſem. citri alterati parùm, m. pro ſyr. & ſic pro v. alijs. Indè purgentur leuiter humores ſyr. roſ. ſol. de polypod. cum elect. lenitiuo. Vel elect. lenit. & diacathol. ſuperbibendo ſer. aſinini, aut capr. lib. ij. Secunda verò præparatio ſit huiuſmodi. ℞ ſyr. de ſucco borrag. de pomis, de ſucco fumar. an. unc. j. decoct. cich. end. borrag. malu. viol. meliſſæ, fumariæ unc. v. m. pro ſyr. & ſic pro alijs. Quod ſi ob hypochondriacam affectionem, dulcia, ut inflantia, & bilioſa, habeantur ſuſpecta, ſucci depur.

cum

cum diluto, ſaccharatis ſubſtitui poterunt. Præparati humores expurgari debent ita. ℞ ſyr.roſ.ſolut. decoct. epith. Meſ.an.unc.iij. m. & tribus poſt horis præbeatur ſerum depur.ad lib.ij. Vel.℞.elect. lenit. diacathol. an.vnc. ſ. confect. hamech.drach. ij. m.f.b. Vel. ℞ flor. caſs. rec. ext. unc. ſ. extracti veratri nigri drach. ſ. m. f. b. & hora poſt, præbeatur ſer. iam dictum depur. Helleborus enim inſignem habet in hoc caſu prærogatiuam; de quo narrat Orib[u]. ſe mulierem quandam vidiſſe, à cancro etiam ulcerato liberatam, à quodam Medico, in Inſula Coo, ſola ex Helleboro potione. Sic hiera cum veratro laudatur à Paulo[x]; pariter infuſio hellebori in vino, ab Auicenna. Sic pomum helleboratum, à Geſnero.

u Oribaſius 3. de Morb. Cur.28.

x Paul.ibid.

Et quoniam atra bile euacuata, eiuſdem noua generatio inhibenda eſt; ideò iecoris, & totius venoſi generis feruor contemperandus. In quam rem, aliqui, ſuccos depuratos endiuiæ, ſonci, & borraginis proponunt. Alii ſer. capr. aut aſininum. Aliqui aquas Villenſes, aut Nocerianas. Quidã lac aſininũ, Aet[y]. verò præſcribit lac, in quo ebullierint cancri fluuiatiles, aut cammari noſtri; nec abs re, cùm alterans ſit eligendum, humiditate alimentali, non excrementitia præditum. Quare ſucci primò, mox lac propinari debent; progreſſu namque temporis Patientes emaciari ſolent.

y Aetius.

Dum omnia iam dicta peraguntur, topica parti ſunt ſemper admouenda; quæ ab initio quidem reprimentia; mox parùm laxantia, & reſoluentia, ſed

præ

præ omnibus, dolores demulcentia deſiderantur. Initio præſtantiſſimus eſt ſuccus ſolani iniectus, ex Gal. & Paulo [a]. Secundo loco lac chalybeatum, cum ol. roſ. in mortario plumbeo agitatum. Succo ſolani utiliter miſceri poterit ſuccus cancrorum contuſorum. Varij autem varia, ut experti, proponunt. Sic Auic. tutiam lotam, cum ol. roſ. Gal. plumbum. Dioſcorides puluerem ex limacibus; vel ex cancris fluviatilibus. Serapio, ſuccum dracontij. Aquapendens ſuccum, vel aquam virgæ aureæ, cum puluere cancrorum fluviatilium. Chirurgi, oleum ex viridibus ranis. Chymici, ol. de plumbo, ad gutt. in lacte. Alij puluerem ſenectæ viperæ. Sed ſæuientibus doloribus, proponit Aetius decoct. ſol. fraxini, althææ, meliloti, ſem. pap. pro fotu. Verùm per iniecta facilius ſedari poterunt unguento populeo in lacte diſſoluto; emulſ. ſem. papau. albi, in aqua ſolani; & atrociſſimis doloribus lancinantibus. ℞ fol. nenupharis, hyoſcyami, viol. roſ. an. m. j. ſem. papau. albi unc. ſ. m. bul. in lacte capr. & colatura inijciatur.

[a] 2. ad Glauc. 10.

Aliqua à proprietate iuvare dicuntur, per os aſſumẽda; ut ſapphirus, ſmaragdus, lapis bezaar. Sic, ℞ pulu. ſapphiri, ſmaragdi, lapidis bezaar. an. gr. iij. aut iiij. & prębeatur in aqua ſcabioſæ, aut card. ſancti, aut virgæ aureæ. Pariter puluis cancrorum fluviatilium, per os, in ijſdem aquis ſumptus, alexipharmacum quoddam habetur.

Victus ratio proportione iam dictis reſpondeat; ſit humectans, modicèque refrigerans, aut modi-

cè

cè calefaciens. Ab omnibus itaque tum cibis, tum potibus impensè calefacientibus abſtinendum. Hęcque ſatis, pro huius affectus curatione, poſſibili.

FINIS.

34